

การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม “ เรื่องการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย”
สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนพระแม่มาลีสาทร กรุงเทพมหานคร

ปริญญานิพนธ์
ของ
สุกุลธีร์ จรัสศรีสุนทร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา
พฤษภาคม 2551

การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม “ เรื่องการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย”
สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนพระแม่มาลีสาทร กรุงเทพมหานคร

ปริญญานิพนธ์
ของ
สุกุลธีร์ จรัสศรีสุนทร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา

พฤษภาคม 2551

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย”
สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนพระแม่มาลีสาทร กรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ
ของ
สุกุลธีร์ จรัสศรีสุนทร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา
พฤษภาคม 2551

สุกุลธีร์ จรัสศรีสุนทร. (2551). การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนพระแม่มาลีสาทร กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บังอร พานทอง, อาจารย์สมปอง ใจดีเฉย

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด และเพื่อศึกษาผลการเรียนรู้ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย และด้านความพึงพอใจต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการค้นคว้าเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนพระแม่มาลีสาทร เขตสาทร กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ระยะเวลาในการทดลอง 16 คาบ คาบละ 50 นาที เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบวัดความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย และแบบประเมินความพึงพอใจต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าประสิทธิภาพ E1/E2 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t – test for dependent samples

ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ 93.91 / 84.83 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทยของนักเรียนหลังการทดลองสูงกว่าการทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่สถิติระดับ .05
4. ความพึงพอใจของนักเรียน ต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมอยู่ในเกณฑ์ดีมาก

THE DEVELOPMENT OF SUPPLEMENTARY BOOK ON “THE CONSERVATION OF
WORLD HERITAGE CONCERNING THAI CULTURE” FOR MATTHAYOMSUKSA II
STUDENTS OF PHRAMAEMAREESATHORN SCHOOL BANGKOK

AN ABSTRACT
BY
SUKULTEE CHARASSRISUNTORN

Present in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Secondary Education
at Srinakharinwirot University

May 2008

Sukultee Charatsrisuntoan. (2008). *The Development of Supplementary Book on "The Conservation of World Heritage Concerning Thai Culture" for Matthayomsuksa II Students at Phramaemareesathorn School Bangkok*. Master thesis, M.Ed. (Secondary Education). Bangkok: Graduate School. Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assist. Prof. Dr.Bang-on Pantong, Sompong Jaideechoey.

This research aimed at the development of a supplementary book "The Conservation of World Heritage Concerning Thai Culture" to attain the efficiency index of 80/80, and to investigate students' achievement, awareness on conservation of Thai culture - based world heritage, and satisfaction on the supplementary book. The sample of this study were 30 Matthayomsuksa II students in the second semester of 2007 academic year, Phramaemareesathorn School, Sathorn District, Bangkok, and were randomly selected through the Multi – stage random sampling. They were taught through the supplementary book for sixteen 50 - minute periods. The instrument used in this research were the supplementary book on "The Conservation of World Heritage Concerning Thai Culture", the achievement test, the awareness assessment form on conservation of world heritage concerning Thai culture and satisfaction on the supplementary book. The data were statistically analyzed by the statistics: E1/E2, percentage, mean, standard deviation, and t-test for dependent samples.

The results of the study were:

1. The efficiency of the supplementary book on "The Conservation of World Heritage Concerning Thai Culture". was 93.91 / 84.83.
2. The students' achievement after the experience was significantly increased at .05 level.
3. The students' awareness for the conservation of world heritage concerning Thai culture after experience was significantly increased at .05 level.
4. The satisfaction of the students on the supplementary book on "The Conservation of World Heritage Concerning Thai Culture" was at the " very good" level.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย”
สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนพระแม่มาลีสาทร กรุงเทพมหานคร

ของ
สุกุลธีร์ จรัสศรีสุนทร

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญศิริ จีระเดชากุล)
วันที่ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2551

..... ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บังอร พานทอง)

..... กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์
(อาจารย์สมปอง ใจดีเฉย)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รองศาสตราจารย์ ดร. ญัฐพงษ์ เจริญพิทย์)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(อาจารย์ ดร. สอนง ทองปาน)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี จากความกรุณาให้คำปรึกษาและแนะนำอย่างดียิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บังอร พานทอง ประธานคณะกรรมการที่ปรึกษา และอาจารย์สมปอง ใจดีเฉย กรรมการที่ปรึกษา ที่อุทิศเวลาอันมีค่า กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำแนวทางตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ในการทำวิจัยมาโดยตลอด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ ด้วยความเคารพอย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์สาขาวิชาการมัธยมศึกษา กลุ่มการสอนสิ่งแวดล้อม ภาควิชาหลักสูตรและการสอนทุกท่านที่ประสาทวิชาให้กับผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงษ์ เจริญพิทย์ และอาจารย์ ดร.สนอง ทองปาน ที่กรุณาเป็นกรรมการแต่งตั้งเพิ่มเติมในการสอบปากเปล่า และให้คำแนะนำในการทำปริญญานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.สนอง ทองปาน อาจารย์ ภาริษา หงษ์ทอง อาจารย์ พิรทิพย์ สุคันธเมศวร์ อาจารย์ มาลัยวรรณ จันทร และอาจารย์ นุชนาท เนติพัฒน์ ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำ คำปรึกษาแก้ไขเครื่องมือ และตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจนเสร็จสิ้นสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณ ชิสเตอร์ ดร.พัชรี ถาวรพยัคฆ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนพระแม่มาลีสาทร นายเนติวัชร รณฤทธิ์เมธี และนางสาวเอื้ออรดา สุวรรณรัตน์ และขอกราบขอบพระคุณคุณครูทุกท่านที่กรุณาให้ความช่วยเหลือ ในการดำเนินการเก็บข้อมูล รวมทั้งขอขอบคุณนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ทุกคน ที่ให้ความร่วมมือในการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณ นายศักดิ์ชัย จรัสศรีสุนทร และนางสาวกุลวดี จรัสศรีสุนทร ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือด้านการออกแบบจัดทำปกหนังสือ และจัดวางภาพประกอบต่างๆ ของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณบิดา มารดา พี่ น้อง รวมทั้งเพื่อนปริญญานิพนธ์ สาขาวิชาการมัธยมศึกษา กลุ่มการสอนสิ่งแวดล้อม ทุกท่านที่คอยช่วยเหลือ สนับสนุนและให้กำลังใจที่ดีเยี่ยมตลอดระยะเวลาที่ศึกษาและทำงานวิจัย

คุณค่าและประโยชน์ที่พึงมีจากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่บิดา มารดา ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

สุกุลธีร์ จรัสศรีสุนทร

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	4
ความสำคัญของการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	8
กรอบแนวคิดในการวิจัย	10
สมมุติฐานของการวิจัย	11
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม	13
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย	29
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และ หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนพระแม่มาลีสาทร พุทธศักราช 2545	42
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	55
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความตระหนัก	59
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ	63
เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	69
3 วิธีดำเนินการวิจัย	74
ตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทยและข้อมูล พื้นฐานที่เกี่ยวข้อง	74
ตอนที่ 2 การสร้างและการพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดก โลกทางวัฒนธรรมของไทย”	75
ตอนที่ 3 การนำหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม ของไทย” ที่พัฒนาแล้วไปทดลองใช้	78
การวิเคราะห์ข้อมูล	87

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	95
การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมและประสิทธิภาพของหนังสือ	95
การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมและประสิทธิภาพของหนังสือ	98
การทดลองใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม	100
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	106
ความมุ่งหมายของการวิจัย	106
สมมติฐานในการวิจัย	106
วิธีดำเนินการวิจัย	107
การวิเคราะห์ข้อมูล	107
สรุปผลการวิจัย	107
อภิปรายผลการวิจัย	108
ข้อเสนอแนะ	111
บรรณานุกรม	113
ภาคผนวก	121
ภาคผนวก ก	122
ภาคผนวก ข	125
ภาคผนวก ค	143
ภาคผนวก ง	150
ภาคผนวก จ	164
ประวัติย่อผู้วิจัย	202

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แบบแผนการทดลอง	86
2 ค่าเฉลี่ยจากการประเมินคุณภาพหนังสือของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน	97
3 ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของ ไทย” ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ไม่ใช้กลุ่มตัวอย่างในการทดลองครั้งที่ 3	99
4 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนอ่านหนังสือ และหลังอ่านหนังสือ ของนักเรียนกลุ่ม ทดลอง โรงเรียนพระแม่มาลีสาทร จำนวน 30 คน (คะแนนเต็ม 40 คะแนน) ...	100
5 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังอ่าน จากแบบฝึกหัดท้ายบทเรียนของหนังสือ อ่านเพิ่มเติมของนักเรียนกลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน (คะแนนเต็ม 80 คะแนน)	101
6 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน และ หลังอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม ของนักเรียนกลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน (คะแนนเต็ม 40 คะแนน)	102
7 ความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทยของนักเรียน ก่อน อ่านหนังสือ และหลังอ่านหนังสือเพิ่มเติมโรงเรียนพระแม่มาลีสาทร จำนวน 30 คน	103
8 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดก โลกทางวัฒนธรรมของไทย ก่อนอ่านและหลังอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมของ นักเรียนกลุ่มทดลอง (จำนวน 30 คน)	104
9 ค่าเฉลี่ยของนักเรียนกลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน ที่แสดงความคิดเห็นด้านความ พึงพอใจต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของ ไทย”	105
10 แสดงผลการประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติมของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ...	144
11 แสดงความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำนวน 40 ข้อ ของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน	146
12 แสดงความสอดคล้องของแบบวัดความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทาง วัฒนธรรมของไทยของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน	148
13 แสดงความสอดคล้องของวัดความพึงพอใจต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมของ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน	149

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
14 แสดงค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อถือของมัลติเมตริกแบบทดสอบ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำนวน 40 ข้อ	151
15 ค่าอำนาจจำแนกและความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความตระหนักต่อการ อนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย จำนวน 20 ข้อ	153
16 คะแนนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนท้ายบท ก่อนและหลังการอ่าน หนังสืออ่านเพิ่มเติม ของนักเรียนจำนวน 30 คน คะแนนเต็ม 80 คะแนน	154
17 คะแนนก่อนและหลังเรียนของแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (คะแนนเต็ม 40 คะแนน)	156
18 คะแนนความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย	157
19 คะแนนความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย ก่อนอ่าน ..	158
20 คะแนนความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย หลังอ่าน ...	160
21 คะแนนความพึงพอใจของนักเรียน ต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม จำนวน 30 คน	162

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	10
2 ขั้นตอนและกระบวนการเกิดความตระหนัก	60

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

มรดกโลก คือ สิ่งที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะตัวที่เป็นเอกลักษณ์และมีความโดดเด่นในระดับโลกจนกระทั่งได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก จากองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือยูเนสโก ในทุกภูมิภาคต่างๆ ของโลกล้วนแล้วแต่มีมรดกทางวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ อันเป็นที่น่าภาคภูมิใจของชนชาตินั้นๆ ทั้งสิ้น โดยเฉพาะมรดกโลกทางวัฒนธรรม เป็นสมบัติอันล้ำค่าเป็นเอกลักษณ์ที่หายากยิ่ง เป็นของแท้ดั้งเดิม เป็นตัวอย่างของลักษณะที่เด่นชัดแห่งสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม ที่เป็นผลงานอันเกิดจากฝีมือการสร้างสรรคอันชาญฉลาดของมนุษย์ ตลอดจนเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลยิ่งซึ่งเป็นแรงผลักดันให้เกิดการพัฒนาสืบต่อมา เป็นหลักฐานสำคัญอีกประเภทหนึ่งที่น่าสนใจเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และเป็นแหล่งข้อมูลอันสำคัญในการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ทำให้เราทราบถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีตของภูมิภาคนั้นๆ (สุรเชษฐ์ เศรษฐมาส. 2539: 355) มรดกโลกทางวัฒนธรรมนี้จึงถือว่าเป็นสมบัติอันล้ำค่าของทุกคนสมควรที่จะอนุรักษ์และสืบทอดไว้ให้คนรุ่นหลังได้ตระหนักถึงความสำคัญ รวมทั้งความภาคภูมิใจที่เป็นมรดกของชาติสืบต่อไป

ปัจจุบันมรดกทางวัฒนธรรมของไทย โดยเฉพาะโบราณสถาน และโบราณวัตถุต่างๆ ในอุทยานประวัติศาสตร์ต่าง ๆ ของไทย โดยเฉพาะอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย – ศรีสัชนาลัย – กำแพงเพชร อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และแหล่งโบราณคดีบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี กำลังประสบปัญหาความเสื่อมโทรม ก่อให้เกิดความเสียหายจากสาเหตุหลายประการ โดยเฉพาะสาเหตุที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ถือว่า เป็นสาเหตุสำคัญที่สุดจะต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน การกระทำอาจเกิดขึ้นด้วยความตั้งใจ ไม่ตั้งใจ หรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ก็ตาม ปัจจุบันมักมีการลักลอบขุดค้นหาทรัพย์สินจำพวกศิลปวัตถุ และโบราณวัตถุ โดยไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ รวมทั้งการลักลอบซื้อขายศิลปวัตถุ และวัตถุโบราณระหว่างประเทศ ตลอดจนการปลอมแปลงศิลปวัตถุ และวัตถุโบราณต่างๆ ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นสาเหตุให้มรดกทางวัฒนธรรมของไทยถูกทำลายเป็นอย่างมาก (วสิน อิงคพัฒนกุล. 2548: 354) ดังนั้น เพื่อเป็นการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของไทย จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกคนควรจะตระหนักและอนุรักษ์ไว้ เพราะมรดกทางวัฒนธรรมของไทยเหล่านี้ มิได้มีความสำคัญและมีค่าเฉพาะคนไทยเท่านั้น แต่ยังเป็นสมบัติและเป็นประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติทั้งโลกอีกด้วย ซึ่ง วรณิกา ณ สงขลา (2537: 29) ได้อ้างถึงพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ได้พระราชทานพระบรมราโชวาท

แก่งสภานิกธราชวไทยท้งประเทศให้ช่วยกันอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมอย่างเข้มแข็งและโดยพร้อมเพรียงกัน และมีความต่อนหนึ่งที่ปวงชนชาวไทยควรจดจำประทับใจอยู่เสมอ คือ “... การสร้างอาคารสมัยนี้ควรเป็นเกียรติสำหรับผู้สร้างคนเดียวแต่เรื่องโบราณสถานนั้น เป็นเกียรติของชาติ อัฐเกาๆ แผ่นเดียวก็มีค่าควรช่วยกันรักษาไว้ ถ้าเราขาดสุโขทัย อโยธยา และกรุงเทพฯ แล้วประเทศไทยก็ไม่มี ความหมาย...” และอีกต่อนหนึ่งที่พระองค์มีพระราชดำรัสไว้อีกว่า “... ชาติไทยเรานั้น มีเอกราช มีภาษา มีศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นของตนมาช้านานหลายศตวรรษแล้ว ทั้งนี้เพราะบรรพบุรุษของเราได้เสียสละอุทิศชีวิต อุทิศทั้งกายและใจสะสมสิ่งเหล่านี้ไว้ให้พวกเรา จึงจำเป็นที่พวกเราจะต้องรักษาสิ่งเหล่านี้ไว้ให้คงทนถาวร โบราณวัตถุและศิลปวัตถุ นั้น เป็นสิ่งสำคัญที่ชี้ให้เห็นอดีตอันรุ่งโรจน์ของชาติไทยเรา เป็นประโยชน์แก่การศึกษาทั้งในทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวัฒนธรรม จึงควรที่ทุกฝ่ายจะช่วยกันทะนุถนอมบำรุงรักษาอย่าให้สูญสลายไป...” (วรรณภา ณ สงขลา. 2537: 29)

จากสภาพปัญหาความเสื่อมโทรมของมรดกทางวัฒนธรรมที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้นมีสาเหตุด้วยกันหลายประการ โดยเฉพาะการขาดความสำนึก ในการดูแลรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุที่สำคัญอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของไทย และนอกจากนี้ยังขาดมาตรการป้องกันการทำลายโบราณสถาน โบราณวัตถุอย่างได้ผล และมีประสิทธิภาพ ฉะนั้นการที่สมาชิกในชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจ จึงเป็นสาเหตุของปัญหาเรื่องการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม จำเป็นต้องแก้ปัญหาโดยการให้การศึกษา ซึ่งจะส่งผลในระยะยาว การปลูกฝังความรู้เรื่องการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมไทย ต้องเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก และสามารถทำได้ทุกระดับชั้น โดยการปรับเนื้อหาความรู้เรื่องราวและประสบการณ์ให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก (ลัดดาวัลย์ กัณหาสุวรรณ. 2534: 3 – 8) ดังนั้น ควรให้ความสนใจ และหาทางในการแก้ปัญหาอย่างจริงจัง ไม่ใช่การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ควรมีการวางแผน เพื่อการแก้ไขในระยะยาวควบคู่กันไปด้วย โดยเฉพาะการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์ให้เป็นไปในด้านส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจังด้วยการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ประชาชนเกิดความตระหนักและนำความรู้ทักษะต่างๆ ไปใช้ในการป้องกัน และปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชนของตน (กรรณิกา ไผทจันทร์. 2541: 21) การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่มีผลต่อหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีตนั้น นับว่า เป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นอย่างมากเพราะกระบวนการทางการศึกษา จะทำให้พวกเขาเกิดความตระหนักถึงปัญหาต่างๆ ที่กำลังคุกคามสังคมโลกอยู่ในขณะนี้ และจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหาของสังคม และชี้นำสังคมไปในทิศทางที่ดีขึ้น (ริเอ็องรอง รัตนวิไลสกุล. 2543: 98)

การให้ความรู้และการปลูกจิตสำนึกที่ดีด้านสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชน ซึ่งในที่นี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเป็นประชากรระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ซึ่งกลุ่มประชากรดังกล่าวมีคุณค่าต่อสังคมเป็นอนาคตของชาติ และเป็นกลุ่มประชากรที่สามารถจะปลูกฝังความรู้ ความเข้าใจ ความสำนึก ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้มีพฤติกรรมตามที่ต้องการได้ง่าย ประชากรดังกล่าว จึงเป็นกลุ่มที่น่าสนใจอีกกลุ่มหนึ่ง การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมขึ้นมาใช้ประกอบการเรียนการสอน จะช่วยขยายเนื้อหาสาระในบทเรียนให้กว้างขวาง เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจความหมาย และความเป็นมาของเรื่องราวมากขึ้น ทำให้ผู้อ่านเกิดทักษะ เจตคติ และความตระหนักในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย อันได้แก่ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ที่ควรรักษาไว้ในอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย – ศรีสัชนาลัย – กำแพงเพชร – อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และแหล่งโบราณคดีบ้านเชียง ซึ่งในอดีตเคยมีความเจริญรุ่งเรืองมาก่อน ตลอดจนเกิดทักษะในการใช้ถ้อยคำและภาษาดียิ่งขึ้น และยังสร้างนิสัยในการรักการอ่าน เพราะการอ่านหนังสือที่ดีสามารถช่วยให้นักเรียนปรับเปลี่ยนทัศนคติได้ เนื่องจากในขณะที่ย่านสมองจะแปลความหมายแนวคิดต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในหนังสือ ทำให้ผู้อ่านได้เรียนรู้แนวคิดใหม่ๆ ขึ้นมา ซึ่งในที่สุดจะกลายเป็นทัศนคติที่เราต้องการจะปลูกฝัง อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่พึงประสงค์ (สถิติ วงศ์วรค์. 2535: 184) แต่สภาพการที่เป็นอยู่ในปัจจุบันยังคงมีการปรับปรุงพัฒนาหนังสือเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเผยแพร่น้อย นอกจากนั้น เนื้อหาที่นำมาเสนอยังอยู่ในวงจำกัด และส่วนใหญ่เป็นเนื้อหาเดิม ๆ จึงควรที่จะมีการพัฒนาเนื้อหาใหม่ ๆ ให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ปัจจุบัน อีกทั้งหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นควรมีสีสันน่าอ่าน ขนาดพอเหมาะสำหรับเด็ก และสามารถนำไปอ่านได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ อันจะเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนรักการอ่านหนังสือ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : 7) ตลอดจนสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนพระแม่มาลีสาทร ที่เน้นเรื่องโครงการรักการอ่านอีกด้วย

โรงเรียนพระแม่มาลีสาทร สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ได้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 คือ จัดเนื้อหาหลักสูตรสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ไว้ในการเรียนการสอนด้วย ซึ่งได้กล่าวถึง ยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติ จากอดีตถึงปัจจุบันในแง่ความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น ตลอดจนกล่าวถึงความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

และมีความสัมพันธ์กับ สารที่ 5 ภูมิศาสตร์ ซึ่งได้กล่าวถึงปฏิสัมพันธ์ ระหว่างมนุษย์กับ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม และมีจิตสำนึก อนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ไว้ในหลักสูตร สำหรับนักเรียน ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 2 (ฝ่ายวิชาการ โรงเรียนพระแม่มาลีสาทร. 2545: 1 – 12) จากการศึกษาแบบเรียน ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามหลักสูตร และมาตรฐานการเรียนรู้ ในหนังสือแบบเรียนมีเนื้อหาเรื่องประวัติศาสตร์สุโขทัย – ศรีสัตนาคนาน้อย – กำแพงเพชร อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยาและแหล่งโบราณคดีบ้านเชียง ที่เป็นมรดกโลก ทางวัฒนธรรมของไทย ยังไม่ละเอียดตลอดจนขาดข้อความบางส่วน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า รายละเอียด ดังกล่าวของแบบเรียน น่าจะมีเนื้อหาส่วนที่สำคัญมากกว่านี้ เพื่อให้ นักเรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ อย่างกว้างขวางมากขึ้น โดยเฉพาะความรู้พื้นฐาน และศักยภาพทางวิชาการของนักเรียนที่จะอ่าน และเข้าใจความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทยได้โดยไม่ยากนัก

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องการอนุรักษ์มรดกโลก ทางวัฒนธรรมของไทยเพื่อใช้เป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม (ประวัติศาสตร์) สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งจะช่วยขยายเนื้อหาสาระใน บทเรียนเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังมีความมุ่งหมาย เพื่อพัฒนา หนังสืออ่านเพิ่มเติมให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของไทย ก่อนและหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม รวมทั้งความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม ของไทยที่จัดทำขึ้น ผู้วิจัยจึงทำการทดลองใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม โดยเลือกทดลองใช้กับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งอยู่ในระดับช่วงชั้นที่ 3 ของโรงเรียนพระแม่มาลีสาทร เขตสาทร กรุงเทพมหานคร เนื่องจากเป็นโรงเรียนที่ผู้วิจัยได้ทำการสอนอยู่ จึงถือว่า เป็นกลุ่มเป้าหมายที่สอดคล้องกับหนังสือที่ ผู้วิจัยสร้างขึ้น และหนังสือดังกล่าว ยังสามารถเป็นแนวทางในการพัฒนา การเรียนการสอน และ การพัฒนาองค์ความรู้ของท้องถิ่นในลักษณะการผลิตสื่อการเรียนการสอน สำหรับครูผู้สอนได้ดียิ่งขึ้น อีกด้วย

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย”

ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80 / 80

2. เพื่อศึกษาผลการเรียนรู้ของนักเรียนจากการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ดังนี้

2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย”

2.2 ความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย”

2.3 ความพึงพอใจของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่จัดทำขึ้น

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้จัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” โดยการพัฒนาตามเกณฑ์ 80/80 รวมทั้งผลของการทดลองใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ผลการวิจัย ดังกล่าว จะเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอน และส่งเสริมให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่านหนังสือ และสนใจศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง ตามโครงการรักการอ่าน และการพัฒนาองค์ความรู้ของท้องถิ่นในลักษณะการผลิตสื่อการเรียนการสอนสำหรับครูผู้สอน เพื่อสนองนโยบายของ กระทรวงศึกษาธิการตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้แบ่งการดำเนินการเป็น 3 ตอน แต่ละตอนมีขอบเขต ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย

การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย สำหรับการวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย
2. ศึกษาความสำคัญของมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย
3. ศึกษาสถานภาพของมรดกทางวัฒนธรรม
4. ศึกษาโครงสร้าง องค์ประกอบ และรูปแบบของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

5. ศึกษาหลักสูตร สาระการเรียนรู้ และมาตรฐานการเรียนรู้ของช่วงชั้นที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาเรื่อง การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย

ตอนที่ 2 การสร้างและการพัฒนาคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย

หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่พัฒนาขึ้น สำหรับการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเนื้อหาออกเป็น 8 บท ซึ่งได้จากการวิเคราะห์เนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ในสาระที่ 4 (ประวัติศาสตร์) และสาระที่ 5 (ภูมิศาสตร์) สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีรายละเอียด ดังนี้

บทนำ

บทที่ 1 ความหมายและประเภทของวัฒนธรรม

บทที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับมรดกโลกและมรดกทางวัฒนธรรม

บทที่ 3 อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

บทที่ 4 อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย – กำแพงเพชร

บทที่ 5 อุทยานประวัติศาสตร์อยุธยา

บทที่ 6 แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี

บทที่ 7 ปัญหาและสาเหตุความเสื่อมโทรมของมรดกทางวัฒนธรรมของไทย

บทที่ 8 แนวทางในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของไทย

ผู้วิจัยนำหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ประเมินคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

ตอนที่ 3 การนำหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” ที่พัฒนาแล้วไปทดลองใช้

1. แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการทดลอง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนพระแม่มาลีสาทร กรุงเทพมหานคร ที่กำลังศึกษาในช่วงเวลาการใช้หลักสูตรพุทธศักราช 2544

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนพระแม่มาลีสาทร เขตสาทร กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 30 คน ที่เลือกมาโดยใช้วิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi – Stage Sampling)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

1. เลือกนักเรียนปีการศึกษา 2550 เป็นกลุ่มตัวแทนเชิงกาลเวลา โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)
2. จากนักเรียนปีการศึกษา 2550 ซึ่งมี จำนวน 5 ห้อง โดยการสุ่มแบบจัดกลุ่ม (Cluster Random Sampling) (องอาจ นัยพัฒน์. 2548: 103)
3. ได้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมา 1 ห้อง จำนวน 30 คน ที่ใช้ในการทดลอง

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” โดยจำแนกเป็น

2.1.1 ก่อนการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม

2.1.2 หลังการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

2.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย”

2.2.2 ความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย

2.2.3 ความพึงพอใจที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย ”

3. เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษา

เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย โครงสร้าง องค์ประกอบ และรูปแบบของหนังสืออ่านเพิ่มเติม และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งเกี่ยวข้องกับสาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ และสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ดังนี้

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐานที่ 1 ส.4.1 เข้าใจความหมายความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผล มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในแง่ความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

มาตรฐานที่ ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อม ทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม และมีจิตสำนึกอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

เนื้อหาของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ใช้ในการทดลองแบ่งเป็น 8 บท ดังนี้

บทนำ

บทที่ 1 ความหมายและประเภทของวัฒนธรรม

บทที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับมรดกโลกและมรดกทางวัฒนธรรม

บทที่ 3 อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

บทที่ 4 อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย – กำแพงเพชร

บทที่ 5 อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

บทที่ 6 แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง จังหวัด อุดรธานี

บทที่ 7 ปัญหาและสาเหตุความเสื่อมโทรมของมรดกทางวัฒนธรรม

ของไทย

บทที่ 8 แนวทางในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของไทย

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการทดลองใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของไทย” ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 โดยใช้เวลาในการทดลองจำนวน 16 คาบๆ ละ 50 นาที

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **หนังสืออ่านเพิ่มเติม** หมายถึง เอกสารที่จัดทำขึ้นเรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” โดยมีเนื้อหาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 เพื่อให้ประกอบการเรียนการสอนในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นประโยชน์สำหรับศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ได้อย่างกว้างขวาง รูปแบบของหนังสือประกอบด้วยการบรรยายความรู้และมีภาพถ่ายประกอบ

2. **แหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย** หมายถึง แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่ได้รับการคัดเลือกให้ขึ้นบัญชีมรดกโลกจากองค์การยูเนสโก ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นสถานที่ ซึ่ง

เป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ ไม่ว่าจะเป็นงานทางด้านสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม หรือแหล่งโบราณคดีที่สำคัญที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่โดดเด่นระดับโลกและเป็นของแท้ดั้งเดิม ซึ่งมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ มานุษยวิทยา หรือวิทยาการ ประกอบด้วย 3 แห่งด้วยกัน คือ

- 2.1 อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย – ศรีสัชนาลัย – กำแพงเพชร
- 2.2 อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง
- 2.3 แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี

3. ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม หมายถึง ผลที่ได้จากการทดลองใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้ได้ผลเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้เกณฑ์ 80/80 โดย 80 ตัวแรก หมายถึง ผลรวมของคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนทั้งหมดที่ทำแบบทดสอบในคำถามท้ายบทของแต่ละบทคิดเป็นร้อยละ 80 หรือมากกว่า

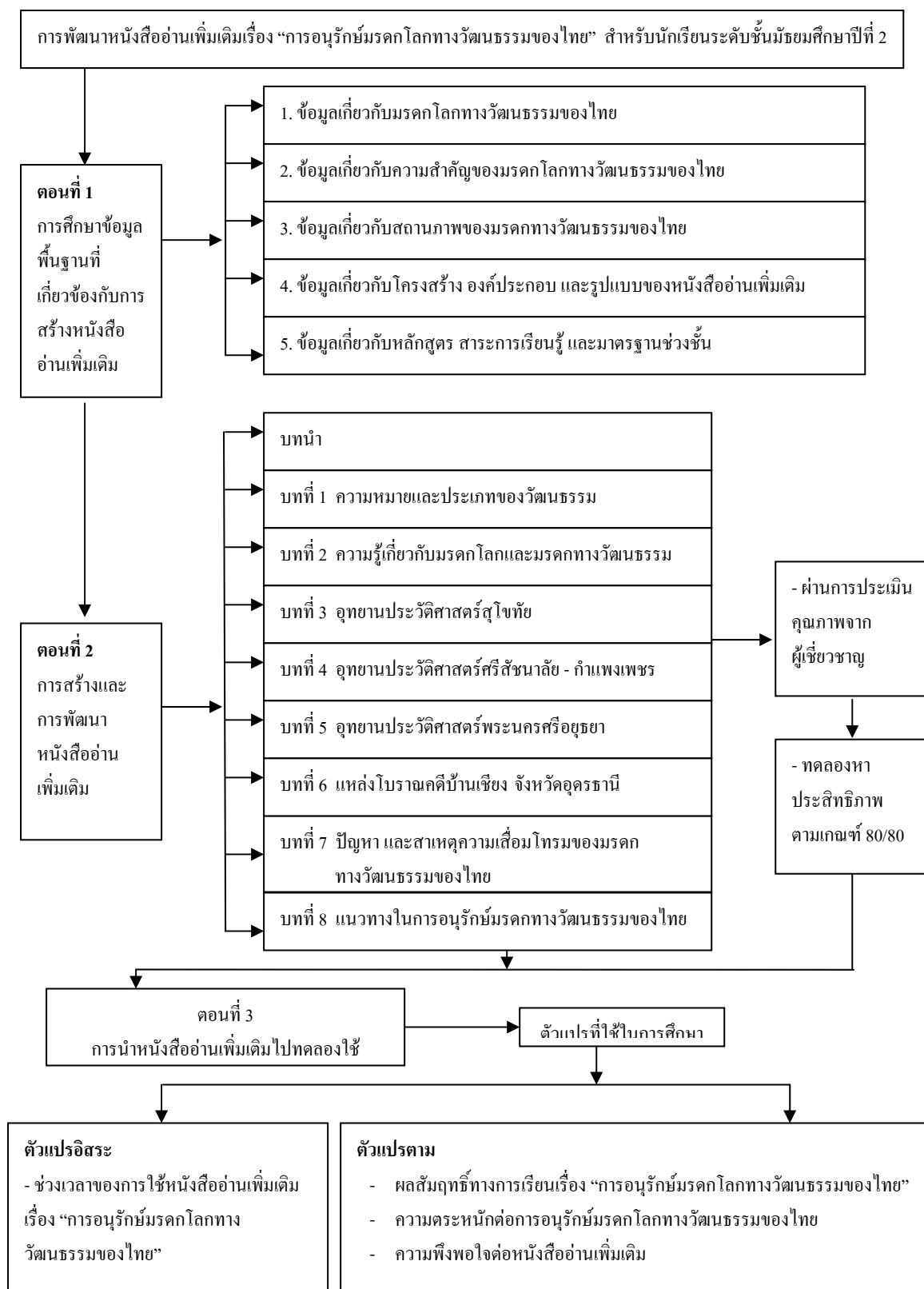
80 ตัวหลัง หมายถึง ผลรวมของคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนทั้งหมดที่ทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังจากอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” คิดเป็นร้อยละ 80 หรือมากกว่า

4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียน ภายหลังจากการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่ได้จากการวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ และเนื้อหาตามมาตรฐานช่วงชั้นที่สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 และหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบทดสอบแบบปรนัยประเภทเลือกตอบ ชนิด 4 ตัวเลือก เป็นเครื่องมือวัดผล คอบคลุมพฤติกรรมการเรียนรู้ที่มีทั้งหมด 4 ด้าน คือ ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ และการวิเคราะห์

5. ความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย หมายถึง การแสดงออกถึงความรู้สึก ความสำนึกของนักเรียนในผลของการกระทำที่จะนำผลดีและผลเสียมาสู่มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย แบบวัดความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย ซึ่งเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ เป็นเครื่องมือวัดผล

6. ความพึงพอใจของนักเรียน หมายถึง ผลรวมของความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย แบบวัด ซึ่งเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ เป็นเครื่องมือวัดผล

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมุติฐานในการวิจัย

1. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียน
2. นักเรียนมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของไทยหลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียน
3. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมอยู่ในระดับมากขึ้นไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้นำเสนอตามหัวข้อ ดังต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนพระแม่มาลีสาทร พุทธศักราช 2545
4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
5. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย
6. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม
7. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 7.1 งานวิจัยภายในประเทศ
 - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม

หนังสืออ่านเพิ่มเติมเป็นหนังสืออีกประเภทหนึ่งของหนังสือเสริมประสบการณ์ ซึ่งใช้ประกอบการเรียนการสอน และพัฒนาผู้อ่านให้เกิดทักษะทางสติปัญญา ร่างกาย สังคม อารมณ์ และจิตใจ

ความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

กรมวิชาการ (2534: 67) ได้ให้ความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติมว่า เป็นหนังสือที่มีสาระอ้างอิงถึงหลักสูตรสำหรับให้นักเรียนอ่าน เพื่อศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง ตามความเหมาะสมของวัย และความสามารถในการอ่านหนังสือของแต่ละบุคคล หนังสือประเภทนี้เคยเรียกว่า หนังสืออ่านประกอบ

สุพัตรา ชุมเกต (2527: 115) กล่าวว่า หนังสืออ่านประกอบเป็นหนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการ แนะนำให้โรงเรียนซื้อไว้เพื่อให้นักเรียนใช้อ่านประกอบกับแบบเรียน เพื่อเพิ่มพูนความรู้ และประสบการณ์ของเด็กในวิชาต่างๆ ให้กว้างขวางและให้เด็กเข้าใจวิชาที่เรียนมากยิ่งขึ้น เพราะความรู้ในแบบเรียนนั้นต้องเรียนอย่างจำกัด เพราะหลักสูตรจำกัดชั่วโมงเรียน

บันลือ พุกกะวัน (2521: 58) ได้ให้ความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติมว่า คือ วัสดุการอ่านประเภทหนึ่งที่ไม่ใช่แบบเรียนแต่เป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่เด็กสามารถเลือกอ่านได้ ทั้งในและนอกเวลาเรียน นักเรียนอาจใช้ได้หลายลักษณะ เช่น อ่านเพื่อค้นคว้าหาคำตอบ อ่านเพื่อขยายประสบการณ์ให้ลึกซึ้งเฉพาะเรื่อง อ่านเพื่อความเพลิดเพลิน เพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

จากความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมเป็นหนังสือที่ช่วยส่งเสริมการเรียนการสอน โดยรวบรวมเนื้อหาส่วนใดส่วนหนึ่งของหลักสูตร หรือมีรายละเอียดเพิ่มเติมนอกเหนือจากหลักสูตร เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัย และความสนใจของเด็ก ซึ่งเด็กสามารถเลือกอ่านได้ ทั้งในและนอกเวลาเรียน เพื่อให้เกิดความรู้ ความเพลิดเพลินในเวลาเดียวกัน

หน้าที่ของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

กรมวิชาการ (2534: 68) ได้ให้ความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติมว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติม นอกจากจะเป็นเครื่องมือส่งเสริมการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการแล้วยังมีบทบาทที่สำคัญอีก คือ

1. ส่งเสริมความรู้ เพราะมีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับความรู้หรือทักษะความคิดรวบยอด หลักการ หรือทฤษฎี เรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่อง ซึ่งจะเป็นประโยชน์แกผู้อ่าน ในการดำเนินชีวิต การศึกษาหาความรู้ รวมทั้งก่อให้เกิดความเจริญอกงามและการพัฒนาในด้านต่างๆ
2. ส่งเสริมเจตคติที่เหมาะสม เพราะนอกจากจะเสนอเนื้อหาสาระที่เป็นความรู้

และส่งเสริมสติปัญญาแล้วยังสอดแทรกแนวความคิดที่ช่วยให้ผู้อ่านเกิดเจตคติที่เหมาะสม

3. ส่งเสริมสติปัญญาโดยเปิดโอกาสให้ผู้อ่านได้พัฒนาทักษะในการสังเกต
ตีความ เปรียบเทียบ ใช้เหตุผล แยกแยะ และวิเคราะห์

4. ส่งเสริมความเข้าใจ เพราะเสนอเนื้อหาตามลำดับขั้นตอนของความรู้ และ
ตามพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้อ่านให้ตัวอย่างที่เหมาะสม

5. ส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ด้วยตัวเอง

กระทรวงศึกษาธิการ (กรมวิชาการ 2520: 5 – 6) ได้กล่าวถึงบทบาทของหนังสืออ่าน
เพิ่มเติมไว้ 2 ประเด็น ดังนี้

1. สำหรับครู ครูทำหน้าที่สอนและช่วยให้นักเรียน มีความรู้ตามที่หลักสูตรกำหนด
หรือตามเนื้อหาที่มีในหนังสือเรียน ครูจะต้องหาความรู้เพิ่มเติมจากหนังสืออื่นๆ เพื่อเตรียมการสอน
เพื่อตอบข้อซักถาม ให้คำแนะนำนักเรียนไปศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องต่างๆ เพื่อให้นักเรียนเรียนรู้ด้วย
ตนเองให้กว้างขวางขึ้น ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ครู จึงต้องรู้จักหนังสืออื่นๆ ให้มากพอที่จะ
ทราบว่าหนังสือเล่มใดมีความยากง่าย เหมาะสมกับนักเรียนที่จะอ่าน และทำความเข้าใจได้เอง

2. สำหรับนักเรียน ถ้านักเรียนอ่านหนังสือสำหรับวิชาหนึ่งเพียงเล่มเดียว ความรู้ที่
ได้ก็คงแคบไป เพราะหนังสือบรรจุเพียงเนื้อหาสาระตามที่หลักสูตรกำหนดไว้เท่านั้น เพื่อหวังผลแก่
นักเรียนในระดับกลางเท่านั้น การได้มีโอกาสศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ตลอดจนการได้แลกเปลี่ยน
ความรู้ตามที่ได้ศึกษามา และถ่ายทอดความคิดเห็นซึ่งกันและกัน จะช่วยให้นักเรียนบรรลุตาม
เป้าหมายของหลักสูตรได้ดียิ่งขึ้น

นอกจากนี้ บันลือ พฤกษะวัน (2521: 58) ได้กล่าวว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมมีบทบาท
ดังนี้

1. ช่วยขยายเนื้อหาสาระในบทเรียนให้กว้างขวาง เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจความหมาย
ของเรื่องราวมากขึ้น

2. ทำให้ผู้อ่านเกิดทักษะในการใช้ถ้อยคำและภาษาดียิ่งขึ้น

3. สร้างนิสัยรักการอ่านและการค้นคว้า

4. หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างเป็นเรื่องราว สามารถขัดเซยความบกพร่องทาง
จิตใจของผู้อ่านและช่วยเสริมสร้างคุณธรรมได้เป็นอย่างดี

จุดมุ่งหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

กรมวิชาการ (สุมนต์ แซ่เล่า. 2546: 41 ; อ้างอิงจาก กรมวิชาการ. 2526: 8 – 9)
ให้แนวคิดของหนังสืออ่านเพิ่มเติมว่า เป็นหนังสือสำหรับเด็กประเภทหนึ่งที่มีจุดมุ่งหมาย ดังนี้

1. ช่วยให้เด็กได้รับความบันเทิง สนุกสนาน เพลิดเพลิน สนองความต้องการของ

วัยเด็ก เช่น หนังสือประเภทการ์ตูน

2. ช่วยสร้างความคิดคำนึง และความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก
3. ช่วยพัฒนาการเรียนรู้ด้านภาษาของเด็กให้เจริญตามวัย
4. ช่วยปลูกฝังคุณธรรม เจตคติ และตัวอย่างอันน่าพึงปรารถนาให้เกิดแก่เด็ก
5. ช่วยให้เด็กรู้จักการอ่านหนังสือ และให้เกิดนิสัยรักการอ่านคงอยู่ตลอดไป

ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่เด็กต่อไปในอนาคต

6. ช่วยทดแทนความรู้สึกที่เด็กขาดหายไป เช่น ขาดความรัก ความหว้าเหว่ มีปมด้อย หนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ จะช่วยทดแทนด้านจิตใจของเด็กได้ดี

7. ช่วยให้เด็กได้มีหนังสือที่มีสาระเหมาะสมกับวัย ไม่ให้เด็กหันไปสนใจเรื่องของผู้ใหญ่เร็วกว่ากำหนด อันจะเป็นสิ่งชักนำให้เด็กประพฤตินิสัยที่ไม่ควร

หลักเกณฑ์ในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม

การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เพื่อเสริมการเรียนรู้การสอนในหลักสูตร จะต้องมีความเหมาะสม และเอื้อประโยชน์ต่อผู้อ่านให้มากที่สุด ซึ่งมีผู้ศึกษาและตั้งเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาคัดเลือกหนังสือ เพื่อนำมาใช้เป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมประกอบบทเรียนได้ ดังนี้

ปฏิญญา สาร (2521: 253 – 254) กล่าวถึง หลักเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกหนังสืออ่านประกอบ ซึ่งสามารถนำมาเป็นเกณฑ์ในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมได้เป็นอย่างดี โดยกำหนดว่า จะต้องพิจารณาหนังสือ 3 ด้าน ดังนี้

1. เนื้อหาของหนังสือ (Contents)
 - 1.1 หนังสือเล่มนี้มีอะไรน่าสนใจในเชิงความนึกคิดของนักเรียนหรือไม่
 - 1.2 ถ้าเป็นหนังสือที่ให้ความรู้หรือข่าวสาร ความรู้หรือข่าวสารนั้นถูกต้องทันสมัยเพียงใด จะช่วยเพิ่มพูนความรู้ที่เด็กมีอยู่แล้วหรือไม่
 - 1.3 เป็นสิ่งแปลกออกไปจากหนังสือเล่มอื่นที่นักเรียนมีอยู่แล้วหรือไม่
 - 1.4 ถ้าเป็นหนังสือนวนิยายแสดงให้เห็นภาพสะท้อนของชีวิตเพียงใด ตัวละครในเรื่องแสดงอาการหรือพูดจริงๆ แสดงหรือพูดเพียงใด เรื่องทำนองนี้ อาจเกิดกับชีวิตเราหรือไม่
2. ความน่าอ่านของหนังสือ (Readability)
 - 2.1 เนื้อเรื่องที่นำมาเสนอเหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของผู้อ่านหรือไม่
 - 2.2 เขียนชัดเจนและอ่านเข้าใจง่ายเพียงใด
 - 2.3 ลวดลายการเขียนดี หรือน่าเบื่อ และไม่น่าสนใจ
 - 2.4 ถ้าเป็นหนังสือเกี่ยวกับความรู้หรือข่าวสาร สิ่งเหล่านี้บอกอย่างตรงไปตรงมา หรือเลือนหายหรือซ่อนเร้นอยู่ในเรื่อง หรือในคำพูดเพียงใด

3. รูปร่างของหนังสือ (Physical Make-up)

3.1 กระดาษ การพิมพ์ ตัวพิมพ์ น้าพอใจหรือไม่

3.2 ภาพประกอบมีคุณค่าเพียงใด

3.3 การเย็บเล่มแข็งแรงทนทานหรือไม่

3.4 ขนาดของเล่มใหญ่หรือเล็ก เหมาะกับผู้อ่านเพียงใด

สมพร จารุณัฐ (2530: 70) กล่าวว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติม หรือหนังสืออ่านประกอบ จัดเป็นหนังสือเสริมประสบการณ์ประเภทหนึ่ง ที่กระทรวงศึกษาธิการ อนุญาตให้ใช้ในโรงเรียนได้ แต่ไม่ได้กำหนดให้เป็นแบบเรียน โดยมีหลักเกณฑ์ที่ควรพิจารณา ดังนี้

1. โครงสร้างหรือรูปแบบของข้อความ (Discourse Structure) หมายถึง ระบบ หรือวิธีการจัด หรือเรียบเรียงความคิด และธรรมชาติความสัมพันธ์ของความคิดนั้น จุดประสงค์ของการเขียนหนังสือ และธรรมชาติความสัมพันธ์ของความคิด หลักการ หรือทฤษฎีของสาขาวิชาที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอจะเป็นตัวกำหนดรูปแบบ หรือโครงสร้างที่เหมาะสมที่สุดที่สามารถสื่อเนื้อหาสาระและความคิดให้ผู้อ่านเข้าใจได้ดีที่สุด

2. เอกภาพ (Unity) หมายถึง ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นั่นคือผู้เขียนจะต้องเรียบเรียง และเสนอเนื้อหาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ไม่นำเนื้อหา หรือความคิดอื่นใดที่ไม่สอดคล้องเกี่ยวเนื่องกันในการบรรลุจุดประสงค์นั้นๆ มากล่าวปะปนไว้ในหนังสือ

3. สัมพันธภาพ (Cohorence) หมายถึง การเชื่อมโยงความคิดหนึ่งเข้ากับอีกความคิดหนึ่ง ตั้งแต่ระดับความคิดย่อยขยายออกไปสู่ความคิดหลักของเรื่องในลักษณะ ที่จะทำให้อ่านสามารถเข้าใจ ความเชื่อมโยงของแต่ละความคิดที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด จนท้ายที่สุด ก็นำผู้อ่านให้บรรลุจุดมุ่งหมายของผู้เขียนได้

4. จุดเน้น (Emphasis) แม้หนังสือจะมีเอกภาพ และสัมพันธภาพแล้ว ผู้อ่านก็อาจจะยังไม่สามารถเข้าใจความหมายได้ถูกต้อง หรือจับประเด็นความสำคัญของเรื่องไม่ถูกต้อง ถ้าผู้เขียนไม่มีวิธีที่จะเน้น หรือแนะนำให้อ่านแยกได้ว่าอะไรเป็นความคิดย่อย อะไรเป็นความคิดหลัก หรือความคิดสำคัญของเรื่อง วิธีเน้นว่าเนื้อหาตรงไหนสำคัญที่ง่ายที่สุด โดยที่ผู้เขียนบอกไว้เป็นประโยคแรก หรือประโยคสุดท้ายของย่อหน้า (Topic sentences) หรือนำเสนอเนื้อหาส่วนที่สำคัญนั้นในประมาณมากกว่าส่วนอื่น เป็นต้น

5. ความสามารถหรือคุณสมบัติของผู้อ่าน (Audience Appropriateness)

วัย วุฒิภาวะ พัฒนาการทางสติปัญญา ความรู้ และประสบการณ์เดิมของผู้อ่านหนังสือ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะต้องพิจารณาให้ถี่ถ้วนก่อนที่จะลงมือเขียนหนังสือ นั่นคือ ผู้เขียนจะต้องกำหนดไว้ในใจก่อนว่าจะเขียนหนังสือให้อ่านกลุ่มใด ซึ่งมีความรู้และสติปัญญาขนาดไหนแล้ว จึง

กำหนดจุดประสงค์ของหนังสือ เนื้อหาสาระ และรูปแบบการเขียน ตลอดจนเทคนิควิธีเขียนต่างๆ ได้

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการตรวจหนังสืออ่านเพิ่มเติม

หนังสืออ่านเพิ่มเติมเป็นหนังสือประเภทหนึ่งที่จัดอยู่ในหนังสือเสริมประสบการณ์ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ โดยศูนย์พัฒนาหนังสือ (กรมวิชาการ. 2534: 72) ได้วางหลักเกณฑ์ เพื่อใช้ในการตรวจพิจารณาว่า หนังสือใดสมควรได้รับอนุญาตให้ใช้ เป็นหนังสือเสริมประสบการณ์ ในโรงเรียนได้ อาจแตกต่างกันบ้างเล็กน้อย ระหว่างหนังสือเสริมประสบการณ์ประเภทต่างๆ แต่อย่างไรก็ตามหลักเกณฑ์สำคัญๆ ที่ควบคุมคุณสมบัติของหนังสือเสริมประสบการณ์ ได้แก่

1. หลักเกณฑ์เกี่ยวกับเนื้อหา
2. หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเสนอเนื้อหา
3. หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้ภาษา
4. หลักเกณฑ์เกี่ยวกับคุณประโยชน์
5. หลักเกณฑ์เกี่ยวกับความน่าสนใจ

1. หลักเกณฑ์เกี่ยวกับเนื้อหา

มีประเด็นที่ควรพิจารณาเกี่ยวกับเนื้อหาสาระของหนังสือในหลายแง่มุม ดังต่อไปนี้

1.1 เนื้อหาสอดคล้องกับจุดประสงค์ ผู้เขียนจำเป็นต้องกำหนดจุดประสงค์ในการเขียนหนังสือให้ชัดเจนว่า ต้องการให้ผู้อ่านได้ความรู้ ความคิด ทักษะ และเจตคติอย่างไร ซึ่งจะใช้เป็นหลักในการตรวจสอบว่า เนื้อหาสาระในหนังสือ มีความสอดคล้องสัมพันธ์กับจุดประสงค์หรือไม่ ผู้เขียนได้นำเสนอเนื้อหาสาระที่ไม่เกี่ยวข้องกันมานำเสนอไว้หรือไม่

1.2 เนื้อหาถูกต้อง ส่วนประกอบที่สำคัญที่สุดของหนังสือคือส่วนที่เป็นเนื้อหาสาระ เนื้อหาสาระของหนังสือ จะต้องถูกต้อง อย่างปราศจากข้อสงสัย โดยเฉพาะหนังสือที่ให้ความรู้ ความคิดรวบยอด หลักการ และทฤษฎีต่างๆ เนื้อหาจะต้องถูกต้องตามหลักวิชาการของแต่ละสาขา รวมทั้งจะต้องทันสมัยด้วย หากเนื้อหาไม่ได้เกี่ยวข้องกับตรงวิชาสาขาใดสาขาหนึ่งอย่างชัดเจน เนื้อหาจะต้องเหมาะสมในแง่เป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป ปราศจากอคติไม่กระทบกระเทือนผู้ใด หรือองค์กรใดให้เกิดความเสียหาย ไม่ขัดต่อระเบียบประเพณี วัฒนธรรมของสังคม เป็นต้น

1.3 เนื้อหายากง่ายพอเหมาะ เนื้อหาสาระของหนังสือไม่ว่าจะเป็นส่วนเกี่ยวกับรายละเอียดความรู้ ความคิดรวบยอด หลักการ ทฤษฎี ทักษะ แนวความคิด ตลอดจนตัวอย่างประกอบเรื่อง จะต้องมีความยากง่ายพอเหมาะแก่วัย ประสบการณ์ และความสามารถทางสติปัญญาของผู้อ่านที่จะรับได้ ในเรื่องนี้ จำเป็นที่ผู้เขียนจะต้องกำหนดกลุ่มผู้อ่าน เป้าหมายให้แน่นอนว่า มีความรู้และประสบการณ์พื้นฐานมาก่อนอย่างไร มีความสามารถที่จะเข้าใจความรู้ที่จะ

เสนอในหนังสือได้หรือไม่ คุณสมบัติของกลุ่มผู้อ่านเป้าหมาย จะช่วยเป็นหลักเกณฑ์ให้การตรวจพิจารณาเนื้อหาสาระ มีความพอเหมาะคือ ไม่ยากเกินไป หรือง่ายเกินไปสำหรับผู้อ่านเป้าหมาย

1.4 เนื้อหาล้นยาวพอเหมาะ เนื้อหาของหนังสือที่ยากง่ายพอเหมาะแก่ผู้อ่าน แต่ยืดยาวเยิ่นเย้อ จนเกิดความสับสนหรือห้วนสั้นเกินไปจนลำบากแก่การตีความ ก็ถือว่า ยังไม่เหมาะสม เมื่อผู้เขียนกำหนดจุดประสงค์ของการเขียนหนังสือไว้ชัดเจนก็สามารถกำหนดขอบเขตของเนื้อหาสาระที่เพียงพอและจำเป็นในการบรรลุจุดประสงค์เหล่านั้นได้ ทำให้มีหลักเกณฑ์ที่จะพิจารณาไม่ให้เนื้อหาสั้นเกินไปจนผู้อ่านไม่สามารถจะเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น หรือยืดยาวจนแทนที่จะช่วยความเข้าใจได้ดียิ่งขึ้นกลับสับสน และกลายเป็นไม่เข้าใจในที่สุด

1.5 เนื้อหา ประกอบด้วยตัวอย่างที่เหมาะสม การเสนอตัวอย่างเป็นวิธีที่ดีในการช่วยสร้างความเข้าใจ แต่ถ้าเป็นตัวอย่างที่ไม่เกี่ยวข้องหรือไม่เหมาะสม ก็อาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดได้ และถ้าให้ตัวอย่างน้อยไปก็อาจไม่เพียงพอที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจ ความคิดรวบยอด แต่ถ้ามากเกินไปก็อาจเกิดความจำเป็นหรือทำให้เกิดความไขว้เขวได้ นอกจากนี้ ยังควรพิจารณาด้วยว่า ตัวอย่างที่ผู้เขียนเสนอเป็นตัวอย่างที่พอเหมาะกับวุฒิภาวะ ประสบการณ์และสภาพแวดล้อมของผู้อ่าน ตลอดจนเป็นตัวอย่างที่สมจริงด้วย

2. หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเสนอเนื้อหา

หลักเกณฑ์นี้ สามารถจำแนกเป็นหลักเกณฑ์ย่อยได้ 2 ลักษณะ คือ

2.1 **หลักส่งเสริมความเข้าใจ** ข้อความที่เสนอเป็นเรื่องราวเป็นหนังสือที่จะช่วยให้ผู้อ่านสามารถรู้ความหมาย เกิดความเข้าใจ และเข้าถึงความคิดต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว และถูกต้องนั้น จำเป็นต้องอาศัยส่วนประกอบที่ได้กลายมาเป็นหลักเกณฑ์ตรวจพิจารณาหนังสือด้วยดังต่อไปนี้

2.1.1 โครงสร้างของข้อความ ในการเสนอเนื้อหาสาระเรื่องใด เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจอะไร อย่างไร และเพียงไร ถ้าผู้เขียนพิจารณานำเสนอในโครงสร้างที่เหมาะสม จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่าย เช่น ในบางกรณีควรนำเสนอด้วยการอธิบายความ บางกรณีสมควรเสนอในลักษณะการเปรียบเทียบ และบางกรณีเสนอด้วยการเสนอตัวปัญหาแล้วนำไปสู่การแก้ปัญหา เป็นต้น ทั้งนี้โดยคำนึงถึงวัยและวุฒิภาวะของผู้อ่านประกอบด้วย

2.1.2 โครงสร้างทางวิชาการ ศาสตร์สาขาใด มักจะมีโครงสร้างเฉพาะตัว ถ้าผู้เขียนเสนอเนื้อหาสาระให้เป็นไปตามลำดับขั้นตอนอย่างเหมาะสม ก็จะช่วยทำให้ทำความเข้าใจง่ายขึ้น เช่น เสนอความรู้ย่อยๆ เพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดระดับหนึ่ง ซึ่งจำเป็นที่จะต้องเข้าใจก่อนที่จะเข้าใจความคิดรวบยอดที่ใหญ่ หรือกว้างขวางยิ่งขึ้น เป็นลำดับไปจนถึงขั้นเกิดการถ่ายโอนความรู้จนสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาได้ เป็นต้น

2.1.3 เอกภาพ สัมพันธภาพ และจุดเน้น เรื่องนี้ได้กล่าวไว้แล้วในตอนต้น

2.2 หลักส่งเสริมการเรียนรู้การสอน ผู้เขียนสามารถพิจารณาเลือกใช้เครื่องมือหรือวิธีการที่จะส่งสัญญาณไปยังผู้อ่าน ซึ่งจะช่วยให้ผู้อ่านสามารถรู้ความหมาย เกิดความรู้ความเข้าใจ ในสาระความรู้ และความคิดเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านอย่างถูกต้อง และรวดเร็วได้หลายวิธีดังต่อไปนี้

2.2.1 บอกจุดประสงค์ของเรื่องที่อ่าน จะเป็นการสะกดแก่ผู้อ่านมาก หากสามารถจะรู้ได้ทันทีว่า ผู้เขียนต้องการให้ผู้อ่านเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องใด อย่างไร การบอกจุดประสงค์ให้ผู้อ่านทราบแต่ต้น จะทำให้การอ่านมีจุดมุ่งหมาย สามารถพุ่งความสนใจไปที่ประเด็นสำคัญของเรื่อง ซึ่งเป็นเป้าหมายของการอ่าน และช่วยลดการเดาอีกทั้งความกระวนกระวายใจของผู้อ่านในขณะที่อ่านด้วย

2.2.2 มีบทนำเรื่อง ช่วยให้ผู้อ่านได้ทราบก่อนลงมืออ่านว่า เรื่องที่จะอ่านหรือศึกษาต่อไปนั้น เกี่ยวข้องกับเรื่องใดบ้าง ผู้เขียนอาจเสนอบทนำเรื่องได้หลายรูปแบบ เช่น เป็นความเรียงกล่าวถึงเรื่องที่ผู้อ่านกำลังจะศึกษาต่อไป เป็นหัวข้อเรื่องหรือเป็นกรอบความคิด นำเรื่อง (Advance Organizers หรือ Conceptual Framework) ของเรื่องราวสาระรายละเอียดที่ผู้อ่านกำลังจะอ่านต่อไป ซึ่งมีความสัมพันธ์กับกรอบความคิดนำเรื่องนั้น

2.2.3 มีคำถามนำเรื่องหรือคำตอบตามเรื่อง คำถามนำเรื่องมีหน้าที่ เช่นเดียวกับจุดประสงค์ ซึ่งช่วยให้ผู้อ่านได้ทดสอบความเข้าใจว่า สามารถตีความ และเข้าถึงเรื่องที่อ่านเพียงไร ส่วนคำถามตามเรื่องมักจะอยู่ตอนจบเรื่องหรือจบบท ช่วยให้ผู้อ่านทดสอบความเข้าใจเรื่องภายหลังจากอ่านจบตอนหรือจบไปแล้ว คำถามอาจจะอยู่ระหว่างบทก็ได้ตามความจำเป็น คำถามเหล่านี้ มักจะถามถึงสาระที่เป็นใจความสำคัญของเรื่อง เท่ากับช่วยผู้อ่านให้จับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่าน ผู้เขียนก็มักจะใช้คำถามเหล่านี้ตรวจสอบว่า ผู้อ่านเข้าใจเรื่องที่อ่านถูกต้องแล้ว หรือยัง

2.2.4 มีบทสรุปตอนท้ายเรื่อง บทสรุปท้ายเรื่องมีความสำคัญ และค่อนข้างจำเป็น สำหรับสาระความรู้ที่ค่อนข้างยาว ยากและซับซ้อน ช่วยให้ผู้อ่านสามารถจับประเด็นความสำคัญได้ถูกต้อง บางครั้งผู้เขียนจำเป็นที่จะต้องสรุปความสำคัญของสาระความรู้ ในระหว่างบท หรือเมื่อผู้อ่านทำการอ่านจบเรื่องหนึ่งหรือความคิดหนึ่ง ๆ ไปแล้ว ซึ่งจำเป็นที่ผู้อ่านจะต้องเข้าใจให้ถูกต้องเสียก่อน ก่อนที่จะอ่านและทำความเข้าใจความคิดที่ยากขึ้นต่อไป

2.2.5 มีการกำหนดหัวข้อที่เหมาะสม การกำหนดหัวเรื่องใหญ่และหัวเรื่องย่อยต่างๆ ช่วยให้ผู้อ่านสามารถแยกแยะเรื่องเป็นประเด็นเป็นหมวดหมู่ได้ตามลำดับ ไม่เกิดความสับสน หลักเกณฑ์สำคัญในเรื่องนี้ ก็คือ หัวเรื่องจะต้องสอดคล้องและสัมพันธ์กับเนื้อหา ภายในหัวเรื่องนั้นๆ ควรตั้งชื่อหัวเรื่องให้สื่อความหมายที่ชัดเจนว่า ผู้เขียนกำลังจะกล่าวถึงเรื่องอะไรใน

ลักษณะที่แคบ และเฉพาะเจาะจงพอสมควรที่จะนำผู้อ่านได้พุ่งความสนใจไปในเรื่องนี้

2.2.6 มีการกล่าวเน้นความสำคัญ ที่ผู้เขียนอาจจำเป็นต้องย้าให้ผู้อ่านเห็น ความสำคัญของสาระรายละเอียด และประเด็นความคิดแต่ละขั้นแต่ละตอนเป็นลำดับไป ตั้งแต่ ความคิดย่อยๆ จนเป็นความคิดความเข้าใจที่กว้างขวางขึ้น วิธีการกล่าวเน้นความสำคัญของเรื่อง เช่นนี้ เป็นการช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้อ่านมิให้อ่านเพลินไป จนกระทั่งจับความสำคัญไม่ได้

2.2.7 มีการใช้ภาพประกอบ อาจจะเป็นภาพวาด ภาพถ่าย แผนผัง แผนภูมิ แผนที่ ตาราง กราฟต่างๆ เพื่อช่วยความเข้าใจของผู้อ่านต่อเรื่องที่อ่าน ช่วยสรุปความ หรือช่วย เปรียบเทียบ ตามความเหมาะสม ภาพประกอบจำเป็นจะต้องถูกต้อง ชัดเจน และส่งเสริมการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2.8 มีกิจกรรมท้ายบท แม้ว่าหนังสือเสริมประสบการณ์จะมุ่งให้ผู้อ่านศึกษา ด้วยตนเองยิ่งกว่าหนังสือเรียน ซึ่งจะมีครูช่วยในการทำความเข้าใจอย่างใกล้ชิดกว่า ก็ตาม แต่หาก ครูผู้สอนวางแผนการสอน โดยใช้หนังสือเสริมประสบการณ์อย่างใกล้ชิดแล้ว กิจกรรมท้ายบทที่มี ประโยชน์ในหนังสือเสริมประสบการณ์อาจช่วยส่งเสริมความรู้และความคิดของผู้เรียนให้กว้างไกล ออกไปจากเรื่องที่อ่าน ช่วยให้นำความรู้จากที่อ่านแล้วไปเปรียบเทียบกับเหตุการณ์ที่คล้ายคลึงกัน หรือไปแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน เป็นต้น และผู้สอนก็อาจนำแนวความคิดจากกิจกรรมไปเป็น แนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ความรู้ ความคิดและทักษะเพิ่มขึ้น

2.2.9 มีการเสนอรายชื่อหนังสืออ้างอิงหรือสำหรับอ่านเพิ่มเติม ผู้เขียนควร ระบุรายชื่อหนังสือที่ใช้ค้นคว้าประกอบการเขียนหนังสือของตน และควรเสนอแนะรายชื่อหนังสือที่ ผู้อ่านอาจจะไปศึกษาเพิ่มเติมได้ด้วย ทั้งนี้เพื่อผู้สอน ผู้เรียนจะได้สามารถไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม ได้อีกตามความสนใจ นับเป็นการส่งเสริมให้เกิดการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ให้เกิดความรู้ความ เข้าใจกว้างขวางยิ่งขึ้น

2.2.10 มีการใช้เทคนิคเกี่ยวกับตัวอักษรและการจัดพิมพ์ ประเภท และขนาด ของตัวอักษร รวมทั้งขนาดของรูปเล่มหนังสือ การจัดหน้าหนังสือ และภาพประกอบมีส่วนส่งเสริม หรือขัดขวางการทำความเข้าใจเรื่องของผู้อ่านด้วย จึงเป็นหลักเกณฑ์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการ ตรวจพิจารณาหนังสือในบางครั้ง แม้ว่าขณะที่ตรวจพิจารณาต้นฉบับ ต้นฉบับนั้นยังไม่ได้ จัดพิมพ์อย่างสมบูรณ์ ก็ถือว่า หลักเกณฑ์ข้อนี้เป็นเงื่อนไขที่ผู้จัดทำหนังสือ จะต้องพิจารณาจัดทำ ให้เหมาะสมในลักษณะที่ช่วยเสริมความรู้ความเข้าใจของผู้อ่านด้วย

3. หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้ภาษา

การใช้ภาษาเป็นเรื่องสำคัญมากอีกเรื่องหนึ่ง สามารถจำแนกเป็นหลักเกณฑ์

กว้างๆ สำหรับตรวจพิจารณาคุณภาพของหนังสือได้ 3 ลักษณะ คือ

3.1 ศัพท์ ต้นเหตุประการหนึ่งที่ทำให้ผู้อ่านไม่ค่อยเข้าใจเรื่องที่ตนอ่าน คือ ไม่เข้าใจความหมายของศัพท์ที่ผู้เขียนใช้ ผู้เขียน จึงจำเป็นต้องพิจารณาความสามารถของผู้อ่านในเรื่องนี้ให้รอบคอบ หนังสือที่ให้ความรู้เนื้อหาเฉพาะเรื่อง หรือเฉพาะสาขานั้น ผู้เขียนอาจจะหลีกเลี่ยงการใช้ศัพท์เทคนิคได้ยาก จึงจำเป็นที่จะต้องให้คำจำกัดความเสียก่อน หรือหยาบๆ ศัพท์เฉพาะที่ผู้อ่านจำเป็นต้องเข้าใจก่อนอ่านเรื่องมาอธิบายให้เข้าใจก่อน หรือมีการอธิบายความหมายของศัพท์เฉพาะนั้นไว้ในหนังสือ เพื่อช่วยให้ผู้อ่านทำความเข้าใจเรื่องด้วย

3.2 การใช้ภาษา โดยทั่วไป ผู้อ่านจะสามารถเข้าใจเอกรรพประโยค หรือประโยคที่มีเนื้อความอย่างเดียวกันได้ง่ายกว่า อเนกรรพประโยค หรือประโยคที่มีเนื้อความรวมหลายอย่าง และสังกรประโยคหรือประโยคที่ประกอบด้วย เอกรรพประโยค ซ้อนกันอยู่ ประโยคบอกเล่าเข้าใจง่ายกว่าประโยคปฏิเสธหรือปฏิเสธซ้อนปฏิเสธ เป็นต้น ในเรื่องการใช้ภาษานี้ผู้เขียนจะต้องระมัดระวังใช้ภาษาที่ถูกต้องตามหลักการใช้ภาษา ใช้ถ้อยคำที่มีความหมายถูกต้องชัดเจน สละสลวยเข้าใจง่าย การอธิบายความกะทัดรัดไม่เยิ่นเย้อ ซ้ำซ้อน หรือววน

3.3 การใช้คำหรือวลีเชื่อมประโยควลี หรือคำที่ใช้ขยายความ หรือเชื่อมข้อความหรือประโยค ไม่ว่าจะเป็นคำวิเศษณ์ คำบุพบท หรือคำสันธานก็ตาม ล้วนสื่อความหมายเฉพาะของมันเอง ซึ่งถ้าใช้อย่างถูกต้องและถูกที่แล้ว จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายของข้อความหรือสาระที่ผู้เขียนประสงค์จะสื่อความได้เป็นอย่างดี เช่น “กับ” “แก่” “แต่” “ต่อ” “หรือ” “และ” “จึง” “แล้ว...ก็” “แล้ว...จึง” “พอ...แล้ว...จึง” “แม้ว่า” “ถ้า...ก็” “แต่ว่า” “มิฉะนั้น” “เพราะฉะนั้น” “เพราะว่า” “ดังนั้น” “หรือไม่ก็” เป็นต้น ถ้าผู้เขียนใช้ไม่ถูกต้อง ก็มีผล ทำให้ผู้อ่านสับสนได้เหมือนกัน

4. หลักเกณฑ์เกี่ยวกับคุณภาพประโยชน์

หนังสือในฐานะที่เป็นสื่อการเรียนการสอน ควรทำหน้าที่พัฒนาทั้งความรู้ ความคิดและเจตคติ ตลอดจนค่านิยมให้เกิดแก่ผู้อ่านด้วย หนังสือที่เพียงแต่รวบรวมรายละเอียดของข้อมูลต่างๆ โดยปราศจากการชี้นำ หรือให้แนวทางแก่ผู้อ่านในการคิด วิเคราะห์ เลือกสรร เปรียบเทียบ นำไปใช้ สังเคราะห์ เป็นต้นแล้ว ดูเหมือนจะส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับที่ค่อนข้างต่ำ คือ ระดับข้อมูล หรือข้อเท็จจริง และระดับความเข้าใจเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงควรกำหนดจุดประสงค์ของการเขียนหนังสือไว้ให้แน่ชัดแต่ต้นว่า จะให้ผู้อ่านได้พัฒนาความรู้ ความคิด เจตคติ และค่านิยมไปถึงระดับใด ผู้เขียนหนังสือควรตั้งจุดประสงค์ให้ผู้อ่านได้ประโยชน์ จากการอ่านสูงกว่าระดับได้ข้อมูล หรือข้อเท็จจริงคือได้พัฒนาความคิด และสติปัญญาด้วย ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่การดำเนินชีวิตของผู้อ่านได้ดีกว่าคุณค่าสาระ ที่ผู้อ่านจะได้จากการอ่านหนังสือ จึงเป็น

หลักเกณฑ์อีกประการหนึ่งที่ใช้ตรวจสอบพิจารณาความเหมาะสม และคุณประโยชน์ของหนังสือนั้น

5. หลักเกณฑ์เกี่ยวกับความน่าสนใจ

คุณสมบัติอีกประการหนึ่งของหนังสือ คือ ความน่าสนใจ หนังสือที่ดี ควรมีลักษณะที่ดึงดูดผู้อ่านให้ติดตามอ่าน ความจริงแล้วหลักเกณฑ์ต่างๆ ตั้งแต่ข้อ 1 – 4 ล้วนมีส่วนทำให้หนังสือน่าสนใจทั้งสิ้น ในที่นี้จะเสนอลักษณะอื่นๆ เพิ่มเติม คือ

5.1 บอกความสำคัญของเรื่อง ผู้เขียนควรบอกให้ผู้อ่านทราบด้วยว่า เรื่องที่กำลังอ่านนั้นมีความสำคัญอย่างไรแก่ผู้อ่าน เช่น มีความจำเป็นหรือเป็นประโยชน์แก่การดำเนินชีวิต เป็นพื้นฐานความรู้ที่จำเป็นสำหรับการศึกษาเรื่องนั้น หรือเรื่องอื่นที่เกี่ยวข้องกัน ในโอกาสต่อไป หรือมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเรื่องอื่นหรือวิชาอื่น เป็นต้น เช่นนี้ ทำให้อ่านศึกษาเรื่องนั้นๆ อย่างมีความหมายยิ่งขึ้น

5.2 สร้างความสัมพันธ์กับการอ่าน การอ่านหนังสือกล่าวได้ว่า เป็นการสื่อสารระหว่างผู้เขียนและผู้อ่านนั่นเอง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เขียนและผู้อ่านอาจมีลักษณะเป็นกันเอง หรือห่างเหินก็ได้ขึ้นอยู่กับผู้เขียน หนังสือที่ผู้เขียนสามารถทำให้อ่านเกิดความรู้สึกใกล้ชิดกับความรู้สึกสบายใจ ลดความเครียด และช่วยสร้างความคิดเชิงวิพากษ์วิจารณ์ในขณะที่อ่าน แทนที่จะรู้สึกเหมือนผู้เขียนและหนังสือ คือ ผู้ทรงความรู้สูงสุด และเป็นคัมภีร์ที่ผู้อ่านจะคิดให้ผิดแปลกไปไม่ได้ วิธีการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อ่านมีหลายวิธี เช่น

5.2.1 ผู้เขียนใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 และ 2 แทนตัวเอง และผู้อ่าน เช่น เรา ท่าน นักเรียน แทนการใช้บุรุษที่ 3 หรือการไม่ใช้สรรพนามอะไรเลย ซึ่งทำให้มีค่าเหมือนใช้สรรพนามบุรุษที่ 3 เหมือนกัน

5.2.2 ผู้เขียนใช้วิธีดึงดูดผู้อ่านเข้ามาร่วมเหตุการณ์ หรือกิจกรรมประหนึ่งว่าผู้เขียน และผู้อ่านกำลังศึกษาเรื่องราวไปด้วยกัน

5.2.3 ผู้เขียนเขียนในลักษณะที่ทราบอยู่ตลอดเวลาว่า ผู้อ่านอยู่ที่นั่น พูดกับผู้อ่าน เข้าใจปัญหาของผู้อ่าน รู้ว่าผู้อ่านคิดอะไร สงสัยอะไร

5.2.4 ผู้เขียนพยายามให้อ่านเข้าใจว่า ผู้เขียนได้ศึกษาข้อมูล หรือเรื่องราวที่น่าเสนอในหนังสืออย่างไร จากแหล่งใด มีปัญหาอย่างไรหรือไม่

ลักษณะที่ดีของหนังสือสำหรับเด็ก

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2527: 4 – 21) กล่าวถึง ลักษณะหนังสือที่ดีสำหรับเด็ก รวมทั้งขั้นตอน และวิธีการทั่วไปในการจัดทำหนังสือ ดังนี้

หนังสือสำหรับเด็ก หมายถึง หนังสือที่แต่งหรือจัดทำขึ้นเพื่อให้เด็กอ่านโดยตรง ปัจจุบันหนังสือสำหรับเด็กจริงๆ และมีคุณภาพดีในท้องตลาดเมืองไทยยังมีน้อย สำหรับลักษณะ

ของหนังสือสำหรับเด็กที่ดีนั้นควรประกอบด้วย

1. เนื้อเรื่องดี เหมาะสมกับวัยและประสบการณ์ ความรู้ ความเข้าใจ และสติปัญญา ความสามารถในการอ่านของเด็ก ถ้าเป็นหนังสือสำหรับเด็กเล็กๆ เนื้อหาควรเป็นเรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวเด็ก เช่น สัตว์เลี้ยงในบ้าน ต้นไม้ ดอกไม้ เมื่อเด็กโตขึ้น เนื้อเรื่องก็เป็นเรื่องที่ห่างตัวเด็กออกไป เป็นเรื่องที่เด็กสนใจอยากรู้ อยากเห็น เนื้อเรื่องของหนังสือสำหรับเด็กจะต้องไม่ยากจนเกินไป ไม่เยิ่นเย้อ หรือสับสน ต้องเป็นไปตามลำดับขั้นตอน

ส่วนหนังสือสารคดีสำหรับเด็กชั้นประถมปลาย หรือเด็กก่อนวัยรุ่น และเด็กวัยรุ่นนั้น เนื้อหาจะต้องลำดับจากง่ายไปหายาก หรือเรียงลำดับเหตุการณ์ให้เหมาะสม เพื่อให้ง่ายต่อความเข้าใจเกิดความต่อเนื่องและจดจำง่าย โดยไม่จำเป็นต้องท่องจำ

2. นักเขียน เป็นบุคคลสำคัญที่จะต้องมีเทคนิคและมีความสามารถพิเศษที่จะเขียนหนังสือสำหรับเด็กให้เด็กสนใจได้ ถือเอาหนังสือเป็นเพื่อนได้ ผู้เขียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวกับเด็กด้วย เช่น วัฏจักรชีวิตของเด็ก รู้ความต้องการและความสนใจของเด็กว่า เด็กวัยไหนสนใจหนังสือประเภทไหน นอกจากนี้ นักเขียนควรมีจิตใจรักเด็กอย่างแท้จริง ไม่เห็นแก่เงิน มองเห็นความสำคัญของเด็กว่า เป็นทรัพยากรบุคคลที่เป็นความหวังของประเทศชาติ ในการพัฒนาประเทศในอนาคต ผู้เขียนต้องเข้าใจสอดคล้องถึงสังคมและความรู้เพื่อสร้างสรรค์เด็ก

3. โครงเรื่อง (Plot) โครงเรื่องจะต้องเรียงลำดับ ไม่สลับซับซ้อน สับสน แปลก ตื่นเต้น และน่าสนใจ

4. แก่น (Theme) หรือแก่นของเรื่อง แก่นของเรื่อง หมายถึง แนวคิดของเรื่อง ที่ผู้เขียนได้แทรกไว้ในโครงเรื่อง และเนื้อเรื่องของหนังสือแต่ละเล่ม ส่วนมากแก่นของเรื่องหนังสือสำหรับเด็ก มักจะเป็นเรื่องที่มองเห็นได้ชัดเจน ทำนองเดียวกันคือสอนให้เด็กเป็นคนดี กล่าวหาญ ชี้อสัตย์ ประหยัด ชอบช่วยเหลือผู้อื่น เป็นต้น

5. ภาพประกอบ (Illustration) ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก มีส่วนสำคัญมากที่จะดึงดูดความสนใจของเด็กให้อยากอ่าน ภาพควรเป็นภาพสี สดใส ชัดเจนไม่เลอะเลือน สำหรับเด็กไทยนั้นไม่ค่อยชอบสีทึบๆ เช่น สีฟ้า สีเทา แต่จะชอบสีร้อน เช่น แดง เหลือง ภาพมีทั้งภาพวาด ภาพถ่าย ภาพเขียน ถ้าเป็นภาพลายเส้นควรชัดเจน กระฉับตา จำนวนภาพจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับวัยของเด็ก ถ้าเด็กโตขึ้น จำนวนภาพก็ลดลงตามวัยของเด็ก

6. ผู้วาดภาพประกอบ (Illustrator) ผู้วาดภาพประกอบจะต้องเรียนรู้จิตวิทยา ความสนใจและความต้องการของเด็ก ตลอดจนสีและลักษณะของภาพที่เด็กชอบ ผู้วาดภาพประกอบควรได้ปรึกษาหารือกับนักเขียนเป็นประจำ เพื่อให้ภาพออกมาตรงตามความต้องการของผู้เขียน ตลอดจนความถูกต้องทั้งในด้านตรงตามเนื้อเรื่อง และถูกต้องตามหลักความเป็นจริง

7. การจัดรูปเล่ม การวางรูปหน้า ตลอดจนการจัดภาพ และคำบรรยาย (Layout) ให้เหมาะสมตามลำดับ มีศิลป์ ไม่วางภาพ และคำบรรยายเต็มหน้ากระดาษ จนไม่มีช่องว่างเลย จะทำให้เด็กเบื่อ ควรจะมีการเว้นว่างบ้าง เพื่อจะทำให้เด็กได้พักสายตา

นอกจากนี้ วิชัย ราษฎร์ศิริ (2522: 151) กล่าวว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ดีควรมีลักษณะ ดังนี้

1. หนังสือเล่มนั้นสนองความต้องการของเด็กหรือไม่ การทำหนังสือเด็กย่อมมีวัตถุประสงค์ในการใช้แตกต่างกัน เช่น เพื่อขยายประสบการณ์ในการอ่าน การอ่าน เพื่อพักผ่อนหรืออ่าน เพื่อแสวงหาความรู้ ดังนั้น การเลือกหนังสือเด็ก จึงต้องคำนึงถึงความต้องการ และวัตถุประสงค์ในการจัดทำหนังสือเด็ก แต่ละประเภทด้วย

2. หนังสือเล่มนั้นเหมาะสมกับความใจของเด็กวัยนั้นหรือไม่ ความแตกต่างของวัยในเด็กย่อมเป็นสิ่งที่ทำให้ความสนใจ และความต้องการของเด็กแตกต่างกัน

3. หนังสือเล่มนั้นเหมาะสมกับความสามารถของเด็กที่จะอ่านหรือไม่ โดยพิจารณาในประเด็นต่างๆ ดังนี้

3.1 ความเหมาะสมในการใช้ภาษา ภาษาที่ใช้จะต้องง่าย ไม่สลับซับซ้อน ตลอดจน จำนวนควรให้อยู่ในความสามารถของเด็ก

3.2 ความเหมาะสมกับประสบการณ์ และสิ่งแวดล้อมของเด็ก ถ้าเนื้อเรื่องยากแก่การเข้าใจ เด็กจะมองไม่เห็นภาพและไม่เข้าใจถึงเนื้อเรื่อง

4. ความกระชับรัดกุม คือ การใช้ภาษาที่ถูกต้อง มีความหมายชัดเจน และตรงไปตรงมา หลีกเลี่ยงการใช้คำที่มีความหมายคลุมเครือ หรือคำฟุ่มเฟือย หรือประโยคยาวที่ซับซ้อน

5. ความชัดเจน แจ่มแจ้ง มีความสำคัญมาก โดยเฉพาะสำหรับหนังสือที่ให้ความรู้ทางวิชาการ ผู้เขียนควรหลีกเลี่ยงการใช้ศัพท์เทคนิค หรือเมื่อจำเป็นต้องใช้ควรเขียนให้ผู้อ่านเข้าใจ หรือให้คำจำกัดความ หรือความหมายไว้ด้วย นอกจากนี้การยกตัวอย่าง อูทาหรณ์ หรือการเปรียบเทียบก็ช่วยให้เกิดความเข้าใจได้เป็นอย่างดี

ขั้นตอนการทำหนังสือสำหรับเด็ก

1. ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการทำหนังสือเด็ก จากหนังสือที่ดีสำหรับเด็ก เพื่อดูแนวทางจัดทำหนังสือ ทั้งโครงเรื่อง แก่นของเรื่อง วิธีเขียน ภาษาที่ใช้ ลักษณะเด่นและจุดบกพร่องของหนังสือแต่ละเล่ม และศึกษาผลงานของนักเขียนหนังสือสำหรับเด็กที่มีชื่อเสียง

2. เขียนโครงเรื่อง (Plot) เนื้อเรื่อง ตั้งชื่อเรื่อง กำหนดแก่นของเรื่อง เมื่อเขียนเสร็จแล้ว อาจนำไปเล่าหรือไปให้เด็กอ่าน เพื่อจะได้ทราบความคิดเห็นของเด็กว่าชอบ หรือไม่ชอบ

เพียงใด ถ้าเด็กชอบก็แสดงว่าเรื่องที่เขียนน่าจะใช้ได้ และถ้าเด็กไม่ชอบก็ให้เด็กวิจารณ์แล้วนำไปแก้ไข

3. การเขียนบทสคริปต์ (Script) เป็นการนำเรื่องราวที่ได้จากเค้าโครงเรื่องหรือเนื้อเรื่องย่อมาเขียนบอกขั้นตอนของเนื้อเรื่องและรูปภาพ โดยบอกแต่ละหน้าของหนังสือตั้งแต่หน้าปกใบรองปกหน้า ปกใน จนถึงหน้าสุดท้าย จะมีภาพและคำบรรยายอย่างไรบ้าง เป็นภาพเกี่ยวกับอะไร และคำบรรยายจะเขียนว่าอย่างไร อยู่ส่วนใดของหน้าหนังสือ เริ่มตั้งแต่หน้าปกเป็นต้นไป

4. การทำดัมมี่ (Dummy) คือ การทำหนังสือจำลองหนังสือเด็กที่จะทำขึ้นมา อาจจะทำเป็นเล่มเล็กๆ ก็ได้ แล้วนำรายละเอียดจากบทสคริปต์มาเขียน และวาดรูปลงไปทีดัมมี่ ตั้งแต่ปก จนถึงหน้าสุดท้าย วาดภาพและเขียนคำบรรยายให้กับบทสคริปต์ สำหรับการวาดภาพนั้น ถ้าวาดไม่ได้ก็ให้เขียนเป็นวงกลมแทน และบอกว่า เป็นภาพอะไรก็ได้

5. การทำรูปเล่ม (Format) คือ การทำหนังสือจริงๆ ได้แก่ การวาดภาพ คำบรรยาย รวมทั้งการวางหน้า การจัดภาพ ของหนังสือให้เหมาะสม โดยดูจากดัมมี่ สำหรับขนาดของรูปเล่มมีหลายขนาดที่นิยม คือ ขนาดเล็ก 13×18.5 เซนติเมตร หรือ 16 หน้ายก ขนาดกว้าง 14.6×21 เซนติเมตร หรือ 16 หน้ายกใหญ่ ลักษณะรูปเล่มจะวางในแนวนอนหรือแนวตั้งก็ได้ การเย็บเล่มจะเย็บจากตรงกลางหนังสือ หรือเย็บข้าง

6. การตั้งชื่อเรื่องที่น่าสนใจ น่าตื่นเต้น น่าติดตาม และทำให้เดาได้ว่า เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับอะไร รู้จักใช้ถ้อยคำสำนวนที่เด็กติดใจ ซึ่งเป็นกลวิธีหรือเทคนิคหนึ่ง ต้องตั้งชื่อให้เด็กเกิดภาพพจน์

พัฒนาการและความสนใจในการอ่านหนังสือของเด็ก

จินตนา ไบกาซูยี (2542: 61 – 64) ได้กล่าวถึงพัฒนาการของเด็กว่า

กลุ่มวัยเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น (12 – 14 ปี)

กลุ่มนี้ เป็นวัยที่เข้าสู่ความเป็นวัยรุ่นอย่างจริงจัง จะเห็นได้อย่างชัดเจนเมื่อเด็กอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ซึ่งเป็นช่วงระยะการเชื่อมต่อระหว่างเด็ก และวัยรุ่นจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ทั้งในด้านร่างกาย โดยเฉพาะอวัยวะที่เกี่ยวข้องกับรูปร่าง ขนาด และเสียง รวมทั้งอารมณ์ จิตใจ และอุปนิสัยใจคอ ตลอดจนความชอบและความถนัดต่างๆ ความเปลี่ยนแปลง เหล่านี้จะเห็นอย่างชัดเจน

ในเรื่องร่างกาย เด็กหญิงและเด็กชาย จะมีการเปลี่ยนแปลง แสดงความแตกต่างทางเพศอย่างเห็นได้ชัดเจน เด็กผู้ชายเสียงจะแตก น้ำเสียงจะเริ่มห้าวขึ้น แขนขาเริ่มยาว กังก้าง เริ่มมีกล้ามเนื้อ อวัยวะเพศเริ่มขยายตัวใหญ่ขึ้น และเริ่มมีสุจิ มีขนตามตัวในบางแห่ง เด็กหญิงเริ่มมีหน้าอกโตขึ้น และมีประจำเดือน สิ่งที่เห็นได้ชัดเจน คือ เด็กกินจุและนอนมากขึ้น

ส่วนอารมณ์ ความรู้สึกในตัวนั้น เด็กจะเริ่มสับสนในความเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะร่างกายเติบโตคล้ายเป็นผู้ใหญ่ แต่จิตใจยังเป็นเด็ก จึงเกิดความกังวล ซ้ำคิด เกิดอารมณ์หุนหัน ใจน้อย อ่อนไหว ขี้รำคาญ แสลงอน ชอบโต้เถียง โต้แย้ง มีการแสดงออกทางอารมณ์ ทำตามอารมณ์ของตัวเองมากขึ้น ซึ่งบางครั้งอาจจะไม่เหมาะสมกับกาลเทศะ

ในด้านสังคมนั้น เด็กเริ่มสนใจเพื่อนฝูงมากขึ้น ต้องการให้เพื่อนยอมรับตน เข้ากลุ่ม ชอบรับเอาค่านิยม ความคิด และพฤติกรรมของเพื่อนๆ มาเป็นตัวอย่าง ดังนั้น ความสัมพันธ์กับเพื่อน จึงมีมากกว่าความสัมพันธ์ต่อพ่อแม่ เช่นเดียวกัน เมื่ออยู่ที่โรงเรียน จะเชื่อครูและเพื่อนมากกว่าพ่อแม่ สำหรับด้านสติปัญญานั้น เด็กเริ่มเลือก และสนใจเฉพาะสิ่งที่ตนพอใจ และส่วนใหญ่จะตามเพื่อน มีความสังเกตเพิ่มขึ้น ชอบทดลองด้วยตนเองเพื่อแสวงหาคำตอบอยากรู้อยากเห็น แต่บางครั้งก็ลำทำ บางครั้งก็ไม่กล้าทำ

ความสนใจ ในระยะนี้ทั้งสองเพศเริ่มแสดงความแตกต่างในสิ่งที่ชอบ ไม่เหมือนกัน เด็กหญิงจะเข้ากลุ่มเพศหญิงเดียวกันที่มีอุปนิสัยและความชอบเหมือนๆ กัน ในขณะที่เด็กชายจะเลือกเพื่อนชายที่ชอบกิจกรรมเหมือนๆ กัน เช่น บางกลุ่มชอบเล่นกีฬา ดนตรี หรืออ่านหนังสือ หรือบางกลุ่มสนใจในการเรียนเป็นเด็กเรียน หรือบางกลุ่มชอบเที่ยวกลายเป็นเด็กเที่ยวไป

กลุ่มเด็กชายจะสนใจกีฬาที่เล่นเป็นทีม มีกติกากฎเกณฑ์ มีการแข่งขัน เช่น ฟุตบอล บาสเกตบอล วอลเลย์บอล บางกลุ่มชอบประดิษฐ์ค้นคว้า เครื่องมือวิทยาศาสตร์ หรือของเล่นจากไฟฟ้า วิทยุ ชอบอ่านหนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการค้นคว้า ทดลอง กำลังภายใน การ์ตูน การผจญภัย ชิวประวัติ เพศศึกษา ชอบดูภาพยนตร์ตื่นเต้น ผจญภัย ตลก ชื่นชอบเพลงของนักร้องคนโปรด ชอบฟังเพลงทางวิทยุ และเทป ส่วนรายการโทรทัศน์ชอบรายการเพลง การเต้นรำ กีฬา เกมทายปัญหา เป็นต้น

กลุ่มเด็กหญิง ชอบดูกีฬามากกว่าจะเป็นผู้เล่น สนใจสิ่งประดิษฐ์ และการฝีมือ สนใจการแต่งกาย ชอบอ่านหนังสือโรแมนติก คอลัมน์ข่าวสั้น เรื่องสั้นๆ จากหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสารของเด็ก และวัยรุ่น ชอบเก็บสะสมภาพเกี่ยวกับสวยๆ งามๆ ภาพดารานักร้องที่ชื่นชอบ ชอบฟังดนตรี ดุภาพยนตร์เบาๆ ที่สนุกสนานและตลก รายการทีวีที่ชอบ คือ เพลง เกม หนัง ทีวี และละครที่ไม่เคร่งเครียด ลักษณะเป็นแนวกระจุ่มกระจิม หรือเรื่องราวในครอบครัว

กลุ่มวัยเรียนมัธยมศึกษา ตอนปลาย (15-18 ปี)

ในช่วงนี้ เด็กกลุ่มนี้เริ่มปรับสภาพความเปลี่ยนแปลงได้บ้างแล้ว แม้บางคนจะยังคงมีความเปลี่ยนแปลงอยู่อีก แต่ความเปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่จะเป็นไป และต่อเนื่องต่อจากช่วงวัยก่อนวัยรุ่น ซึ่งอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ด้านร่างกายนั้น ความเจริญเติบโตในด้านความสูง ยังคงมีอยู่จนกระทั่งอายุได้ 18 ปี โดยเฉลี่ยความสูงจะหยุดลง ขนาดอวัยวะต่างๆ ยังคงเปลี่ยนแปลง เพื่อแสดงความแตกต่างทางเพศออกมาอย่างเด่นชัด เด็กชายจะเริ่มมีลักษณะเป็นชายหนุ่มขึ้น กล้ามเนื้อแขนขาจะขยายออก ตะโพกมีเนื้อหนังมากขึ้น มีขนรักแร้และที่อวัยวะสืบพันธุ์ เสียงเริ่มเป็นหนุ่ม หูม ไม่แหบ แตกพว่า ห้าวๆ เหมือนเดิมเริ่มผื่นเปื่อย การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ เกิดจากภาวะร่างกายและฮอร์โมน จึงเป็นไปอย่างรุนแรงมาก เด็กผู้หญิงก็เช่นเดียวกัน หน้าอกจะขยายโตจนต้องใส่เสื้อชั้นในชนิดยกทรง ตะโพกและแขนขาเริ่มกลมกลิ้ง อ่อนช้อย สละสลวย เป็นหญิงสาวมากขึ้น เริ่มรักสวยรักงาม เลือกเสื้อผ้าเองดูแลเอาใจใส่ร่างกายมากขึ้น กิริยาท่าทางเริ่มมีจิตแสดงความเป็นสาว รู้จักเฉียงอายหน้าแดงเมื่อถูกชม

ในด้านอารมณ์นั้น ยังคงความสับสนวางตนเองไม่ถูกว่า จะเป็นผู้ใหญ่ หรือเป็นวัยรุ่นดี บางครั้งปฏิบัติตนดังผู้ใหญ่ ไม่ต้องการให้มีการอบรมสั่งสอน แต่ต้องการให้มีการดูแลเอาใจใส่ให้ความรัก และความช่วยเหลือ มีความอ่อนไหว ซ้ำคิด ใจน้อย วัฏวาม มีความกังวล และความกลัว เช่น กลัวรูปร่างตนเองไม่หล่อไม่สวย กลัวการเรียนไม่ดี กลัวสอบตก กลัวสอบเอนทรานส์ไม่ติด กลัวไม่มีเพื่อนหรือเพื่อนไม่รัก เข้าสังคมไม่ได้ เผชิญหน้ากับเพื่อนต่างเพศไม่เป็น ไม่ชอบการตำหนิ หรือไม่ชอบการล้อเลียนเรื่องเพื่อนต่างเพศ โกรธง่ายและระงับความโกรธไม่ได้ มักแสดงออกอย่างรุนแรง ทั้งท่าทาง คำพูดและการกระทำ ไม่ค่อยยอมรับฟังเหตุผล มีความหงุดหงิดง่าย ธรรมชาติที่เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดผลดังได้กล่าวมานี้

ในด้านสังคม เพื่อน โรงเรียน และครูผู้สอนยังคงเป็นแบบอย่างที่ได้ก๊วยนี้ยึดเป็นตัวอย่าง และเชื่อถือมากกว่าพ่อแม่และญาติพี่น้องในครอบครัว วัยนี้เป็นวัยของการศึกษาหาความรู้จากโรงเรียน และจากการศึกษานอกระบบต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเด็ก ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร วิทยุ โทรทัศน์ ล้วนมีบทบาทต่อพัฒนาการด้านบุคลิกภาพของเด็กมาก เพราะเด็กวัยนี้ให้ความสนใจต่อสังคมแวดล้อมมากนั่นเอง ในวัยนี้แม้เด็กจะเริ่มแสวงหาเอกลักษณ์ของตนเอง แต่ก็ยอมรับกติกาและระเบียบของสังคมของหมู่คณะ รักเพื่อน รักโรงเรียน รักสี รักคณะ รักสถาบันอย่างรุนแรง รู้จักเสียสละเพื่อเพื่อนฝูง และครอบครัว สนใจสังคมภายนอกมากขึ้น

ความสนใจเมื่อเข้าสู่วัยรุ่น เด็กจะแสดงความชอบเฉพาะของตนออกมา มากเริ่มสนใจเพื่อนต่างเพศ แต่เมื่อเข้ากลุ่มทำกิจกรรมการเรียนหรือกิจกรรมเสริม จะชอบเลือกเข้ากลุ่มเพศเดียวกัน การเล่นเกมกีฬาแยกเล่นตามลักษณะเพศ และตามลักษณะกีฬาที่ตนชอบ โดยเฉพาะกีฬาที่ต้องการทักษะ ความคล่องแคล่วทางร่างกายและจิตใจ การเลือกเรียนวิชาเป็นไปตามความถนัด และความชอบส่วนตัวมากขึ้น อีกทั้งยังอาจจะเกิดจากแรงบันดาลใจ ที่ได้เห็น

ตัวอย่างการประกอบอาชีพนั้นๆ แต่บางคนก็เลือกตามเพื่อนๆ ปะปนกันไป ความถนัด หรือความสามารถเฉพาะด้าน เช่น กีฬา ดนตรี คำนวณ การทดลองวิทยาศาสตร์ การวาดภาพ ความถนัดทางภาษา การแต่งเรื่อง เขียนเรื่อง ของแต่ละคนเริ่มแสดงออกอย่างชัดเจน ซึ่งควร จะได้รับการส่งเสริมให้หาความรู้และทักษะการปฏิบัติเพิ่มขึ้น บางคนอาจจะหารายได้จากความ ถนัดหรือความสามารถพิเศษนี้ได้ ด้วยเหตุที่วัยนี้ชอบแสดงความเด่น เพื่อเรียกร้องความสนใจต่อ สังคม และบางครั้งชอบใช้ความรุนแรงแทนเหตุผล ดังนั้น ความชอบของกลุ่มนี้จึงมุ่งไปที่ดาราศาสตร์หรือนักร่อน หรือวีรบุรุษที่ตนชื่นชอบ และมีบุคลิกภาพคล้ายคลึงกับกลุ่มของตนเองมาก แต่อย่างไรก็ตามความชอบ อุปนิสัย และบุคลิกภาพของเด็กวัยนี้ มีความแตกต่าง ไปตามเพศ พื้นฐาน ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว และสังคมเป็นส่วนประกอบสำคัญ

ความสนใจในการอ่านหนังสือของเด็กวัย 12 – 18 ปี

ลมูล รัตตากร (2529: 19 – 34) ได้สรุปจากผลการวิจัยเกี่ยวกับความสนใจ และแนว การอ่านหนังสือของนักเรียนอายุ 13 – 18 ปี ในโรงเรียนรัฐบาลทั่วประเทศ พบว่า ความสนใจ และแนวการอ่านของนักเรียนชายและหญิง นักเรียนชายและหญิงสนใจเรื่องต่อไปนี้มากเหมือนกัน คือ

1. เกร็ดความรู้สั้นๆ รวมในเล่มเดียวกัน
2. ความรู้ทั่วไป
3. การเรียนรู้ การจำ การลืม และการทดสอบเชาวน์
4. การคิดค้นหาเหตุผล
5. พุทธศาสนา
6. การศึกษา การเรียนการสอนตามหลักสูตรในโรงเรียน วิทยาลัย และมหาวิทยาลัย
7. นิทานตลกขบขัน
8. นิทานที่เป็นตำนานของแต่ละท้องถิ่น
9. นิทานเรื่องสัตว์
10. ไวยากรณ์ภาษาต่างๆ
11. คณิตศาสตร์
12. ดาราศาสตร์
13. การเปลี่ยนแปลงของพื้นโลก พื้นน้ำ อากาศ รวมทั้งการพยากรณ์อากาศ
14. วิศวกรรมศาสตร์
15. การประดิษฐ์เครื่องแต่งกายและการออกแบบ
16. การรักษาพยาบาล การป้องกันโรคและการใช้ยารักษาโรค

17. การขับร้อง การร้องเพลงรวมเนื้อเพลง
18. นวนิยาย ประวัติศาสตร์
19. การท่องเที่ยวเพื่อหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์
20. การรวบรวมแผนที่
21. ประวัติบุคคลสำคัญในสาขาวิชาต่างๆ
22. สงคราม

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย

2.1 ความหมายของมรดกโลก

วคิน อิงคพัฒนากุล (<http://www.geocities.com/thaiheritage2004>) ว่า มรดกโลก (World Heritage) หมายถึง พื้นที่ที่มีหรือเป็นตัวแทนทรัพยากรธรรมชาติ หรือปรากฏการณ์ธรรมชาติที่มีความเด่นในระดับโลก ซึ่งอาจประกอบด้วยวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของโลก (The Earth Evolutionary History) ขบวนการทางธรณีและวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต (Geological Process and Biological Evolution) ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่พิสดารหรือลักษณะพิเศษเฉพาะตัวที่เป็นเอกลักษณ์ (Supertative Natural Phenomena) หรือระบบนิเวศที่ประกอบไปด้วยสัตว์หรือพืชที่หายาก (Habitat Containing Threatened Species) มีค่า และความสำคัญทางชีวภาพซึ่งพื้นที่นี้ต้องได้รับการประกาศจากองค์การ UNESCO (วคิน อิงคพัฒนากุล. 2548: 353)

2.2 ความเป็นมาของมรดกโลก

นับแต่องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก (UNESCO) ได้เสนอจัดตั้งอนุสัญญาว่า ด้วยการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติของโลกขึ้น เมื่อ พ.ศ. 2515 และในปีต่อมาจึงได้มีมติยอมรับอนุสัญญานี้ จากการประชุมสมัยสามัญสภานิติบัญญัติครั้งที่ 10 เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2516 ของยูเนสโก ณ กรุงปารีส เพื่อเป็นมาตรการในการป้องกันที่นานาชาติร่วมมือกันแก้ไข วิกฤตการณ์ของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จนกระทั่ง พ.ศ. 2525 ยูเนสโก ได้แต่งตั้งคณะกรรมการมรดกโลก เพื่อดูแลให้การปฏิบัติตามอนุสัญญาเป็นไปด้วยความเรียบร้อยตรงตามเป้าหมายวัตถุประสงค์ ซึ่งคณะกรรมการทั้ง 21 คน นั้น ล้วนมาจากประเทศสมาชิกต่าง ๆ ทั่วโลก โดยหน้าที่ของคณะกรรมการมรดกโลกที่ว่านี้คือ การกำหนดลักษณะประเภทมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติที่ปรากฏอยู่ในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวมทั้งจัดทำทะเบียนรายชื่อแหล่งโบราณสถาน แหล่งโบราณคดี และแหล่งธรรมชาติที่มีคุณค่าเหมาะสมกับการให้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก นอกจากนี้ ยังพิจารณาเรื่องการใช้ทรัพยากรของกองทุนมรดกโลกให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศสมาชิกให้มากที่สุด และการที่จะคัดเลือกให้สถานที่

ใดเป็นมรดกโลกนั้น ย่อมเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการมรดกโลกที่จะตัดสินว่าแหล่งทางธรรมชาติหรือทางวัฒนธรรมใดที่ประเทศภาคีเสนอมา ควรขึ้นบัญชีมรดกโลก ซึ่งเป็นการยากมากในการตัดสิน เพราะต้องใช้ความรอบคอบและพิจารณาว่าอะไรคือคุณค่าและความสำคัญที่ทำให้แหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติมีความพิเศษเหนือแหล่งอื่น ๆ (จุฬารักษ์ ดำริกุล. 2536: ค)

มรดกโลกก่อกำเนิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2518 ด้วยมติรับรองจากอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรม และธรรมชาติของโลก จากการประชุมสมัยสามัญขององค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก โดยมีประเทศที่เข้าเป็นสมาชิกภาคีด้วยความสมัครใจแรกเริ่ม 20 ประเทศ ปัจจุบันมีประเทศสมาชิกรวมทั้งสิ้น 158 ประเทศ ซึ่งประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกเมื่อปี พ.ศ. 2530 และเมื่อปี พ.ศ. 2533 ก็ได้เสนอรายชื่อมรดกโลกทางวัฒนธรรม และธรรมชาติ 6 แห่ง เพื่อขอขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก ต่อองค์การยูเนสโก แต่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกเพียง 4 แห่ง คือ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย – ศรีสัชนาลัย – กำแพงเพชร อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร – ห้วยขาแข้ง และแหล่งโบราณคดีบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี (วรรณกาญจน์ เอกฉันท. 2545: 5)

การที่ได้รับประกาศยกย่องแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม และธรรมชาติของไทยให้เป็นมรดกโลกนั้นถือได้ว่าเป็นเกียรติภูมิอันน่าภาคภูมิใจของคนไทยเป็นอย่างยิ่ง ต่อไปนี้แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติของไทยที่ได้รับการประกาศเป็นมรดกโลก จะไม่ใช่เพียงแต่ได้รับการปกป้องรักษาอยู่แต่เฉพาะคนไทยเท่านั้น แต่ยังคงอยู่ในสายตาของชาวโลกอีกด้วย นอกเหนือจากการที่รัฐบาลไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องมีหน้าที่อนุรักษ์แหล่งมรดกโลกดังกล่าว ให้เรียบร้อยเหมาะสมตามข้อผูกพันในอนุสัญญาฯ แล้วประชาชนคนไทยก็ยังคงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการพิทักษ์รักษาแหล่งมรดกโลกดังกล่าวนี้ด้วย ทั้งนี้เพื่อให้แหล่งมรดกโลกดำรงคงอยู่คู่สังคมไทยตลอดไป (จุฬารักษ์ ดำริกุล. 2536: ค)

2.3 ลักษณะของแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ

นฤมล สว่างแสง และคณะ (2541: 345 – 355) ได้กล่าวถึงความหมายและลักษณะของแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม และธรรมชาติไว้ ดังนี้

แหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม หมายถึง สถานที่ซึ่งเป็นโบราณไม่ว่าจะเป็นงานทางด้านสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม หรือแหล่งโบราณคดีทางธรรมชาติ เช่น ถ้ำ หรือกลุ่มสถานที่ก่อสร้างที่แยก หรือเชื่อมต่อกันที่มีความเป็นเอกลักษณ์ หรือแหล่งสถานที่สำคัญที่อาจเป็นผลงานจากฝีมือมนุษย์ หรือผลงานร่วมกับธรรมชาติ รวมทั้งพื้นที่ที่เป็นแหล่งโบราณคดี ซึ่งสถานที่เหล่านี้ มีคุณค่าในทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ มนุษยวิทยา หรือวิทยาการ โดยมีลักษณะดังนี้

1. เป็นตัวแทน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ ด้านศิลปกรรม หรือตัวแทนของความงาม และเป็นผลงานชิ้นเอกที่จัดทำขึ้นด้วยการสร้างสรรค์อันฉลาดยิ่ง หรือ
2. เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลยิ่ง ผลักดันให้เกิดการพัฒนาสืบต่อมา ในด้านการออกแบบทางสถาปัตยกรรม อนุสรณ์สถาน ประติมากรรม สวน หรือภูมิทัศน์ ตลอดจนการพัฒนาศิลปกรรม ที่เกี่ยวข้อง หรือการพัฒนาตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ซึ่งการพัฒนาเหล่านี้เกิดขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งหรือพื้นที่ใดๆ ของโลกซึ่งทรงไว้ซึ่งวัฒนธรรม หรือ
3. เป็นเอกลักษณ์ หายากยิ่ง หรือเป็นของแท้ดั้งเดิม หรือ
4. เป็นตัวอย่างของลักษณะโดยทั่วไปของประเภทของสิ่งก่อสร้าง อันเป็นตัวแทนของการพัฒนาทางด้านวัฒนธรรม สังคม ศิลปกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี อุตสาหกรรม หรือ
5. เป็นตัวอย่างของลักษณะเด่นชัดหรือชนบทรรมนิยมประเพณีแห่งสถาปัตยกรรม วิธีการก่อสร้างหรือการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ที่มีความเปราะบางด้วยตัวมันเอง หรือเสื่อมสภาพได้ง่าย เพราะผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมที่ไม่สามารถคืนคงเดิมได้ หรือมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ หรือ
6. มีความคิดหรือความเชื่อที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเหตุการณ์ หรือมีความโดดเด่นในประวัติศาสตร์

แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติ หมายถึง สภาพธรรมชาติที่มีลักษณะทางกายภาพ และชีวภาพอันมีคุณค่าเด่นชัดในด้านความงาม หรือด้านวิทยาศาสตร์หรือสถานที่ ซึ่งมีสภาพทางธรณีวิทยาและภูมิประเทศที่ได้รับการวิเคราะห์แล้วว่า เป็นถิ่นที่อยู่ของพันธุ์พืชและสัตว์ ซึ่งถูกคุกคาม และมีความสำคัญทางวิทยาศาสตร์สมควรแก่การอนุรักษ์ หรือแหล่งธรรมชาติอันทรงคุณค่าล้ำเลิศในทางวิทยาศาสตร์ โดยมีลักษณะของความงามตามธรรมชาติ ดังนี้

1. เป็นตัวอย่างเด่นชัดในการเป็นตัวแทนของวิวัฒนาการสำคัญๆ ในอดีตของโลก อีกทั้งยังรวมถึงแหล่งที่เป็นตัวแทนของยุคสำคัญๆ ในอดีต เช่น ยุคของสัตว์เลื้อยคลาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาความหลากหลายทางธรรมชาติบนพื้นโลก หรือยุคน้ำแข็ง ซึ่งมนุษย์ดึกดำบรรพ์ และสิ่งแวดล้อมเกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมาก หรือ
2. เป็นตัวอย่างเด่นชัดในการเป็นตัวแทนของขบวนการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทางธรณีวิทยา หรือวิวัฒนาการทางชีววิทยา และปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่กำลังเกิดอยู่ในลักษณะนี้แตกต่างจากลักษณะในข้อ 1 กล่าวคือ จะเน้นขบวนการที่กำลังจะเกิดอยู่ในชุมชนพืชและสัตว์การเกิดสภาพภูมิประเทศต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นแผ่นดิน ทะเล และแหล่งน้ำผิวดิน ลักษณะดังกล่าวนี้ จึงรวมถึง

2.1 ขบวนการทางธรณีวิทยา ธารน้ำแข็ง หรือภูเขาไฟ

2.2 วิวัฒนาการทางชีววิทยา ตัวอย่างของกลุ่มมีชีวิต ป่าไม้เขตร้อน
ทะเลทราย ที่ราบบริเวณขั้วโลก หรือบริเวณทุนดรา

2.3 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ลักษณะ
ภูมิอากาศที่มีการทำเกษตรกรรมแบบขั้นบันได หรือ

3. เป็นแหล่งที่เกิดจากปรากฏการณ์ธรรมชาติ ที่มีเอกลักษณ์หายากเป็นพิเศษ
การเกิดหรือลักษณะ หรือแหล่งที่มีความงดงามทางธรรมชาติกว่าที่อื่นๆ เช่น ระบบนิเวศที่มีลักษณะ
พิเศษสภาพทางธรรมชาติ (ตัวอย่างเช่น ภูเขา น้ำตก แม่น้ำ) แหล่งความหนาแน่นของสัตว์ สภาพ
ทิวทัศน์ที่มีพืชบางชนิดเป็นองค์ประกอบทางธรรมชาติและวัฒนธรรม หรือ

4. เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของชนิดพันธุ์พืช หรือสัตว์หายาก หรือที่ตกอยู่ในภาวะ
อันตรายแต่ยังสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ซึ่งรวมถึงระบบนิเวศอันเป็นแหล่งรวมความหนาแน่นของพืช
และสัตว์ที่ทั้งโลกให้ความสนใจด้วย

ในการที่ประเทศต่างๆ เข้าร่วมรับรองอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลกและเสนอพื้นที่
ในประเทศที่สอดคล้องกับเกณฑ์ดังกล่าวเข้าเป็นพื้นที่แหล่งมรดกโลกนั้น สามารถสรุปได้ตามคำ
กล่าวของ สุรเชษฐ์ เศรษฐมาส (2539: 355 – 356) ได้กล่าวถึงประโยชน์ และความสำคัญของการ
ประกาศพื้นที่มรดกโลก โดยสรุปว่า

1. การที่ประเทศใดมีพื้นที่แหล่งมรดกโลกตั้งอยู่ในประเทศของตนเองนั้น ถือว่า
เป็นเกียรติยศต่อประเทศเป็นที่ยอมรับของประชาคมนานาชาติ และจะได้รับพลังสนับสนุนจาก
ประเทศภาคีสมาชิก ในการคุ้มครองรักษาแหล่งมรดกโลกนั้นๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม

2. ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจและเป็นที่ชื่นชมยินดีในหมู่ประชาชนของประเทศ
อันจะนำไปสู่การพัฒนาความรู้ ความเข้าใจและความรักหวงแหน ในมรดกโลกนั้นๆ และประเทศ
ของตน

3. การที่ได้รับเกียรติให้เป็นมรดกหรือสมบัติของโลกจะช่วยให้พื้นที่นั้นๆ ได้รับการ
ดูแลรักษาการบริหารจัดการและการพัฒนาในทิศทางที่ถูกต้องและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น สามารถ
ใช้เป็นแบบอย่างที่ดีในการบริหารจัดการพื้นที่ของประเทศต่อไป

4. ในกรณีที่ขัดแย้งกับกฎหมาย หรือนโยบายของประเทศ แหล่งมรดกโลกนั้น
สามารถใช้เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ อันนำมาซึ่งการสร้างงาน
และการกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนท้องถิ่น และประเทศโดยรวม

รัฐบาลไทยเห็นชอบให้เสนอแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม และธรรมชาติของไทย รวม
6 แหล่ง แต่ได้รับการขึ้นทะเบียนเพียง 4 แหล่ง เพื่อบรรจุไว้ในบัญชีแหล่งมรดกโลก ได้แก่ อุทยาน

ประวัติศาสตร์สุโขทัย – ศรีสัชนาลัย – กำแพงเพชร อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี และแหล่งมรดกทางธรรมชาติอีก 1 แหล่ง คือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร – ห้วยขาแข้ง การประกาศให้บรรจุไว้ในบัญชีรายชื่อมรดกโลกนั้นถือว่า แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง เป็นลำดับสุดท้ายที่ได้รับการขึ้นทะเบียนดังกล่าว

2.4 แหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย

คณะกรรมการแห่งชาติ ว่าด้วยอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก (2534ง) อุทยาน

ประวัติศาสตร์สุโขทัย – ศรีสัชนาลัย – กำแพงเพชร เป็นอุทยานประวัติศาสตร์ที่มีลักษณะงานทางสถาปัตยกรรมที่โดดเด่น นับเป็นตัวแทนทางศิลปกรรมสยามยุคแรก และเป็นต้นกำเนิดของการสร้างประเทศไทย โดยจำแนกเป็น

1. อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ตั้งอยู่ที่ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย มีพื้นที่ทั้งหมด ประมาณ 70 ตารางกิโลเมตร ในอดีตเคยเป็นนครหลวงแห่งแรกของไทย ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 18 – 20 เมื่อชนชาติไทย ได้เริ่มตั้งรกรากวางรากฐานทางการเมือง และเศรษฐกิจ เป็นแหล่งที่วัฒนธรรมเจริญงอกงามสูงสุดยุคหนึ่ง มีโบราณสถานทั้งสิ้น อย่างน้อย 25 แห่ง ตั้งอยู่ท่ามกลางป่าเขา และธรรมชาติ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย นับเป็นอีกแห่งหนึ่งที่เป็นวัฒนธรรมของชนชาติไทย ได้วิวัฒนาการถึงขั้นสูงสุด จนเป็นที่ยอมรับว่า เป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าของโลก ยูเนสโกได้เคยจัดส่งผู้เชี่ยวชาญมาให้คำปรึกษา และแนะนำในการจัดทำแผนแม่บทสุโขทัย เป็นที่แพร่หลายไปทั่วโลก และได้กลายเป็นแหล่งตัวอย่างข้อมูล ด้านการอนุรักษ์โบราณสถานในภูมิภาคนี้ ของผู้เชี่ยวชาญนานาชาติ

โบราณสถานอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยกระจายกระจายทั้งภายใน และภายนอกกำแพงเมือง โดยพบว่า ภายในกำแพงเมืองนั้นมีโบราณสถาน จำนวน 36 แห่ง ส่วนบริเวณนอกกำแพงเมืองด้านทิศเหนือมีโบราณสถาน จำนวน 16 แห่ง ด้านทิศใต้ จำนวน 23 แห่ง ด้านทิศตะวันตก จำนวน 33 แห่ง รวมทั้งสิ้น 126 แห่ง โดยมีโบราณสถานที่สำคัญ เช่น วัดธาตุพนม วัดช้างล้อม วัดเจดีย์เจ็ดแถว วัดนางพญา วัดเขาพนมเพลิง และวัดสุวรรณ์คีรี เป็นต้น (วสิน อิงคพัฒนานกุล. 2548: 356 – 367)

2. อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย ตั้งอยู่ในอำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย มีเนื้อที่ ประมาณ 45.14 ตารางกิโลเมตร ในอดีตศรีสัชนาลัย มีฐานะเป็นเมืองลูกหลวงเอกของสุโขทัย สถาปัตยกรรมที่ยังมีเหลืออยู่แสดงให้เห็นว่า ประชากร มีการจัดระเบียบทางสังคมดี มีการสร้างวัดวาอารามหลายแห่ง ทั้งในและนอกเขตกำแพงเมือง โดยไม่น้อยกว่า 100 วัด ทางด้านศิลปสถาปัตยกรรม ปรากฏว่า ชาวเมืองศรีสัชนาลัย มีความรู้ความสามารถ ในการขุดตักศิลาแลงธรรมชาติ มาใช้เป็นวัสดุในการก่อสร้างศาสนสถาน และ

ถาวรวัตถุอื่นๆ รวมทั้งเป็นวัตถุหลักในการสร้างประติมากรรม นอกจากนี้ ลวดลายปูนปั้น ซึ่งประดับอยู่ตามโบราณสถานต่างๆ ยังมีความสวยงามประณีต แสดงถึงความก้าวหน้าทางศิลปกรรมอันเป็นแบบแผนของคนไทยมาโดยตลอด รวมทั้งศรีสัชนาลัย ยังเป็นแหล่งผลิตเครื่องสังคโลกที่สำคัญที่สุดในภูมิภาคนี้อีกด้วย โดยจำแนกแหล่งเตาเผาเครื่องสังคโลก ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ แหล่งเตาเผาบ้านปายาง แหล่งเตาเผาบ้านเกาะน้อย และแหล่งเตาเผาวัดดอนลาน ซึ่งมีการสำรวจพบเตาเผาเครื่องสังคโลกแล้วไม่น้อยกว่า 1000 เตา โดยเฉพาะแหล่งเตาเผาบ้านเกาะน้อยพบเตาเผาจำนวนทั้งสิ้นไม่น้อยกว่า 500 เตา

โบราณสถานที่สำคัญในบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย เช่น วัดพระศรีรัตนมหาธาตุขุลาียง (วัดพระปรางค์) วัดพระพายหลวง วัดศรีชุม และวัดสะพานหิน เป็นต้น

3. อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร

อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ไม่ไกลจากเมืองเก่าสุโขทัยเท่าใดนัก ในอดีตเมืองกำแพงเพชร ถือเป็นเมืองหน้าด่านที่สำคัญของอาณาจักรสุโขทัย ลักษณะของศิลปะและสถาปัตยกรรมแห่งนี้ เป็นศิลปะแบบเดียวกับที่ปรากฏในอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย มีโบราณสถานที่สวยงาม และขนาดใหญ่มากมายหลายแห่ง โดยส่วนใหญ่ เป็นศาสนสถานที่ใช้ศิลาแลง เป็นเสาค้ำอาคารโดยเสาแต่ละต้นสกัดมาจากศิลาแลงใต้ดิน ที่มีน้ำหนักต้นละไม่ต่ำกว่า 30 ตัน

โบราณสถานอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชรมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 60 แห่งในเนื้อที่ 3.4 ตารางกิโลเมตร โดยโบราณสถานที่สำคัญของอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร เช่น วัดพระแก้ว วัดพระธาตุ วัดพระนอน วัดพระสี่อิริยาบถ วัดช้างรอบ เป็นต้น

4. อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

กรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีแห่งที่ 2 ของไทยที่มีอายุยาวนานถึง 417 ปี ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 19 – 23 เป็นแหล่งศิลปวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ที่สำคัญของชนชาวไทย โบราณสถานต่างๆ ที่ปรากฏในอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ไม่ว่าจะเป็นวัดมงคลปิตร พระราชวังโบราณ วัดพระศรีสรรเพชญ์ วัดพระราม วัดมหาธาตุ วัดราชบูรณะ และเพนียดคล้องช้าง ล้วนเป็นหลักฐานทางวัฒนธรรม ซึ่งแสดงถึงระยะเวลาอันสงบสุข และเป็นปึกแผ่นที่ยาวนานที่สุดช่วงหนึ่งในประวัติศาสตร์เอเชียอาคเนย์ อำนาจทางการเมืองที่มั่นคง และขับเคลื่อนความมั่งคั่งทางวัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์กับต่างประเทศ ทั้งประเทศเพื่อนบ้าน และประเทศตะวันตก อาทิ โปรตุเกส สเปน ฮอลันดา อังกฤษ และฝรั่งเศส เป็นประจักษ์พยาน ถึงความเจริญรุ่งเรือง และมั่นคงของอาณาจักรอยุธยาได้เป็นอย่างดี

โบราณสถานประเภทวัด อาราม และศาสนสถานในอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาแล้วไม่น้อยกว่า 400 แห่ง ในเนื้อที่ 2.89 ตารางกิโลเมตร (คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยอนุสัญญา ผู้คุ้มครองมรดกโลก (2534ค) โดยโบราณสถานที่สำคัญของอุทยานประวัติศาสตร์อยุธยา เช่น วัดพุทธไสยาสน์ วัดราชบูรณะ วัดสุพรรณดาราม วัดพระราม วัดมหาธาตุ วัดไชยวัฒนาราม วัดพิไชยสงคราม เจดีย์ภูเขาทอง พระราชวังโบราณ และป้อมเพชร เป็นต้น

5. แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง

คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก (2534ข) รายงานว่า แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง ตั้งอยู่ที่ตำบลบ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกว้างขวางในฐานะที่เป็นแหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของโลก การขุดค้นและการศึกษาค้นคว้าทางโบราณคดีที่บ้านเชียง และบริเวณใกล้เคียง นอกจากจะนำมา ซึ่งหลักฐานแสดงการตั้งถิ่นฐาน และอารยธรรมของชุมชนก่อนประวัติศาสตร์ที่สำคัญที่สุดของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แล้ว ยังทำให้เกิดการพัฒนากระบวนการศึกษาค้นคว้าทางโบราณคดีครั้งสำคัญที่สุดของไทยอีกด้วย การขุดค้นทางโบราณคดีที่บ้านเชียงระหว่างปี พ.ศ. 2517 – 2519 ซึ่งเป็นโครงการร่วมที่ดำเนินการ โดยกรมศิลปากร และมหาวิทยาลัยเพนซิลวาเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ค้นพบหลักฐานที่สำคัญจำนวนมาก ได้แก่ โครงกระดูกในหลุมฝังศพ ภาชนะดินเผาลายเขียนสี เครื่องมือเครื่องใช้ และเครื่องประดับที่ทำด้วยสัมฤทธิ์ และเหล็ก

ผลการศึกษาค้นคว้าหลักฐานเหล่านี้โดยผู้ชำนาญสาขาต่างๆ จากหลายประเทศ ตลอดจนการกำหนดอายุของเครื่องปั้นดินเผา โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ทำให้ทราบว่ามนุษย์ก่อนสมัยประวัติศาสตร์ที่บ้านเชียง เป็นสังคมแบบเกษตรกรรมที่มีวัฒนธรรมประเพณี และเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า และมีพัฒนาการทางสังคมที่สืบเนื่องมาเป็นระยะเวลายาวนาน ประมาณ 5,600 – 1,800 ปีมาแล้ว เรื่องราวของแหล่งโบราณคดีบ้านเชียง ได้มีการเผยแพร่ออกไปอย่างกว้างขวางทั่วโลก ทั้งที่เป็นเอกสารเผยแพร่และนิทรรศการเคลื่อนที่ไปแสดงที่ประเทศต่างๆ เช่น สหรัฐอเมริกา เนเธอร์แลนด์ สิงคโปร์ เกาหลี มาเลเซีย เป็นต้น เป็นเหตุให้นักโบราณคดี และนักท่องเที่ยวจากนานาประเทศเดินทางมาเยี่ยมชมเสมอ

2.5 การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม

แนวความคิดในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม มีความแตกต่างจากการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เนื่องจากหากเกิดการเสื่อมสลายจนถึงจุดหนึ่งแล้วมนุษย์จะไม่สามารถสร้างสรรค์มรดกทางวัฒนธรรมขึ้นทดแทนได้อีกต่อไป ดังนั้น แนวทางการดำเนินงานใดๆ เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม จึงให้ความสำคัญกับความพยายามฟื้นฟู และรักษาสภาพดั้งเดิมไว้ให้มาก

ที่สุด โดยกำหนดมาตรการ เพื่อหลีกเลี่ยงกิจกรรมที่อาจส่งผลในความเสี่ยงต่อมรดกทางวัฒนธรรมทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม (วคิน อิงคพัฒนากุล. 2548: 363)

วรรณิภา ณ สงขลา (2537: 24) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรม คือ ความเจริญงอกงามของบุคคล หรือสังคมทางด้านต่างๆ ซึ่งแยกได้ 2 ประเภท คือ วัฒนธรรมทางวัตถุ ได้แก่ ศิลปกรรม โบราณวัตถุ โบราณสถาน และสิ่งของที่สร้างขึ้น เพื่อประโยชน์ใช้สอยด้านต่างๆ ซึ่งมีอยู่ในท้องถิ่นต่างๆ เป็นหลักฐานของความเจริญของท้องถิ่นนั้นๆ มาทุกยุคทุกสมัย ส่วนมรดกทางวัฒนธรรมทางจิตใจ ได้แก่ การเคารพผู้ใหญ่ การให้เกียรติซึ่งกันและกัน ความรักความสามัคคี กลมเกลียว การร่วมแรงร่วมใจในกิจกรรม เพื่อศาสนาและสังคม การเอื้อเฟื้อเกื้อกูลช่วยเหลือ ความเมตตา กรุณา สุภาพอ่อนน้อม ความรักชาติ กล้าหาญ เสียสละ ฯลฯ ซึ่งเป็นความเจริญงอกงามทางจิตใจที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดอบรมบ่มนิสัยให้เป็นมรดกตกทอดสืบกันมาจนถึงปัจจุบัน จึงเป็นมรดก ที่มีคุณค่าและความสำคัญอย่างสูงต่อบุคคล และสังคมในปัจจุบัน

การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมทั้งทางด้านวัตถุและทางด้านจิตใจ หมายถึง การรักษา มรดกทางวัฒนธรรมนั้นให้ดำรงอยู่อย่างมั่นคง ซึ่งความเป็นของแท้ดั้งเดิมและมีความหมายตลอดไป ถึงการศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์และวิจัย เพื่อนำความรู้เกี่ยวกับคุณค่า และความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมนั้น มาใช้ให้เป็นประโยชน์

2.6 สาเหตุความเสื่อมโทรมของมรดกทางวัฒนธรรม

ในการดำเนินงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมนั้น หากพิจารณาลักษณะของมรดกทางวัฒนธรรมแล้ว จะพบว่า สามารถจำแนกได้ 2 กลุ่มใหญ่ คือ มรดกทางวัฒนธรรมที่เคลื่อนย้ายไม่ได้ เช่น โบราณสถานต่างๆ ได้แก่ วัด เจดีย์ เป็นต้น และมรดกทางวัฒนธรรมที่เคลื่อนย้ายได้ เช่น โบราณวัตถุ เป็นต้น ซึ่งการพิจารณาถึงความเสื่อมโทรมของมรดกทางวัฒนธรรมจำแนกได้เป็น 2 ส่วน คือ ความเสื่อมโทรมในส่วนของมรดกทางวัฒนธรรม หรือ ศิลปกรรม และความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมของมรดกทางวัฒนธรรม หรือสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมโดยมีรายละเอียด ดังนี้ (วคิน อิงคพัฒนากุล. 2548: 363 – 364)

2.6.1 สาเหตุจากธรรมชาติและภัยธรรมชาติ ลักษณะสำคัญประการหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรม คือ การคงอยู่มาเป็นเวลานาน ดังนั้นมรดกทางธรรมชาติ จึงมีความเป็นไปได้ค่อนข้างสูงที่จะถูกร่อน แตกหักเสียหายไปตามกาลเวลา นอกจากนี้ปัจจัยอื่นๆ ที่เป็นสาเหตุของความเสื่อมโทรมความเสื่อมโทรมของมรดกทางวัฒนธรรมอีกมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งโบราณสถาน มักก่อสร้างด้วยวัสดุธรรมชาติที่มีในท้องถิ่นหลายชนิด โดยใช้เทคโนโลยีไม่สลับซับซ้อน ซึ่งความแข็งแรงของวัสดุแต่ละชนิดจะแตกต่างกัน ส่งผลถึงความแข็งแรงของมรดกทางวัฒนธรรม โดยส่วนรวม ในขณะเดียวกัน ตำแหน่งที่ตั้งจะส่งผลถึงความคงทนของมรดกทางวัฒนธรรมด้วย

กล่าวคือ หากมรดกทางวัฒนธรรมตั้งอยู่บนพื้นดินที่มีสภาพเป็นกรดจะทำลายโครงสร้างที่เป็นวัสดุจำพวกเหล็ก โลหะสัมฤทธิ์ และกระดูก ส่วนดินจำพวกดินทรายจะรักษาโครงสร้างดังกล่าวได้ดีกว่า ภัยธรรมชาติต่างๆ จัดเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง ที่มีผลต่อมรดกทางวัฒนธรรม ทั้งนี้ในบริเวณที่มีอากาศแห้งแล้ง มรดกทางวัฒนธรรมโดยทั่วไป จะได้รับการรักษาให้คงสภาพได้ดี ส่วนบริเวณที่มีอากาศอบอุ่นและชื้น จะทำให้มรดกทางวัฒนธรรมง่ายต่อการพังทลาย

2.6.2 สาเหตุจากการกระทำของมนุษย์ การทำลายมรดกทางวัฒนธรรมโดยมีสาเหตุจากการกระทำของมนุษย์ สามารถจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ การกระทำโดยไม่ได้ตั้งใจ หรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เช่น การย้ายและการจำหน่ายศิลปวัตถุ และวัตถุโบราณออกจากแหล่ง โดยไม่มีการบันทึกรายละเอียดต่างๆ ไว้ การปรับพื้นดิน เพื่อวัตถุประสงค์บางประการ โดยละเลยความสำคัญของหลักฐานทางโบราณคดี เป็นต้น และการกระทำด้วยความตั้งใจ เช่น การลักลอบขุดค้นหาทรัพย์สินจำพวกศิลปวัตถุและวัตถุโบราณ โดยไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ การลักลอบซื้อขายศิลปวัตถุ และวัตถุโบราณระหว่างประเทศ การปลอมแปลงศิลปวัตถุและวัตถุโบราณ เป็นต้น

2.6.3 การกระทำของสัตว์ สัตว์หลายชนิดเป็นสาเหตุสำคัญของการทำลายมรดกทางวัฒนธรรมโดยตรง เช่น แมลงจำพวกปลวก ต่อ มด และสัตว์จำพวกตุ่น พังพอน นกพิราบ เป็นต้น ทั้งนี้รูปแบบและความรุนแรงของการทำลาย จะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับธรรมชาติของสัตว์แต่ละชนิด ซึ่งมีทั้งในรูปการกัดแทะ การถ่ายมูล การขุดรู หรือโพรง การสร้างรัง ฯลฯ

2.6.4 การกระทำของพืช เมื่อเมล็ดพืชถูกเคลื่อนย้าย โดยสัตว์ และพาหนะตามธรรมชาติต่างๆ ไปตกหล่นอยู่ในหรือใกล้บริเวณโบราณสถาน ซึ่งถือเป็นมรดกทางธรรมชาติแล้ว ภายหลังได้รับปัจจัยธรรมชาติที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโต เมล็ดพืชเหล่านั้น จะสามารถงอกออกเป็นต้น และหยั่งรากลงไปบนโบราณดังกล่าว เมื่อระยะเวลาผ่านไปพืชจะพัฒนาระบบรากให้สามารถยึดติดและสามารถดำรงอยู่ได้บนโบราณสถานนั้นๆ ระบบรากจะเป็นสาเหตุสำคัญ ในการทำลายโบราณสถานโดยตรง นอกจากนี้ความรุ่มร้อนของพืชจะเป็นปัจจัยเกื้อหนุนเพื่อดึงดูดสัตว์ให้มาอาศัยอยู่ และเป็นต้นเหตุสำคัญในการเพิ่มความเสียหายของมรดกทางวัฒนธรรมดังกล่าว

ประสงค์ เชี่ยมอนันต์ (2537: 364) ให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงหรือการทำลายสิ่งแวดล้อมของมรดกทางวัฒนธรรม หรือสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม โดยจำแนกลักษณะของการทำลายสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเป็น 2 ลักษณะ คือ การทำลายโดยตรงและทำลายโดยอ้อม ทั้งนี้ การทำลายโดยตรง ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในขอบเขตสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และการทำลายโบราณสถาน เช่น การก่อสร้างสิ่งต่างๆ โดยไม่คำนึงถึง แหล่งศิลปกรรม การดูแลรักษา อคติภัย การขุดหาทรัพย์สินโบราณ โดยไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เป็นต้น การทำลายโดยอ้อม ได้แก่ การเพิ่มกิจกรรม และยอมให้กิจกรรมที่ไม่เหมาะสมเกิดขึ้นใกล้แหล่งศิลปกรรม การเพิ่มความ

หนาแน่นของชุมชนในเขตสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม การปล่อยให้สิ่งบดบังทิวทัศน์ของศิลปกรรม เช่น การจัดบริเวณที่จอดรถใกล้แหล่งศิลปกรรม การอนุญาตกิจกรรมหมอดู ให้เช่าพระ การเดินสายไฟฟ้า โทรทัศน์ การติดตั้งป้ายโฆษณา เป็นต้น

2.7 แนวทางการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม (2542) เสนอแนวทางการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมมิให้เสื่อมคุณค่าลงไป โดยกำหนดกลยุทธ์ การดำเนินการให้ได้ผลทั้งระยะสั้น และต่อเนื่องเป็นผลระยะยาวด้วย ข้อเสนอแนะ จึงมีสำหรับการปฏิบัติในระยะสั้น และในระยะยาว ได้แก่

2.7.1 การประชาสัมพันธ์ เป็นปัจจัยสำคัญในการปฏิบัติงานในยุคประชาธิปไตย ซึ่งเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 การประชาสัมพันธ์สามารถขยายความรู้และขยายผลการปฏิบัติงาน ให้ประชาชนส่วนใหญ่รับทราบ ทำให้เกิดความเข้าใจ ในวัตถุประสงค์ตรงกัน ปฏิบัติงานไปในแนวทางเดียวกัน และถ่ายทอดความรู้ ระหว่างส่วนกลางกับท้องถิ่น เมื่อประชาชนมีข้อมูลข่าวสารเท่าเทียมกัน สามารถเรียนรู้และร่วมมือกันอนุรักษ์ และคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมไปในแนวเดียวกันได้

2.7.2 การสร้างจิตสำนึก เป็นการสร้างจิตสำนึกให้ทั้งเจ้าหน้าที่ ที่เป็นบุคลากรของรัฐ และประชาชนเห็นคุณค่าของการคุ้มครองทางวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่ ในท้องถิ่นอย่างถาวร แม้ว่าจะมีการถ่ายเททางวัฒนธรรมบ้างก็ตาม การปรุงแต่งประเพณีวัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตจนหายไปจากต้นแบบนั้น เป็นการไม่เหมาะสม นอกจากเป็นการพัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งต้องสอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจ สังคม และลักษณะทางกายภาพของท้องถิ่น เมื่อประชาชนมีจิตสำนึกที่ดีแล้ว ย่อมระมัดระวังการปฏิบัติงานที่จะมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และมรดกทางวัฒนธรรม

2.7.3 การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นของประชาชนทุกคน ดังนั้น การปฏิบัติการใด ๆ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ประชาชน ในท้องถิ่นซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ต้องมีส่วนร่วมได้รับรู้ทุกขั้นตอน ในทางปฏิบัติควรให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ประชาชนและองค์กรพัฒนาเอกชนได้มีส่วนร่วม ทั้งร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมปฏิบัติการด้วย เพื่อให้เกิดความรู้สึกว่าได้เป็นเจ้าของร่วมกันจะได้ช่วยกันดูแลรักษาและคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมต่อไป

2.7.4 การจัดทำแผนแม่บท การคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่ขนาดใหญ่ ที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานของรัฐ เอกชน องค์กรเอกชนอิสระ และประชาชนจะต้องมีการจัดทำแผนแม่บท แผนปฏิบัติการ และ แผนการประเมิน เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นไปในทิศทางเดียวกันและปฏิบัติงานได้ตามลำดับและขั้นตอนที่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องได้โดยไม่เกิดการปฏิบัติงาน

ซ้ำซ้อน

2.7.5 การคุ้มครองสิ่งแวดล้อม เมื่อพื้นที่การคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมมีสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรงถึงขั้นวิกฤต จำเป็นต้องได้รับการกำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อมไว้ก่อน

2.7.6 การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เมื่อมีการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมไว้แล้ว จึงดำเนินการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมตามหลักเกณฑ์ขั้นตอน และวิธีการทางวิชาการ โดยอาจดำเนินงานในลักษณะของ

2.7.6.1 การฟื้นฟูวัฒนธรรม เป็นการนำวัฒนธรรมที่กำลังจะสูญหาย หรือเสื่อมสภาพมา ทำให้มีความหมายและความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนในชาติ

2.7.6.2 การถ่ายทอดทางวัฒนธรรมเป็นการนำวัฒนธรรมที่ผ่านการเลือกสรรกลั่นกรองแล้วไปใช้ในกระบวนการให้การศึกษา อันจะทำให้สมาชิกในสังคมเกิดความเข้าใจตระหนักในคุณค่าและนำไปปฏิบัติอย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับยุคสมัย การถ่ายทอดวัฒนธรรมอาจดำเนินการในรูปแบบที่หลากหลาย อันรวมหมายถึง “การฝึกอบรม” ซึ่งเป็นการฝึกอบรมเพื่อการเรียนรู้ และการฝึกอบรมเพื่อการอาชีพและการแข่งขัน

2.7.6.3 การส่งเสริมสนับสนุนทางวัฒนธรรมโดยหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ให้การสนับสนุนดำเนินงานวัฒนธรรมในรูปแบบต่างๆ ทั้งในการสนับสนุนงบประมาณและยกย่องเชิดชูเกียรติบุคลากรทางวัฒนธรรมที่มีความรู้ความสามารถ

2.7.6.4 การสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม เป็นการกระตุ้นให้บุคลากรทางวัฒนธรรมผู้สร้างสรรค์งานวัฒนธรรมและบุคคลทั่วไป ได้สร้างสรรค์งานวัฒนธรรมในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นงานหัตถกรรม หัตถศิลป์ ศิลปะแขนงต่างๆ ทั้งนี้ เพื่อการจรรโลงไว้ ซึ่งศิลปะและวัฒนธรรมประชาชนตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรม เกิดสุนทรียะทางศิลปะและวัฒนธรรม สร้างสรรค์งานวัฒนธรรม ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติให้คงอยู่สืบไป

2.7.6.5. การพัฒนาเป็นการริเริ่มสร้างสรรค์ และการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมให้เหมาะสมกับยุคสมัย ก่อให้เกิดคุณประโยชน์แก่ชีวิต สังคม และธรรมชาติ รวมถึงการปรับปรุงและออกกฎหมายระเบียบข้อบังคับ เพื่อเอื้อต่อการพัฒนาวัฒนธรรม

2.7.7 การควบคุมสิ่งแวดล้อม พื้นที่คุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญ เช่น ถ้ำ น้ำตก โบราณสถาน ย่านเก่าของเมือง อุทยานประวัติศาสตร์ เมืองเก่า ฯลฯ ต้องมีการควบคุมการพัฒนา โดยใช้กฎหมายกำกับพื้นที่นับตั้งแต่การควบคุมกิจกรรม ขนาดอาคาร ความสูงอาคาร (บางบริเวณอาจต้องควบคุมรูปทรงอาคารและวัสดุก่อสร้างด้วย) และที่โล่งโดยกำหนดขอบเขตที่ต้องควบคุมให้ชัดเจน ทั้งบริเวณที่ต้องกำหนดการควบคุมอย่างเคร่งครัดและไม่เคร่งครัด

2.7.8 การพัฒนาบุคลากรของรัฐที่เกี่ยวข้อง เป็นการชี้แนะให้บุคลากรในแต่ละเรื่องที่เกี่ยวข้องกับรัฐและอื่นๆ การพัฒนาบุคลากรดังกล่าวควรใช้วิธีการอบรมสัมมนา ฝึกงาน หรือกิจกรรมต่างๆ ซึ่งจะได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน ทำให้มีความเข้าใจไปในแนวทางเดียวกันมากขึ้น

2.7.9 การเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมต่างประเทศ สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับต่างประเทศโดยมิให้เกิดการกระทบต่อความมั่นคงของชาติอื่น สนับสนุนให้มีการศึกษาวัฒนธรรมของชาติ เพื่อตระหนักถึงความคล้ายคลึงและความแตกต่าง ทั้งนี้เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่มีคุณค่าแก่สังคมไทย และเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ ในขณะเดียวกันก็เป็นการปกป้องมิให้วัฒนธรรมอื่นเข้ามามีบทบาท / อิทธิพลต่อวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของประเทศอีกด้วย

2.7.10 การจูงใจให้มีการปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ สาเหตุที่กฎหมายนำมาบังคับใช้ไม่ได้ผลเนื่องจากในการปฏิบัติยังขาดมาตรการต่างๆ ที่จะทำให้เจ้าของทรัพย์สินในเขตอนุรักษ์ และเขตพัฒนามีความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ โดยให้ได้รับผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจโดยตรงและบางส่วนเป็นผลประโยชน์ทางอ้อม โดยฝ่ายรัฐบาลท้องถิ่นเป็นผู้จัดในรูปของการจัดการสาธารณูปโภค และบริการสาธารณะให้สมบูรณ์ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ที่สมัครใจอยู่อาศัยในเขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสามารถอยู่และรักษาสุขภาพของตนได้ มาตรการดังกล่าวมีทั้งการจูงใจ การสนับสนุน การบังคับ และการยินยอม โดยใช้การจัดการด้านการเก็บภาษีพิเศษ การเช่าสิทธิในอากาศและใต้ดิน การประเมินราคาทรัพย์สินล่วงหน้าและมาตรการอื่นๆ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ที่อยู่ในเขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไม่รู้สึกเสียเปรียบมาก มีเศรษฐกิจที่พอที่จะอนุรักษ์ทรัพย์สิน และสิ่งแวดล้อมได้

2.7.11 การค้นคว้าวิจัย การสำรวจศึกษาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์ฟื้นฟู ถ้วยทอด พัฒนาส่งเสริม และสนับสนุนด้านวัฒนธรรมให้คงอยู่สืบไป

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว วรรณภา ณ สงขลา (2537 : 11) ยังได้กล่าวเกี่ยวกับแนวทางสำหรับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ดังนี้

1. สำรวจเก็บข้อมูลและหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรม และสิ่งที่เกี่ยวข้องให้มากและให้เร็วที่สุด โดยต้องใช้ผู้ที่มีความรู้ในสายงานนี้ และพิจารณางานนั้นด้วยความละเอียดรอบคอบ

2. ศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ และวิจัยข้อมูล และหลักฐานต่างๆ เพื่อให้ทราบความหมาย และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม ทั้งด้านจิตใจ และด้านวัตถุอันจะนำมาเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางสำหรับการอนุรักษ์และการพัฒนาประเทศทางด้านต่างๆ ต่อไป

3. ดำเนินการอนุรักษ์ให้มรดกทางวัฒนธรรมนั้นมีสภาพดี รักษาความเป็นของแท้ไว้ อย่างบริบูรณ์และทำการประเมินผล ติดตามผล พร้อมกับการบำรุงรักษาให้สิ่งนั้น มีสภาพดี

อย่างถาวร

4. เผยแพร่ความรู้ทางเทคนิค และวิชาการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์จากมรดกทางวัฒนธรรมนั้น ด้วยการจัดการให้มีความสะดวก เพื่อความนิยม และความร่วมมือในการส่งเสริม และสนับสนุน และพัฒนางานนี้ ให้ก้าวหน้า เพื่อเกิดประโยชน์แก่ปวงชนอย่างสูงสุด

5. สร้างบุคลากรในสายงานอนุรักษ์โดยส่งเสริมให้มีความรู้และความชำนาญการในขั้นสูงยิ่งขึ้น เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานนี้ให้มีประสิทธิภาพสูง ทำงานได้รวดเร็วและประหยัด

มรดกทางวัฒนธรรมประเภทต่างๆ ของประเทศไทย ทั้งที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม และมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม ย่อมมีคุณสมบัติ และลักษณะที่สำคัญประการหนึ่ง คือ สามารถมีวิวัฒนาการเป็นของตนเองได้ ทั้งนี้อาจเกิดขึ้นจากการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ที่ในปัจจุบันนี้ได้รับอิทธิพลอย่างรวดเร็ว จากข้อมูลข่าวสาร และสื่อสารมวลชนในลักษณะโลกไร้พรมแดน ซึ่งความเปราะบางในสังคมไทยย่อมเป็นพื้นฐานสำคัญ สังคมไทยยอมรับวัฒนธรรมอื่นได้อย่างง่ายดาย และรวดเร็ว จนในบางครั้งวัฒนธรรมที่รับเข้ามาขาดการกลั่นกรอง และเลือกสรรอย่างละเอียดรอบคอบ มรดกทางวัฒนธรรมอันดีงามของไทยจึงอาจถูกปนเปื้อนด้วยวัฒนธรรมอื่นกลายเป็นมลพิษทางวัฒนธรรม

ทั้งนี้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้พยายามดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อสกัดกั้นการไหลบ่าของวัฒนธรรม ไม่ให้เกิดการปนเปื้อน จนทำลายรากเหง้าของวัฒนธรรมไทย ดังจะเห็นได้จากกิจกรรมที่หน่วยงานต่าง ๆ ได้รณรงค์ทั้งในระดับชาติ และระดับนานาชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประกาศพื้นที่ที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ ศาสนา และวัฒนธรรมไทยให้เป็นอุทยานประวัติศาสตร์และพื้นที่แหล่งมรดกโลก ทั้งนี้ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ อัตราค่าจ้างและปัจจัยจำเป็นต่างๆ เพื่ออนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของไทยไว้ให้ชนรุ่นหลังได้เกิดความภาคภูมิใจในบรรพบุรุษของตน

ดังนั้น ความสำเร็จของการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมต้องอยู่บนพื้นฐานของประสิทธิภาพการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ การมีส่วนร่วมของสาธารณชน ารศึกษาวิจัยการใช้ประโยชน์ตามหลักการอนุรักษ์ ทั้งนี้ การที่จะให้เกิดการบูรณาการนโยบายจัดการและการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมอย่างสมบูรณ์แบบ ย่อมต้องได้รับความร่วมมือร่วมใจจากทุกภาคส่วนของสังคม (วสิน อิงคพัฒนากุล. 2548: 368 – 369)

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนพระมามาริสาทร พุทธศักราช 2545

3.1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการด้านต่างๆ ของโลกยุคโลกาภิวัตน์ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเศรษฐกิจของทุกประเทศรวมทั้งประเทศไทยด้วย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาของชาติ ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศ เพื่อสร้างคนไทยให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพพร้อมที่จะแข่งขัน และร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในเวทีโลก

หลักสูตรการศึกษาของประเทศที่ใช้อยู่ คือ หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ โดยกรมวิชาการได้ติดตามผล และดำเนินการวิจัย เพื่อการพัฒนาหลักสูตรตลอดมา ผลการศึกษาพบว่า หลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนานกว่า 10 ปี มีข้อจำกัดอยู่หลายประการ ไม่สามารถส่งเสริมให้สังคมไทยก้าวไปสู่สังคมความรู้ได้ทันการณ์ ในเรื่องที่สำคัญดังต่อไปนี้

3.1.1 การกำหนดหลักสูตรจากส่วนกลางไม่สามารถสะท้อนสภาพความต้องการที่แท้จริงของสถานศึกษาและท้องถิ่น

3.1.2 การจัดหลักสูตรและการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ยังไม่สามารถผลักดันให้ประเทศไทย เป็นผู้นำด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี ในภูมิภาค จึงจำเป็นต้องปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้คนไทยมีทักษะกระบวนการและเจตคติที่ดีทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี มีความคิดสร้างสรรค์

3.1.3 การนำหลักสูตรไปใช้ยังไม่สามารถสร้างพื้นฐานในการคิด สร้างวิธีการเรียนรู้ให้คนไทยมีทักษะในการจัดการและทักษะในการดำเนินชีวิต สามารถเผชิญปัญหาสังคม และเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.1.4 การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ยังไม่สามารถที่จะทำให้ผู้เรียนใช้ภาษา – ต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ ในการติดต่อสื่อสาร และการค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่หลากหลาย ในยุคสารสนเทศ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้บุคคล มีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาอบรมของรัฐ ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครอง

ท้องถิ่น และชุมชน ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้ การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญของงานของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอด ความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมทางสังคมแห่งการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้ บุคคลเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การจัดการศึกษาต้องเป็นไป เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็น มนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมมีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการ ดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัด การศึกษา พัฒนาสาระ และกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ดังกล่าว ได้กำหนดให้มีการจัดทำ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตและ การประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อและให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำสาระของหลักสูตร ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม และภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ และพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติดังกล่าว กำหนดให้มีการศึกษาภาคบังคับ จำนวน 9 ปี

ด้วยวิสัยทัศน์ของรัฐที่เชื่อมั่นในนโยบายการศึกษาในการสร้างคน สร้างงาน เพื่อช่วย กอบกู้วิกฤตเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เป็นการสร้างชาติให้มั่นคงได้อย่างยั่งยืน เชื่อมั่นใน นโยบายการศึกษาในการสร้างชาติ ปรับโครงสร้างและระบบการศึกษา ยึดหลักการบริหารจัดการที่ เน้นคุณภาพ ประสิทธิภาพและความเสมอภาค ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและเชื่อมั่นในนโยบาย การศึกษาเพื่อสร้างคน บูรณาการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในการปฏิรูปการเรียนรู้ และ เชื่อมั่นในนโยบายการศึกษา เพื่อสร้างงาน สร้างเยาวชนให้มีความรู้คู่กับการทำงาน

กระทรวงศึกษาธิการ โดยอาศัยอำนาจตามความในบทเฉพาะกาลมาตรา 74 แห่ง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงเห็นสมควรกำหนดให้มีหลักสูตรการศึกษา ขั้น พื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยยึดหลักความมีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการ ปฏิบัติ กล่าวคือ เป็นหลักสูตรแกนกลางที่มีโครงสร้างหลักสูตรยืดหยุ่น กำหนดจุดหมาย ซึ่งถือเป็น มาตรฐานการเรียนรู้ในภาพรวม 12 ปี สาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้แต่ละกลุ่ม มาตรฐาน การเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นช่วงชั้นละ 3 ปี จัดเฉพาะส่วนที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ความ เป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษา ต่อ ให้สถานศึกษาจัดทำสาระในรายละเอียดเป็นรายปี หรือรายภาคให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ในชุมชน สังคมภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณสมบัติอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ รวมถึงจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจ

ของผู้เรียนแต่ละกลุ่มเป้าหมายด้วย

การจัดการศึกษามุ่งเน้นความสำคัญทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อพัฒนาคนให้มีความสมดุล โดยยึดหลักผู้เรียน สำคัญที่สุด ทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตาม ธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ให้ความสำคัญต่อความรู้เกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเอง กับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข ความรู้ และทักษะทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความรู้ความเข้าใจ และ ประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ ภาษาไทยอย่างถูกต้อง ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตในสังคมอย่างมี ความสุข

สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ป้องกัน และแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำเป็น คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น รักการอ่าน และเกิด การใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ อำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของ กระบวนการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ ทุกเวลา ทุกสถานที่ และสามารถเทียบโอนผลการเรียนและประสบการณ์ได้ทุกระบบการศึกษา

อนึ่ง เพื่อให้การใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ สถานศึกษา ต้องมีการประสานสัมพันธ์ และร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนให้การพัฒนา คุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาเป็นไปอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้น กระทรวงศึกษาธิการยังจำเป็นต้อง สนับสนุน ส่งเสริมด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ทั้งในสถานศึกษา และนอกสถานศึกษาให้ ครอบคลุมหลักสูตรและกว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อการพัฒนาไปสู่ความเป็นสากล ทั้งนี้กระทรวงศึกษาธิการ จะได้จัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร เช่น คู่มือการใช้หลักสูตร แนวทางการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษา คู่มือครู เอกสารประกอบหลักสูตรกลุ่มสาระต่างๆ แนวทางการวัดและประเมินผล การจัดระบบแนะแนวในสถานศึกษา การวิจัยในสถานศึกษา และการใช้กระบวนการวิจัย ใน การพัฒนาการเรียนรู้ ตลอดจนเอกสารประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้ประชาชนทั่วไป ผู้ปกครอง และ

ผู้เรียนมีความเข้าใจและรับทราบบทบาทของตนในการพัฒนาตนเองและสังคม

หลักการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของ ประเทศจึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ ดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับ ความเป็นสากล
2. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอ ภาค และเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดย ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ
4. เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และการจัด การเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคน ดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึง กำหนดจุดหมาย ซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของ พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์
2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า
3. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทาง วิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด วิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์
4. มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะ การคิด การสร้างปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต
5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเอง ให้มีสุขภาพ และบุคลิกภาพที่ดี
6. มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็น ผู้บริโภค
7. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี

ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

8. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

9. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

โครงสร้าง

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ให้สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา จึงได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. ระดับช่วงชั้น กำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการ ของผู้เรียน ดังนี้

- ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3
- ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6
- ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3
- ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6

2. สาระการเรียนรู้ กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ของผู้เรียนเป็น 8 กลุ่ม ดังนี้

- 2.1 ภาษาไทย
- 2.2 คณิตศาสตร์
- 2.3 วิทยาศาสตร์
- 2.4 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- 2.5 สุขศึกษาและพลศึกษา
- 2.6 ศิลปะ
- 2.7 การงานอาชีพและเทคโนโลยี
- 2.8 ภาษาต่างประเทศ

สาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มนี้ เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ โดยอาจจัดเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเป็นสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลัก ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อสร้างพื้นฐานการคิด และเป็นกลยุทธิ์ในการแก้ปัญหาและวิกฤตของชาติ กลุ่มที่สองประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพ และเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ เป็นสาระ

การเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์ และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงาน อย่างสร้างสรรค์

เรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระ และมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ในสาระการเรียนรู้กลุ่มต่างๆ โดยเฉพาะ กลุ่มวิทยาศาสตร์ กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มสุขศึกษาและพลศึกษา กลุ่มภาษาต่างประเทศ กำหนดให้เรียนภาษาอังกฤษทุกช่วงชั้น ส่วนภาษาต่างประเทศอื่นๆ สามารถเลือกจัดการเรียนรู้ได้ ตามความเหมาะสม

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มไว้ เฉพาะส่วนที่จำเป็นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับส่วนที่ตอบสนองความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนนั้น สถานศึกษาสามารถกำหนดเพิ่มขึ้นได้ ให้สอดคล้อง และสนองตอบศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่น อย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัด และความสนใจอย่างแท้จริง การพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยอาจจัดเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสนองนโยบายในการสร้างเยาวชนของชาติให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีคุณภาพ เพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้างทักษะชีวิต คุณลักษณะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อและการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ

2. กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจร ตั้งแต่ศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมิน และปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้นำเพื่อประโยชน์ เป็นต้น

มาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม ที่เป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของแต่ละกลุ่ม เพื่อใช้เป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนา

ผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งกำหนดเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละช่วงชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6

มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดไว้เฉพาะมาตรฐานการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ตลอดจนมาตรฐานการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้นตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ให้สถานศึกษาพัฒนาเพิ่มเติมได้

เวลาเรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดเวลาในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ ดังนี้

- ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800 – 1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4 – 5 ชั่วโมง
- ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800 – 1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4 – 5 ชั่วโมง
- ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,000 – 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4 – 6 ชั่วโมง
- ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเกณฑ์ในการกำหนดคุณภาพของผู้เรียน เมื่อเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งกำหนดไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นสำหรับเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพ สำหรับสาระ และมาตรฐาน การเรียนรู้ ตามความ

สามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน สถานศึกษาสามารถพัฒนาเพิ่มเติมได้ สาระ และ มาตรฐานการเรียนรู้ การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นรายละเอียดดังต่อไปนี้

สาระที่ 1 : ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 : เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ สามารถนำหลักธรรมของศาสนามาเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน

มาตรฐาน ส 1.2 : ยึดมั่นในศีลธรรม การทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม และ ศรัทธาในพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ

มาตรฐาน ส 1.3 : ประพฤติ ปฏิบัติตนตามหลักธรรม และศาสนพิธีของ พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ค่านิยมที่ดีงาม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ ใน การพัฒนาตน บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

สาระที่ 2 : หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 : ปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี ตามกฎหมาย ประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 2.2 : เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ 3 : เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส 3.1 : เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิต และ การบริโภคการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่ารวมทั้งเศรษฐกิจอย่าง พอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

มาตรฐาน ส 3.2 : เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ ของระบบเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ 4 : ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 : เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทาง ประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผลมาวิเคราะห์ เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 : เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในแง่ ความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และ สามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 : เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 : ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 : เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ ตระหนักถึงความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งที่ปรากฏในระหว่างที่ ซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่ และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหาข้อมูล ภูมิสารสนเทศ อันจะนำไปสู่การใช้ และการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2 : เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม และมีจิตสำนึก อนุรักษ์ ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

สาระที่ 4 : ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 : เข้าใจความหมายความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผล มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น (ม.1 – 3)

1. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างยุคสมัยทางประวัติศาสตร์และตระหนักถึงความสำคัญในความต่อเนื่องของเวลา
2. เข้าใจวิธีการทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบ และสามารถใช้ในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้
3. วิเคราะห์เปรียบเทียบหลักฐานทางประวัติศาสตร์และความแตกต่างของหลักฐานในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยและสากล

มาตรฐาน ส 4.2 : เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในแง่ความสำคัญ ความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

1. วิเคราะห์เปรียบเทียบข้อดี และข้อจำกัดของปัจจัยทางภูมิศาสตร์ที่มีผลต่อพัฒนาการทางการตั้งถิ่นฐานและการดำรงชีวิตของประชากรในภูมิภาคต่างๆ ของโลก
2. เข้าใจพัฒนาการของอารยธรรมตะวันออกและตะวันตกในด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง สังคม ศิลปวัฒนธรรม เทคโนโลยี และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
3. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลงานที่เกิดจากการสร้างสรรค์ อารยธรรมในแหล่งต่างๆ ทั้งในโลกตะวันออก และโลกตะวันตก เพื่อเข้าใจภูมิปัญญาของมนุษย์ในอดีต อันจะเป็นแนวทางการพัฒนาผลงานที่มีคุณค่าในอนาคต

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น (ม.1 – 3)

มาตรฐาน ส 4.3 : เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

1. มีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง สังคม ศิลปวัฒนธรรม และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของประเทศไทย ในดินแดนประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
2. คิดวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐาน และผลกระทบจากภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาของมนุษย์ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
3. วิเคราะห์และเปรียบเทียบผลงานของบุคคลสำคัญทั้งในประเทศ และต่าง ประเทศที่มีผลกระทบต่อเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ชาติไทย เพื่อนำไปเป็นแบบอย่างที่ดีไปใช้ในการดำเนินชีวิต

สาระที่ 5 : ภูมิศาสตร์

มาตรฐานที่ ส 5.2 : เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม และมีจิตสำนึกอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น (ม.1 – 3)

1. วิเคราะห์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและทรัพยากรของประเทศ และภูมิภาคต่างๆของโลกความสัมพันธ์กับระบบเศรษฐกิจและสังคม ภูมิทัศน์และหน้าที่กฎระเบียบสถานการณ์กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นประเภทต่างๆ และปฏิบัติตนพร้อมเสนอแนวทางการแก้ปัญหาส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ
2. เห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมของประเทศและภูมิภาคต่างๆ ของโลก วิเคราะห์การก่อเกิดสิ่งแวดล้อมใหม่ทางสังคม อันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เปรียบเทียบวิถีชีวิตของสังคมไทยและสังคมอื่น ที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อม เข้าใจปัญหา เสนอแนวทางแก้ไขปัญหา และปรับเปลี่ยนค่านิยม และวิถีชีวิตเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยรวมของประเทศและของโลก
3. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลข่าวสาร สิ่งแวดล้อม จากแหล่งต่างๆ ในระดับประเทศและโลก
4. ประเมินผลกระทบจากกิจกรรมของมนุษย์ และการเปลี่ยนแปลงภาวะประชากรต่อปัญหา และวิกฤตการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และทางสังคม ตระหนักถึงผลที่เกิดจากปัญหา และวิกฤตการณ์ต่อคุณภาพชีวิต ภูมิอากาศ และสุขภาพกาย แก่ปัญหาด้าน

สิ่งแวดล้อม เห็นคุณค่า มีทักษะในการตัดสินใจ เลือกปฏิบัติตน มีบทบาทในการจัดการ และแก้ปัญหาด้านทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมของประเทศ

จากการศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ทั้งมาตรฐานการเรียนรู้ และมาตรฐานช่วงชั้น จากสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน และกัน ซึ่งเป็นความคาดหวังที่ครอบคลุม และเป็นกรอบทิศทางการจัดประสบการณ์ ทั้งนี้ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสามารถยืดหยุ่น เพื่อเชื่อมต่อกับผู้เรียนอีกด้วย (กรมวิชาการ. 2544: 27 – 35)

2. หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนพระแม่มาลีสาทร พุทธศักราช 2545

หลักสูตรโรงเรียนพระแม่มาลีสาทร พุทธศักราช 2545 นอกจากจะจัดให้ครอบคลุมครอบคลุมตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของกระทรวงศึกษาธิการแล้ว ยังได้ออกแบบให้เหมาะสมสอดคล้องกับหลักการ และเหตุผลของการจัดตั้งโรงเรียน วัดอุปถัมภ์ และอำนาจหน้าที่ตามพระราชกฤษฎีกา วิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ และเป้าหมาย และลักษณะเฉพาะของโรงเรียนอีกด้วย (ฝ่ายวิชาการ โรงเรียนพระแม่มาลีสาทร. 2545: 1 – 12)

2.1 จุดหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

โรงเรียนพระแม่มาลีสาทร ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของสถานศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังต่อไปนี้

2.1.1 เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์

2.1.2 มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า เกี่ยวกับตนเองและครอบครัว โรงเรียน สิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์กับบุคคล ภาษา วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี สร้างสรรค์ จินตนาการ มีสุนทรียภาพ และเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมไทย

2.1.3 มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิดวิธีการทำงานได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางภาษา และชีวิตความเป็นอยู่ของเจ้าของภาษาตามบริบทของข้อความที่พบเห็นในแต่ละระดับชั้น มีความสามารถในการเปรียบเทียบ ความแตกต่างระหว่างภาษา รวมทั้งเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษา

2.1.4 มีทักษะกระบวนการโดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

2.1.5 เข้าใจประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิตการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2.1.6 มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปวัฒนธรรมไทย ประเพณีไทย และ ภูมิปัญญาไทย ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีเจตคติที่ดีต่อเพื่อนร่วมโลกและ ธรรมชาติ

2.1.7 มีจิตมุ่งที่จะทำประโยชน์ และสร้างสิ่งที่ดีงามให้กับสังคม มีความ รับผิดชอบต่อสังคม ต้องการตอบแทนบ้านเมือง ตามความสามารถของตนอย่างต่อเนื่อง

2.1.8 มีสุขภาพอนามัยที่ดี รักการออกกำลังกาย รู้จักดูแลตนเอง ให้เข้มแข็ง ทั่วทั้งกาย และใจ

2.2 วิสัยทัศน์ของโรงเรียนพระแม่มาลีสาทร

โรงเรียนพระแม่มาลีสาทร มุ่งจัดการศึกษา โดยเน้นนักเรียนให้มีคุณธรรม ระเบียบวินัย รู้จักประหยัดใฝ่รู้ ใฝ่เรียน มีความสามารถทางด้านวิชาการ โดยเฉพาะวิชา ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และคอมพิวเตอร์ มีความคิดสร้างสรรค์ แก้ปัญหาได้ อนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข พัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพ นำเทคโนโลยี และภูมิปัญญาไทยมาใช้ในการศึกษา

2.3. ภารกิจของโรงเรียนพระแม่มาลีสาทร

2.3.1 ด้านวิชาการ

2.3.1.1 พัฒนาให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถเต็มตามศักยภาพของแต่ละคน

2.3.1.2 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นให้ผู้เรียนมีการปฏิบัติจริง โดยใช้การวิจัยในชั้นเรียน เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอน

2.3.1.3 ส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะด้านคณิตศาสตร์ และการใช้ภาษาไทย อย่างถูกต้อง รวมทั้งการใช้ภาษาต่างประเทศได้อย่างน้อยหนึ่งภาษา

2.3.1.4 ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถใช้สื่ออุปกรณ์และเทคโนโลยี เพื่อแสวงหา ความรู้ได้ด้วยตนเอง อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3.1.5 ส่งเสริมให้นักเรียนตระหนักถึงการอนุรักษ์ บำรุงรักษา และการใช้ ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

2.3.1.6 ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ใฝ่รู้ ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่อง มีทักษะ กระบวนการคิด การแก้ปัญหา และนำมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต

2.3.1.7 ส่งเสริมและจัดกิจกรรมให้นักเรียน มีความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ดนตรี กีฬา และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.3.1.8 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียน มีผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียน ตามเกณฑ์ที่กำหนด และมีความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพได้

2.3.2 ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม

2.3.2.1 ปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม ค่านิยม ที่ดีงาม และเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว สังคม รวมทั้งปฏิบัติตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ

2.3.2.2 จัดกิจกรรมให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ สามารถปรับตัวตาม กฎระเบียบของสังคม วัฒนธรรม และปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

2.3.2.3 ปลูกฝังให้นักเรียนมีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และมีความภูมิใจในความเป็นไทย

2.3.3 การบริหารการจัดการ

2.3.3.1 จัดให้มีสื่อ และอุปกรณ์การเรียนการสอนอย่างเพียงพอ เหมาะสม และทันสมัย

2.3.3.2 พัฒนาคณาจารย์ ให้มีความรู้ ความสามารถ ในรูปแบบที่หลากหลาย อย่างมีประสิทธิภาพ และเพียงพอตรงกับงานที่รับผิดชอบ

2.3.3.3 ส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยี สารสนเทศ มาใช้ในการบริหาร การจัดการ รวมทั้งสนับสนุนให้บุคลากรทุกฝ่ายใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิด ประโยชน์สูงสุด

2.3.3.4 ส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารงานอย่างเป็นระบบ และมี ประสิทธิภาพ

2.3.3.5 มีการพัฒนาอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อ การเรียนรู้ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม

2.3.4 ความสัมพันธ์กับชุมชน

2.3.4.1 สร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ใน การจัดกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาไทย ศิลปวัฒนธรรมไทย และนำมาประยุกต์ใช้ให้ เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

2.3.4.2 ส่งเสริมให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน

2.3.4.3 ส่งเสริมและประสานงานความร่วมมือ ระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ในการพัฒนาการศึกษา

2.3.5 เป้าหมายของโรงเรียนพระแม่มาลีสาทร

- 2.3.5.1 จัดทำหลักสูตรที่เน้นการบูรณาการ ความรู้ที่เกี่ยวกับตนเอง ภูมิปัญญาท้องถิ่น สังคมและสิ่งแวดล้อม
- 2.3.5.2 มีความรู้ความสามารถ ในการจัดการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ จัดกระบวนการเรียนรู้ เน้นการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่หลากหลายสอดคล้องกับ ความสนใจ และความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ สามารถใช้การวิจัยในชั้นเรียน เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้
- 2.3.5.3 นักเรียนมีความรู้ ทักษะด้านคณิตศาสตร์ ภาษา
- 2.3.5.4 นักเรียนมีทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งการอนุรักษ์ บำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม
- 2.3.5.5 นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ดนตรี กีฬา
- 2.3.5.6 นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำเป็น คิดเป็น รักการอ่าน และเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
- 2.3.5.7 พัฒนานักเรียนให้มีพัฒนาการในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม ได้อย่างสมดุลเหมาะสมกับวัย และปลอดภัยจากสิ่งเสพติดมีเมามา
- 2.3.5.8 นักเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของแต่ละระดับชั้น มีผลทางการ เรียนตามเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนด

จากการศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนพระแม่มาลีสาทร พุทธศักราช 2545 ซึ่ง มีความสอดคล้องกับ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และมีความสอดคล้องกับ เนื้อหาสาระการเรียนรู้ ตลอดจนมาตรฐานการเรียนรู้ และมาตรฐานช่วงชั้น ที่ผู้วิจัยนำมาสร้างเป็น หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และผู้ที่มีนิสัยรักการอ่าน ทุกคน

4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2542:13) ได้บัญญัติศัพท์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ว่า “ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสำเร็จหรือความสามารถในการกระทำใดๆ ที่ต้องอาศัย ทักษะ หรือมีเจตน์นั้นก็ต้องอาศัยความรู้ในวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะ”

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2529: 29) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Academic Achievement) คือ คุณลักษณะรวมถึง ความรู้ความสามารถของบุคคลอันเป็นผลมาจากการเรียน

การสอน หรือมวลประสบการณ์ทั้งปวงที่บุคคลได้รับจากการเรียนการสอนให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมในด้านต่างๆ ของสมรรถภาพสมอง

สาคร ธรรมศักดิ์ (2541: 135) ให้ความหมายว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Academic Achievement) หมายถึง คุณลักษณะและความสามารถของบุคคลอันเกิดจากการเรียนการสอน เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ที่เกิดจากการฝึกอบรมหรือจากการสอบ การวัดผลสัมฤทธิ์ จึงเป็นการตรวจสอบความสามารถ (Level of Accomplishment) ของบุคคลว่า เรียนรู้แล้วเท่าไร ซึ่งสามารถวัดได้ 2 แบบ ตามจุดมุ่งหมายและลักษณะวิชาที่สอน ดังนี้

1. การวัดด้านปฏิบัติ เป็นการตรวจสอบระดับความสามารถในการปฏิบัติ หรือทักษะของผู้เรียน โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถดังกล่าวในรูปของการกระทำจริงให้ออกเป็นผลงาน เช่น วิชาศิลปศึกษา พลศึกษา ดนตรี งานช่าง เป็นต้น การวัดแบบนี้ จึงต้องใช้ “ข้อสอบภาคปฏิบัติ” (Performance Test)

2. การวัดด้านเนื้อหา เป็นการตรวจสอบความสามารถเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา (Concept) อันเป็นประสบการณ์ การเรียนรู้ของผู้เรียน รวมถึงพฤติกรรมความสามารถในด้านต่างๆ สามารถวัดได้โดยใช้ข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ (Achievement Test)

ส่วน บลูม (Bloom. 1976: 201 – 207) ได้สรุปว่า ผลสัมฤทธิ์หรือประสิทธิภาพทางการเรียนรู้ของผู้เรียนนั้นเป็นความสามารถที่แสดงออกทางพฤติกรรมย่อยๆ ได้ในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ด้านความรู้ความจำ (Knowledge) เป็นความสามารถที่ผู้เรียนเก็บและระลึกถึงเรื่องราวต่างๆ ที่ได้รับการสั่งสอนอบรมมาใช้ได้เป็นลักษณะนี้ ผู้เรียนแสดงออกในรูปของการจำและระลึกเรื่องราวนั้นๆ ได้

2. ด้านความเข้าใจ (Comprehensive) เป็นความสามารถที่แสดงออกในลักษณะของการถ่ายทอดสิ่งที่ตนเอง ได้เรียนรู้มาด้วยการเขียนหรือกระทำใดๆ ให้ผู้อื่นเข้าใจได้

3. ด้านการนำไปใช้ (Application) เป็นความสามารถที่ผู้เรียนนำเอา ความรู้ความเข้าใจ จากสิ่งที่ได้รับการอบรมสั่งสอนบวกกับประสบการณ์ต่างๆ ของตนไปใช้ในสถานการณ์จริงๆ หรือสถานการณ์จำลองคล้ายคลึงกัน

ด้านการวิเคราะห์ (Analysis) เป็นพฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออกให้เห็นได้ด้วย ความสามารถ แยกแยะเรื่องราว เหตุการณ์ ผลลัพธ์ ผลรวมของปรากฏการณ์ใดๆ ที่ประจักษ์อยู่นั้นว่า เกิดจากหรือประกอบจากส่วนย่อยต่าง ๆ อะไรบ้าง สามารถวิเคราะห์บางส่วนที่สำคัญของเรื่องราว ได้มองเห็นความสัมพันธ์เกี่ยวโยงของปลีกย่อยของสิ่งที่เรียนรู้ เป็นต้น

4. ด้านสังเคราะห์ (Synthesis) เป็นความสามารถที่ผู้เรียนนำเอาสิ่งที่เรียนต่างๆ มาร้อยกรองจัดระเบียบใหม่ให้เกิดเป็นโครงสร้าง เรื่องราวใหม่ที่แปลกกว่าเดิม มีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิมเป็นลักษณะของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นั่นเอง

5. ด้านการประเมินค่า (Evaluation) เป็นพฤติกรรมทางปัญญาที่สูงที่สุดในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นความสามารถที่ผู้เรียนวินิจฉัยเรื่องราวต่าง ๆ ว่าดี หรือไม่ดี ควรปฏิบัติหรือไม่ควร เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมเป็นการใช้วิจารณญาณขั้นสูงสุดนั่นเอง

จากความคิดเห็นของนักการศึกษาดังกล่าวสามารถสรุปเกี่ยวกับความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ดังนี้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นคุณลักษณะความสามารถของบุคคล อันเกิดจากการเรียนการสอน การวัดผลสัมฤทธิ์จึงเป็นการตรวจความสามารถหรือความสัมฤทธิ์ผลของบุคคล ซึ่งแสดงออกในลักษณะของพฤติกรรมต่าง ๆ ที่สามารถวัดได้ 2 แบบ ตามจุดมุ่งหมายและลักษณะวิชาสอน คือ ด้านปฏิบัติและการวัดด้านเนื้อหา

4.2 การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ชวาล แพรัตกุล (2517: 16) ได้กล่าวถึงการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า เป็นการตอบสนองความรู้ ทักษะและสมรรถภาพของสมองในด้านต่างๆ ที่นักเรียน ได้จากการฝึกอบรมสั่งสอนของครู ส่วนใหญ่จะใช้วิธีให้นักเรียนเขียนตอบในกระดาษ การวัดผลชนิดนี้มีความสำคัญมากในวงการศึกษา เพราะแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะทำหน้าที่วัดว่า เด็กเรียนรู้มากน้อยเพียงใด โดยแบบทดสอบชนิดนี้ต้องการวัดว่าครูได้ใช้วิธี หรือนำเนื้อหาไปกระตุ้นสมองเด็กให้ออกงาตรงตามความมุ่งหมายของหลักสูตรได้มากน้อยเพียงใด โดยใช้เครื่องมือที่เรียกว่าแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ซึ่งหมายถึงแบบทดสอบที่ใช้วัดปริมาณความรู้ ความสามารถ ทักษะเกี่ยวกับด้านการที่เด็กได้เรียนรู้มาในอดีตว่ารับรู้ไว้ได้มากน้อยเพียงใด

สมบุญ ชิตพงศ์ และคณะ (2540: 6 – 7) ได้กล่าวว่า การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม 3 ด้าน คือ

1. ด้านความรู้ ความคิด (Cognitive Domain) พฤติกรรมด้านนี้เกี่ยวกับกระบวนการต่างๆ ทางด้านสติปัญญาและสมอง

2. ด้านความรู้สึก (Affective Domain) พฤติกรรมด้านนี้ เกี่ยวข้องกับการเจริญเติบโต และพัฒนาการในด้านความสนใจ คุณค่า ความซาบซึ้ง และเจตคติต่างๆ ของนักเรียน

3. ด้านการปฏิบัติการ (Psycho – motor Domain) พฤติกรรมด้านนี้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะในการปฏิบัติ และดำเนินการ เช่น การทดลอง เป็นต้น

จากคำกล่าวดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ บลูม และคณะ (สุรางค์ ไค้งตระกูล. 2544: 184 ; อ้างอิงจาก Blom ; et al. 1976) ได้จัดกลุ่มวัตถุประสงค์ของการศึกษาออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) เป็นวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับความรู้ ความคิด และการนำความรู้ไปประยุกต์
2. ด้านเจตพิสัย (Affective Domain) เป็นวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับด้านความรู้สึก อารมณ์ และทัศนคติ
3. ด้านทักษะพิสัย (Psycho – motor Domain) เป็นวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับทักษะ ในการใช้ส่วนต่างๆ ของร่างกาย การประสานงานของการใช้อวัยวะต่างๆ ในการปฏิบัติงาน การตรวจสอบระดับ ความรู้ความสามารถหรือความสัมฤทธิ์ผล (Level of Accomplishment) ของ บุคคลว่า ได้เกิดการเรียนรู้มากน้อยเพียงใด สามารถวัดได้ 2 แนวทางตามจุดมุ่งหมาย และลักษณะ วิชา ที่เปิดสอน คือ การวัดด้านปฏิบัติและการวัดด้านเนื้อหา

กล่าวโดยสรุปแล้ว การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นการวัดความสามารถทาง พฤติกรรมของผู้เรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ หลังจากได้รับการสอนหรือการฝึกอบรมด้วย วิธีการต่างๆ

4.3 เครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ชวาล แพรัตกุล (2517: 16) กล่าวว่า เครื่องมือที่ใช้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. แบบทดสอบของครู (Teacher - made Test) หมายถึง ชุดของคำถามที่ครู เป็นผู้สร้างขึ้น ซึ่งเป็นคำถามที่เกี่ยวกับความรู้ที่นักเรียนได้เรียนในห้องเรียนว่า นักเรียนมีความรู้ มากแค่ไหน บอกพร้อมที่ตรงไหน จะได้สอนซ่อมเสริม หรือเป็นการวัดดูความพร้อมที่จะเรียน บทเรียนใหม่ ซึ่งขึ้นอยู่กับความต้องการของครู
2. แบบทดสอบมาตรฐาน (Standardized Test) แบบทดสอบประเภทนี้ สร้าง ขึ้นจากผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขา หรือจากครูที่สอนวิชานั้น แต่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ โดย นำผลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติหลายครั้ง จนกระทั่งมีคุณภาพดีพอ จึงสร้างเกณฑ์ปกติของ แบบทดสอบนั้น สามารถใช้เป็นหลักเปรียบเทียบผล เพื่อการประเมินค่าของการเรียนการสอน ในเรื่องใดๆ ก็ได้ ซึ่งแบบทดสอบมาตรฐานจะมีความเป็นมาตรฐานอยู่ 2 ประการ คือ

2.1 มาตรฐานในการดำเนินการสอบ หมายความว่า แบบทดสอบนี้ไม่ว่า จะนำไปใช้ที่ไหนเมื่อไรก็ตาม คำชี้แจง คำอธิบาย การดำเนินการสอบจะเหมือนกันทุกครั้งที่ไปจะมี การควบคุมตัวแปรต่างๆ ที่ทำให้คะแนนคลาดเคลื่อน เช่น ผู้คุมสอบ การจัดชั้นเรียน กระบวน

การสอบ การใช้คำสั่งเป็นต้น กระบวนการสอบประเภทนี้ มีค่าชี้แจงในการใช้ข้อสอบอยู่แล้ว

2.2 มาตรฐานในการแปลความหมายของคะแนน หมายความว่า ไม่ว่าจะสอนที่ไหนเมื่อไรก็ต้องแปลคะแนนได้เหมือนกัน ฉะนั้น ข้อสอบประเภทนี้ จึงต้องมีเกณฑ์สำหรับเปรียบเทียบให้เป็นมาตรฐานเดียวกันได้

จากแนวคิดของบุคคลดังกล่าวสรุปได้ว่า เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภทดังนี้ แบบทดสอบของครูและแบบทดสอบมาตรฐานการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” เป็นการวัดด้านพฤติกรรมทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านความเข้าใจ ด้านการนำไปใช้ และด้านการวิเคราะห์

5. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความตระหนัก

5.1 ความหมายของความตระหนัก (Awareness)

ได้มีผู้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับความหมายของความตระหนักไว้หลายท่าน ดังนี้

กู๊ด (Carter V. Good. 1973: 54) ให้ความหมายความตระหนักไว้ว่า หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงการเกิดความรู้ของบุคคล หรือการที่บุคคลแสดงความรู้สึกรับผิดชอบต่อปัญหาที่เกิดขึ้น

บลูม และคณะ (Bloom; & et al. 1971: 273) ได้ให้ความหมายว่า ความตระหนักเป็นขั้นต่ำสุดของอารมณ์ และความรู้สึก ความตระหนักเกือบคล้ายความรู้ตรงที่ ทั้งความรู้ และความตระหนักไม่เป็นลักษณะของสิ่งเร้า ความตระหนักไม่จำเป็นต้องใช้ปรากฏการณ์ หรือสิ่งหนึ่งสิ่งใด ความตระหนักจะเกิดขึ้น เมื่อมีสิ่งเร้าให้เกิดความตระหนัก

อีเซนส์ และ อาร์โนลด์ (Eysence ; & Arnold. 1972: 110) ได้อธิบายความตระหนักไว้ว่า ความตระหนักเป็นความสัมพันธ์ของความสำนึก (Consciousness) และเจตคติ (Attitudes) ความตระหนักเป็นภาวะของจิตใจ ซึ่งไม่อาจแยกเป็นความรู้สึก หรือความคิดอย่างเพียงพอ อย่างเดียวโดยเด็ดขาด

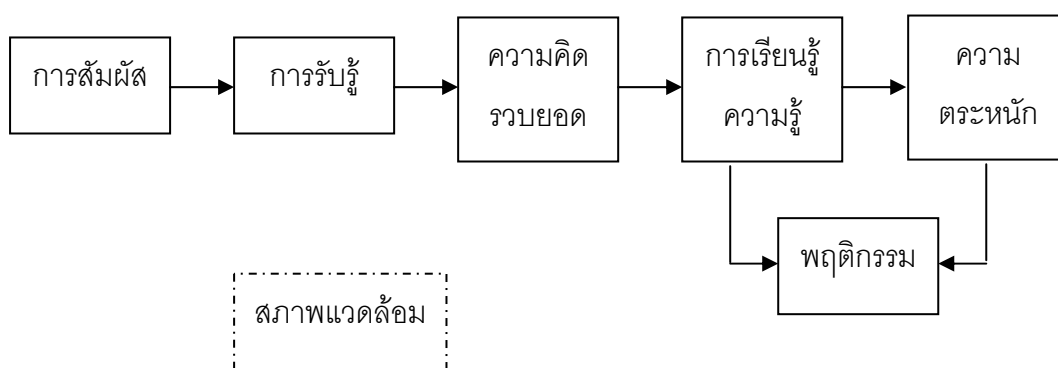
กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2521: 24) ได้ให้ความหมายของความตระหนักว่า ความตระหนักหมายถึง ความรู้ตัวอยู่แล้ว คือ การรู้ที่อยู่ สิ่งนี้มีอยู่หรือเป็นอยู่แต่ไม่รู้อย่างละเอียดถี่ถ้วน

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2520:14) กล่าวว่า ความตระหนัก หมายถึง การที่บุคคลถูกคิดได้ หรือการเกิดขึ้นในความรู้สึกว่า มีสิ่งหนึ่ง เหตุการณ์หนึ่ง หรือสถานที่หนึ่ง ซึ่งการรู้สึก

มี หรือการได้ถูกคิดถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นในสภาวะจิตใจ แต่ไม่ได้หมายความว่า บุคคลนั้นสามารถจำได้ หรือระลึกได้ถึงลักษณะบางอย่างของสิ่งนั้น

นอกจากนี้ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2533: 133) ได้กล่าวถึง ความหมายของความตระหนัก ไว้ว่า ความตระหนักเป็นพฤติกรรมขั้นต่ำสุดทางด้านความรู้ (Cognitive Domain) แต่ความตระหนัก นั้น ไม่เกี่ยวกับความจำ หรือความสามารถระลึกได้ ความตระหนัก หมายถึง ความสามารถนึกคิด ความรู้สึกเกิดขึ้น ในสภาวะจิตใจความตระหนัก มีความหมายเหมือนกับความสำนึก ซึ่งเป็นสภาวะ ทางจิตใจที่เกี่ยวข้องกับ ความรู้ ความคิด และความปรารถนาต่างๆ อันเกิดจากการรับรู้ และความ สำนึก ซึ่งเป็นภาวะที่บุคคลได้รับรู้ หรือได้รับประสบการณ์ต่างๆ มาแล้ว โดยมีการประเมินค่า และ ตระหนักถึงความสำคัญของตนเองที่มีต่อสิ่งนั้นๆ ความตระหนัก จึงเป็นเรื่องของการตื่นตัวทางจิตใจ ต่อเหตุการณ์ หรือสถานการณ์นั้นๆ ซึ่งหมายความว่า ระยะเวลาหรือประสบการณ์และสภาพแวดล้อม หรือสิ่งเร้าภายนอก เป็นปัจจัยที่ทำให้บุคคลเกิดความตระหนักขึ้น

ความตระหนักเป็นเรื่องของความสำนึก ความรู้ตัว ความเข้าใจของบุคคลต่อสิ่งต่างๆ ที่ บุคคลประสบอยู่หรือในสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบๆ ตัว ดังนั้น ความตระหนักจะเกิดขึ้น เมื่อบุคคล สัมผัสกับสิ่งเร้าในสภาพแวดล้อมแล้วจะเกิดการรับรู้ (Perceptions) ขึ้น และนำไปสู่การเกิดความคิด รวบรวม การเรียนรู้ ความตระหนัก ตามลำดับ การเรียนรู้และความตระหนักจะนำไปสู่การกระทำ หรือแสดงเป็นพฤติกรรม ซึ่งขั้นตอนและกระบวนการเกิดความตระหนัก ดังปรากฏใน ภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 ขั้นตอนและกระบวนการเกิดความตระหนัก

ที่มา : Carter, V.Good. (1973). *Dictionary of Education*. p. 54.

จากภาพประกอบ 2 จะเห็นว่า ความตระหนักเป็นผลมาจากกระบวนการทางปัญญา (Cognitive Process) กล่าวคือ เมื่อบุคคลได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้า หรือรับสัมผัสจากสิ่งเร้าแล้ว เกิดการรับรู้ เมื่อรับรู้ขั้นต่อไปก็จะเข้าใจในสิ่งเร้า นั่นคือ เกิดความคิดรวบยอด และนำไปสู่การเรียนรู้ คือ การมีความรู้ในสิ่งนั้น และนำไปสู่การเกิดความตระหนักในที่สุด ซึ่งความรู้ และความตระหนัก ต่างก็นำไปสู่การกระทำ หรือการแสดงพฤติกรรมของบุคคลต่อสิ่งเร้า นั้นๆ

ความตระหนักของบุคคลจะเกิดขึ้นได้ บุคคลนั้น จะต้องผ่านการมีความรู้มาก่อน ดังนั้น การเรียนรู้ที่มีจุดหมาย เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นความสำคัญ ความรับผิดชอบ รวมทั้งผลกระทบที่เกิดขึ้นจะส่งผลและทำให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักต่อสิ่งนั้นๆ ไปในที่สุด

การวัดความตระหนัก

การวัดความตระหนัก เป็นการวัดพฤติกรรมที่มีความละเอียดอ่อน ซึ่งได้นำแนวคิดจากนักวิชาการ มากล่าวไว้ ดังนี้

ชวาล แพร์ตกุล (2526: 201 – 225) กล่าวว่า ความตระหนัก เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการรู้สึกนึกถึง มีสิ่งนั้นอยู่ จำแนกและรับรู้ (Recognitive) ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ละเอียดอ่อนเกี่ยวกับการรู้สึกและอารมณ์ ดังนั้น การที่จะนำการวัด และการประเมินผลมาใช้ จึงต้องมีหลักการ และวิธีการตลอดจนเทคนิคเฉพาะ จึงจะวัดความรู้และอารมณ์ดังกล่าวออกมาให้เที่ยงตรงและเชื่อมั่นได้ เครื่องมือที่ใช้วัดความรู้และอารมณ์นั้นมีหลายประเภทด้วยกันซึ่งจะได้นำมากล่าวไว้ ดังนี้

1. วิธีการสัมภาษณ์ (Interview) อาจเป็นการสัมภาษณ์ชนิดที่มีโครงสร้างแน่นอน (Structured Item) โดยการสร้างคำถาม และมีคำตอบให้เลือกเหมือนกับแบบสอบถามชนิดเลือกตอบ และคำถามจะต้องตั้งไว้ก่อนเรียงลำดับก่อนหลัง ไว้อย่างดี หรืออาจเป็นแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Item) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ที่มีไว้แต่หัวข้อใหญ่ๆ ให้ผู้ตอบมีเสรีภาพในการตอบมากๆ และคำถามก็เป็นไปตามโอกาสอำนวยในขณะที่สนทนากัน
2. แบบสอบถาม (Questionnaire) แบบสอบถามอาจเป็นชนิดปลายเปิดหรือปลายปิดหรือแบบผสมระหว่างปลายเปิดกับปลายปิดก็ได้
3. แบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เป็นเครื่องมือวัดชนิดที่ให้ตรวจสอบว่าเห็นด้วยไม่เห็นด้วย หรือ มี – ไม่มี สิ่งที่กำหนดตามรายการอาจอยู่ในรูปของการทำเครื่องหมายคำตอบ
4. มาตรวัดอันดับคุณภาพ (Rating Scale) เครื่องมือชนิดนี้เหมาะสำหรับวัดอารมณ์ และความรู้สึกที่ต้องการทราบความเข้มข้น (Intensity) ว่ามีมากน้อยเพียงไรในเรื่องนั้น
5. การใช้ความหมายภาษา (Semantic Differential Technique : S.D.) เทคนิคการวัดโดยใช้ความหมายของภาษาของชาลส์ ออสท์กูต เป็นเครื่องมือที่วัดได้ครอบคลุมมากชนิดนี้จะประกอบด้วยเรื่องซึ่งถือเป็น “สัณฐาน” และจะมีคุณศัพท์ ที่ตรงข้ามกันเป็นคู่ๆ ประกอบสัณฐานนั้นหลายคู่

แต่ละคู่มี 2 ขั้วช่องห่างระหว่าง 2 ขั้วนี้บังคับด้วยตัวเลข ถ้าใกล้ข้างใดมากก็จะมีลักษณะตามคุณสมบัติของขั้วนั้นมากคุณสมบัติที่ประกอบเป็น 2 ขั้วนี้ แยกออกเป็น 3 ขั้วใหญ่ ๆ คือ พวกที่เกี่ยวกับการประเมินค่า (Evaluation) พวกที่เกี่ยวกับศักยภาพ (Potential) และพวกที่เกี่ยวกับกิจกรรม (Activity)

ความสำคัญของการมีความตระหนักต่อการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของการมีความตระหนักต่อการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมไว้ ดังนี้

กนกพร อิศรานุวัฒน์ (2540: 24) สมบุญ ศิลปรุ่งธรรม (2540: 23) และ สุขณา ลำเนียงสูง (2546: 43) ได้สรุปไว้สอดคล้องกันว่า ความตระหนัก เป็นการปลูกฝัง หรือพัฒนาความรู้สึกซาบซึ้งต่อสิ่งแวดล้อมในทางที่ถูกต้อง นับว่า เป็นสิ่งที่จำเป็นอีกประการหนึ่ง เมื่อบุคคลมีพฤติกรรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมแล้ว การทำลายทรัพยากรธรรมชาติจะลดน้อยลง การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางด้านความรู้สึก อารมณ์นั้น เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของแต่ละบุคคล ดังนั้นการปลูกฝังในเรื่องความรู้สึก อารมณ์ จึงเป็นสิ่งที่ต้องพยายามสอดแทรกในทุกเวลาทุกโอกาสเท่าที่จะทำได้ แม้ว่า พฤติกรรมนี้จะไม่เห็นผลในทันทีทันใดก็ตาม ในกาลข้างหน้า ถ้าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป็นไปตามที่มุ่งหวังก็จะเป็นการส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่มีคุณภาพทางหนึ่ง ซึ่งจะบังเกิดผลดีต่อสังคมส่วนรวมต่อไป

ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ และความตระหนัก

ความตระหนักกับการรับรู้ มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันซึ่งสามารถสรุปตามแนวคิดของนักวิชาการ ดังนี้

กนกพร อิศรานุวัฒน์ (2540: 24) สมบุญ ศิลปรุ่งธรรม (2540: 23) และ สุขณา ลำเนียงสูง (2546: 43) ได้สรุปไว้สอดคล้องกันว่า ความตระหนักและการรับรู้มีความสัมพันธ์ คือ ทั้งความตระหนัก และการรับรู้ต่างก็เกี่ยวข้องกับการสัมผัส และการใช้จิตใจไตร่ตรองทั้งสิ้น โดยการรับรู้เป็นเรื่องของข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ที่ได้จากการสังเกตและรับรู้ ที่ต้องอาศัยเวลา ส่วนความตระหนักเป็นเรื่องความรู้สึกในสภาวะจิตใจที่ไม่เน้นความสามารถในการจำหรือระลึกได้ อย่างไรก็ตามการที่จะเกิดความตระหนักขึ้นมาได้นั้นต้องผ่านการรับรู้มาก่อนเบื้องต้น

วิธีการสร้างแบบวัดความตระหนัก

วิธีการสร้างแบบวัดความตระหนักได้มีลำดับในการสร้างตามวิธีของ พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2538: 107 – 108)

1. การรวบรวมข้อมูล ข้อมูลนั้นอาจมาจากเอกสาร บทวิเคราะห์ งานการศึกษาวิจัย
2. การตรวจสอบข้อมูล เพื่อให้แน่ใจว่าข้อมูลที่น่ามาใช้ในการสร้างแบบวัดมีความเหมาะสมกับการที่จะตอบหรือใช้วัดกับกลุ่มตัวอย่าง

3. เขียนแบบวัดโดยการสร้างเหตุการณ์ เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความรู้สึกที่แท้จริงของตนออกมา โดยการตรวจสอบในแบบตรวจสอบรายการ

4. จัดเรียงตัวลงและตัวเลือก

5. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบวัด

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความตระหนัก ที่นักวิชาการในสาขาต่างๆ ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความตระหนักกล่าวโดยสรุปได้ว่า ความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย หมายถึง การแสดงออกถึงความรู้สึก ความสำนึกในผลของการกระทำ ที่จะนำผลดีและผลเสียมาสู่การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ เป็นต้น ซึ่งแบ่งเป็น 2 องค์ประกอบ คือ 1) ลักษณะของสิ่งเร้า หรือคุณสมบัติของสิ่งเร้าจะเป็นปัจจัยภายนอกที่ทำให้บุคคลเกิดความในใจที่จะรับรู้ อันจะนำไปสู่ความตระหนักต่อไป 2) ลักษณะของบุคคลที่รับรู้ หมายถึง การที่บุคคลจะเกิดความตระหนักต่อปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งมากน้อยแค่ไหน ขึ้นอยู่กับปัจจัยกายภาพ ได้แก่ สมรรถภาพของอวัยวะรับสัมผัส และปัจจัยทางด้านจิตวิทยา ได้แก่ ความรู้เดิม การสังเกต พิจารณาจากความสนใจ ความตั้งใจ ความพร้อมที่จะรับรู้ การเพิ่มคุณค่า ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้จะมีอิทธิพลทำให้บุคคลเกิดความตระหนัก

6. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

ความหมายของความพึงพอใจ

แนวคิดของนักวิชาการหลายท่าน ที่ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้หลาย ความหมาย ดังนี้

กาญจนา ภาสุรพันธ์ (2531: 5) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ระดับความรู้สึก หรือความนึกคิดต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ได้รับตามที่คาดหวังหรือมากกว่าที่คาดหวัง ซึ่งสอดคล้องกับ สุเทพ เมฆ (2531: 8) กล่าวว่า ความพึงพอใจในบรรยากาศการเรียนการสอน หมายถึง ความรู้สึกพอใจในสภาพการณ์จัดองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ซึ่งมีความสำคัญในการช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีชีวิตชีวา มีความเจริญงอกงาม มีความกระตือรือร้น เพื่อจะเรียนให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง

หุสย จำปาเทศ (2533: 6) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความต้องการ (Needs) ได้บรรลุเป้าหมาย พฤติกรรมที่แสดงออกมาก็จะมีความสุข สังเกตได้จากสายตา คำพูด และการแสดงออก

ลิวรรณ คุงุมิใจสกุล (2532: 19) กล่าวว่า ความพึงพอใจหมายถึง ความต้องการที่แท้จริง เพื่อให้ได้ผลอย่างใดอย่างหนึ่งภายใต้สถานการณ์ทำงาน หากบุคคลากรได้คำตอบแทน

การเลื่อนตำแหน่ง ได้รับการยกย่อง ย่อมก่อให้เกิดความพึงพอใจ แต่ถ้าได้รับการตำหนิ หรือ การลงโทษต่างๆ ย่อมก่อให้เกิดความไม่พอใจขึ้น

กิตติมา ปรีดีติติก (2529: 321) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกพอใจ ในงานที่ทำ เมื่องานนั้นให้ประโยชน์ตอบแทนทั้งทางด้านวัตถุและด้านจิตใจ ซึ่งสามารถตอบสนอง ความต้องการพื้นฐานของเขาได้ และได้กล่าวถึงแนวคิดที่เกี่ยวกับพื้นฐาน ความต้องการของมนุษย์ ตามทฤษฎีของมาสโลว์ว่า หากความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ได้รับการตอบสนอง ก็จะทำให้เขา เกิดความพึงพอใจ ซึ่ง มาสโลว์ ได้แบ่งความต้องการพื้นฐาน ออกเป็น 5 ชั้น คือ 1) ความต้องการ ทางร่างกาย 2) ความต้องการความปลอดภัย 3) ความต้องการทางสังคม 4) ความต้องการที่จะ ได้รับการยกย่องจากสังคม 5) ความต้องการความสมหวังในชีวิต

กูด (Good. 1973: 320) ความพึงพอใจ หมายถึง ระดับความรู้สึกพอใจซึ่งเป็นผล จากความสนใจ และทัศนคติที่ดีของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ

สมยศ นาวิก (2524: 39) กล่าวว่า ความพึงพอใจ คือ ความรุนแรงของความ ต้องการของบุคคล เพื่อผลความพึงพอใจจะเป็นไปได้ทั้งทางบวก และทางลบ

สมรภูมิ ขวัญคุ้ม (2530: 9) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ผลรวมของความรู้สึก ชอบของบุคลากรอันเกิดจากทัศนคติที่มีต่อคุณภาพ และสภาพของหน่วยงาน อันได้แก่ การจัด องค์การการจัดระบบงาน การดำเนินงาน สภาพแวดล้อมของการทำงาน ประสิทธิภาพของ หน่วยงาน ตลอดจนการบริหารงานบุคคล ซึ่งคุณภาพและสภาพของหน่วยงาน ดังกล่าว มี ผลกระทบต่อความต้องการของบุคคลและผลต่อความพึงพอใจของบุคคลนั้น

จากความหมายของความพึงพอใจที่นักวิชาการหลายสาขา ได้กล่าวไว้พอสรุปได้ว่า ความพึงพอใจ คือ ความรู้สึกหรือทัศนคติที่ดี ที่เกิดจากการสัมผัส การรับรู้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ ยอมรับเป็นไปตามที่คาดหวังที่ทำให้เกิดความสามารถในการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

วิธีการสร้างความพึงพอใจในการเรียน

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับความพึงพอใจด้านความสัมพันธ์เชิงเหตุ และผล ระหว่างสภาพจิตกับผลการเรียนที่น่าสนใจจุดหนึ่ง คือ การสร้างความพึงพอใจในการเรียนตั้งแต่ เริ่มต้นให้แก่เด็กทุกคน ซึ่งได้มีผู้ให้แนวคิดในเรื่องดังกล่าวไว้หลายท่าน ดังนี้

จันทร์เพ็ญ เชื้อพานิช (2525: 320 – 328) ได้กล่าวถึง การเสริมแรง (Rein for Cement) หรือการเสริมพลังไว้ว่า เป็นเทคนิคการสอนที่ใช้หลักการเรียนรู้ ตามทฤษฎีการวางเงื่อนไข แบบ การกระทำ (Operant Conditioning) ซึ่งมีผลต่อความพึงพอใจต่อการเรียนของผู้เรียนโดยตรง

ภพ เลหาไพบูลย์ (2540: 193) ได้กล่าวถึง กระบวนการสื่อสาร เป็นระบบการ ถ่ายทอด และแลกเปลี่ยนเนื้อหาสาระประสบการณ์ ความคิดเห็น ความรู้สึก อารมณ์ ความสนใจ

ความพึงพอใจ เจตคติ ค่านิยมตลอดจนทักษะ และความชำนาญ ระหว่างผู้ส่งกับผู้รับ โดยมีวัตถุประสงค์ ปรากฏการณ์ สถานการณ์ หรือสัญลักษณ์เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอด และแลกเปลี่ยนสารที่ต้องการจะสื่อ ดังนั้น กระบวนการเรียนการสอนจะต้องมีสื่อการเรียนการสอน ถ้าการเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนเป็นไปอย่างเหมาะสมแล้วความรู้ความเข้าใจ กระบวนการแสวงหาความรู้ และเจตคติก็จะสะสมเป็นระบบ ที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แล้วผลของการตอบสนองของผู้เรียนต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น จากการใช้สื่อการเรียนการสอน ก็จะทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และความพึงพอใจของผู้เรียน

สกินเนอร์ (วันทยา วงศ์ศิลปปริมย์. 2533: 9 ; อ้างอิงจาก Skinner. 1971: 1 – 63, 96 – 120) มีความเห็นว่า การปรับพฤติกรรมของคน ไม่อาจทำได้โดยเทคโนโลยีทางกายภาพ และชีวภาพเท่านั้น แต่ต้องอาศัยเทคโนโลยีของพฤติกรรม ซึ่งเขาหมายถึงเสรีภาพ และความภาคภูมิใจ ในจุดหมายปลายทางที่แท้จริงของการศึกษา คือ การทำให้คนมีความเป็นตัวของตัวเอง มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตน เสรีภาพและความภาคภูมิใจเป็นครรลองของการไปสู่ความเป็นคนดังกล่าว

เสรีภาพ มีความหมายตรงข้ามกับการควบคุม แต่เสรีภาพในความหมายของ สกินเนอร์ไม่ได้หมายถึงความเป็นอิสระจากการควบคุม หรือความเป็นอิสระจากสิ่งแวดล้อม แต่หมายถึงความเป็นอิสระจากการควบคุมบางชนิดที่มีลักษณะแข็งกร้าว นั้นไม่ได้หมายถึงการทำลาย หรือหนีจากสิ่งแวดล้อม แต่เป็นการวิเคราะห์และเปลี่ยนหรือปรับปรุงรูปแบบใหม่ให้แก่สิ่งแวดล้อมนั้นโดยทำให้อำนาจการควบคุมอ่อนตัวลง จนบุคคลเกิดความรู้สึกว่า ตนมิได้ถูกควบคุม หรือต้องแสดงพฤติกรรมใดๆ ที่เนื่องมาจากความกดดันภายนอกบางอย่าง บุคคลควรได้รับการยกย่องยอมรับในผลสำเร็จของการกระทำ การเป็นที่ยกย่องยอมรับเป็นความภาคภูมิใจ และความภาคภูมิใจเป็นคุณค่าของมนุษย์ แต่การกระทำที่ควรได้รับการยกย่องยอมรับมากเท่าไรจะต้องเป็นการกระทำที่ปลอดจากการบังคับหรือสิ่งควบคุมใดๆ มากเท่านั้น นั่นคือ สัดส่วนและปริมาณของการยกย่องยอมรับที่ให้การกระทำ จะเป็นส่วนกลับกับความเด่น หรือความสำคัญของสาเหตุที่มุ่งใจให้เขากระทำ สกินเนอร์ได้อ้างคำกล่าวของ จังจาค รูสโซ (Jean – Jacques Rousseau) ที่แสดงความคิดในแนวเดียวกันกับหนังสือ “เอมีล” (Emile) โดยได้ให้ข้อคิดแก่ครูว่าจงทำให้เด็กเกิดความเชื่อว่า เขาอยู่ในความควบคุมของตัวเอง แม้ว่าผู้ควบคุมที่แท้จริงคือ ครูไม่มีวิธีการใดดีไปกว่า การให้เขาแสดงด้วยความรู้สึกว่า เขามีอิสระ เสรีภาพ ด้วยวิธีนี้คนจะมีกำลังใจด้วยตัวเอง ครูควรปล่อยให้เด็กได้ทำเฉพาะในสิ่งที่เขาอยากทำ แต่เขาควรจะอยากทำเฉพาะสิ่งที่ครูต้องการให้เขาทำเท่านั้น

แนวคิดของ สกินเนอร์ สรุปได้ว่า เสรีภาพนำไปสู่ความภาคภูมิใจ และความภาคภูมิใจนำบุคคลไปสู่ความเป็นตัวของตัวเอง เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อความคิด ตัดสินใจการกระทำ และ

ผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนเอง และนั่นคือ เป้าหมายปลายทางที่แท้จริงของการศึกษา สิ่งที่สำคัญที่สุดคือการเน้น คือ การปรับแก้พฤติกรรมของคนต้องแก้ด้วยเทคโนโลยี ของพฤติกรรมเท่านั้น จึงจะสำเร็จส่วนการจะใช้เทคโนโลยีของพฤติกรรมนี้กับใครอย่างไร ด้วยวิธีไหนถือเป็นเรื่องของการตัดสินใจใช้ศาสตร์ ซึ่งต้องอาศัยภูมิปัญญาของผู้ใช้เท่านั้นซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ไวท์เฮด (Whitehead. 1967: 1 – 14) เกี่ยวกับจังหวะของการศึกษา และขั้นตอนของการพัฒนาว่า มี 3 ขั้นตอน คือ จุดยืน จุดแย้ง และจุดปรับ ซึ่ง ไวท์เฮด เรียกชื่อใหม่เพื่อใช้ในการศึกษาว่า การสร้างความพอใจ การทำความเข้าใจ และการนำไปใช้ในการเรียนรู้ใดๆ ควรเป็นไปตาม 3 จังหวะนี้ คือ

การสร้างความปลอดภัย – นักเรียนปรับสิ่งใหม่ๆ มีความตื่นเต้น พอใจในการได้พบ และเก็บสิ่งใหม่ ๆ

การทำความเข้าใจ – มีการจัดระบบระเบียบ ให้คำจำกัดความ มีการกำหนดขอบเขตที่ชัดเจน

การนำไปใช้ - นำสิ่งใหม่ที่ได้มาไปจัดสิ่งใหม่ๆ ที่จะได้พบต่อไปเกิดความตื่นเต้นที่จะเอาไปจัดสิ่งใหม่ๆ ที่เข้ามา

ไวท์เฮด กล่าวถึง การสร้างภูมิปัญญาในระบบการศึกษาว่า ได้ปฏิบัติกันอย่างผิดพลาดมาตลอด โดยการใช้วิธีการฝึกทักษะอย่างง่าย ๆ ธรรมดาๆ แล้วคาดเอาไว้ จะทำให้เกิดภูมิปัญญาได้ ถนนที่มุ่งสู่การเกิดภูมิปัญญามีสายเดียว คือ เสรีภาพในการแสดงความรู้ และถนนที่มุ่งสู่ ความรู้ มีสายเดียว เช่นกัน คือ วิทยาการที่จัดไว้ อย่างมีระบบ ดังนั้น เสรีภาพ และวิทยาการเป็นสาระสำคัญสองประการของการศึกษาประกอบเป็นวงจรการศึกษา 3 จังหวะ คือ เสรีภาพ – วิทยาการ – เสรีภาพ ซึ่งเสรีภาพในจังหวะแรก ก็คือ ขั้นตอนของการสร้างความพอใจวิทยาการในจังหวะที่สอง คือ ขั้นทำความเข้าใจ และความกระจ่าง และเสรีภาพในช่วงสุดท้ายคือขั้นการนำไปใช้ วงจรเหล่านี้ไม่ได้ มีวงจรเดียว แต่มีลักษณะเป็นวงจรซ้อนวงจร วงจรหนึ่งเปรียบได้กับเซลล์หนึ่งหน่วย และขั้นตอนของการพัฒนาอย่างสมบูรณ์ของมัน ก็คือ โครงสร้างอินทรีย์ของเซลล์เหล่านี้เช่นเดียวกับวงจรเวลา ที่มีวงจรเวลาประจำวัน ประจำสัปดาห์ ประจำปี ประจำฤดูกาล เป็นต้น วงจรของบุคคลตามช่วงอายุ จะมีระดับ ดังนี้

ตั้งแต่เกิด จนถึงอายุ 13 หรือ 14	เป็นขั้นของความสนใจ
ช่วงอายุ 14 – 18 ปี	เป็นขั้นของการค้นหาทำความเข้าใจ
อายุ 18 ปี ขึ้นไป	เป็นขั้นของการนำไปใช้

ความรู้ที่ต่างแขนงวิชา การเรียนที่ต่างวิธีการ ควรให้นักเรียนเมื่อถึงเวลาอันสมควร และเมื่อนักเรียนมีพัฒนาการทางสมองอยู่ในขั้นเหมาะสม หลักการนี้เป็นที่ทราบกันทั่วไปอยู่แล้ว แต่ยังไม่มี การถือปฏิบัติโดยคำนึงถึงจิตวิทยาในการดำเนินการทางการศึกษา เรื่องทั้งหมดนี้ไม่ใช่เรื่องใหม่

เพียงแต่หลักการเหล่านี้ไม่ได้ถูกหยิบยกขึ้นมาอภิปรายเพื่อให้เกิดการปฏิบัติอย่างจริงจัง และถูกต้อง ความล้มเหลวของการศึกษาเกิดขึ้นจากการใช้จังหวะการศึกษาไม่เหมาะสมโดยเฉพาะ ในขั้นตอนของการสร้างความพอใจหรือจังหวะของเสรีภาพในช่วงแรก การละเลยหรือขาดประสบการณ์ในส่วนนี้ ผลดีสูงสุดที่เกิดขึ้นคือ ความรู้ที่ไร้พลังและไร้ความคิดริเริ่ม ผลเสียสูงสุดที่เกิดขึ้น คือ ความรังเกียจ ไม่ยอมรับความคิดเห็น และนำไปสู่การไร้ความรู้ในที่สุด การพัฒนาคุณลักษณะใด ๆ ตามวิถีทางธรรมชาติ ควรต้องสร้างกิจกรรมที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในตัวเอง เพราะความพอใจที่จะทำให้คนมีการพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสม ส่วนความเจ็บปวดแม้จะทำให้เกิดการตอบสนองแต่ก็ไม่ทำให้คนพอใจ ไวท์เฮด สรุปในที่สุดว่า ในการสร้างพลังความคิดไม่มีอะไรมากไปกว่า สภาพจิตใจที่มีความพึงพอใจในขณะทำกิจกรรมสำหรับการศึกษาด้านเซา์ปัญญานั้น เสรีภาพเท่านั้นที่จะทำให้เกิดความคิดที่มีพลังและความคิดริเริ่มใหม่ ๆ

เสรีภาพเป็นบ่อเกิดความพึงพอใจ ดังนั้น เสรีภาพในการเรียน จึงเป็นการสร้างความพอใจในการเรียน ความพอใจทำให้คนมีพัฒนาการในตนเอง (Whitehead. 1967: 29 – 41) วิธีการของการให้เสรีภาพในการเรียนเป็นเรื่องที่กำหนดขอบเขตเนื้อหาได้ยาก แต่ความหมายกว้างๆ โดยทั่วไป คือ การให้นักเรียนมีโอกาสเลือกและตัดสินใจด้วยตนเองและเพื่อตนเอง เป็นการควบคุมที่ผู้ถูกคุมไม่รู้ตัว ดังนั้น แนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนบางประการสำหรับการจัดการศึกษา คือ การจัดให้มีวิชาเลือกหลายวิชา หรือจัดให้มีหัวข้อเนื้อหาหลายเรื่องในวิชาเดียวกัน หรือมีแนวทางการเรียนหลายแนวทางในการเรียนเรื่องเดียวกัน เป็นต้น

บลูม (วันทยา วงศ์ศิลปภิรมย์. 2533: 8 ; อ้างอิงจาก Bloom. 1967: 72 – 74) มีความเห็นทำนองเดียวกันว่า ถ้าสามารถจัดให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมตามที่ตนต้องการ ก็น่าจะคาดหวังได้แน่นอนว่า นักเรียนทุกคนได้เตรียมใจสำหรับกิจกรรมที่ตนเลือกนั้นด้วยความกระตือรือร้นพร้อมทั้งความมั่นใจ เราสามารถสังเกตเห็นความแตกต่างของความพร้อมด้วยจิตใจได้ชัดเจนจากการปฏิบัติของนักเรียนต่องานที่เป็นวิชาบังคับกับวิชาเลือกหรือจากสิ่งนอกโรงเรียนที่นักเรียนอยากเรียน เช่น การขับรถยนต์ ดนตรีบางชนิด เกม หรืออะไรบางอย่างที่นักเรียนอาสาสมัคร และตัดสินใจได้โดยเสรีในการเรียน การมีความกระตือรือร้นและความใส่ใจเมื่อเริ่มเรียน จะทำให้นักเรียนเรียนได้เร็วและประสบความสำเร็จสูง อย่างไรก็ตาม บลูม เห็นว่า วิธีนี้ค่อนข้างเป็นอุดมคติที่จัดได้ลำบาก นอกจากนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ โรเจอร์ (วันทยา วงศ์ศิลปภิรมย์. 2533: 8 ; อ้างอิงจาก Rogers. 1969: 485 – 497) นักจิตวิทยามนุษย์ศาสตร์ผู้ริเริ่มวิธีบำบัดคนไข้ทางจิตแบบยัดคนไข้เป็นศูนย์กลาง และใช้วิธีการบำบัดบนรากฐานการสร้างบรรยากาศทางอารมณ์ ทำให้คนไข้รู้สึกสบายใจและเป็นอิสระพอที่จะเข้าใจพื้นฐาน แบบแผนชีวิตของตน และสามารถค้นหาทางเลือกของการคิด รู้สึก และกระทำสิ่งที่ตนเป็นประโยชน์หรือความสุขแก่ตัวเองได้มากที่สุด

โรเจอร์ โยงหลักการนี้เข้ามาสู่แนวปฏิบัติทางการศึกษา รูปแบบการศึกษาที่พึงปรารถนาตามทัศนะของเขา ต้องสามารถนำนักเรียนไปสู่ความเป็นบุคคลที่มีสัจจะการแห่งตน สามารถทำให้บุคคลมีความอยากรู้อยากเห็นด้วยจิตใจที่เป็นอิสระได้ เลือกทางเดินใหม่ตามความสนใจของตนได้ และตระหนักได้ว่าทุกสิ่งทุกอย่างล้วนอยู่ในกระบวนการเปลี่ยนแปลง รูปแบบการศึกษาที่เอื้อต่อเป้าหมายดังกล่าว โรเจอร์ เรียกว่าการเรียนรู้แบบประสบการณ์ การเรียนรู้แบบประสบการณ์ของโรเจอร์ มีความเชื่อพื้นฐาน 5 ประการ คือ

1. มนุษย์มีศักยภาพตามธรรมชาติสำหรับการเรียนรู้ เว้นแต่ว่า มีภาวะบางอย่างมายับยั้งความต้องการของเขา
2. การบีบบังคับและการขัดเยียดสารพัดสิ่ง ให้แก่เด็กนั้น ในที่สุดเด็กแต่ละคนคงจะเหลือแต่สิ่งที่เกี่ยวข้องกับตนเอง เท่านั้น
3. การเปลี่ยนแปลงใดๆ ในบุคลิกลักษณะของบุคคล จะเกิดขึ้นจากบรรยากาศที่สนับสนุนทางด้านอารมณ์มากกว่าการบังคับจากภายนอก
4. การเรียนรู้ “กระบวนการของการเรียน” เป็นสิ่งที่มีประโยชน์กว่า เพราะเป็นการเปิดรับประสบการณ์ใหม่เพิ่มขึ้นตลอดเวลา
5. การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ต่อเมื่อผู้เรียนมีส่วนรับผิดชอบ ในกระบวนการเรียนรู้นั้น นักเรียนต้องมีบทบาทสำคัญในการร่วมตัดสินใจตลอดกระบวนการของการศึกษา

หลักการสำคัญของการเรียนรู้แบบประสบการณ์ คือ การสร้างบรรยากาศทางอารมณ์ และสติปัญญานอกจากนี้เขาได้ผสมผสานแนวคิดของจิตวิทยามนุษย์ศาสตร์กับแนวคิดจากแหล่งอื่นๆ ได้เป็นแนวปฏิบัติที่เอื้อต่อการเรียนแบบประสบการณ์ คือ

1. การให้นักเรียนมีโอกาสเลือกลักษณะการเรียนรู้ที่กว้างขวางกว่าเดิม นักเรียนควรเป็นผู้เลือกว่าจะเรียนแบบ “ห้องเรียนอิสระ” หรือแบบเดิม
2. การใช้สัญญาการเรียนระหว่างครูกับนักเรียน เพื่อลดความกังวลของครู และนักเรียนที่ไม่คุ้นเคยกับการมอบความรับผิดชอบการเรียนให้นักเรียน
3. การฝึกการเรียนแบบสืบสวนหรือแบบค้นพบเพื่อเน้น “วิธีเรียน” มากกว่า “เนื้อหา”
4. การใช้สถานการณ์จำลองเพื่อให้เกี่ยวข้องกับชีวิตจริงมากขึ้น
5. การฝึกให้เป็นคนมีความรู้สึกไว เพื่อให้รู้จักตนเองมากขึ้น ในฐานะความเป็นมนุษย์
6. การจัดขนาดกลุ่มที่เหมาะสมแก่การเรียน กลุ่มย่อยที่มีขนาด 7 – 10 คน จะทำให้ทุกคนได้ร่วมอภิปรายเต็มที่

7. การใช้บทเรียนโปรแกรมในบางกรณีที่ขาดเครื่องมือ ขาดสารสนเทศที่ จำเป็น ต้องนำไปใช้แก้ปัญหาที่ประสบอยู่ ความยืดหยุ่นของการสอนแบบโปรแกรมจะมีคุณค่าสูงยิ่ง แต่ทั้งนี้ ให้ระวังการนำมาใช้อย่างขาดการวิเคราะห์จำแนก เช่น ใช้แทนการคิด เป็นต้น

ทัศนะของ โรเจอร์ เกี่ยวกับการศึกษาค้นคว้าชัดเจนต่อการนำไปปฏิบัติ แนวทางที่เขา ให้ไว้มีลักษณะเป็นการจัดแบบ “ห้องเรียนเปิด” หรือเป็นการศึกษาเป็นรายบุคคล อย่างไรก็ตามสิ่งที่ ดร.โรเจอร์พยายามจะสื่อกับครูคือ การให้เสรีภาพในการเรียน จะเป็นการปูพื้นฐานทางด้านอารมณ์ให้ นักเรียน ทำให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นที่จะสำรวจสิ่งที่มีความหมายและใช้ความพยายามต่อ สิ่งนั้นมากกว่าปกติ

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของนักวิชาการในสาขาต่าง ๆ ได้ให้ แนวคิดไว้ สรุปได้ดังนี้ ความพึงพอใจต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม ของไทย หมายถึง ความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม ตามรายละเอียดดังนี้

1) เนื้อเรื่อง 2) รูปเล่ม 3) ภาพประกอบ 4) ปก 5) เทคนิคการเขียน 6) ถ้อยคำสำนวนและการใช้ ภาษา 7) ประโยชน์ที่ได้รับ และ 8) กิจกรรมท้ายบท เป็นต้น ซึ่งมีความสำคัญต่อการช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข มีความเจริญงอกงาม ทั้งทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม จิตใจ และเกิดประโยชน์สูงสุด

7. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 งานวิจัยภายในประเทศ

นุจรินทร์ ถิ่นทัพไทย (2547: 83) ได้ศึกษาการพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “เห็ด ในระบบนิเวศของป่าสะแกราช” สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมสูงกว่าก่อนอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม ครั้งที่ 2 สูงกว่าก่อนอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม ครั้งที่ 1 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “เห็ดในระบบนิเวศของป่าสะแกราช” อยู่ในเกณฑ์ดีมาก

สุมาลี วิณวันท์ (2548: บทคัดย่อ) ได้สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “พืชสมุนไพร ที่น่ารู้” ที่สร้างชั้นอยู่ในระดับดี นักเรียนที่อ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาวิทยาศาสตร์เรื่อง “สมุนไพร ที่น่ารู้” มีผลการเรียนรู้ด้านความรู้หลังอ่านสูงกว่าก่อนอ่าน ซึ่งสูงกว่าร้อยละ 80 นอกจากนี้ นักเรียนยังมีเจตคติต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาวิทยาศาสตร์เรื่อง “พืชสมุนไพรที่น่ารู้” อยู่ในระดับดี

อนินมา ไม้หอม (2542: 104) ได้สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เพื่อส่งเสริมสุขภาพที่ดี ของวัยรุ่น เรื่อง “สร้างเสน่ห์ด้วยการกิน” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านยาวิ –

ห้วยโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัยปรากฏว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมสุขภาพที่ดีของวัยรุ่น เรื่อง “สร้างเสน่ห์ด้วยการกิน” มีประสิทธิภาพ 80.43 / 80.13 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นสูงกว่าก่อนการเรียน นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุดในทุกด้าน รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญ และครูผู้สอนวิชาสุขศึกษาให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือเพิ่มเติมอยู่ในระดับดีมากในทุกด้าน

โสภณ ผาสุก (2539: 67) ได้สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง กุ้งกุลาดำ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการอ่านหนังสือเพิ่มเติมผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง กุ้งกุลาดำ ของกลุ่มทดลองสูงกว่าก่อนการอ่าน

กรกนก ลัธธนันท์ (2539: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาโดยพัฒนาและทดลองใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมสิ่งแวดล้อม เรื่อง “เรื่องของป่า” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมสูงกว่าก่อนการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม และสูงกว่ากลุ่มควบคุม

สุวิมล เหลือลมัย (2542: บทคัดย่อ) การทดลองใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “นกกาฮัง” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองหลังการอ่านสูงกว่าก่อนอ่าน คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองหลังการอ่านสูงกว่ากลุ่มควบคุม และการประเมินคุณภาพหนังสือของผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในเกณฑ์ดีมาก และการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนอยู่ในระดับดีมากเช่นกัน

นิตยา วิมลศักดิ์ (2547: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา เรื่องการศึกษาความรู้ และความตระหนักเกี่ยวกับมลพิษสิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวัน โดยใช้ชุดฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า ความตระหนักต่อมลพิษสิ่งแวดล้อม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทย ก่อนและหลังการใช้ชุดฝึกอบรมเรื่องมลพิษสิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวันแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ศศิพร สมบูรณ์ทรัพย์ (2542: บทคัดย่อ) ทดลองใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด ป่า : ห้องเรียนชีวิตสำหรับนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองหลังการอ่านสูงกว่าก่อนอ่าน คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองหลังการอ่านของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม และการประเมินคุณภาพหนังสือของผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในเกณฑ์ดีมาก และการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนอยู่ในระดับดีมากเช่นกัน

วาสนา จันทรอุไร (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา ความพึงพอใจของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ต่อวิชาการงานและอาชีพโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดเทศบาล เมืองเพชรบุรี ผลการศึกษา พบว่า

1. นักเรียนมีความพึงพอใจ ต่อวิชาการงานและอาชีพโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา รายด้านพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อวิชาการงานและอาชีพ ด้านวิธีสอน และ กิจกรรมการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านหลักสูตรและด้านครูผู้สอน นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

2. นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจ ต่อวิชาการงาน และอาชีพโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่นักเรียนชายมีความพึงพอใจมากกว่า นักเรียนหญิง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกันมีความพึงพอใจต่อวิชาการงานและอาชีพ ด้านวิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ.01 โดยที่นักเรียนชายมีความพึงพอใจมากกว่านักเรียนหญิง ส่วนด้านหลักสูตร และด้าน ครูผู้สอนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีความพึงพอใจต่อวิชาการงาน อาชีพโดยรวม และรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

4. นักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพ และภูมิลำเนาต่างกัน มีความพึงพอใจต่อวิชาการงานและอาชีพและอาชีพโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

5. นักเรียนที่ผู้ปกครองมีรายได้ต่างกัน มีความพึงพอใจ ต่อวิชาการงานและ อาชีพโดยรวมต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่านักเรียนที่ ผู้ปกครองมีรายได้ต่างกันมีความพึงพอใจต่างกัน ต่อวิชาการงานและอาชีพ ด้านวิธีสอน และ กิจกรรมการเรียนการสอน และด้านครูผู้สอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านหลักสูตรแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ สรุปได้ว่า ความพึงพอใจเป็น ความรู้สึกหรือทัศนคติที่ดี ที่เกิดจากการสัมผัส การรับรู้ ทำให้เกิดการยอมรับและส่งผลให้เกิดความ สนใจ และเกิดการเรียนรู้ต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้ดียิ่งขึ้น สำหรับกระบวนการเรียนการสอน ความพึงพอใจมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้เรียน เมื่อผู้เรียนเกิดความพึงพอใจก็จะส่งผลต่อการเรียนรู้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และประสบความสำเร็จในการเรียนต่อไป

กฤษณา ศิริพัฒน์ และคณะ (2545: 65) ได้สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “คำขวัญ จังหวัดอุทัยธานี” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 88.09 / 83.33 เป็นไปตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80 / 80 ที่กำหนดไว้

และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “คำขวัญจังหวัดอุทัยธานี” สูงกว่าก่อนอ่าน

จันทร์จิรา รัตนไพบูลย์ (2549: บทคัดย่อ) ได้วิจัยการพัฒนาชุดกิจกรรมค่ายอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สำหรับนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า ความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ของนักเรียนหลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรม

อัศวิน บัวภูมิ (2547: บทคัดย่อ) ได้วิจัยการพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องมลพิษสิ่งแวดล้อม สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนอ่านและหลังอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องมลพิษสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับดีมาก

พินิจ เสาวภาค (2530: บทคัดย่อ) ได้วิจัย “การสร้างและทดลองการใช้หนังสือนวนิยาย ประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสายปัญญา รั้งสิต อำเภอรัญบุรี จังหวัดปทุมธานี โดยวิเคราะห์หาคุณภาพจากการตอบแบบประเมินผลของนักเรียนผู้อ่านและจากการทำแบบทดสอบวัดความรู้และความตระหนักของนักเรียนจำนวน 90 คน โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มควบคุม 45 คน กลุ่มทดลอง 45 คน พบว่านักเรียนที่ได้อ่านหนังสือนวนิยายมีความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์เพิ่มขึ้น หลังจากที่ได้อ่านหนังสือและนักเรียนส่วนใหญ่มีความตระหนักต่อการเพิ่มประชากรอย่างรวดเร็ว ซึ่งมีผลกระทบต่อนโยบายสังคมในด้านต่างๆ และนอกจากนี้นักเรียนยังมีความพอใจต่อหนังสือนวนิยายประเภทนี้อีกด้วย

ไพรัช กุลวชิรารวรรณ์ (2529: 105) ได้วิจัยเรื่อง “การสร้างและทดลองใช้หนังสืออ่านประกอบประเภทเรื่องสั้นสำหรับวิชาประวัติศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย” พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจในเนื้อหาที่สนุกสนานน่าสนใจมีสาระความรู้ที่สอดคล้องถูกต้องกับเหตุการณ์ปัจจุบัน นอกจากนั้น นักเรียนยังต้องการอ่านหนังสืออ่านประกอบประเภทเรื่องสั้นในสาขาวิชาอื่นๆ อีกด้วย

7.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

บันดี้ (Bundy. 1983: 68 – A) ได้ทำการศึกษาพัฒนาการด้านความชอบในการอ่านของนักเรียนเกรด 4 – 6 ผลปรากฏว่า นักเรียนเกรด 4 และ 6 ชอบอ่านเรื่องประวัติศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ได้แก่ เรื่องเกี่ยวกับ ความลึกลับ การผจญภัย นักเรียนหญิงชอบ เรื่องงานฝีมือ เทพนิยาย โคลงกลอน ชีวประวัติสัตว์และเรื่องตลก ในขณะที่นักเรียนชายชอบเรื่องเกี่ยวกับ วิทยาศาสตร์และกีฬา

ลินเนส (Lyness. 1951: 449 – 467) ได้วิจัยโดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นต่าง ๆ ได้แก่ 5, 7, 9 และ 11 จำนวน 1,418 คน พบว่า นักเรียนสนใจการอ่านเรื่องการผจญ

ภัยเพิ่มขึ้นสม่ำเสมอจนถึงเกรด 11 และสนใจนิทานตะวันตกน้อยลงหลังจากถึงขีดสุดในเกรด 5 สำหรับเรื่องเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ จะสนใจเรื่องจนถึงเกรด 9 (มัธยมศึกษาปีที่ 3)

วอฟฟอร์ด (Wofford. 1975: 125) ได้กล่าวถึงเนื้อหาหนังสืออ่านเพิ่มเติม ดังนี้
ความสามารถที่จะเข้าใจเนื้อหาวิชาวิทยาศาสตร์ ขึ้นอยู่กับการเขียน การดำเนินเรื่องของผู้แต่ง และขึ้นอยู่กับความคิดรวบยอด และจำนวนคำศัพท์ที่มีอยู่ในหนังสือเล่มนั้น

อนอร์ (Anuar. 1979) ได้สำรวจเนื้อหาหนังสือที่บุคคลชอบอ่านในสิงคโปร์ พบว่า หนังสือสำหรับบุคคลต่างๆ ควรเป็นเรื่องที่สามารถบอกถึงลักษณะนิสัยของตัวละครได้สามารถบอกสถานที่หรือฉากของเรื่องได้เป็นเรื่องที่ก่อให้เกิดจินตนาการความคิดสร้างสรรค์สนองความอยากรู้อยากเห็นของเด็ก หรือเป็นเรื่องลึกลับน่าพิศวง จึงเสนอแนะว่าควรสร้างเรื่องที่ส่งเสริมจินตนาการให้แก่เด็ก เพราะมีส่วนช่วยให้เด็กเข้าใจชีวิต เข้าใจปัญหาของผู้อื่น ทั้งผู้ช่วยส่งเสริมให้มีความพยายามที่จะฟันฝ่าอุปสรรคและความลำบากต่างๆ ที่ต้องเผชิญในชีวิตเมื่อเติบโต

ฟอสโก (Fosco. 1983: unpagged) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาตามระดับการเรียนรู้และปฏิริยาตอบสนอง วรณกรรมของเด็กโดยให้นักเรียนอ่านหนังสือที่คัดเลือกไว้แล้วอย่างอิสระ แล้วทำหนังสือที่นักเรียนเลือกอ่านมาวิเคราะห์ด้วยแบบวิเคราะห์วรรณกรรมเพื่อการศึกษา พบว่านักเรียนมีปฏิริยาตอบสนองเรื่องต่างกันคือ จะตอบสนองต่อเรื่องที่จัดคู่การเรียนรู้ได้ดีกว่าอายุและเพศมีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้ของนักเรียนน้อยมาก เรื่องที่มีความหมายต่อการเรียนรู้ของเด็กมากที่สุดคือ เรื่องที่นักเรียนอ่านแล้วประสบความสำเร็จและการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน จากการอ่านวรรณกรรมนั้นขึ้นอยู่ระดับสติปัญญาของนักเรียนด้วย

จากผลการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศพบว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับเด็กไม่ว่า จะเป็นหนังสือประเภทใด ล้วนมีความสำคัญที่ช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้ ความเข้าใจ กระตุ้นให้เด็กเกิดความกระตือรือร้น สนใจใฝ่รู้ใฝ่เรียน และจากผลการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความตระหนัก และความพึงพอใจทั้งในประเทศและต่างประเทศที่กล่าวมาแล้วข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนสามารถลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยการอ่านหนังสือเพิ่มเติมจะทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นสูงกว่าก่อนอ่าน และยังเกิดความตระหนัก เห็นคุณค่าและความสำคัญของมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทยหลังอ่านมากกว่าก่อนอ่าน ตลอดจนเกิดจิตสำนึกและการแสดงออกที่ดีในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทยในท้องถิ่นของตนให้คงอยู่เสมอไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยการพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” สำหรับนักเรียนระดับ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งในการพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย และข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 2 การสร้างและการพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย”

ตอนที่ 3 การนำหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” ที่พัฒนาแล้วไปทดลองใช้

ตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย และข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

ศึกษาเนื้อหา ความคิดรวบยอด และจุดประสงค์การเรียนรู้จากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 หลักสูตรสถานศึกษา มาตรฐานการเรียนรู้ และคู่มือการใช้หลักสูตรสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในเนื้อหาเรื่องการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย

2. ศึกษาข้อมูลทางวิชาการจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย ได้แก่ ข้อมูลดังต่อไปนี้

- 2.1 ข้อมูลเกี่ยวกับมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย
- 2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญของมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย
- 2.3 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย
- 2.4 ข้อมูลเกี่ยวกับโครงสร้าง องค์ประกอบ และรูปแบบของหนังสืออ่านเพิ่มเติม
- 2.5 ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตร สาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย

ตอนที่ 2 การสร้างและการพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย”

การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม

การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับเด็ก ขั้นตอนการผลิตหนังสือและส่วนประกอบของหนังสือ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย”

2. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย ที่ได้มาจากผลการสำรวจข้อมูลในตอนที 1 เพื่อที่จะนำมาใช้ในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย”

3. เขียนโครงเรื่องในรูปย่อของหัวข้อ พร้อมทั้งกำหนดความคิดรวบยอด และกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ดังนี้

โครงเรื่อง

บทนำ

บทที่ 1 ความหมายและประเภทของวัฒนธรรม

บทที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับมรดกโลกและมรดกทางวัฒนธรรม

บทที่ 3 อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

บทที่ 4 อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย – กำแพงเพชร

บทที่ 5 อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

บทที่ 6 แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง จังหวัด อุดรธานี

บทที่ 7 ปัญหาและสาเหตุความเสื่อมโทรมของมรดกทางวัฒนธรรม

ของไทย

บทที่ 8 แนวทางการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของไทย

4. เขียนเรื่องตามลำดับของเค้าโครงเรื่องที่กำหนดไว้อย่างละเอียด

5. กำหนดรูปแบบของหนังสืออ่านเพิ่มเติม โดยคำนึงถึงลักษณะเนื้อหาภาษาที่ใช้ ภาพประกอบ ตัวอักษรที่ใช้ และรูปเล่มของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

6. จัดทำหนังสือจำลอง แล้วนำรายละเอียดทั้งหมดจากข้อ 2.1 – 2.4 มาเขียนรายละเอียดแล้ววางภาพประกอบ ตั้งแต่หน้าปกจนถึงหน้าสุดท้าย

7. จัดทำรูปเล่มเป็นหนังสือจริง ๆ ได้แก่ การวางภาพ คำบรรยาย รวมทั้งการวางหน้า การจัดภาพประกอบของหนังสือให้เหมาะสม โดยดูจากหนังสือจำลอง สำหรับขนาดรูปเล่มของหนังสือผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นขนาดพ็อกเก็ตบุ๊ก มีขนาดกว้าง 14.8 เซนติเมตร และยาว 21 เซนติเมตร

การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม

เพื่อให้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” และเครื่องมือวัดประสิทธิภาพของหนังสือ มีประสิทธิภาพก่อนนำไปทดลองใช้จริง ผู้วิจัยได้ทำการพัฒนาหนังสือตามขั้นตอน ดังนี้

1. นำหนังสือต้นฉบับเสนอต่อประธานและกรรมการควบคุมปริญญาโทพิจารณา แก้ไขปรับปรุง และตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา การใช้ภาษา ความเหมาะสมของภาพประกอบ และคำถามท้ายบทในแต่ละบท เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาตรวจแก้ไขและปรับปรุงข้อบกพร่องของหนังสือจำนวน 5 ท่าน ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาทางด้านประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะเกี่ยวกับมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการผลิตหนังสือ และด้านภาษา จำนวน 1 ท่าน ด้านการวัดผลประเมินผล จำนวน 1 ท่าน และด้านหลักสูตรการสอน จำนวน 1 ท่าน โดยใช้แบบประเมินสำหรับผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” โดยพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างจุดประสงค์กับเนื้อหาของแต่ละบทของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ผลิตขึ้น ที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป และนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้หนังสือมีความสมบูรณ์และเหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งกำหนดเกณฑ์การพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง ดังนี้

- +1 หมายถึง สอดคล้อง
- 0 หมายถึง ไม่แน่ใจ
- 1 หมายถึง ไม่สอดคล้อง

2. หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อประธาน และกรรมการควบคุมปริญญาโทพิจารณาอีกครั้ง จากนั้นนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เพื่อทำการประเมินคุณภาพของหนังสือ จำนวน 8 บท โดยพิจารณา 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านเนื้อหา และการนำเสนอเนื้อหา 2) ภาษาที่ใช้ 3) การจัดภาพประกอบ 4) การจัดรูปเล่ม โดยใช้แบบประเมินคุณภาพของหนังสือ ซึ่งมีเกณฑ์การประเมินคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเป็นแบบ

มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของ วิเชียร เกตุสิงห์ (2538: 8 – 11) มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ระดับคะแนนเท่ากับ	5	หมายถึง	หนังสือมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก
ระดับคะแนนเท่ากับ	4	หมายถึง	หนังสือมีคุณภาพอยู่ในระดับดี
ระดับคะแนนเท่ากับ	3	หมายถึง	หนังสือมีคุณภาพอยู่ในระดับพอใช้
ระดับคะแนนเท่ากับ	2	หมายถึง	หนังสือมีคุณภาพอยู่ในระดับควรปรับปรุง
ระดับคะแนนเท่ากับ	1	หมายถึง	หนังสือมีคุณภาพอยู่ในระดับใช้ไม่ได้

นำคะแนนที่ได้จากการประเมินคุณภาพ ของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าเฉลี่ย โดยมี การแปลความหมายจากข้อมูลที่ได้ ดังต่อไปนี้

ระดับคะแนนระหว่าง	4.50 – 5.00	หมายถึง	ผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก
ระดับคะแนนระหว่าง	3.50 – 4.49	หมายถึง	ผลการประเมินอยู่ในระดับดี
ระดับคะแนนระหว่าง	2.50 – 3.49	หมายถึง	ผลการประเมินอยู่ในระดับพอใช้
ระดับคะแนนระหว่าง	1.50 – 2.49	หมายถึง	ผลการประเมินอยู่ในระดับควรปรับปรุง
ระดับคะแนนระหว่าง	1.00 – 1.49	หมายถึง	ผลการประเมินอยู่ในระดับใช้ไม่ได้

3. นำหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” ไปทดลองใช้กับนักเรียน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมด 3 ครั้ง ดังนี้

การทดลองครั้งที่ 1 ใช้กับนักเรียน 3 คน ซึ่งที่มีความรู้ระดับเก่ง ปานกลาง และอ่อน ทำการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมพร้อมทั้งให้นักเรียนทำแบบทดสอบท้ายบทในแต่ละบทของ หนังสือแล้วสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนขณะอ่าน และจับเวลาหลังจากอ่านจบ เมื่ออ่านจบให้ทำ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ แบบวัดความตระหนัก และแบบประเมินความพึงพอใจของหนังสืออ่าน เพิ่มเติมหลังจากนั้นจึงสนทนาซักถามความยากง่ายของภาษา ข้อบกพร่องของหนังสือ แล้วนำผลมา ปรับปรุงแก้ไข

การทดลองครั้งที่ 2 ใช้กับนักเรียน 9 คน ที่มีความรู้ระดับเก่ง ปานกลาง และอ่อน โดยดูจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผ่านมาของนักเรียนในภาคเรียนที่ 1 ให้อ่านหนังสือ อ่านเพิ่มเติมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยชี้แจงวัตถุประสงค์ให้นักเรียนเข้าใจแล้วให้นักเรียนอ่านหนังสือใน แต่ละบทพร้อมทั้งจับเวลาในการอ่าน และขณะที่นักเรียนอ่านหนังสือผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมของ นักเรียนไปด้วย เมื่ออ่านจบแล้ว จึงให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ แบบวัดความตระหนัก และแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม หลังจากนั้นจึงซักถามความยากง่ายของ

คำถาม ข้อบกพร่องของหนังสือ เพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขต่อไป

การทดลองครั้งที่ 3 ให้นักเรียน จำนวน 30 คน อ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว โดยผู้วิจัยแจ้งวัตถุประสงค์ให้นักเรียนเข้าใจแล้วจับเวลาในการทดลอง เมื่ออ่านจบแล้ว จึงให้ทำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบวัดความตระหนัก และแบบประเมิน ความพึงพอใจที่มีต่อหนังสือ จากนั้นนำผลการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมาหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมว่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดหรือไม่ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดเป็น 80/80 หากประสิทธิภาพของหนังสือและแบบทดสอบที่สร้างขึ้นไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด จะต้องนำกลับมาพัฒนาใหม่จนกว่าจะผ่านเกณฑ์ที่กำหนด แล้วจึงนำไปใช้กับนักเรียนกลุ่มทดลองจริงที่เป็นกลุ่มตัวอย่างต่อไป

ตอนที่ 3 การนำหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” ที่พัฒนาแล้วไปทดลองใช้

ในการนำหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่พัฒนาแล้วไปทดลองใช้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาผลการเรียนรู้ของนักเรียนที่ได้จากการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมดังนี้ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย และด้านความพึงพอใจต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการทดลอง

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนพระแม่มาลีสาทร เขตสาทร กรุงเทพมหานคร ที่กำลังศึกษาในช่วงเวลาการใช้นักสูตรพุทธศักราช 2544

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนพระแม่มาลีสาทร เขตสาทร กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 30 คน ที่เลือกมาโดยใช้วิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน ดังนี้

1. เลือกนักเรียนปีการศึกษา 2550 เป็นกลุ่มตัวแทนเชิงกาลเวลา โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)
2. จากนักเรียนปีการศึกษา 2550 ซึ่งมี จำนวน 5 ห้อง เลือกโดยการสุ่มแบบจัดกลุ่ม (Cluster Random Sampling)
3. ได้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมา 1 ห้อง จำนวน 30 คน ที่ใช้ในการทดลอง

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ช่วงเวลาของการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง

“การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย”

2. ตัวแปรตาม ได้แก่

2.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย”

2.2.2 ความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย

2.2.3 ความพึงพอใจที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3. เนื้อหาที่ใช้ในการทดลองใช้หนังสือ

หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย 8 บท ดังนี้

บทนำ

บทที่ 1 ความหมายและประเภทของวัฒนธรรม

บทที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับมรดกโลกและมรดกทางวัฒนธรรม

บทที่ 3 อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

บทที่ 4 อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย – กำแพงเพชร

บทที่ 5 อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

บทที่ 6 แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี

บทที่ 7 ปัญหาและสาเหตุความเสื่อมโทรมของมรดกทางวัฒนธรรมของไทย

บทที่ 8 แนวทางการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของไทย

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการทดลองใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของไทย กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนพระแม่มาลีสาทร กรุงเทพมหานคร ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 โดยใช้เวลาในการทดลอง จำนวน 16 คาบ คาบละ 50 นาที

เครื่องมือที่ใช้ในวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” ได้แก่

- แบบประเมินคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” ซึ่งแบ่งเป็น 4 รายการ ได้แก่ 1) ด้านเนื้อหาและการนำเสนอเนื้อหา 2) ด้านภาษาที่ใช้ 3) ด้านการจัดภาพประกอบ 4) ด้านการจัดรูปเล่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

2.1 แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม แบ่งเป็น 2 ชุด ได้แก่ 1) แบบทดสอบท้ายบททั้ง 8 บท ละ 10 ข้อ ซึ่งเป็นแบบอัตนัย 2) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นแบบปรนัย จำนวน 40 ข้อ

2.2 แบบวัดความตระหนัก จำนวน 20 ข้อ

2.3 แบบประเมินความพึงพอใจ จำนวน 20 ข้อ

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวิจัย ได้ดำเนินการสร้างตามขั้นตอน ดังนี้

1. แบบประเมินคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1.1 ศึกษาลักษณะการสร้างแบบประเมิน ขอบข่ายเนื้อหา และรูปแบบที่ใช้ประเมินคุณภาพหนังสือ

1.2 สร้างแบบประเมินคุณภาพของหนังสือ ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้
1) ด้านเนื้อหาและการนำเสนอเนื้อหา จำนวน 7 ข้อ 2) ด้านภาษาที่ใช้ จำนวน 6 ข้อ
3) ด้านการจัดภาพประกอบ จำนวน 6 ข้อ 4) ด้านการจัดรูปเล่ม จำนวน 6 ข้อ รวมทั้งหมด
จำนวน 25 ข้อ

1.3 การหาคุณภาพของแบบประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม สำหรับผู้เชี่ยวชาญ โดยการปรึกษาคณะกรรมการควบคุมปริญญาโท เพื่อตรวจพิจารณาแบบประเมินคุณภาพหนังสือให้ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการ แล้วนำข้อบกพร่องไปปรับปรุงแก้ไข

1.4 นำแบบประเมินคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้าง และปรับปรุงแก้ไขเสร็จแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพหนังสือ โดยใช้เกณฑ์การประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวของ วิเชียร เกตุสิงห์ (2538: 8 – 11) คือ 5, 4, 3, 2 และ 1 ตามลำดับ มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ระดับคะแนนเท่ากับ	5	หมายถึง	หนังสือมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก
ระดับคะแนนเท่ากับ	4	หมายถึง	หนังสือมีคุณภาพอยู่ในระดับดี
ระดับคะแนนเท่ากับ	3	หมายถึง	หนังสือมีคุณภาพอยู่ในระดับพอใช้
ระดับคะแนนเท่ากับ	2	หมายถึง	หนังสือมีคุณภาพอยู่ในระดับควรปรับปรุง
ระดับคะแนนเท่ากับ	1	หมายถึง	หนังสือมีคุณภาพอยู่ในระดับใช้ไม่ได้

นำคะแนนที่ได้จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าเฉลี่ย โดยมีการแปลความหมายจากข้อมูลที่ได้ ดังต่อไปนี้

ระดับคะแนนระหว่าง 4.50 – 5.00 หมายถึง ผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก

ระดับคะแนนระหว่าง 3.50 – 4.49 หมายถึง ผลการประเมินอยู่ในระดับดี

ระดับคะแนนระหว่าง 2.50 – 3.49 หมายถึง ผลการประเมินอยู่ในระดับพอใช้

ระดับคะแนนระหว่าง 1.50 – 2.49 หมายถึง ผลการประเมินอยู่ในระดับควรปรับปรุง

ระดับคะแนนระหว่าง 1.00 – 1.49 หมายถึง ผลการประเมินอยู่ในระดับใช้ไม่ได้

2. แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่อ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย”

ผู้วิจัยสร้างแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” โดยดำเนินการสร้างตามขั้นตอน ดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการสร้างแบบวัดผลสัมฤทธิ์

2.2 ศึกษาเนื้อหาและเอกสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย

2.3 วิเคราะห์เนื้อหาและจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย เพื่อสร้างแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ต้องการวัด ประกอบด้วยพฤติกรรมการเรียนรู้ 4 ด้าน คือ ด้านความรู้ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ และการวิเคราะห์ เป็นแบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก สำหรับเกณฑ์การให้คะแนน มีดังนี้ ข้อที่ตอบถูกได้ 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิด ได้ 0 คะแนน (ตามแนวคิดของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน)

2.4 นำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย ที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบคุณภาพตามขั้นตอน ดังนี้

2.4.1 นำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่อ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทยที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วเสนอต่อประธานและกรรมการที่ปรึกษาปริญญาโท เพื่อแก้ไขข้อบกพร่อง จากนั้นนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย จำนวน 1 ท่าน ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์จำนวน 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลประเมินผล จำนวน 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน 1 ท่าน เพื่อทำการตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง ระหว่าง แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์กับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ .50 ขึ้นไป แล้วนำ

ข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00 (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2538: 115 – 117) ซึ่งผลโดยรวมมีค่าเท่ากับ 1.00 (ภาคผนวก ค)

2.4.2 นำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่อ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทยที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว จำนวน 60 ข้อ ไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำผลการทดสอบมาวิเคราะห์ หาค่าความยากง่าย (P) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบวัดเป็นรายข้อ ใช้สูตรของ พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2540: 129 – 131)

2.4.3 คัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.20 – 0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป จำนวน 40 ข้อ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ค่าความยากง่ายระหว่าง 0.25 ถึง 0.69 และมีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.25 ถึง 1.00 นำข้อที่อยู่ในเกณฑ์ใช้ได้จำนวน 40 ข้อ ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540: 129 – 131) (ภาคผนวก ง)

2.4.4 นำข้อสอบที่คัดเลือกไว้แล้วมาหาค่าความเชื่อมั่นแบบ คูเดอริชาร์ดสัน ใช้สูตรของ พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2540: 123) โดยใช้สูตร KR-20 กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ จำนวน 40 ข้อ เท่ากับ 0.82 (ภาคผนวก ง)

2.5 นำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่อ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง "การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย" ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ที่อ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม

3. แบบวัดความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการ ตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ศึกษาวิธีสร้างแบบวัดความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทยตามวิธีของ ลิเคิร์ท จากหนังสือวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ และสังคมศาสตร์ของ พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2538: 107 – 108)

3.2 สร้างข้อคำถามเกี่ยวกับความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทยตามแนวคิดของ ลิเคิร์ท จำนวน 30 ข้อคำถาม โดยรวบรวมข้อคำถามที่เกี่ยวข้อง ต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งมีข้อความทั้งทางบวก (Positive) และทางลบ (Negative) และระดับความคิดเห็นที่ใช้ มี 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

3.3 นำแบบวัดความต่อตระหนักที่สร้างขึ้น เสนอต่อคณะกรรมการผู้ควบคุมปริญญาโทแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3.4 นำแบบวัดความตระหนักที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญทางด้านพฤติกรรม 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษา 1 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และเหมาะสมของแบบวัด และความชัดเจนของภาษาที่ใช้ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective) ระหว่างข้อความกับความตระหนักที่ใช้วัด ซึ่งมีค่าระหว่าง -1 ถึง +1 โดยเลือกข้อความที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ถ้าค่าดัชนีความสอดคล้องที่ได้น้อยกว่า 0.5 แสดงว่า ข้อความนั้น ไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมที่ต้องการ จะวัดต้องปรับปรุงข้อความใหม่ การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง คำนวณจากสูตรของ พงษ์รัตน์ ทวีรัตน์ (2538: 115 – 117) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00 ซึ่งผลการประเมินความสอดคล้องของแบบวัดความตระหนักโดยรวม มีค่าเท่ากับ 0.97 (ภาคผนวก ค)

3.5 นำข้อคำถามที่คัดเลือกไว้ จำนวน 20 ข้อ มาจัดเป็นแบบวัดความตระหนัก ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย โดยการกำหนดให้แต่ละข้อมีช่วงของการตอบ 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

3.6 นำแบบวัดความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย ไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนพระแม่มาลีสาทร เขตสาทร กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน นำผลการวัดมาตรวจให้คะแนนโดยถือเกณฑ์การตรวจ ดังนี้

ข้อความแสดงความรู้สึกทางบวก การให้คะแนนเป็น ดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	มีค่าน้ำหนัก	5
เห็นด้วย	มีค่าน้ำหนัก	4
ไม่แน่ใจ	มีค่าน้ำหนัก	3
ไม่เห็นด้วย	มีค่าน้ำหนัก	2
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	มีค่าน้ำหนัก	1

ข้อความที่แสดงความรู้สึกทางลบ การให้คะแนนเป็น ดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	มีค่าน้ำหนัก	1
เห็นด้วย	มีค่าน้ำหนัก	2
ไม่แน่ใจ	มีค่าน้ำหนัก	3
ไม่เห็นด้วย	มีค่าน้ำหนัก	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	มีค่าน้ำหนัก	5

การแปลความหมายของการวัดความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลก ทางวัฒนธรรมของไทยว่าอยู่ในระดับใด แปลความหมายจากค่าเฉลี่ยระดับคะแนนสูงสุดของกลุ่ม

ในแต่ละด้านการแปลความหมายจะใช้เกณฑ์ ซึ่งเป็นระบบเดียวกับการตรวจให้คะแนน

เกณฑ์ที่ใช้ในการแปลความหมายมี ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.50 – 5.00	หมายถึง มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทยมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.50 – 4.49	หมายถึง มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทยมาก
ค่าเฉลี่ย	2.50 – 3.49	หมายถึง มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทยปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.50 – 2.49	หมายถึง มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทยน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.49	หมายถึง ไม่มีการตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย

3.7 หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อของแบบวัดความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย โดยใช้สถิติ t-test และคัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกสูง คือ มีนัยสำคัญทางสถิติมากกว่าหรือเท่ากับ 1.75 (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2538: 131 – 132) จำนวน 20 ข้อ

3.8 นำแบบทดสอบวัดความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย ที่หาค่าอำนาจจำแนกแล้วไปทดลองกับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบวัดความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย โดยวิธีหาสัมประสิทธิ์ แอลฟา (α -Coefficient) โดยใช้สูตรของ ครอนบัค (Cronbach) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2538: 125 – 126) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบเท่ากับ 0.91 (ภาคผนวก ง)

3.9. นำแบบทดสอบวัดความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้ว ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง

4. แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย”

การสร้างแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” มีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาการสร้างแบบประเมินความพึงพอใจ โดยศึกษาวิธีการสร้างแบบประเมินจากเอกสารและงานวิจัยของ กิตสุภา เจริญพร (2544: 141 – 145)

2. ทำการสร้างแบบประเมินความพึงพอใจ ให้มีรายการประเมินความพึงพอใจครอบคลุมด้านเนื้อหาและการนำเสนอเนื้อหา ด้านภาษาที่ใช้ ด้านการจัดภาพประกอบ และด้านการจัดรูปแบบ

3. นำแบบประเมินความพึงพอใจที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว ไปปรึกษาคณะกรรมการควบคุมปริญญาบัตร เพื่อพิจารณาความถูกต้องและเหมาะสม แล้วนำข้อบกพร่องมาแก้ไขตามคำแนะนำ

4. นำแบบประเมินความพึงพอใจที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ประเมินความสอดคล้องเพื่อหาค่า IOC (ภาคผนวก ง) ซึ่งผลประเมินโดยรวมมีค่าเท่ากับ 0.99 จากนั้น จึงนำแบบประเมินความพึงพอใจไปให้นักเรียนกลุ่มทดลองประเมินความพึงพอใจที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินความพึงพอใจที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับวิเชียร เกตุสิงห์.(2538: 8 – 11) มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ระดับคะแนนเท่ากับ	5	หมายถึง	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
ระดับคะแนนเท่ากับ	4	หมายถึง	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
ระดับคะแนนเท่ากับ	3	หมายถึง	ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
ระดับคะแนนเท่ากับ	2	หมายถึง	ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย
ระดับคะแนนเท่ากับ	1	หมายถึง	ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

5. นำคะแนนที่ได้จากการประเมินความพึงพอใจต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมของนักเรียนกลุ่มทดลองมาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) โดยมีการแปลความหมายที่ได้ ดังต่อไปนี้

ระดับคะแนนระหว่าง	4.50 – 5.00	หมายถึง	ผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด
ระดับคะแนนระหว่าง	3.50 – 4.49	หมายถึง	ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก
ระดับคะแนนระหว่าง	2.50 – 3.49	หมายถึง	ผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง
ระดับคะแนนระหว่าง	1.50 – 2.49	หมายถึง	ผลการประเมินอยู่ในระดับน้อย
ระดับคะแนนระหว่าง	1.00 – 1.49	หมายถึง	ผลการประเมินอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการทดลองใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนพระแม่มาลีสาทร เขตสาทร กรุงเทพมหานคร ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 โดยใช้เวลาในการทดลอง จำนวน 16 คาบ

คาบ ละ 50 นาที ซึ่งมีแบบแผนการวิจัยแจกแจงตามตัวแปรตาม (องอาจ นัยพัฒน์. 2548: 270)

ตาราง 1 แบบแผนการทดลอง

ตัวแปรตาม	แบบแผนการทดลอง	กำหนดการสอบ		หมายเหตุ
		ก่อน	หลัง	
1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	One Group Pretest – Posttest Design	3 ม.ค. 51	31 ม.ค. 51	ใช้ข้อสอบฉบับเดียวกัน
2. ความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย	One Group Pretest – Posttest Design	3 ม.ค. 51	31 ม.ค. 51	ใช้แบบวัดความตระหนักฉบับเดียวกัน
3. ความพึงพอใจต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย	One Group Posttest – only Design	-	31 ม.ค. 51	ใช้ข้อสอบวัดหลังการสอบครั้งเดียว

การดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัย ได้ดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1. ติดต่อผู้อำนวยการโรงเรียนพระแม่มาลีสาทร เขตสาทร กรุงเทพมหานคร เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการวิจัย
2. แจ้งให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย
3. ทำการเก็บข้อมูลก่อนการอ่าน โดยให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” จำนวน 40 ข้อ และแบบวัดความตระหนัก จำนวน 20 ข้อ เพื่อนำคะแนนที่ได้เป็นคะแนนทดสอบก่อนอ่าน (Pre – Test)
4. ให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบฝึกหัดท้ายบทก่อนอ่านและทดสอบหลังอ่านเมื่ออ่านจบในแต่ละบท ทั้ง 8 บท เพื่อนำคะแนนที่ได้เป็นคะแนนทดสอบก่อนอ่านและหลังอ่านของ

แต่ละบท

5. หลังจากอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” จบทุกบทแล้ว ให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ทำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของหนังสืออ่านเพิ่มเติม จำนวน 40 ข้อ แบบวัดความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย จำนวน 20 ข้อ (โดยใช้ข้อสอบชุดเดียวกับการเก็บข้อมูลก่อนอ่าน) และแบบวัดความพึงพอใจ จำนวน 20 ข้อ

6. นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนอ่าน และหลังอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” มาทำการวิเคราะห์ ข้อมูลทางสถิติ เพื่อพิสูจน์สมมุติฐานต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. พัฒนาเครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1.1 วิเคราะห์คุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” โดยใช้แบบประเมินคุณภาพหนังสืออย่างง่าย เมื่อได้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) แล้วนำมาเทียบกับเกณฑ์

1.2 การวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรง ระหว่างจุดประสงค์การเรียนรู้ของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบวัดความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย โดยใช้ค่าดัชนี ความสอดคล้อง (IOC)

1.3 การวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (P) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย”

1.4 การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” โดยใช้สูตร KR-20

1.5 การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย โดยใช้สูตรหาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach)

2. ทดสอบสมมติฐานวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

2.1 วิเคราะห์คะแนนจากแบบประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” ซึ่งผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญโดยนำค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) มาเทียบกับเกณฑ์การประเมินคุณภาพหนังสืออย่างง่าย มี 5 ระดับ ดังนี้

ระดับคะแนนเท่ากับ	5	หมายถึง	หนังสือมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก
ระดับคะแนนเท่ากับ	4	หมายถึง	หนังสือมีคุณภาพอยู่ในระดับดี
ระดับคะแนนเท่ากับ	3	หมายถึง	หนังสือมีคุณภาพอยู่ในระดับพอใช้
ระดับคะแนนเท่ากับ	2	หมายถึง	หนังสือมีคุณภาพอยู่ในระดับควรปรับปรุง
ระดับคะแนนเท่ากับ	1	หมายถึง	หนังสือมีคุณภาพอยู่ในระดับใช้ไม่ได้

โดยนำคะแนนที่ได้มาคำนวณหาค่าเฉลี่ยจัดเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ระดับคะแนนระหว่าง	4.50 – 5.00	หมายถึง	ผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก
ระดับคะแนนระหว่าง	3.50 – 4.49	หมายถึง	ผลการประเมินอยู่ในระดับดี
ระดับคะแนนระหว่าง	2.50 – 3.49	หมายถึง	ผลการประเมินอยู่ในระดับพอใช้
ระดับคะแนนระหว่าง	1.50 – 2.49	หมายถึง	ผลการประเมินอยู่ในระดับควรปรับปรุง
ระดับคะแนนระหว่าง	1.00 – 1.49	หมายถึง	ผลการประเมินอยู่ในระดับใช้ไม่ได้

2.2 วิเคราะห์คะแนนก่อนและหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” จากการทำแบบฝึกหัดท้ายบททุกบทโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)

2.3 วิเคราะห์คะแนนก่อนและหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” จากการทำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 40 ข้อ โดยใช้การทดสอบค่า t แบบกลุ่มตัวอย่างสัมพันธ์กัน (t - test for Dependent)

2.4 วิเคราะห์คะแนนจากแบบวัดความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย หลังจากอ่านหนังสือจบแล้ว โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) แล้วนำค่าเฉลี่ยมาเทียบกับเกณฑ์ ดังนี้

คะแนน	5	หมายถึง	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
คะแนน	4	หมายถึง	เห็นด้วย
คะแนน	3	หมายถึง	ไม่แน่ใจ
คะแนน	2	หมายถึง	ไม่เห็นด้วย
คะแนน	1	หมายถึง	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

โดยมีการแปลความหมายจากข้อมูลตามวิธีของ วิเชียร เกตุสิงห์ (2538: 8 – 11) ที่ได้
ดังต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ย	4.50 – 5.00	หมายถึง	มีความตระหนักในการอนุรักษ์มรดกโลก ทางวัฒนธรรมของไทยมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.50 – 4.49	หมายถึง	มีความตระหนักในการอนุรักษ์มรดกโลก ทางวัฒนธรรมของไทยมาก
ค่าเฉลี่ย	2.50 – 3.49	หมายถึง	มีความตระหนักในการอนุรักษ์มรดกโลก ทางวัฒนธรรมของไทยปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.50 – 2.49	หมายถึง	มีความตระหนักในการอนุรักษ์มรดกโลก ทางวัฒนธรรมของไทยน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.49	หมายถึง	ไม่มีการตระหนักในการอนุรักษ์มรดกโลก ทางวัฒนธรรมของไทย

2.5 วิเคราะห์คะแนนก่อนและหลังการอ่านหนังสือเพิ่มเติมเรื่อง “การอนุรักษ์มรดก
โลกทางวัฒนธรรมของไทย” จากแบบวัดความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม
ของไทย จำนวน 20 ข้อ โดยการทดสอบค่า t แบบกลุ่มตัวอย่างสัมพันธ์กัน (t – test for
Dependent)

2.6 การวิเคราะห์คะแนนความพึงพอใจต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “การอนุรักษ์
มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย “ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) แล้วนำค่าเฉลี่ยมาเทียบกับเกณฑ์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน

1.1 หาค่าเฉลี่ยของคะแนนทดสอบหลังเรียนของกลุ่มทดลอง (พวงรัตน์ ทวีรัตน์.
2540: 137) โดยคำนวณจากสูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนน
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนข้อมูลทั้งหมด

1.2 หาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคุณภาพหนังสือ ความพึงพอใจของนักเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540: 143) โดยคำนวณจากสูตร

$$S.D. = \sqrt{\frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ S.D. แทน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 $\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
 N แทน จำนวนข้อมูลทั้งหมด
 X แทน คะแนนแต่ละคน

2. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.1 การหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” ตามเกณฑ์ 80/80 (เสาวนีย์ สิกขาบัณฑิต. 2528: 254)

จากสูตร E_1/E_2

$$E_1 = \frac{\frac{\sum X}{N}}{A} \times 100$$

$$E_2 = \frac{\frac{\sum Y}{N}}{B} \times 100$$

เมื่อ

E_1 แทน ค่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการทำแบบทดสอบท้ายบทแต่ละบทของนักเรียนที่เรียนโดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมประกอบการเรียน

E_2 แทน ค่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการทำแบบทดสอบหลังเรียนโดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมประกอบการเรียน

$\sum X$ แทน คะแนนรวมของแบบทดสอบระหว่างเรียนของนักเรียน

$\sum Y$	แทน	คะแนนรวมของแบบทดสอบหลังเรียนของนักเรียน
N	แทน	จำนวนนักเรียนทั้งหมด
A	แทน	คะแนนเต็มของแบบทดสอบระหว่างเรียน
B	แทน	คะแนนเต็มของแบบทดสอบหลังเรียน

2.2 หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์ของเนื้อหาในหนังสืออ่านเพิ่มเติมกับเนื้อหาของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่พัฒนาขึ้น และระหว่างข้อคำถามกับพฤติกรรมที่ต้องการวัดของแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องตามวิธีของ พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2540: 129 – 131) จากสูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ

IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามทั้งหมด
$\sum R$	แทน	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ของข้อคำถามทั้งหมด
N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2.3 หาค่าความยากง่าย (P) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้การวิเคราะห์ข้อสอบในรายข้อ (Item Analysis) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540: 129 – 131) โดยคำนวณจากสูตร ดังนี้

$$\text{จากสูตร} \quad P = \frac{R}{N}$$

เมื่อ	P	แทน	ค่าความยากง่ายของคำถามแต่ละข้อ
	R	แทน	จำนวนนักเรียนที่ทำข้อสอบนั้นถูก
	N	แทน	จำนวนนักเรียนที่ทำข้อสอบนั้นถูกทั้งหมด

$$\text{จากสูตร } r = \frac{(R_U - R_L)}{\frac{N}{2}}$$

เมื่อ	r	แทน	ค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ
	R_U	แทน	จำนวนนักเรียนที่ตอบถูกในกลุ่มเก่ง
	R_L	แทน	จำนวนนักเรียนที่ตอบถูกในกลุ่มอ่อน
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มเก่งและอ่อน

2.4 หาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้สูตรของ คูเดอร์ริชาร์ดสัน สูตรที่ 20 (Kuder-Richardson 20 หรือ KR-20) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540: 123) โดยคำนวณจากสูตร ดังนี้

$$\text{สูตร } r = \frac{k}{k-1} \left\{ 1 - \frac{\sum pq}{S_t^2} \right\}$$

เมื่อ	r_U	แทน	ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
	K	แทน	จำนวนข้อของแบบทดสอบ
	P	แทน	สัดส่วนของคนทำถูกในแต่ละข้อ = $\frac{\text{จำนวนคนที่ทำถูก}}{\text{จำนวนคนทั้งหมด}}$
	Q	แทน	สัดส่วนของคนทำผิดในแต่ละข้อ = $1 - p$
	S_t^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนทั้งฉบับ

2.5 การหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบัค (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2538: 125 – 126)

$$\alpha = \frac{K}{K-1} \left[1 - \frac{\sum S_t^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ	α	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น
	K	แทน	จำนวนข้อของเครื่องมือวัด
	$\sum S_t^2$	แทน	ผลรวมของความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
	S_t^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนรวม

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

3.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจากการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองมาวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 ซึ่งใช้ค่าสถิติ t – test เปรียบเทียบรายคู่ ก่อนและหลังการอ่านหนังสือของนักเรียนกลุ่มทดลอง โดยใช้สูตร ดังนี้ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540: 165)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{n \sum D^2 - (\sum D)^2}{n-1}}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าที่ใช้พิจารณาใน t - distributions
	D	แทน	ผลต่างของคะแนนแต่ละคู่
	N	แทน	จำนวนคู่ของข้อมูล

3.2 นำคะแนนจากแบบทดสอบวัดความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทยที่ได้จากการอ่านของนักเรียนกลุ่มทดลองมาวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 โดยการคำนวณค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำไปเปรียบเทียบความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทยก่อนและหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมโดยใช้สถิติ t-test or Dependent Samples (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540: 165)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{n \sum D^2 - (\sum D)^2}{n-1}}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าที่ใช้พิจารณาใน t - distributions
	D	แทน	ผลต่างของคะแนนแต่ละคู่
	N	แทน	จำนวนคู่ของข้อมูล

2.3 นำคะแนนจากแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมของนักเรียนกลุ่มทดลองมาวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน ข้อที่ 3 โดยใช้ค่าสถิติ ค่าเฉลี่ย (Mean) และหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540: 137) โดยคำนวณจากสูตร ดังนี้

2.3.1 ค่าเฉลี่ย (Mean)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนน
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนข้อมูลทั้งหมด

2.3.2 หาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย โดยคำนวณจากสูตร (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540: 143)

$$S.D. = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	S.D.	แทน	ส่วนความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนข้อมูลทั้งหมด
	X	แทน	คะแนนแต่ละคน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการที่ผู้วิจัย ได้ดำเนินการพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” สำหรับนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนพระแม่มารีย์สาทร กรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ความตระหนักของนักเรียนที่มีต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม โดยการสร้างและพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม พร้อมทั้งหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม จากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทดลองเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนพระแม่มารีย์สาทร เขตสาทร กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 30 คน ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมและประสิทธิภาพของหนังสือ

1. การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม

ผู้วิจัยได้สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” และนำไปให้คณะกรรมการควบคุมปริญญาบัตรทำการตรวจแก้ไข จากนั้น ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการควบคุมปริญญาบัตร ซึ่งลักษณะของหนังสือที่ได้เป็น ดังนี้

1.1 **ลักษณะรูปเล่ม** รูปเล่มของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเป็นแนวตั้ง มีขนาดกว้าง 14.8 เซนติเมตร ยาว 21 เซนติเมตร จำนวน 142 หน้า ประกอบด้วย หน้าปกสี ปรกรอง คำนำ ความคิดรวบยอด ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง คำนิยม สารบัญ บทนำ เนื้อเรื่องแบ่งออกเป็นบทย่อยๆ 8 บท และบรรณานุกรม โดยปกหน้าและปกหลังใช้กระดาษปกแข็ง ส่วนภายในเล่มเป็นกระดาษสีขาว 80 แกรม

1.2 **ลักษณะเนื้อหา** ลักษณะการเขียนเนื้อหาเป็นแบบบรรยายความรู้ มีเนื้อหา และแบบทดสอบท้ายบทแต่ละบท 5 บท ตลอดจนมีภาพประกอบเป็นภาพถ่ายสี และบรรณานุกรม รวมจำนวนหน้าทั้งหมด 142 หน้า

1.3 **ลักษณะการจัดภาพ** ภาพประกอบเนื้อเรื่องแต่ละบทเป็นภาพถ่ายสีแต่ละบท เพื่อให้หนังสือมีความน่าสนใจมากขึ้น และภาพประกอบส่วนใหญ่จะมีคำบรรยายภาพกำกับอยู่

1.4 **ลักษณะภาษาที่ใช้** ภาษาที่ใช้เข้าใจง่าย และชัดเจนเหมาะสมกับวัยและระดับความรู้ของผู้อ่าน ตัวอักษรที่ใช้เป็นตัว Angsana New ขนาด 17 พอยท์ สีดำ หากเป็นข้อความที่สำคัญ และต้องการเน้นจะทำเป็นตัวหนา ส่วนคำบรรยายใต้ภาพประกอบใช้ Angsana New ขนาด 14 พอยท์ สีดำ

2. ประสิทธิภาพของหนังสือ

ผู้วิจัย ได้ทำการสร้างเครื่องมือวัดประสิทธิภาพของหนังสือ ประกอบด้วย แบบประเมินคุณภาพของหนังสือสำหรับผู้เชี่ยวชาญ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบวัดความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย และแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน โดยเครื่องมือดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำเสนอต่อคณะกรรมการควบคุมปริญญาโท เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม และนำมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้น นำไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ ซึ่งประกอบด้วย หนังสืออ่านเพิ่มเติม แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบวัดความตระหนัก และแบบประเมินความพึงพอใจต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม ซึ่งปรากฏผล ดังนี้

2.1 ผลการประเมินคุณภาพหนังสือโดยผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยนำหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น โดยผ่านการปรับปรุงแก้ไขและประเมินความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์ของเนื้อหาแต่ละบท ประเมินความสอดคล้องของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” โดยพิจารณาคุณภาพของหนังสือทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเนื้อหาและการนำเสนอเนื้อหา 2) ด้านภาษาที่ใช้ 3) ด้านการจัดภาพประกอบ 4) ด้านการจัดรูปเล่ม โดยได้ค่าความสอดคล้องโดยรวม (IOC) เท่ากับ 0.98 (ภาคผนวก ค) จากนั้นจึงนำแบบประเมินคุณภาพหนังสือไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพหนังสือ โดยใช้แบบประเมินคุณภาพหนังสือที่เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่มีเกณฑ์การให้คะแนนตั้งแต่ 1, 2, 3, 4 และ 5 คะแนน ตามลำดับ และนำคะแนนที่ได้มาคำนวณหาค่าเฉลี่ย จัดเป็น 5 ระดับ ตามแนวของวิเชียร เกตุสิงห์ (2538: 8 – 11) ดังมีรายละเอียด ดังนี้

ระดับคะแนนเท่ากับ 5 หมายถึง หนังสือมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก

ระดับคะแนนเท่ากับ 4 หมายถึง หนังสือมีคุณภาพอยู่ในระดับดี

ระดับคะแนนเท่ากับ 3 หมายถึง หนังสือมีคุณภาพอยู่ในระดับพอใช้

ระดับคะแนนเท่ากับ 2 หมายถึง หนังสือมีคุณภาพอยู่ในระดับควรปรับปรุง

ระดับคะแนนเท่ากับ 1 หมายถึง หนังสือมีคุณภาพอยู่ในระดับใช้ไม่ได้

โดยนำคะแนนที่ได้มาคำนวณหาค่าเฉลี่ยจัดเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ระดับคะแนนระหว่าง 4.50 – 5.00 หมายถึง ผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก

ระดับคะแนนระหว่าง 3.50 – 4.49 หมายถึง ผลการประเมินอยู่ในระดับดี

ระดับคะแนนระหว่าง 2.50 – 3.49 หมายถึง ผลการประเมินอยู่ในระดับพอใช้

ระดับคะแนนระหว่าง 1.50 – 2.49 หมายถึง ผลการประเมินอยู่ในระดับควรปรับปรุง

ระดับคะแนนระหว่าง 1.00 – 1.49 หมายถึง ผลการประเมินอยู่ในระดับใช้ไม่ได้

ผลของค่าเฉลี่ยจากการประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ปรากฏผลดัง ตาราง 2 ดังนี้

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยจากการประเมินคุณภาพหนังสือของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

รายการประเมิน	ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ		ระดับการประเมิน
	คะแนนเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนเฉลี่ย	
1. ด้านเนื้อหาและการนำเสนอเนื้อหา	4.94	0.08	ดีมาก
2. ด้านภาษาที่ใช้	4.66	0.24	ดีมาก
3. ด้านการจัดภาพประกอบ	4.77	0.22	ดีมาก
4. ด้านการจัดรูปเล่ม	4.80	0.22	ดีมาก
รวม	4.79	0.14	ดีมาก

จากตาราง 2 แสดงค่าเฉลี่ยจากการประเมินคุณภาพหนังสือของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พบว่า ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เห็นว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมเล่มนี้ มีคุณภาพหนังสือโดยภาพรวม มีค่าเท่ากับ 4.79 แสดงว่า หนังสือมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก สำหรับคุณภาพหนังสือในด้านต่างๆ ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านเนื้อหาและการนำเสนอเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยจากการประเมินเท่ากับ 4.94 รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดรูปเล่ม ด้านการจัดภาพประกอบ และด้านภาษาที่ใช้ โดยมีค่าเฉลี่ยจากการประเมินเท่ากับ 4.80 4.77 และ 4.66 ตามลำดับ

สำหรับความคิดเห็นอื่นๆ เกี่ยวกับคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” ซึ่งผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าหนังสือเล่มนี้ มีความเหมาะสมในการอ่านประกอบการสอนวิชาประวัติศาสตร์อยู่ในระดับดีมาก และมีเนื้อหาที่ให้ความรู้แก่นักเรียนในเรื่องประวัติศาสตร์อยู่ในระดับดีมากเช่นกัน ส่วนข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ในช่วงพัฒนาหนังสือ ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะให้เพิ่มรายละเอียดความรู้เกี่ยวกับมรดกโลกและแนวทางในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย ในบทที่ 2 และ บทที่ 8 ตลอดจน ให้เพิ่มคำนิยาม ที่มาของคำได้ภาพปรับตัวอักษร และภาพประกอบให้เหมาะสมขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้มีการปรับปรุงแก้ไขในด้านที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะดังกล่าว จนหนังสือมีคุณภาพสมบูรณ์และพร้อมที่จะนำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่

กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดก่อนนำไปทดลองใช้จริงกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมและประสิทธิภาพของหนังสือ

การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมและประสิทธิภาพของหนังสือ เพื่อให้หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นมีคุณภาพก่อนนำไปใช้จริง ผู้วิจัย จึงได้ทำการพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม และหาประสิทธิภาพของหนังสือ โดยการทดลองขั้นต้น 2 ครั้ง กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มย่อย 3 คน และ 9 คน และทดลองครั้งที่ 3 กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ซึ่งสามารถสรุปผลได้ ดังนี้

การทดลองครั้งที่ 1 ให้นักเรียน 3 คน ทดลองอ่านหนังสือที่ผู้วิจัยเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น และจากการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนพบว่า นักเรียนมีความเห็นว่าหนังสือน่าสนใจ ภาพประกอบสวยงาม แต่เนื้อหาบางบทมีเนื้อหาสั้นเกินไป และควรปรับตัวอักษรให้เหมาะสม กว่าเดิม คือ ควรใช้ตัวอักษรที่มีขนาดเหมาะสม จากนั้นผู้วิจัย จึงได้นำข้อเสนอแนะดังกล่าว ดังกล่าวไปปรับปรุงแก้ไข โดยปรับเนื้อหาที่สั้นเกินไปบางบทให้เหมาะสม และปรับตัวอักษรให้เหมาะสม คือ Angsana New ขนาด 17 พอยท์ จากนั้นจึงนำไปทดลองครั้งที่ 2 ต่อไป

การทดลองครั้งที่ 2 ให้นักเรียน 9 คน แบ่งเป็นกลุ่มย่อย 3 กลุ่มๆ ละ 3 คน อ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น พบว่า นักเรียนให้ความสนใจในการอ่านหนังสือมากยิ่งขึ้นและจากการสอบถามนักเรียนได้ข้อมูลเพิ่มเติม คือ หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่อ่านแล้วให้ความรู้เพิ่มเติม เหมาะในการไปใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก อีกทั้งมีภาพประกอบที่สวยงาม รูปเล่มกะทัดรัด สะดวกในการนำไปอ่าน และหลังจากอ่านจบให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังอ่านหนังสือ จำนวน 40 ข้อ แบบวัดความตระหนัก จำนวน 20 ข้อ เพื่อจัดสรรเวลาที่เหมาะสม และทำแบบประเมินความพึงพอใจ 20 ข้อ เช่นกัน ผลปรากฏว่า นักเรียนใช้เวลาเฉลี่ยในการอ่านหนังสือ 50 นาทีต่อบท และทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์เฉลี่ย 40 นาที ได้คะแนนเฉลี่ย 33.78 จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน และจากการสังเกตนักเรียนผลปรากฏว่า นักเรียนมีความสนใจ และตั้งใจอ่านหนังสือเป็นอย่างดี และจากการสอบถามนักเรียนนักเรียนให้ความคิดเห็นว่า หนังสือมีเนื้อหาเหมาะสมในการใช้ประกอบการสอน มีภาพประกอบช่วยทำให้อ่านแล้วเข้าใจมากขึ้น สำหรับแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักเรียนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า แบบทดสอบบางข้อ คำถามไม่ชัดเจน และตัวเลือกอ่านไม่เข้าใจ จากนั้น ผู้วิจัยได้นำหนังสืออ่านเพิ่มเติม และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปจัดเวลาที่เหมาะสม เพื่อนำไปทดลองครั้งที่ 3 ต่อไป

การทดลองครั้งที่ 3 ให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน อ่านหนังสือเพิ่มเติมที่ปรับปรุงจากครั้งที่ 2 แล้ว ซึ่งในครั้งนี้เมื่อนักเรียนอ่านหนังสือจบแต่ละบท แล้ว ให้ทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนท้ายบททันที ซึ่งในการอ่านหนังสือและทำแบบทดสอบ ท้ายบท ใช้เวลาโดยเฉลี่ย 60 นาทีต่อบท จากนั้นทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังอ่าน จำนวน 40 ข้อ ใช้เวลา 50 นาที ผลปรากฏผลดัง ตาราง 3

ตาราง 3 ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ในการทดลองครั้งที่ 3

บทที่	แบบทดสอบ(N = 30)					
	แบบทดสอบท้ายบท (E1)			แบบทดสอบหลังอ่านหนังสือ (E2)		
	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย	ร้อยละ	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย	ร้อยละ
1	10	9.97	99.70	5	4.27	85.33
2	10	9.63	96.30	5	4.17	83.33
3	10	9.37	93.70	5	4.23	84.67
4	10	9.80	98.00	5	4.17	83.33
5	10	9.27	92.70	5	4.23	84.67
6	10	9.13	91.30	5	4.17	83.33
7	10	8.87	88.70	5	4.37	87.33
8	10	9.40	94.00	5	4.33	86.67
รวม	80	75.13	93.91	40	33.93	84.83

จากตาราง 3 แสดงประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” พบว่า ค่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยจากแบบทดสอบท้ายบทโดยรวม เท่ากับ 93.91 และค่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เท่ากับ 84.83 จึงสรุปได้ว่า หนังสือมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 และเมื่อพิจารณาเป็นรายบท พบว่า บทที่ 1 จนถึง บทที่ 8 มีประสิทธิภาพของหนังสือที่ได้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 จากนั้นผู้วิจัย จึงได้นำหนังสืออ่านเพิ่มเติมไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง ต่อไป

การทดลองใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม

ผู้วิจัยได้นำหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 1 กลุ่ม คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนพระแม่มาลีสาทร เขตสาทร กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบ One Group Pretest – Posttest Design ซึ่งสรุปผลได้ ดังนี้

ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ผลการทดลองตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ทำการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนอ่านหนังสือเพิ่มเติมของนักเรียนกลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน โดยการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนอ่านหนังสือ จำนวน 40 ข้อ คะแนนเต็ม 40 คะแนน ใช้เวลา 50 นาที ผลปรากฏดัง ตาราง 4
2. ให้นักเรียนกลุ่มทดลองอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ผ่านการพัฒนาแล้ว เมื่ออ่านเสร็จแล้ว ให้นักเรียนกลุ่มทดลองทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังอ่านหนังสืออีกครั้ง โดยใช้ข้อสอบชุดเดิม ซึ่งใช้เวลา 50 นาที เท่าเดิม ผลปรากฏดัง ตาราง 4

ตาราง 4 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนอ่านหนังสือ และหลังอ่านหนังสือ ของนักเรียนกลุ่มทดลองทดลอง โรงเรียนพระแม่มาลีสาทร จำนวน 30 คน (คะแนนเต็ม 40 คะแนน)

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	ก่อนอ่านหนังสือ	หลังอ่านหนังสือ
คะแนนเฉลี่ย	19.33	33.93
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	4.62	3.58

จากตาราง 4 แสดงคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนอ่านหนังสือ และหลังอ่านหนังสือเพิ่มเติมเรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” ของนักเรียนกลุ่มทดลองโรงเรียนพระแม่มาลีสาทร จำนวน 30 คน พบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนอ่านหนังสือ เท่ากับ 19.33 และคะแนนเฉลี่ยหลังอ่านหนังสือเท่ากับ 33.93 สรุปได้ว่า ผลการทดลองหลังอ่านสูงกว่าก่อนอ่าน

เมื่อนำคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลอง มาวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนอ่านและหลังอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม โดยใช้วิธีการทางสถิติ t- test แบบ Dependent Samples ปรากฏผล ดังตาราง 5 – 6

ตาราง 5 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังอ่าน จากแบบฝึกหัดทำยบทเรียนของหนังสืออ่านเพิ่มเติมของนักเรียนกลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน (คะแนนเต็ม 80 คะแนน)

บทที่		คะแนนเต็ม		ผลการสอบ (N = 30)							
				ก่อนอ่าน			หลังอ่าน			t	sig.
				$\bar{X}$	S.D.	คิดเป็นร้อยละ	$\bar{X}$	S.D.	คิดเป็นร้อยละ		
1	10	5.43	0.77	54.30	9.97	0.55	99.70	-31.853	.000		
2	10	5.80	0.85	58.00	9.63	0.56	96.30	-25.178	.000		
3	10	4.90	1.18	49.00	9.37	0.96	93.70	-19.539	.000		
4	10	4.40	1.40	44.00	9.80	0.41	98.00	-20.035	.000		
5	10	5.17	1.12	51.70	9.27	0.87	92.70	-16.984	.000		
6	10	4.87	0.97	48.70	9.13	0.73	91.30	-22.294	.000		
7	10	5.07	0.78	50.70	8.87	0.97	88.70	-19.384	.000		
8	10	5.53	0.57	55.33	9.40	0.85	94.00	-22.600	.000		
รวม	80	41.17	4.87	51.46	75.13	3.62	93.91	-37.158	.000		

ค่า t ที่ $df = 29$ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่า 2.045

จากตาราง 5 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังอ่าน จากแบบฝึกหัดทำยบทเรียนโดยรวม พบว่า คะแนนหลังอ่านสูงกว่าก่อนอ่าน ($sig. = .000$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายบท พบว่า บทที่ 1 จนถึง บทที่ 8 คะแนนหลังอ่านสูงกว่าก่อนอ่าน ($sig. = .000$)

ตาราง 6 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนอ่านและ
 หลังอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมของนักเรียนกลุ่มทดลองจำนวน 30 คน (คะแนนเต็ม 40 คะแนน)

กลุ่มทดลอง	n	$\bar{X}$	S.D.	t	sig.
ก่อนอ่านหนังสือ	30	19.33	4.62	-16.573*	.000
หลังอ่านหนังสือ	30	33.93	3.58		

ค่า t ที่ $df = 29$ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่า 2.045

จากตาราง 6 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนอ่านและหลังอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมของนักเรียนกลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน พบว่า คะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังอ่านหนังสือของนักเรียนกลุ่มทดลอง มีคะแนนเฉลี่ยแตกต่างกัน คือ ก่อนการอ่านมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 19.33 หลังการอ่านมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 33.93 เมื่อนำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบกัน พบว่า คะแนนก่อนอ่านหนังสือและหลังอ่านของนักเรียนกลุ่มทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีความรู้เพิ่มขึ้นหลังจากได้อ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ผลการศึกษาความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย

1. ผู้วิจัยได้ให้นักเรียนกลุ่มทดลอง ซึ่งเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 30 คน ทำแบบวัดความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทยก่อนอ่าน จำนวน 20 ข้อ คำถาม

2. ให้นักเรียนกลุ่มทดลองซึ่งเป็นนักเรียนกลุ่มเดิมทำแบบวัดความตระหนักหลังจากอ่านหนังสือเสร็จแล้วเมื่ออ่านเสร็จแล้ว โดยใช้ข้อคำถามฉบับเดียวกับข้อ 1 จำนวน 20 ข้อ โดยข้อควมมีทั้งทางบวก และทางลบ ซึ่งระดับความคิดเห็นที่ใช้มี 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง แล้วนำแบบวัดความตระหนัก ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย ไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนพระแม่มาลีสาทร เขตสาทร กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน โดยมีการแปลความหมายจากข้อมูลตามวิธีของ วิเชียร เกตุสิงห์ (2538: 8 – 11) ที่ได้ ดังต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ย	4.50 – 5.00	หมายถึง	มีความตระหนักในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทยมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.50 – 4.49	หมายถึง	มีความตระหนักในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทยมาก
ค่าเฉลี่ย	2.50 – 3.49	หมายถึง	มีความตระหนักในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทยปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.50 – 2.49	หมายถึง	มีความตระหนักในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทยน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.49	หมายถึง	ไม่มีความตระหนักในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย

โดยนำผลคะแนนความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทยที่ได้มาแสดงดัง ตาราง 7

ตาราง 7 ความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทยของนักเรียนก่อนอ่านหนังสือ และหลังอ่านหนังสือเพิ่มเติมโรงเรียนพระแม่มาลีสาทร จำนวน 30 คน

ความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย	ก่อนอ่านหนังสือ	แปลผล	หลังอ่านหนังสือ	แปลผล
คะแนนเฉลี่ย	3.96	มาก	4.56	มากที่สุด
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	0.36		0.32	

จากตาราง 7 แสดงคะแนนเฉลี่ยของความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทยก่อนและหลังอ่านหนังสือเพิ่มเติม ของนักเรียนกลุ่มทดลอง โรงเรียนพระแม่มาลีสาทร จำนวน 30 คน พบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนอ่านหนังสือเพิ่มเติม เท่ากับ 3.96 และคะแนนเฉลี่ยหลังอ่านหนังสือเท่ากับ 4.56

เมื่อนำคะแนนเฉลี่ยของความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทยของนักเรียนกลุ่มทดลอง มาวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของความตระหนัก ก่อนอ่านและหลังอ่านหนังสือเพิ่มเติม โดยใช้วิธีการทางสถิติ t-test แบบ Dependent Samples ปรากฏผลดัง ตาราง 8

ตาราง 8 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของความตระหนักรู้ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย ก่อนอ่านและหลังอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมของนักเรียนกลุ่มทดลอง (จำนวน 30 คน)

กลุ่มทดลอง	n	$\bar{X}$	S.D.	t	sig.
ก่อนอ่านหนังสือเพิ่มเติม	30	3.96	.36	- 7.352 *	.000
หลังอ่านหนังสือเพิ่มเติม	30	4.56	.32		

ค่า t ที่ $df = 29$ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่า 2.045

จากตาราง 8 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของความตระหนักรู้ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย ก่อนอ่านและหลังอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมของนักเรียนกลุ่มทดลอง พบว่า คะแนนเฉลี่ยของความตระหนักรู้ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย ก่อนอ่านและหลังอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมของนักเรียนกลุ่มทดลอง มีคะแนนเฉลี่ยแตกต่างกัน คือ ก่อนอ่านมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 หลังอ่านมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 เมื่อนำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบกัน พบว่า คะแนนก่อนการอ่านหนังสือและหลังอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมของนักเรียนกลุ่มทดลองแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีความตระหนักรู้ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย สูงขึ้นหลังจากได้อ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทยของนักเรียน”

ผู้วิจัยได้ให้นักเรียนกลุ่มทดลอง ซึ่งเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 30 คน ทำแบบประเมินความพึงพอใจ หลังจากเสร็จสิ้นจากการอ่านหนังสือเพิ่มเติม และเสร็จสิ้นจากทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และได้รับการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการควบคุมปริญญาบัตรและผู้เชี่ยวชาญแล้ว ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวของ วิเชียร เกตุสิงห์ (2538: 8 – 11) และมีเกณฑ์การให้คะแนนตั้งแต่ 1 – 5 คะแนน จากนั้นนำคะแนนที่ได้จากการประเมินของนักเรียนกลุ่มทดลองมาหาค่าเฉลี่ย โดยมีการแปลความหมายจากข้อมูลที่ได้ ดังต่อไปนี้

ระดับคะแนนระหว่าง	4.50 – 5.00	หมายถึง	ผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด
ระดับคะแนนระหว่าง	3.50 – 4.49	หมายถึง	ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก
ระดับคะแนนระหว่าง	2.50 – 3.49	หมายถึง	ผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง
ระดับคะแนนระหว่าง	1.50 – 2.49	หมายถึง	ผลการประเมินอยู่ในระดับน้อย
ระดับคะแนนระหว่าง	1.00 – 1.49	หมายถึง	ผลการประเมินอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ยของนักเรียนกลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน ที่แสดงความคิดเห็นด้านความพึงพอใจต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม ปรากฏผลดัง ตาราง 9

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ยของนักเรียนกลุ่มทดลองจำนวน 30 คน ที่แสดงความคิดเห็นด้านความพึงพอใจต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย”

รายการประเมิน	ผลการประเมินจากนักเรียน		ระดับการประเมิน
	คะแนนเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนเฉลี่ย	
1. ลักษณะเนื้อหาและการนำเสนอเนื้อหา	4.69	0.23	พึงพอใจมากที่สุด
2. ลักษณะของภาษาที่ใช้	4.65	0.31	พึงพอใจมากที่สุด
3. ลักษณะการจัดภาพประกอบ	4.55	0.31	พึงพอใจมากที่สุด
4. ลักษณะการจัดรูปเล่ม	4.59	0.28	พึงพอใจมากที่สุด
รวม	4.62	0.22	พึงพอใจมากที่สุด

จากตาราง 9 แสดงค่าเฉลี่ยของนักเรียนกลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน ที่แสดงความคิดเห็นด้านความพึงพอใจต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองส่วนใหญ่มีความคิดเห็นด้านความพึงพอใจที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสูงกว่าสมมติฐานที่ตั้งไว้ สำหรับความพึงพอใจหนังสืออ่านเพิ่มเติมของนักเรียนในลักษณะต่างๆ ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ลักษณะของเนื้อหาและการเสนอเนื้อหาที่มีค่าเฉลี่ยจากผลการประเมินเท่ากับ 4.69 รองลงมา ได้แก่ ลักษณะภาษาที่ใช้ ลักษณะการจัดรูปเล่ม และลักษณะการจัดภาพประกอบ โดยมีค่าเฉลี่ยจากผลการประเมินเท่ากับ 4.65 4.59 และ 4.55 ตามลำดับ และผลประเมินโดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 ผลสรุปโดยรวม คือ นักเรียนมีความพึงพอใจต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมอยู่ในระดับมากที่สุด

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการพัฒนานักเรียนหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนพระแม่มาลีสาทร กรุงเทพมหานคร โดยพัฒนานักเรียนหนังสืออ่านเพิ่มเติมให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย และความพึงพอใจที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมของนักเรียนจากการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น ซึ่งสามารถสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะได้ ดังต่อไปนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนานักเรียนหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80 / 80
2. เพื่อศึกษาผลการเรียนรู้ของนักเรียนจากการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ดังนี้
 - 2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย”
 - 2.2 ความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย”
 - 2.3 ความพึงพอใจของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่จัดทำขึ้น

สมมุติฐานในการวิจัย

1. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียน
2. นักเรียนมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทยหลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียน
3. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมอยู่ในระดับมากขึ้นไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้า 3 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย และข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 2 การสร้างและการพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนใน ตอนที่ 1

ตอนที่ 3 การนำหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” ที่พัฒนาแล้วไปทดลองใช้

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์คุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” โดยใช้แบบประเมินคุณภาพหนังสืออย่างง่าย เมื่อได้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) แล้วนำมาเทียบกับเกณฑ์

2. การวิเคราะห์คุณภาพหนังสือตามเกณฑ์ 80/80 กระทำโดยคำนวณค่าเฉลี่ย ของค่าร้อยละ ของผลการสอบเป็นรายบท จำนวน 8 บท เพื่อหาค่า E1 และคำนวณค่าร้อยละของผล การสอบรวมยอด เพื่อหาค่า E2

3. การทดสอบสมมุติฐาน กระทำ ดังนี้

3.1 การวิเคราะห์สมมุติฐานว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน กระทำการทดสอบค่า t แบบกลุ่มตัวอย่างสัมพันธ์กัน ที่ระดับ .05

3.2 การวิเคราะห์สมมุติฐานว่า นักเรียนมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทยสูงกว่าก่อนเรียน กระทำการทดสอบค่า t แบบกลุ่มตัวอย่างสัมพันธ์กัน ที่ระดับ .05

3.3 การวิเคราะห์สมมุติฐานว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม กระทำการหาค่าเฉลี่ย และนำค่าเฉลี่ยมาเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด (โดยใช้สถิติแบบพรรณนา)

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ผลการทดลองที่ได้จากการพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมและทดลองใช้ หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” สำหรับนักเรียนระดับ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนพระแม่มาลีสาทร กรุงเทพมหานคร สามารถสรุปการวิจัยได้ ดังนี้

1. การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม “เรื่องการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ โดยมีค่าเท่ากับ 93.91 / 84.83 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 สรุปได้ว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” มีคุณภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แสดงว่า หนังสือมีคุณภาพและสามารถนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างได้
2. นักเรียนที่เรียนโดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
3. นักเรียนมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
4. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนพระแม่มาลีสาทร กรุงเทพมหานคร โดยศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย และผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 93.91/84.83 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งผลการวิจัยข้างต้นได้ค่าเฉลี่ยของคะแนนระหว่างการพัฒนาหนังสือในแต่ละบท มีค่าเท่ากับ 93.91 และได้ค่าเฉลี่ยจากการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเมื่ออ่านจบทุกบทมีค่าเท่ากับ 84.83 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสาเหตุ ดังนี้

ประการแรก ในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมผู้วิจัยได้สร้างตามขั้นตอนที่นำเสนอไว้ คือ สํารวจข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวกับมรดกโลก และศึกษาข้อมูลทางด้านวิชาการ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตร และมาตรฐานช่วงชั้นที่เหมาะสมกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พร้อมทั้งนำหนังสือที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพ และนำไปทดลองใช้กับนักเรียนทั้ง 3 ครั้ง ได้แก่ กลุ่ม 3 คน 9 คน และ 30 คน ที่ไม่ใช่เรียนกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาข้อบกพร่องต่างๆ และนำไปทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง เพื่อวัดผลการเรียนรู้ ความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย ซึ่งเนื้อหาของหนังสือที่สร้างขึ้นเป็นเนื้อหาแบบ

บรรยายที่เข้าใจง่าย เพราะเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่นักเรียนรู้จัก และเคยศึกษามาบ้างแล้วในระดับประถมศึกษา ซึ่งการสร้างหนังสือผู้วิจัยได้คำนึงถึงวิธีการที่เหมาะสมและมีองค์ประกอบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับหนังสือที่ดี เช่น ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ความคิดรวบยอด เนื้อหาสาระละเอียดแบ่งเป็นบทย่อยๆ มีแบบฝึกหัดท้ายบทให้นักเรียนได้ทดสอบความรู้ในแต่ละบท มีเนื้อหาต่อเนื่องสัมพันธ์กัน เนื้อหามีภาพประกอบและสอดคล้องแต่ละบท ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้เร็วขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ จินตนา ไบกาซูยี (2534: 35) ที่กล่าวว่า ภาพในหนังสือสำหรับเด็กเป็นสิ่งจำเป็นมาก เพราะภาพช่วยสร้างความคิด อธิบายเรื่องราว และช่วยให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการภาพตามเรื่องราวต่างๆ ได้ดี

ประการที่สอง หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับการเรียนการสอนในปัจจุบัน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการอ่าน ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และเกี่ยวกับมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย และซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และเกิดความภาคภูมิใจในมรดกอันล้ำค่าที่บรรพบุรุษของตนได้สร้างไว้

จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลก ทางวัฒนธรรมของไทย” มีคุณภาพ มีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังอ่านสูงกว่าก่อนอ่าน คือ มีคะแนนเฉลี่ยก่อนอ่านเท่ากับ 19.33 และหลังอ่านเท่ากับ 33.93 เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากสาเหตุ ดังนี้

ประการแรก ผู้วิจัยทำการพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ประเมินคุณภาพของหนังสือ และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ และจากนั้นผู้วิจัยได้ทำการพัฒนาหนังสือเพื่อหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม โดยนำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ทำการทดลอง 3 ครั้ง เพื่อหาประสิทธิภาพของหนังสือก่อนนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยมีการทำตามขั้นตอนดังกล่าวจนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดคือ 80/80 การทดลองดังกล่าวสอดคล้องกับการพัฒนาสื่อการสอนของ ไพโรจน์ เบาใจ (2547: 48 – 49) จากการทดลองดังกล่าว ได้ประสิทธิภาพของหนังสือเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ 80/80 ผลการทดลองที่ได้ คือ 93.91 / 84.83 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยค่าเฉลี่ย 93.91 ตัวแรกหมายความว่า ประสิทธิภาพ

การเรียนรู้ในระหว่างการอ่านหนังสือ คิดเป็นร้อยละ จากการทำแบบทดสอบท้ายบท ในแต่ละบท มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 93.91 ส่วนค่าเฉลี่ย 84.83 ตัวหลัง หมายความว่า ประสิทธิภาพการเรียนรู้ จากหลังการอ่านหนังสือ คิดเป็นร้อยละจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 84.83

ประการที่สอง แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่นำมาใช้ได้มีการคัดเลือกแบบทดสอบโดยการผ่านการหาค่า IOC จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ที่มีความชำนาญด้านเนื้อหา ด้านภาษา และด้านวัดผล ประเมินผล อีกทั้งยังผ่านการหาค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนกแล้ว จึงทำให้แบบทดสอบมีความสมบูรณ์มากขึ้น และเหมาะสมกับระดับสติปัญญาของนักเรียน จากเหตุผลดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ นุจรินทร์ ถิ่นทัพไทย (2547: บทคัดย่อ) ที่กล่าวว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ผ่านการประเมินคุณภาพหนังสือ จากผู้ทรงคุณวุฒิ อยู่ในเกณฑ์ดีมาก จะช่วยผู้อ่านมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น เช่นเดียวกับงานวิจัยของ อัคริน บัวภูมิ (2547: บทคัดย่อ) ได้ไว้กล่าวว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ผ่านการประเมินคุณภาพหนังสือจากผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในเกณฑ์ดีมากจะช่วยให้ผู้อ่านมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นเช่นกัน

3. การเปรียบเทียบผลคะแนนความตระหนักก่อนและหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” พบว่า นักเรียนมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย หลังการอ่านสูงกว่าก่อนอ่าน โดยมีคะแนนเฉลี่ยก่อนอ่านเท่ากับ 3.96 และคะแนนเฉลี่ยหลังอ่านเท่ากับ 4.56 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากสาเหตุ

ประการแรก หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” ที่พัฒนาขึ้นมีเนื้อหาที่บรรยายเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ความเจริญรุ่งเรืองของศิลปกรรมต่างๆ ที่เกิดจากฝีมือของคนไทยในอดีตที่บรรจงสร้างสรรค์อย่างประณีต และยังมีความสวยงามเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งมีคุณค่าแก่การอนุรักษ์ และนำมา ซึ่งความภาคภูมิใจของคนไทยทั่วประเทศ จากเหตุผลดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พินิจ เสาวภาค (2530: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิเคราะห์หาคุณภาพจากการตอบแบบประเมินของนักเรียน และจากการทำแบบทดสอบวัดความตระหนักของนักเรียนกลุ่มทดลองพบว่า หลังจากทีนักเรียนได้อ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมแล้วนักเรียนส่วนใหญ่มีความตระหนักสูงขึ้นกว่าก่อนอ่าน

ประการที่สอง หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย ที่พัฒนาขึ้นมีเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กันในแต่ละบท มีภาพประกอบที่เป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุที่มีสีสันสวยงาม ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจในการอ่านและช่วยให้เข้าใจในเนื้อหามากยิ่งขึ้น ทำให้อ่านแล้วรู้สึกเหมือนตนเองได้อยู่ในเหตุการณ์ ดังกล่าว และจาก

ภาพประกอบดังกล่าว ทำให้เด็กเกิดความสนใจเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ และมีผลคะแนนความตระหนักหลังอ่านสูงกว่าก่อนอ่าน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 ที่ตั้งไว้ จากผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับจินตนา ไบกาซูยี (2542: 10) ที่กล่าวว่า หนังสือสำหรับเด็ก โดยทั่วไปควรมีภาพประกอบ เป็นสำคัญ ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีความสนใจในการอ่านหนังสือมากยิ่งขึ้น

4. การประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมมีความเหมาะสมอยู่ในเกณฑ์ดีมาก อาจเนื่องมาจากสาเหตุ

ประการแรก ลักษณะรูปเล่มของหนังสือมีการจัดทำถูกต้องตามหลักการทำหนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับเด็ก ตามแนวของ นุจรินทร์ ถิ่นทัพไทย (2547: 71 – 72) ที่มีลักษณะหนังสือเป็นแนวตั้ง มีขนาดกว้าง 14.8 เซนติเมตร ยาว 21 เซนติเมตร มีหน้าปกเป็นภาพสี ซึ่งเป็นภาพของโบราณสถาน โบราณวัตถุที่สำคัญของไทย ภายในเล่มมีภาพประกอบที่เป็นภาพสีที่สวยงาม และรูปเล่มของหนังสืออ่านเพิ่มเติมกะทัดรัดสามารถถือได้สะดวก และผลดังกล่าวจึงเป็นส่วนหนึ่งที่กระตุ้นให้นักเรียน มีความสนใจ และมีความพึงพอใจต่อหนังสืออยู่ในเกณฑ์ดีมาก

ประการที่สอง การนำเสนอเนื้อหาของหนังสือ เป็นการบรรยายความรู้ด้านประวัติศาสตร์ของไทยที่เกี่ยวกับมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องราวที่คนไทยควรให้ความสนใจและเห็นคุณค่าเป็นอย่างยิ่ง ประกอบกับภายในหนังสือมีภาพถ่ายที่สวยงาม และมีคำบรรยายใต้ภาพถูกต้องตามหลักการจัดทำหนังสือที่ดี และมีการใช้ภาษาที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย ที่กล่าวถึงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียนของนักเรียน จากผลดังกล่าวจึงเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้นักเรียนมีความสนใจ และมีความพึงพอใจต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมอยู่ในเกณฑ์ดีมาก ซึ่งสูงกว่าสมมติฐานข้อที่ 3 ที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. หลังจากให้นักเรียนทดลองอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” แล้วควรพานักเรียนไปศึกษาแหล่งพื้นที่จริงเพื่อผู้เรียนจะได้เกิดความรู้ความเข้าใจ และเกิดความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทยให้มากขึ้น
2. การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทยอาจใช้สื่ออย่างอื่นแทนการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมก็ได้ เช่น วีดิทัศน์ ภาพยนตร์ และรูปภาพที่เกี่ยวข้องกับโบราณสถาน โบราณ วัตถุ นั้น ๆ

3. การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับเด็กควรคำนึงถึง ความยากง่าย และความน่าสนใจของเนื้อหา ตลอดจนภาพประกอบทุกบท เพื่อเป็นการสร้างความพึงพอใจของผู้อ่าน ให้มากยิ่งขึ้น

4. การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม เชิงอนุรักษ์ อาจเป็นสื่อด้านอื่นๆ ที่ไม่ใช่เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” เช่น การอนุรักษ์น้ำ การอนุรักษ์ป่า การอนุรักษ์ดิน เป็นต้น

ข้อเสนอเพื่อการทบทวนครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” ในระดับชั้นอื่นๆ ในระดับชั้นที่สูงกว่าระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 ขึ้นไป

2. ควรมีการศึกษาดูผลการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” กับตัวแปรอื่นๆ เช่น เจตคติ ความสามารถในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม และทักษะในการอ่านหนังสือ

3. ควรมีการศึกษาดูผลการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” กับความพึงพอใจต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมนี้ โดยการทดสอบเชิงอนุมาน ใช้ t-test One – group

4. ควรมีการทดสอบผู้เรียนหลังจากที่นักเรียนอ่านหนังสือจบแล้วในแต่ละบท เพื่อผลการเรียนรู้ของนักเรียนที่สูงขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนกพร อิศรานุวัฒน์. (2540). *ความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมจากขยะมูลฝอยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร*. ปริญญาโท กศ.ม. (สุขศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กรกนก ลัทธินันท์. (2539). *การพัฒนาและทดลองใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมสิ่งแวดล้อม “เรื่องของป่า” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (สิ่งแวดล้อมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาลัษณ์มิตดล. ถ่ายเอกสาร.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2520). *รายงานการสำรวจความสนใจและรสนิยมในการอ่านของเด็กและเยาวชนไทยปี 2519*. กรุงเทพฯ: เจริญการพิมพ์.
- . (2521). *หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง)*. พุทธศักราช 2533). (2533). กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- . (2534). *การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- . (2534). *คู่มือการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- . (2534). *รายงานการวิเคราะห์ / เรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อมกับนโยบายการศึกษาของไทย*. กรุงเทพฯ: ฝ่ายการพิมพ์ กรมวิชาการ.
- . (2544). *สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544* กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- กรรณิกา ไผ่จันทน์. (2541). *ผลการใช้ชุดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมตามวิธีการวิจัยในการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเจตคติต่อสิ่งแวดล้อม ในกิจกรรมชุมนุมวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. ปริญญาโท กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- . (2544: 7). *สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพฯ: กระทรวงฯ

- กฤษณา ศิริพัฒน์; และคณะ. (2545). การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “คำขวัญจังหวัดอุทัยธานี” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (หลักสูตรและการสอน). พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย มหาลันนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.
- กาญจนา ภาสุรพันธ์. (2531). ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อสภาพแวดล้อมภายในวิทยาลัยอาชีวศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตการศึกษา 8. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กิตติภา เจริญพร. (2544). การสร้างและทดลองใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “แนวปะการังหลังใหม่ของสิ่งมีชีวิตใต้ทะเล” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (สิ่งแวดล้อมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- กิตติมา ปริติดิกล. (2529). ทฤษฎีการบริหารองค์กร. กรุงเทพฯ: ธนะการพิมพ์
- คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก. (2534). เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรและห้วยขาแข้ง. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ.
- จันทร์จิรา รัตนไพบูลย์. (2549). การพัฒนาชุดกิจกรรมค่ายอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สำหรับนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 4. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การสอนสิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จันทร์เพ็ญ เชื้อพานิช. (2525). หน่วยที่ 2 สมรรถภาพของครูวิทยาศาสตร์ และ หน่วยที่ 7 เทคนิคการสอนวิทยาศาสตร์. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการสอนวิทยาศาสตร์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ยูไนเต็สดิโปรดักชั่น.
- จินตนา ใบกาชฎี. (2542). การจัดทำหนังสือสำหรับเด็ก. กรุงเทพฯ: สุริยาสาสน.
- จุฬารักษ์ ดำริห์กุล. (2536). พระนครศรีอยุธยา มรดกทางวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.
- ฉวีวรรณ คูหาภินันท์. (2527). การทำหนังสือสำหรับเด็ก. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: บุรพาสาสน.
- ชวาล แพรัตกุล. (2517). การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน. ใน เอกสารประชุมวิชาการ ครั้งที่ 2 ณ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- . (2526). เทคนิคการวัดผล. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- นฤมล สว่างแจ้ง ; ปิยาณี บุญธรรม ; พรทิพย์ ตรีสายลักษณ์ ; พิไลพร น้ำค้าง ; และ ปรียา จระพัฒน์ผลิน. (2541). มรดกโลกในประเทศไทย. รายงานประกอบการเรียน. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- นิตยา วัฒนศักดิ์. (2547). การศึกษาความรู้และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับมลพิษสิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวัน โดยใช้ชุดฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นุจรินทร์ ถิ่นทัพไทย. (2547). การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “เห็ดในระบบนิเวศของป่าสะแกราช” สำหรับนักเรียนช่วงชั้นปีที่ 3. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บันลือ พุกกะวัน. (2521). วรรณกรรมเด็ก. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2520). ทศนคติและการจัดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอนามัย. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ประสงค์ เอี่ยมอนันต์. (2537). บทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในสิ่งแวดล้อม 37. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม.
- ฝ่ายวิชาการ โรงเรียนพระแม่มาลีสาทร. (2545). หลักสูตรสถานศึกษา. ถ่ายเอกสาร.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2529). การสร้างและพัฒนาแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์. กรุงเทพฯ: สำนักงานทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- . (2538). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนักงานทดสอบทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- . (2540). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พินิจ เสาวภาคย์. (2530). การสร้างและทดลองใช้หนังสือนวนิยายประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (ประชากรศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- ไพรัช กุลวชิรารวรรณ์. (2529). การสร้างและทดลองใช้หนังสืออ่านประกอบประเภทเรื่องสั้นสำหรับวิชาประชากรศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (ประชากรศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- ไพโรจน์ เบาใจ. (2547). เทคโนโลยีสื่อสารการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานมูลนิธิ ศาสตราจารย์ หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ภพ เลหาไพบูลย์. (2540). แนวการสอนวิทยาศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บริษัท ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- ภิญโญ สาร. (2521). หลักการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุภา.

- วิเรืองรอง รัตนวิไลสกุล. (2543, กันยายน – ธันวาคม). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางสังคมกับความตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี. *มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต*. 1(3): 98.
- ลมูล รัตตากร. (2529). การเขียนและการแปลหนังสือสำหรับวัยรุ่น. กรุงเทพฯ: สุริยาสาน.
- ลัดดาวัลย์ กัณหาสุวรรณ. (2535). คู่มือพัฒนาการสอนสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: โอเอสพรีนติ้งเฮาส์.
- ลิวรรณ ภูมิไฉสกุล. (2532). ความพึงพอใจของบุคลากรฝ่ายบริการที่มีต่อการจัดสวัสดิการภายในมหาวิทยาลัยรามคำแหง. *ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.* กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วรรณกาญจน์ เอกจันทร์. (2545). อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย – ศรีสัชนาลัย – กำแพงเพชร.
- วรรณภา ณ สงขลา. (2537, เมษายน – มิถุนายน). การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม. *วารสารไทย*. 14(54): 29.
- วสิน อิงคพัฒนากุล. (2548). การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: ภาควิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วันทยา วงศ์ศิลปกรมย์. (2533). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนที่มีผลจากความพอใจในการได้เลือกบทเรียน. *ปริญญานิพนธ์ กศ.ด.* กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วาสนา จันทรอุไร. (2546). ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ต่อวิชาการงาน และอาชีพโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองเพชรบุรี. *สารนิพนธ์ กศ.ม.* กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิชัย ราษฎร์ศิริ. (2522). หลักสูตรและแบบเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2533). การพัฒนาหลักสูตรครบวงจร. กรุงเทพฯ: อักษรวัฒนา.
- วิเชียร เกตุสิงห์. (2538, กุมภาพันธ์ – มีนาคม). ค่าเฉลี่ยกับการแปลความหมาย: เรื่องง่ายๆ ที่บางครั้งก็พลาดได้. *ข่าววิจัยการศึกษาวารสารเก่า*. 18(3): 8 – 11.
- ศจีพร สมบูรณ์ทรัพย์. (2542). การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมชุดป่า : ห้องเรียนชีวิต สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง. *วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (สิ่งแวดล้อม)*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- ศุภวรรณ ศิริพิพัฒน์กุล. (2542). การอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง ปะการังสำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (วิทยาศาสตร์ศึกษา)*. ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.

- สถิตี วงศ์วรรค์. (2535). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: บุรพาสาน.
- สมบุญ ศิลปรุ่งธรรม. (2540). *ความรู้และความตระหนักของนักเรียนอาชีวศึกษาเกี่ยวกับมลพิษสิ่งแวดล้อม ในกรุงเทพมหานคร*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมบุรณ์ ชิตพงศ์ ; และคณะ. (2540). *เอกสารประกอบการอบรมเรื่องการวัดผลสัมฤทธิ์*.
กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมพร จารุณ. (2530). *การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์*. กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ.
- สมยศ นาวิการ. (2524). *การพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพฯ: สมหมายการพิมพ์.
- สมรภูมิ ขวัญคุ้ม. (2530). *ความพึงพอใจของบุคลากรมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒที่มีต่อการจัดสวัสดิการภายในโรงเรียน*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สาคร ธรรมศักดิ์. (2541). *ผลการสอนตามแนวคอนสตรัคติวิซึมแบบร่วมมือที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. (2542). *รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2540*. กรุงเทพฯ: วิทยุการปก.
- สุชนา สำเนียงสูง. (2546). *การพัฒนาชุดฝึกอบรมเรื่องสิ่งแวดล้อมชุมชนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุเทพ เมฆ. (2531). *ความพึงพอใจในบรรยากาศการเรียนการสอนของนักเรียนและครู โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนประเภทพาณิชยกรรม ในเขตการศึกษา 12*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุพัตรา ชมเกตุ. (2527). *วรรณกรรมสำหรับเด็กวัยรุ่น*. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- สุนด์ แซ่เล่า. (2546). *การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมประกอบภาพเรื่อง “ป่าไม้ของเรา” สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา การสอนสิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- สุมาลี วัฒนวงศ์. (2548). การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง “พืชสมุนไพรที่นำรู้” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสระบุรี. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (วิทยาศาสตร์การศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุรเชษฐ์ เชษฐมาต. (2539). มรดกโลกทางธรรมชาติ : หลักการ สถานภาพ และแนวโน้ม. กรุงเทพฯ: คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2544). จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล เหลือลมัย. (2542). การสร้างและทดลองใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “นกกาฮัง” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (สิ่งแวดล้อม).. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- เสาวนีย์ ลิกขาบัณฑิต. (2528). เทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: ภาควิชาครุศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- โสภณ ผาสุข. (2539). การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง กุ้งกุลาดำ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (วิทยาศาสตร์ศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- หลุย จำปาเทศ. (2533). จิตวิทยาการจูงใจ. กรุงเทพฯ: สามัคคีสาสน์ จำกัด.
- องอาจ นัยพัฒน์. (2548). วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดดา.
- อโนมา ไมหอม. (2542). การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมสุขภาพที่ดีของวัยรุ่น เรื่อง “การสร้างเสน่ห์เรื่องกรกิน” สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านยาวิ – ห้วยโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- อัศวิน บัวภูมิ. (2547). การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องมลพิษสิ่งแวดล้อม สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 4. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- Anuar, H. (1979). *Children's Information Services in Southeast Asia*. The School Librarian.
- Bloom, Benjamin S. ; Hasting, J. Thomas ; & George F. (1971). *Hand Book on Formative and Student Learning*. New York: McGraw Hill Company.
- Bloom, B.S. (1976). *Taxonomy of Education Objectives the Classification of Education Goals Handbook I : Cognitive Domain*. New York: David Mc Kay Company Inc.
- Bloom, Benjamin S. (1976). *Taxonomy of Education Objective, Handbook I Cognitive Domain*. New York: David Mc Kay Company Inc.
- Bundy, B.A. (1983, July). The Development of a Survey to Ascertain the Reading Preferences of Fourth, Fifth, and Sixth Graders. *Dissertation Abstracts International*. 1: 68 – A1.
- Carter, V. Good. (1973). *Dictionary of Education*. New York: McGraw – Hill Book Company, Inc.
- Eysenck, H.I.; & Arnold, W. (1972). *Encyclopedia of Psychology*. London: Search Press.
- Fosco, E.T. (1983). *The Relationship Between Children's Cognitive Level of Developmemt and their Responses to Literature*. New Yoak: Nofstar University.
- Lyness, Paul. (1951, December). Pattern in Mass Communication Tastes of the Young Audience. *Journal of Educational Psychology*. 48(8): 449 – 467.
- Skinner, B.F. (1971). *Beyongm Freedom and Dignity*. Toronto: A Bantam / Vintage Book.
- Whitehead, Alfred. (1967). *N. The Aims of Education and Otter Essay*. New York: The Free Press.
- Wofford, Barbara Ann. (1975). *Using Reading Miscue Analysis to Investigate Publisher's Suggest Readability Level for Elementary Science Textbook : A Comparative Study*. Virginia: Polytechnic Institute and State University.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ตัวอย่างจดหมายเชิญผู้เชี่ยวชาญ

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โทร. 5730

ที่ ศบ 0519.12/ 7104

วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน 2550

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณะบดีคณะศึกษาศาสตร์

เนื่องด้วย นางสาวสุกฤทธิ์ จรัสศรีสุนทร นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์บังอร พานทอง และ อาจารย์สมปอง ใจดีเฉย เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย ขอเรียนเชิญ อาจารย์สนอง ทองปาน เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย แบบวัดความตระหนัก เรื่อง การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย และ แบบวัดความพึงพอใจ เรื่อง การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวสุกฤทธิ์ จรัสศรีสุนทร และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพ็ญศิริ จีระเดชากุล)

คณะบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ ศบ 0519.12/7 /๕/

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

พ.ศ. ๒๕๕๐

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา (แผนกมัธยมศึกษา)

เนื่องด้วย นางสุกฤษี จรัสศรีสุนทร นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์บังอร พานทอง และ อาจารย์สมปอง ใจดีเจย เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในกรณีนี้ บัณฑิตวิทยาลัย ขอเรียนเชิญ อาจารย์มาริษา หงษ์ทอง เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย แบบวัดความตระหนัก เรื่อง การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย และ แบบวัดความพึงพอใจ เรื่อง การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสุกฤษี จรัสศรีสุนทร และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพ็ญศิริ จิระเดชากุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2664-1000 ต่อ 5730

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 02-212-3371 ต่อ 315, 081-323-6128

ภาคผนวก ข

ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียน
- แบบวัดความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย
- แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” สำหรับนักเรียนระดับ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

คำชี้แจง :

1. แบบทดสอบฉบับนี้เป็นแบบทดสอบเพื่อวัดความรู้จากการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม
2. แบบทดสอบเป็นแบบปรนัยชนิดเลือกคำตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ
3. ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย X ที่นักเรียนเห็นว่าถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียวลงใน

กระดาษคำตอบ

4. กำหนดเวลาในการทำข้อสอบ 50 นาที

1. ข้อใดกล่าวถูกต้องที่สุด

- ก. วัฒนธรรมเกิดขึ้นได้เอง
- ข. วัฒนธรรมเกิดจากการเรียนรู้ถ่ายทอด
- ค. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มั่นคงไม่เปลี่ยนแปลง
- ง. วัฒนธรรมทางวัตถุมีความสำคัญกว่าทางจิต

2. เพราะเหตุใดมนุษย์จึงสร้าง “วัฒนธรรม” ขึ้น

- ก. เพื่อการพึ่งพาอาศัยกัน
- ข. เพื่อสร้างระเบียบในการปกครอง
- ค. เพื่อสนองความต้องการด้านต่างๆ
- ง. เพื่อความสะดวกสบายในการอาชีพ

3. ที่กล่าวว่า “วัฒนธรรม คือ มรดกทางสังคม” หมายความว่าอย่างไร

- ก. เป็นสิ่งที่ทำให้สังคมมีระเบียบ
- ข. เป็นความงดงามที่มนุษย์สามารถชื่นชมได้
- ค. เป็นสิ่งที่สนองความต้องการทางจิตใจของมนุษย์
- ง. เป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อสังคมและสามารถถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังได้

4. ข้อใดเป็นวัฒนธรรมประเภท “สหธรรม”
 - ก. สิ่งต่างๆ ที่สมาชิกในสังคมประดิษฐ์ขึ้น
 - ข. ระเบียบข้อบังคับต่างๆ ของสังคมและกฎหมาย
 - ค. ขนบธรรมเนียมประเพณีและมารยาททางสังคม
 - ง. หลักในการดำเนินชีวิตที่ส่วนใหญ่ได้มาจากศาสนา
5. ข้อใดไม่ใช่ ลักษณะของวัฒนธรรม
 - ก. เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้
 - ข. เป็นสมบัติของคนในสังคม
 - ค. เกิดจากสัญชาตญาณของมนุษย์
 - ง. เกิดจากการดำรงชีวิตของมนุษย์
6. หน่วยงานใดที่มีหน้าที่ในการพิจารณาการขึ้นทะเบียนสิ่งที่มีลักษณะพิเศษสุดของประเทศต่างๆ เป็นมรดกโลก
 - ก. UN
 - ข. WHO
 - ค. UNICEF
 - ง. UNESCO
7. ข้อใดเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทยที่ได้รับการขึ้นทะเบียนล่าสุด
 - ก. แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง
 - ข. อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย
 - ค. อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร
 - ง. อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา
8. ข้อใดไม่ใช่คุณสมบัติของการได้รับการยกย่องเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม
 - ก. เป็นเอกลักษณ์หายากยิ่ง หรือเป็นของแท้ดั้งเดิม
 - ข. เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลยิ่ง เป็นแรงผลักดันให้เกิดการพัฒนาสืบต่อมา
 - ค. เป็นตัวแทนซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะด้านสถาปัตยกรรมเท่านั้น
 - ง. เป็นตัวอย่างของลักษณะเด่นชัดหรือขนบธรรมเนียมประเพณีแห่งสถาปัตยกรรมที่มีความเปราะบางด้วยตัวมันเอง

9. อุทยานประวัติศาสตร์แหล่งใดที่ยังไม่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย
- อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย
 - อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร
 - อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา
 - อุทยานประวัติศาสตร์ปราสาทหินพิมาย
10. การไปเที่ยวตามแหล่งอุทยานประวัติศาสตร์ต่าง ๆ ข้อใดเป็นการเก็บความระลึกถึงสถานที่นั้นได้อย่างถูกต้อง
- ถ่ายรูปไว้หลายๆ
 - จารึกชื่อและที่อยู่ไว้
 - ซื้อของที่ระลึกซึ่งทำจากฝีมือของชาวบ้าน
 - เก็บก้อนหินและดอกไม้แปลกๆ กลับไป
11. อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทยเมื่อใด
- พ.ศ. 2521
 - พ.ศ. 2531
 - พ.ศ. 2534
 - พ.ศ. 2540
12. ข้อใดไม่ใช่คุณสมบัติของเกณฑ์การได้รับขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย
- เป็นโบราณสถานที่เป็นงานชิ้นสำคัญ
 - มีความโดดเด่นของศิลปกรรมยุคแรกของไทย
 - เป็นจุดกำเนิดของการสร้างประเทศในเวลาต่อมา
 - เป็นแบบอย่างของความงามกว่าทุกประเทศใดในโลก
13. เจดีย์ที่เป็นเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมของอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยเรียกว่าเจดีย์รูปแบบใด
- ทรงระฆังคว่ำ
 - ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์
 - ทรงสูงชะลูดยอดมน
 - ทรงย่อมุมไม้สิบสอง

14. “สรีดภงส์” มีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมใดในสมัยสุโขทัย
- สระที่ขุดไว้กักเก็บน้ำ
 - ถนนที่สร้างไว้รอบอุทยาน
 - เขื่อนกักเก็บน้ำในการเกษตรกรรม
 - ประตูปะบายน้ำที่อยู่รอบเมืองสุโขทัย
15. ปฐมกษัตริย์แห่งกรุงสุโขทัยคือใคร
- พ่อขุนเม็งราย
 - พ่อขุนรามคำแหง
 - พ่อขุนศรีนาวนำถม
 - พ่อขุนศรีอินทราทิตย์
16. อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัยตั้งอยู่ในจังหวัดใด
- ตาก
 - สุโขทัย
 - พิษณุโลก
 - กำแพงเพชร
17. หากนักเรียนต้องการไปชมเตาทุเรียงที่ใช้ในการเผาเครื่องถ้วยชามสังคโลกของคนไทยในอดีต ควรไปชมได้ที่สถานที่ใด
- อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท
 - อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร
 - อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย
 - อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา
18. โครงกระดูกของมนุษย์ที่ถูกขุดพบในบริเวณชุมชนในเมืองศรีสัชนาลัย แหล่งที่พบอยู่ที่วัดใด
- วัดชมชื่น
 - วัดมหาธาตุ
 - วัดช้างล้อม
 - วัดเขาพนมเพลิง

19. ข้อใดไม่ใช่เหตุผลที่ทำให้กรมศิลปากรเสนอให้บรรจุอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชรไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5
- เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มพูนรายได้
 - เป็นแหล่งการศึกษาค้นคว้าทางประวัติศาสตร์
 - พัฒนาเฉพาะโบราณสถานที่สำคัญในเขตอุทยาน
 - ป้องกันการสูญหายของศิลปวัฒนธรรมอันเป็นมรดกของชาติ
20. ข้อใดไม่ใช่ลักษณะรูปแบบทางศิลปกรรมของโบราณสถานในอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร
- เป็นศิลปะแบบสุโขทัย
 - เป็นศิลปะแบบอยุธยาตอนปลายทั้งหมด
 - เป็นศิลปะผสมระหว่างสุโขทัยกับล้านนา
 - เป็นศิลปะผสมระหว่างสุโขทัยกับอยุธยา
21. ผู้สถาปนาอาณาจักรอยุธยาคือใคร
- สมเด็จพระรามาธิบดี
 - สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1
 - สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ
 - สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1
22. อุทยานประวัติศาสตร์อยุธยาให้คุณค่าสมกับความเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมใดโดดเด่นที่สุด
- มีโบราณสถานที่สวยงาม
 - เคยเป็นเมืองหลวงของไทยในอดีต
 - เป็นแหล่งอารยธรรมที่ยืนยันถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีต
 - เคยเป็นเมืองศูนย์กลางการคมนาคมของอาณาจักรใกล้เคียง
23. แม่น้ำสายสำคัญที่ไหลผ่านกรุงศรีอยุธยาได้แก่แม่น้ำอะไรบ้าง
- แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำน่าน แม่น้ำวัง
 - แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำท่าจีน แม่น้ำน่าน
 - แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำท่าจีน
 - แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำลพบุรี แม่น้ำป่าสัก

24. ปัจจัยสำคัญทางด้านกายภาพที่เอื้ออำนวยต่อการก่อตั้งเป็นอาณาจักรและเป็นราชธานีใหม่ของไทยคือข้อใด
- ความกว้างใหญ่ของพื้นที่
 - ความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่
 - ความสะดวกในการคมนาคม
 - ความเหมาะสมพอดีของประชากร
25. ศิลปวัฒนธรรมในอุทยานประวัติศาสตร์อยุธยาเป็นการผสมผสานระหว่างศิลปวัฒนธรรมใด
- สุโขทัย – ขอม
 - ล้านนา – ขอม
 - สุโขทัย – ล้านนา
 - ล้านนา – ล้านช้าง
26. แหล่งโบราณคดีบ้านเชียงซึ่งเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมอีกแห่งหนึ่งของไทยตั้งอยู่ในจังหวัดใด
- จังหวัดอุดรธานี
 - จังหวัดขอนแก่น
 - จังหวัดนครราชสีมา
 - จังหวัดอุบลราชธานี
27. วัตถุโบราณที่บ้านเชียงให้ความรู้ด้านใดแก่ประชาชน
- เศรษฐกิจ
 - มานุษยวิทยา
 - วิทยาศาสตร์
 - อุตสาหกรรม
28. ข้อใดไม่ใช่หลักฐานยืนยันว่าบ้านเชียงเคยเป็นแหล่งอารยธรรมของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ของไทย
- เครื่องปั้นดินเผาลายเขียนสี
 - โครงกระดูกมนุษย์จำนวนมาก
 - ตัวหนังสือที่ใช้สื่อสารของชาวบ้านเชียง
 - เครื่องมือเครื่องใช้ที่ทำด้วยเหล็กและสำริด

29. แหล่งโบราณคดีบ้านเชียงได้มีการสำรวจและขุดค้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ.ใด
- 2510
 - 2515
 - 2521
 - 2532
30. ถ้านักเรียนเป็นชาวบ้านเชียงนักเรียนจะมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์แหล่งโบราณคดีในชุมชนของตนอย่างไรที่เหมาะสมที่สุด
- เข้าไปช่วยเจ้าหน้าที่ทำงานทุกวันหยุด
 - เผยแพร่ความรู้และความสำคัญแก่นักท่องเที่ยว
 - ช่วยกีดกันชาวต่างชาติไม่ให้ถ่ายรูปวัตถุโบราณนั้นๆ
 - ออกกฎระเบียบในการเข้าชมบริเวณพิพิธภัณฑสถานบ้านเชียง
31. ข้อใดเป็นสาเหตุที่ทำให้มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทยถูกทำลายมากที่สุด
- ภัยธรรมชาติ
 - การกระทำของพืช
 - การกระทำของสัตว์
 - การกระทำของมนุษย์
32. จากสภาพปัญหาเกี่ยวกับความเสื่อมโทรมของมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทยในปัจจุบัน เราในฐานะเป็นประชาชนควรมีความรู้และทักษะด้านใดมากที่สุดที่จะช่วยแก้ปัญหาความเสื่อมโทรมนั้นได้
- ด้านสถาปนิก
 - ด้านอุตสาหกรรม
 - ด้านสังคมและวัฒนธรรม
 - ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
33. วิธีการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมที่ควรปฏิบัติเป็นอันดับแรก คือข้อใด
- คงสภาพเดิมไว้ให้เห็นของแท้ดั้งเดิม
 - ติดต่อสถาปนิกเพื่อออกแบบสร้างรูปทรงใหม่ให้สวยกว่าของเดิม
 - เผยแพร่ความรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกต่อคุณค่าความสำคัญของมรดกโลก
 - ห้ามประชาชนและนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติเข้าไปชมอย่างใกล้ชิด

34. นักเรียนจะมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของโบราณสถานโบราณวัตถุ ในชุมชนของตนด้วยวิธีใดที่ดีที่สุด
- ไปแจ้งผู้ปกครองให้หาวิธีแก้ไข
 - เข้าไปห้ามเมื่อเห็นคนกำลังทำลาย
 - แจ้งเจ้าหน้าที่ที่อยู่ในบริเวณที่เกิดเหตุให้ทราบ
 - บอกให้คนที่อยู่ในบริเวณนั้นเดินเข้าไปแจ้งเจ้าหน้าที่แทนตน
35. การแก้ไขปัญหาการทำลายสิ่งแวดล้อมควรเป็นหน้าที่ของใคร
- ประชาชนทุกคน
 - เจ้าหน้าที่ของบ้านเมือง
 - เฉพาะบุคคลที่ได้รับผลประโยชน์
 - นักกฎหมายจากหน่วยงานของรัฐ
36. ถ้านักเรียนต้องการเผยแพร่ข่าวสารความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในบริเวณอุทยาน ประวัติศาสตร์ที่อยู่ใกล้บ้านของตน วิธีใดที่สร้างความตระหนักได้มากที่สุด
- จัดทำแผ่นพับสำหรับแจกประชาชนที่มาท่องเที่ยว
 - จัดทำป้ายคำขวัญรณรงค์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามจุดต่าง ๆ
 - จัดรายการเสียงตามสายให้ประชาชนที่มาท่องเที่ยวได้ทราบสถานการณ์ที่ สิ่งแวดล้อมถูกทำลาย
 - จัดตั้งชมรมค่ายอาสาเพื่อเข้าไปจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ในเขตอุทยาน ประวัติศาสตร์
37. หน่วยงานใดทำหน้าที่ดูแลโบราณสถานโบราณวัตถุ
- กรมตำรวจ
 - กรมศิลปากร
 - กรมการปกครอง
 - กรมควบคุมมลพิษ
38. การบูรณะปฏิสังขรณ์องค์เจดีย์ในแหล่งอุทยานทางประวัติศาสตร์ต่างๆ ควรใช้วิธีการใด ที่เหมาะสมที่สุด
- เสริมฐานล่างให้มั่นคงแข็งแรงขึ้นอีก
 - เสริมยอดให้สูงขึ้นประดับด้วยทองคำแท้
 - สร้างเจดีย์ใหม่ให้ครอบเจดีย์เก่าที่ปรักหักพัง
 - ทำลายของเดิมแล้วสร้างเจดีย์ใหม่ขึ้นมาแทน

39. ถ้าจะแก้ไขปัญหาคาความเสื่อมโทรมของมรดกโลกอย่างได้ผลและยั่งยืนมากที่สุดควรดำเนินการอย่างไร

- ก. ออกกฎหมายควบคุมอย่างเข้มงวด
- ข. ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่จำเป็น
- ค. รัฐต้องเพิ่มงบประมาณในการแก้ปัญหาให้มากขึ้น
- ง. ให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อสร้างความตระหนัก

40. ท่านควรปฏิบัติอย่างไรเมื่อเข้าไปชมโบราณสถานโบราณวัตถุในเขตอุทยานประวัติศาสตร์

- ก. นำอาหารเข้าไปปกรับประทานเอง
- ข. นำเศษก้อนอิฐก้อนหินกลับมาทำการวิจัย
- ค. เดินชมและจดบันทึกรายละเอียดของข้อมูล
- ง. รีบเข้าไปชมโดยไม่สนใจกฎระเบียบของการเข้าชม

เฉลยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย”
สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ข้อ 1.	ข	ข้อ 11.	ค	ข้อ 21.	ข	ข้อ 31.	ง
ข้อ 2.	ค	ข้อ 12.	ง	ข้อ 22.	ค	ข้อ 32.	ง
ข้อ 3.	ง	ข้อ 13.	ข	ข้อ 23.	ง	ข้อ 33.	ค
ข้อ 4.	ค	ข้อ 14.	ค	ข้อ 24.	ข	ข้อ 34.	ค
ข้อ 5.	ค	ข้อ 15.	ง	ข้อ 25.	ก	ข้อ 35.	ก
ข้อ 6.	ง	ข้อ 16.	ข	ข้อ 26.	ก	ข้อ 36.	ง
ข้อ 7.	ก	ข้อ 17.	ค	ข้อ 27.	ข	ข้อ 37.	ข
ข้อ 8.	ค	ข้อ 18.	ก	ข้อ 28.	ค	ข้อ 38.	ค
ข้อ 9.	ง	ข้อ 19.	ค	ข้อ 29.	ก	ข้อ 39.	ง
ข้อ 10.	ค	ข้อ 20.	ข	ข้อ 30.	ข	ข้อ 40.	ค

แบบวัดความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย

สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

คำชี้แจง

1. แบบวัดนี้เป็นแบบวัดความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการทราบความคิดเห็นและความรู้สึกต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย
2. นักเรียนมีอิสระในการเลือกตอบตามความคิดเห็นของนักเรียน คำตอบของนักเรียนไม่มีถูกหรือผิด และคำตอบเหล่านี้ไม่มีผลใดๆ ต่อคะแนนสอบของนักเรียน
3. แบบวัดความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทยชุดนี้ มีข้อความทั้งหมด 20 ข้อความ กรุณาตอบให้ครบทุกข้อความ
4. แบบวัดความตระหนักเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ คือ 5, 4, 3, 2 และ 1 ซึ่งหมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ตามรายละเอียดดังนี้

ข้อความเชิงบวกมีเกณฑ์ในการให้คะแนน ดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	5 คะแนน
เห็นด้วย	ให้	4 คะแนน
ไม่แน่ใจ	ให้	3 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	ให้	2 คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	1 คะแนน

ข้อความเชิงลบมีเกณฑ์ในการให้คะแนน ดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	1 คะแนน
เห็นด้วย	ให้	2 คะแนน
ไม่แน่ใจ	ให้	3 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	ให้	4 คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	5 คะแนน

5. วิธีตอบแบบวัดให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อให้เข้าใจและพิจารณาเลือกให้รอบคอบ โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องด้านขวาของข้อความที่ตรงกับความคิดเห็นของนักเรียนโดยใน 1 ข้อ นักเรียนสามารถทำเครื่องหมายได้เพียง 1 ช่องเท่านั้น

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. ท่านรู้สึกภาคภูมิใจที่ประเทศไทยมีแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้					
2. ท่านรู้สึกไม่พอใจที่เห็นโบราณสถานและโบราณวัตถุถูกทำลาย					
3. การป้องกันไม่ให้คนทำลายมรดกโลก โดยเฉพาะมรดกโลกทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ควรทำ					
4. ท่านรู้สึกไม่สบายใจที่เห็นข่าวทางโทรทัศน์และทางหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับการลักลอบขุดหาสมบัติตามบริเวณโบราณสถานต่าง ๆ					
5. ท่านรู้สึกดีใจเมื่อมีการรณรงค์การบูรณะปฏิสังขรณ์ในเขตอุทยานประวัติศาสตร์อันเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย					
6. ท่านเห็นด้วยกับการมีกฎหมายลงโทษแก่ผู้บุกรุกทำลายโบราณสถานโบราณวัตถุในเขตแหล่งโบราณคดีและแหล่งอุทยานประวัติศาสตร์ต่าง ๆ					
7. ขยะที่ถูกทิ้งตามแหล่งท่องเที่ยว เช่น ตามบริเวณโบราณสถาน โบราณวัตถุต่าง ๆ ไม่ส่งผลกระทบต่อคุณค่าของความเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
8. ท่านเชื่อว่าหากปล่อยให้โบราณสถาน โบราณวัตถุที่เป็นมรดกโลกของไทยให้คงไว้ ตามกาลเวลาเป็นวิธีการอนุรักษ์ที่ดีที่สุด					
9. หากมีกิจกรรมรณรงค์การอนุรักษ์มรดก ทางวัฒนธรรม ท่านยินดีเข้าร่วมกิจกรรมด้วย					
10. ท่านรู้สึกยุ่งยากกับการเป็นพลเมืองดีที่ ต้องคอยสอดส่องดูแลความเสียหายต่อ โบราณสถานโบราณวัตถุ					
11. การให้ความรู้เรื่องความสำคัญของการ เป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม เป็นเรื่องที่จำเป็น					
12. ท่านควรรีบแจ้งเจ้าหน้าที่หรือผู้มีส่วน เกี่ยวข้องทันทีเมื่อท่านพบการทำลาย โบราณสถาน โบราณวัตถุอันเป็นมรดกทาง วัฒนธรรม					
13. การรณรงค์การปลูกฝังค่านิยมให้เด็ก และเยาวชนรักและหวงแหนในแหล่ง โบราณสถาน โบราณวัตถุในท้องถิ่นของตน เป็นแนวทางการแก้ปัญหาการทำลาย สิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน					
14. การดูแลรักษาแหล่งโบราณสถาน โบราณวัตถุในเขตอุทยานประวัติศาสตร์เป็น เรื่องเฉพาะเจ้าหน้าที่ในอุทยาน					
15. ควรกล่าวตักเตือนเมื่อเห็นเพื่อน ๆ ขึ้น ไปปีนป่ายโบราณสถานต่าง ๆ เมื่อเวลาไป ทัศนศึกษาตามสถานที่อุทยานต่าง ๆ					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
16. ท่านรู้สึกพอใจเมื่อเห็นนักท่องเที่ยวทุกคน ไม่ทิ้งขยะเรี่ยราดในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว					
17. ข่าวสารการลักลอบตัดเศียรพระพุทธรูป เป็นเรื่องเฉย ๆ					
18. การตั้งชมรมอนุรักษ์มรดกโลกในโรงเรียน ไม่ถือเป็นการช่วยในการแก้ปัญหาการทำลาย สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม					
19. เศียรพระพุทธรูปตามโบราณสถาน ต่างๆ ที่หายไปไม่กระทบกระเทือนต่อ ความรู้สึกใดๆ ต่อท่าน					
20. ท่านก็เป็นบุคคลสำคัญที่มีส่วนช่วยใน การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมในชุมชน					

แบบประเมินความพึงพอใจ

หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง”การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” สำหรับนักเรียน

คำชี้แจง : แบบประเมินความพึงพอใจหนังสืออ่านเพิ่มเติมแบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจหนังสืออ่านเพิ่มเติม

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นอื่นๆ เกี่ยวกับหนังสือ

ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงหรือลงในช่องที่ตรงกับ
ความคิดเห็นของนักเรียนมากที่สุดและเขียนข้อความในช่องว่างให้สมบูรณ์

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว

ชื่อนามสกุล

เพศ ☐ ชาย

☐ หญิง

อายุ ปี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่/.....

ท่านเคยอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมเกี่ยวกับมรดกโลกมาก่อนหรือไม่

☐ เคย เรื่อง

☐ ไม่เคย

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจหนังสืออ่านเพิ่มเติม

รายการประเมิน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ลักษณะของเนื้อหา					
1. เนื้อหาให้ความรู้ที่มีประโยชน์แก่นักเรียนเพิ่มขึ้น					
2. เนื้อหาน่าสนใจ ชวนให้อยากอ่าน					
3. ความยาวของเนื้อหา มีความเหมาะสม					
4. เนื้อหาอ่านแล้วชวนให้เห็นคุณค่าแก่การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม					
5. การจัดลำดับเนื้อหาเหมาะสมและต่อเนื่องกัน					
ลักษณะของภาษาที่ใช้					
6. ภาษาที่ใช้อ่านแล้วเข้าใจง่าย					
7. ขนาดของตัวอักษรมองเห็นได้ชัดเจน					
8. ตัวอักษรมีความเป็นระเบียบ					
9. ชื่อเรื่องเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง					
10. ชื่อเนื้อหาแต่ละบทเหมาะสมกับเนื้อหา					
ลักษณะการจัดภาพ					
11. ภาพปกมีความสวยงามน่าสนใจ					
12. ภาพปกเหมาะสมกับชื่อเรื่อง					
13. ภาพประกอบแต่ละบทเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง					
14. ภาพประกอบสวยงามชัดเจนและเข้าใจง่าย					
15. การจัดวางภาพประกอบมีความเหมาะสม					
ลักษณะการจัดรูปเล่ม					
16. รูปเล่มภายนอกสวยงามน่าสนใจ					
17. ขนาดของหนังสือมีความเหมาะสม สามารถจับถือได้สะดวก					
18. ความหนาของหนังสือมีความเหมาะสม					
19. การจัดวางหน้าของหนังสือเหมาะสมอ่านได้สะดวก					
20. การเข้าเล่มมีความคงทนถาวร					

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นอื่นๆ เกี่ยวกับหนังสือ

1. เมื่อนักเรียนอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมเล่มนี้แล้วนักเรียนเห็นว่าเนื้อเรื่องเป็นอย่างไร

☐ น่าสนใจมากที่สุด

☐ น่าสนใจ

☐ เฉย ๆ

☐ ไม่ค่อยน่าสนใจ

☐ ไม่น่าสนใจเลย

2. หนังสือเล่มนี้มีเนื้อหาที่ให้ความรู้ความเข้าใจเพิ่มเติมในเรื่องมรดกโลกทางวัฒนธรรมแก่นักเรียน
มากน้อยแค่ไหน

☐ มากที่สุด

☐ มาก

☐ ปานกลาง

☐ น้อย

☐ น้อยที่สุด

3. นักเรียนคิดว่าหนังสือเล่มนี้ควรปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใดอีกบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณนักเรียนทุกคน

สุกุลธีร์ จรัสศรีสุนทร

ภาคผนวก ค

ผลการประเมินความสอดคล้อง (IOC) ของผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ 5 คน

- แบบประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม
- แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจำนวน 40 ข้อ
- แบบวัดความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย
- แบบวัดความพึงพอใจที่มีต่อการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม

ตาราง 10 แสดงผลการประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติมของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน

รายการประเมิน	ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	IOC	สรุปผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
ด้านเนื้อหาและการนำเสนอเนื้อหา								
1. เนื้อหามีความถูกต้องตามหลักวิชาการ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
2. เนื้อหาครอบคลุมและตรงตามวัตถุประสงค์	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
3.การจัดลำดับเนื้อหามีความเหมาะสมและต่อเนื่อง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
4.การกำหนดหัวข้อเรื่องสอดคล้องกับเนื้อหาเรื่องนั้น ๆ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
5.เนื้อหาเหมาะสมกับวัยและระดับความรู้ของผู้อ่าน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
6.ความยาวของเนื้อหามีความเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
7.เนื้อหาสามารถช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ ที่ถูกต้องให้กับผู้อ่านได้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
ด้านภาษาที่ใช้								
8.ภาษาที่ใช้อ่านเข้าใจง่าย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
9. ภาษาที่ใช้เหมาะสมกับระดับความรู้ของผู้อ่าน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
10.ขนาดของตัวอักษรเหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน	+1	0	+1	+1	+1	4	0.8	ใช้ได้
11.การจัดวางตัวอักษรเหมาะสมและสัมพันธ์	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
12.ชื่อเรื่องเหมาะสมกับเนื้อหา	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
13.ชื่อเนื้อหาแต่ละตอนเหมาะสมกับเนื้อเรื่องกับภาพประกอบ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
14. ภาพปกสื่อความหมายและสัมพันธ์กับเนื้อเรื่อง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
15. ภาพปกสวยงาม ชัดเจน และน่าสนใจ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
16.ภาพประกอบสวยงามและสอดคล้องกับเนื้อหา	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
17. ภาพประกอบดูแล้วเข้าใจง่ายและชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
18.การจัดวางภาพประกอบมีความเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
19. ขนาดของภาพประกอบเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้

ตาราง 10 (ต่อ)

รายการประเมิน	ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	IOC	สรุปผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
ด้านการจัดรูปเล่ม								
20. รูปเล่มภายนอกสวยงามและน่าสนใจ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
21. ขนาดของหนังสือสามารถจับถือได้สะดวก	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
22. ความกว้างและความยาวของหนังสือเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
23.ความหนาของหนังสือเหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
24. การเข้ารูปเล่มมีความคงทนถาวร	+1	+1	0	+1	+1	4	0.8	ใช้ได้
25. การจัดวางหน้าหนังสือและขนาดตัวอักษรเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	0	4	0.8	ใช้ได้

* หมายเลข 1, 2, 3, 4 และ 5 หมายถึงผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1, 2, 3, 4 และ 5 ตามลำดับ
ผลการประเมินโดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.98

ตาราง 11 แสดงความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำนวน 40 ข้อ
ของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5

แบบทดสอบท้ายบท	ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	IOC	สรุปผล
	ข้อที่	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4			
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
9	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
10	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
11	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
12	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
13	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
14	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
15	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
16	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
17	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
18	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
19	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
20	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
21	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
22	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
23	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
24	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
25	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้

ตาราง 11 (ต่อ)

แบบทดสอบท้ายบท	ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	IOC	สรุปผล	
	ข้อที่	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4				คนที่ 5
	26	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	27	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	28	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	29	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	30	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	31	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	32	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	33	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	34	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	35	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	36	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	37	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	38	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	39	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
	40	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้

* หมายเลข 1, 2, 3, 4 และ 5 หมายถึงผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1, 2, 3, 4 และ 5 ตามลำดับ
 ผลการประเมินโดยรวมนี้อาจมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00

ตาราง 12 แสดงความสอดคล้องของแบบวัดความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม
ของไทย ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน

แบบทดสอบข้อที่	ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	IOC	สรุปผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
5	+1	0	+1	+1	+1	4	0.8	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
9	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
10	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
11	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
12	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
13	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
14	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
15	+1	+1	+1	+1	0	4	0.8	ใช้ได้
16	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
17	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
18	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
19	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
20	+1	+1	0	+1	+1	4	0.8	ใช้ได้

* หมายเลข 1, 2, 3, 4 และ 5 หมายถึงผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1, 2, 3, 4 และ 5 ตามลำดับ
ผลการประเมินโดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.97

ตาราง 13 แสดงความสอดคล้องของวัดความพึงพอใจต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมของผู้เชี่ยวชาญ
จำนวน 5 คน

แบบทดสอบข้อที่	ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	IOC	สรุปผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
5	+1	0	+1	+1	+1	4	0.8	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
7	+1	+1	0	+1	+1	4	0.8	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
9	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
10	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
11	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
12	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
13	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
14	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
15	+1	+1	+1	+1	0	4	0.8	ใช้ได้
16	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
17	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
18	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
19	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
20	+1	+1	0	+1	+1	4	0.8	ใช้ได้

* หมายเลข 1, 2, 3, 4 และ 5 หมายถึงผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1, 2, 3, 4 และ 5 ตามลำดับ
ผลการประเมินโดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.99

ภาคผนวก ง

ผลการพัฒนา และการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย”

- ค่าคะแนนการประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติมของผู้เชี่ยวชาญ 5 คน
- ค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดความตระหนัก
- คะแนนแบบทดสอบท้ายบทของหนังสืออ่านเพิ่มเติมบททั้ง 8 บท
- คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม
- คะแนนความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทยก่อนและหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม
- คะแนนความพึงพอใจของนักเรียนต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม

ตาราง 14 แสดงค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 40 ข้อ

ข้อที่	P	r	แปลผล
1	0.56	0.38	ใช้ได้
2	0.25	0.25	ใช้ได้
3	0.69	0.63	ใช้ได้
4	0.31	0.38	ใช้ได้
5	0.44	0.63	ใช้ได้
6	0.69	0.38	ใช้ได้
7	0.31	0.38	ใช้ได้
8	0.50	0.50	ใช้ได้
9	0.25	0.50	ใช้ได้
10	0.38	0.25	ใช้ได้
11	0.25	0.25	ใช้ได้
12	0.31	0.63	ใช้ได้
13	0.25	0.50	ใช้ได้
14	0.31	0.38	ใช้ได้
15	0.50	1.00	ใช้ได้
16	0.25	0.50	ใช้ได้
17	0.25	0.50	ใช้ได้
18	0.25	0.50	ใช้ได้
19	0.31	0.38	ใช้ได้
20	0.44	0.38	ใช้ได้
21	0.44	0.88	ใช้ได้
22	0.56	0.63	ใช้ได้
23	0.44	0.63	ใช้ได้
24	0.31	0.63	ใช้ได้

ตาราง 14 (ต่อ)

ข้อที่	P	r	แปลผล
25	0.44	0.63	ใช้ได้
26	0.50	0.75	ใช้ได้
27	0.50	1.00	ใช้ได้
28	0.31	0.63	ใช้ได้
29	0.25	0.50	ใช้ได้
30	0.56	0.63	ใช้ได้
31	0.63	0.75	ใช้ได้
32	0.31	0.38	ใช้ได้
33	0.25	0.50	ใช้ได้
34	0.31	0.63	ใช้ได้
35	0.50	1.00	ใช้ได้
36	0.25	0.50	ใช้ได้
37	0.38	0.50	ใช้ได้
38	0.31	0.63	ใช้ได้
39	0.50	0.75	ใช้ได้
40	0.56	0.63	ใช้ได้

ได้ค่าความยากง่ายระหว่าง 0.25 ถึง 0.69 และมีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.25 ถึง 1.00 มีข้อที่อยู่ในเกณฑ์ใช้ได้ จำนวน 40 ข้อ แล้วนำไปหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้สูตร KR_{20}

$$\begin{aligned}
 r_{tt} &= \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{pq}{S_t^2} \right] \\
 &= \frac{30}{30-1} \left[1 - \frac{pq}{S_t^2} \right] \\
 &= 1.03 \times 0.79 \\
 &= 0.82
 \end{aligned}$$

ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเท่ากับ 0.82

ตาราง 15 ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย จำนวน 20 ข้อ

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก	แปลผล
ข้อ 1	2.393	สามารถจำแนกได้
ข้อ 2	2.256	สามารถจำแนกได้
ข้อ 3	3.416	สามารถจำแนกได้
ข้อ 4	4.583	สามารถจำแนกได้
ข้อ 5	7.000	สามารถจำแนกได้
ข้อ 6	4.583	สามารถจำแนกได้
ข้อ 7	9.000	สามารถจำแนกได้
ข้อ 8	2.397	สามารถจำแนกได้
ข้อ 9	3.864	สามารถจำแนกได้
ข้อ 10	5.657	สามารถจำแนกได้
ข้อ 11	4.292	สามารถจำแนกได้
ข้อ 12	4.243	สามารถจำแนกได้
ข้อ 13	7.000	สามารถจำแนกได้
ข้อ 14	3.862	สามารถจำแนกได้
ข้อ 15	3.035	สามารถจำแนกได้
ข้อ 16	5.292	สามารถจำแนกได้
ข้อ 17	5.814	สามารถจำแนกได้
ข้อ 18	3.862	สามารถจำแนกได้
ข้อ 19	3.862	สามารถจำแนกได้
ข้อ 20	2.701	สามารถจำแนกได้

ค่า t ที่ $df = 29$ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่า 2.045

ผลการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย จำนวน 20 ข้อ ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบเท่ากับ 0.91

ตาราง 16 คะแนนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนท้ายบท ก่อนและหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม ของนักเรียนจำนวน 30 คน คะแนนเต็ม 80 คะแนน

นักเรียน	บทที่ 1		บทที่ 2		บทที่ 3		บทที่ 4		บทที่ 5		บทที่ 6		บทที่ 7		บทที่ 8	
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง
1	5	10	6	10	6	10	3	10	7	10	5	10	5	10	5	10
2	5	8	4	10	2	9	2	9	3	9	3	8	5	10	5	9
3	6	9	4	8	4	10	2	10	4	10	3	9	4	8	5	10
4	5	10	6	10	6	9	5	10	6	9	5	9	6	10	6	9
5	6	9	6	10	6	10	3	10	6	10	6	10	5	9	6	10
6	5	10	6	9	6	10	4	10	6	8	5	9	6	7	6	8
7	5	10	6	10	4	10	4	10	4	10	4	10	5	9	5	10
8	4	9	6	9	5	9	5	9	5	8	4	8	5	8	5	8
9	6	10	7	10	7	10	7	10	8	10	6	9	6	9	6	10
10	5	10	6	9	3	7	4	10	4	8	4	9	5	9	5	9
11	4	9	5	9	5	7	5	9	5	8	6	8	5	8	5	7
12	7	10	7	10	6	10	5	10	6	10	6	10	5	10	6	10
13	6	10	6	9	5	9	6	10	5	10	4	7	4	10	5	10
14	5	10	6	9	3	10	2	10	6	10	4	9	6	10	6	9
15	6	10	7	10	6	9	6	10	5	8	5	9	6	10	5	10
16	4	9	5	9	4	7	4	10	6	8	6	9	5	8	6	10
17	6	10	6	10	5	10	5	10	5	10	4	10	4	10	6	10

ตาราง 16 (ต่อ)

นักเรียน	บทที่ 1		บทที่ 2		บทที่ 3		บทที่ 4		บทที่ 5		บทที่ 6		บทที่ 7		บทที่ 8	
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง
18	6	10	7	10	5	9	6	10	6	9	5	10	5	10	5	10
19	6	10	7	10	5	10	2	10	5	8	4	10	3	9	5	10
20	6	10	5	9	4	8	3	10	4	10	5	9	5	9	5	10
21	6	10	6	10	5	10	5	10	4	10	4	9	5	9	6	9
22	5	10	6	10	5	10	6	10	5	9	4	9	4	7	6	9
23	6	10	6	10	7	10	4	10	5	10	5	9	6	7	6	9
24	5	10	5	10	5	10	4	10	4	8	6	9	5	8	6	8
25	4	9	5	10	3	10	5	10	5	10	5	9	4	9	6	10
26	6	10	6	10	6	10	5	10	7	10	6	10	6	9	6	10
27	6	10	6	9	5	10	5	10	6	9	6	9	5	8	4	8
28	6	9	6	10	5	9	6	9	4	10	6	9	6	8	6	10
29	6	10	6	10	5	10	6	9	4	9	4	9	5	9	6	10
30	5	9	4	10	4	9	3	9	5	10	6	10	6	9	6	10
รวม	163	290	174	289	147	281	132	294	155	278	146	274	152	266	166	282

ตาราง 17 คะแนนก่อนและหลังเรียนของแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (คะแนนเต็ม 40 คะแนน)

คนที่	คะแนนก่อนเรียน	คะแนนหลังเรียน	ผลต่าง (D)	ผลต่างยกกำลังสอง (D^2)
1	25	40	15	225
2	12	28	16	256
3	20	32	12	144
4	23	31	8	64
5	15	26	11	121
6	9	29	20	400
7	21	32	11	121
8	9	32	23	529
9	23	28	5	25
10	16	35	19	361
11	21	30	9	81
12	23	38	15	225
13	20	35	15	225
14	21	34	13	169
15	25	36	11	121
16	19	35	16	256
17	15	33	18	324
18	24	36	12	144
19	22	35	13	169
20	17	35	18	324
21	23	36	13	169
22	18	35	17	289
23	26	34	8	64
24	21	30	9	81
25	17	38	21	441
26	25	39	14	196
27	15	38	23	529
28	22	36	14	196
29	14	39	25	625
30	19	33	14	196
รวม	580	1018	438	7070
$\bar{X}$	19.33	33.93	14.60	235.67
S.D.	4.62	3.58	4.83	150.13

ตาราง 18 คะแนนความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย

นักเรียน	ก่อนอ่าน	หลังอ่าน	ผลต่าง (D)	D2
1	3.80	4.70	0.90	0.81
2	3.90	4.35	0.45	0.20
3	3.25	4.55	1.30	1.69
4	3.75	4.80	1.05	1.10
5	3.60	3.95	0.35	0.12
6	3.40	4.25	0.85	0.72
7	4.05	4.85	0.80	0.64
8	4.10	4.65	0.55	0.30
9	4.00	4.25	0.25	0.06
10	4.25	3.75	-0.50	0.25
11	4.00	4.20	0.20	0.04
12	4.10	4.75	0.65	0.42
13	3.60	4.20	0.60	0.36
14	3.85	4.45	0.60	0.36
15	3.40	4.55	1.15	1.32
16	3.40	4.90	1.50	2.25
17	4.50	4.85	0.35	0.12
18	4.50	4.50	0.00	0.00
19	3.60	4.80	1.20	1.44
20	4.55	4.95	0.40	0.16
21	4.20	4.80	0.60	0.36
22	4.45	4.90	0.45	0.20
23	4.50	4.90	0.40	0.16
24	3.80	4.90	1.10	1.21
25	3.85	3.80	-0.05	0.00
26	3.95	4.90	0.95	0.90
27	4.35	3.85	-0.50	0.25
28	3.95	3.85	-0.10	0.01
29	4.25	4.50	0.25	0.06
30	3.90	4.85	0.95	0.90
รวม	118.80	135.50	16.70	16.45
$\bar{X}$	3.83	4.26		
S.D.	0.35	0.34		

ตาราง 19 คะแนนความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย ก่อนอ่าน

นักเรียน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ท่านรู้สึกภาคภูมิใจที่ประเทศไทยมีแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้	4.43	.50	มาก
2. ท่านรู้สึกไม่พอใจที่เห็นโบราณสถานและโบราณวัตถุถูกทำลาย	4.50	.51	มากที่สุด
3. การป้องกันไม่ให้คนทำลายมรดกโลกโดยเฉพาะมรดกโลกทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ควรทำ	4.50	.57	มากที่สุด
4. ท่านรู้สึกไม่สบายใจที่เห็นข่าวทางโทรทัศน์และทางหน้าหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับการลักลอบขุดหาสมบัติตามบริเวณโบราณสถานต่าง ๆ	4.07	.64	มาก
5. ท่านรู้สึกดีใจเมื่อมีการรณรงค์การบูรณะปฏิสังขรณ์ในเขตอุทยานประวัติศาสตร์อันเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย	4.03	.61	มาก
6. ท่านเห็นด้วยกับการมีกฎหมายลงโทษแก่ผู้บุกรุกทำลายโบราณสถานโบราณวัตถุในเขตแหล่งโบราณคดีและแหล่งอุทยานประวัติศาสตร์ต่าง ๆ	4.43	.50	มาก
7. ขยะที่ถูกทิ้งตามแหล่งท่องเที่ยว เช่น ตามบริเวณโบราณสถาน โบราณวัตถุต่าง ๆ ไม่ส่งผลกระทบต่อคุณค่าของความเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม**	3.87	1.14	มาก
8. ท่านเชื่อว่าหากปล่อยให้โบราณสถานโบราณวัตถุที่เป็นมรดกโลกของไทยให้คงไว้ตามกาลเวลาเป็นวิธีการอนุรักษ์ที่ดีที่สุด**	3.10	.71	ปานกลาง
9. หากมีกิจกรรมรณรงค์อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ท่านยินดีเข้าร่วมกิจกรรมด้วย	3.53	.68	มาก
10. ท่านรู้สึกยุ่งยากกับการเป็นพลเมืองดีที่ต้องคอยสอดส่องดูแลความเสียหายต่อโบราณสถานโบราณวัตถุ**	3.53	.90	มาก
11. การให้ความรู้เรื่องความสำคัญของการเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่จำเป็น	4.07	.52	มาก

ตาราง 19 (ต่อ)

นักเรียน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
12. ท่านรีบแจ้งเจ้าหน้าที่หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทันทีเมื่อท่านพบการทำลายโบราณสถาน โบราณวัตถุอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรม	3.87	.78	มากที่สุด
13. การรณรงค์การปลูกฝังค่านิยมให้เด็ก และเยาวชนรักและหวงแหนในแหล่งโบราณสถาน โบราณวัตถุในท้องถิ่นของตนเป็นแนวทางการแก้ปัญหาการทำลายสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน	4.37	.76	มาก
14. การดูแลรักษาแหล่งโบราณสถานโบราณวัตถุในเขตอุทยานประวัติศาสตร์เป็นเรื่องเฉพาะเจ้าหน้าที่ในอุทยาน**	3.67	1.15	มาก
15. ควรกล่าวตักเตือนเมื่อเห็นเพื่อน ๆ ขึ้นไปปีนป่ายโบราณสถานต่าง ๆ เมื่อเวลาไปทัศนศึกษาตามสถานที่อุทยานต่าง ๆ	4.03	.67	มาก
16. ท่านรู้สึกพอใจเมื่อเห็นนักท่องเที่ยวทุกคนไม่ทิ้งขยะเรี่ยราดในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว	4.33	.80	มาก
17. ข่าวการลักลอบตัดเศียรพระพุทธรูปเป็นเรื่องเฉยๆ สำหรับท่าน**	4.03	1.19	มาก
18. การตั้งชมรมอนุรักษ์มรดกโลกในโรงเรียนไม่ถือเป็นการช่วยในการแก้ปัญหาการทำลายสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม**	3.50	.73	มาก
19. เมื่อเห็นซากเจดีย์ตามอุทยานประวัติศาสตร์ต่างๆ ทรุดโทรมมากไม่กระทบกระเทือนต่อความรู้สึก ใด ๆ ต่อท่าน**	3.70	.95	มากที่สุด
20. ท่านก็เป็นบุคคลสำคัญที่มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมในชุมชน	3.63	.67	มาก
รวม	3.96	.36	มาก

หมายเหตุ ข้อที่มีความหมาย ** ทำยข้อความ เป็นข้อความทางลบ (Negative)

ตาราง 20 คะแนนความตระหนักต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย หลังอ่าน

นักเรียน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ท่านรู้สึกภาคภูมิใจที่ประเทศไทยมีแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้	4.90	.31	มากที่สุด
2. ท่านรู้สึกไม่พอใจที่เห็นโบราณสถานและโบราณวัตถุถูกทำลาย	4.73	.45	มากที่สุด
3. การป้องกันไม่ให้คนทำลายมรดกโลกโดยเฉพาะมรดกโลกทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ควรทำ	4.77	.43	มากที่สุด
4. ท่านรู้สึกไม่สบายใจที่เห็นข่าวทางโทรทัศน์และทางหน้าหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับการลักลอบขุดหาสมบัติตามบริเวณโบราณสถานต่าง ๆ	4.70	.47	มากที่สุด
5. ท่านรู้สึกดีใจเมื่อมีการรณรงค์การบูรณะปฏิสังขรณ์ในเขตอุทยานประวัติศาสตร์อันเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย	4.40	.56	มาก
6. ท่านเห็นด้วยกับการมีกฎหมายลงโทษแก่ผู้บุกรุกทำลายโบราณสถานโบราณวัตถุในเขตแหล่งโบราณคดีและแหล่งอุทยานประวัติศาสตร์ต่าง ๆ	4.60	.50	มากที่สุด
7. ขยะที่ถูกทิ้งตามแหล่งท่องเที่ยว เช่น ตามบริเวณโบราณสถาน โบราณวัตถุต่าง ๆ ไม่ส่งผลกระทบต่อคุณค่าของความเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม**	4.67	.48	มากที่สุด
8. ท่านเชื่อว่าหากปล่อยให้โบราณสถานโบราณวัตถุที่เป็นมรดกโลกของไทยให้คงไว้ตามกาลเวลาเป็นวิธีการอนุรักษ์ที่ดีที่สุด**	4.23	.73	มาก
9. หากมีกิจกรรมรณรงค์การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ท่านยินดีเข้าร่วมกิจกรรมด้วย	4.27	.64	มาก
10. ท่านรู้สึกยุ่งยากกับการเป็นพลเมืองดีที่ต้องคอยสอดส่องดูแลความเสียหายต่อโบราณสถานโบราณวัตถุ**	4.53	.51	มากที่สุด
11. การให้ความรู้เรื่องความสำคัญของการเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่จำเป็น	4.57	.57	มากที่สุด

ตาราง 20 (ต่อ)

นักเรียน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
12. ท่านควรรีบแจ้งเจ้าหน้าที่หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทันทีเมื่อท่านพบการทำลายโบราณสถาน โบราณวัตถุอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรม	4.50	.51	มาก
13. การรณรงค์การปลูกฝังค่านิยมให้เด็ก และเยาวชนรักและหวงแหนในแหล่งโบราณสถาน โบราณวัตถุในท้องถิ่นของตนเป็นแนวทางการแก้ปัญหาการทำลายสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน	4.70	.47	มากที่สุด
14. การดูแลรักษาแหล่งโบราณสถานโบราณวัตถุในเขตอุทยานประวัติศาสตร์เป็นเรื่องเฉพาะเจ้าหน้าที่ในอุทยาน**	4.60	.50	มากที่สุด
15. ควรว่ากล่าวตักเตือนเมื่อเห็นเพื่อน ๆ ขึ้นไปปีนป่ายโบราณสถานต่าง ๆ เมื่อเวลาไปทัศนศึกษาตามสถานที่อุทยานต่าง ๆ	4.53	.51	มากที่สุด
16. ท่านรู้สึกพอใจเมื่อเห็นนักท่องเที่ยวทุกคนไม่ทิ้งขยะเรี่ยราดในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว	4.73	.45	มากที่สุด
17. ข่าวการลักลอบตัดเศียรพระพุทธรูปเป็นเรื่องเฉยๆ สำหรับท่าน**	4.77	.43	มากที่สุด
18. การตั้งชมรมอนุรักษ์มรดกโลกในโรงเรียนไม่ถือเป็นการช่วยในการแก้ปัญหาการทำลายสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม**	4.27	.58	มาก
19. เมื่อเห็นซากเจดีย์ตามอุทยานประวัติศาสตร์ต่างๆ ทรุดโทรมมากไม่กระทบกระเทือนต่อความรู้สึก ไต ๆ ต่อท่าน**	4.50	.57	มาก
20. ท่านก็เป็นบุคคลสำคัญที่มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมในชุมชน	4.30	.47	มาก
รวม	4.56	.32	มากที่สุด

หมายเหตุ ข้อที่มีความหมาย ** ทำยข้อความ เป็นข้อความทางลบ (Negative)

ตาราง 21 คะแนนความพึงพอใจของนักเรียน ต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม จำนวน 30 คน

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ลักษณะของเนื้อหา			
1. เนื้อหาให้ความรู้ที่มีประโยชน์แก่นักเรียนเพิ่มขึ้น	4.87	.35	มากที่สุด
2. เนื้อหาน่าสนใจ ชวนให้อยากอ่าน	4.67	.48	มากที่สุด
3. ความยาวของเนื้อหา มีความเหมาะสม	4.47	.51	มาก
4. เนื้อหาอ่านแล้วชวนให้เห็นคุณค่าแก่การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม	5.00	.00	มากที่สุด
5. การจัดลำดับเนื้อหาเหมาะสมและต่อเนื่องกัน	4.47	.51	มาก
ค่าเฉลี่ยรายด้าน	4.69	.23	มากที่สุด
ลักษณะของภาษาที่ใช้			
1. ภาษาที่ใช้อ่านแล้วเข้าใจง่าย	4.53	.57	มากที่สุด
2. ขนาดของตัวอักษรมองเห็นได้ชัดเจน	4.70	.47	มากที่สุด
3. ตัวอักษรมีความเป็นระเบียบ	4.73	.45	มากที่สุด
4. ชื่อเรื่องเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง	4.60	.50	มากที่สุด
5. ชื่อเนื้อหาแต่ละบทเหมาะสมกับเนื้อหา	4.67	.55	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรายด้าน	4.65	.31	มากที่สุด
ลักษณะการจัดภาพ			
1. ภาพปกมีความสวยงามน่าสนใจ	4.37	.56	มาก
2. ภาพปกเหมาะสมกับชื่อเรื่อง	4.63	.49	มากที่สุด
3. ภาพประกอบแต่ละบทเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง	4.67	.48	มากที่สุด
4. ภาพประกอบสวยงามชัดเจนและเข้าใจง่าย	4.57	.50	มากที่สุด
5. การจัดวางภาพประกอบมีความเหมาะสม	4.50	.57	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรายด้าน	4.55	.31	มากที่สุด

ตาราง 21 (ต่อ)

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ลักษณะการจัดรูปเล่ม			
1. รูปเล่มภายนอกสวยงามน่าสนใจ	4.57	.50	มากที่สุด
2. ขนาดของหนังสือมีความเหมาะสม สามารถจับถือได้สะดวก	4.47	.57	มาก
3. ความหนาของหนังสือมีความเหมาะสม	4.50	.51	มากที่สุด
4. การจัดวางหน้าของหนังสือเหมาะสมอ่านได้สะดวก	4.77	.43	มากที่สุด
5. การเข้าเล่มมีความคงทนถาวร	4.67	.48	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรายด้าน	4.59	.28	มากที่สุด
ผลรวมค่าเฉลี่ย 4 ด้าน	4.62	.22	มากที่สุด

ภาคผนวก จ

ตัวอย่างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย” (เฉพาะบางส่วน)

หนังสืออ่านเพิ่มเติม
เรื่อง
การอนุรักษ์มรดกโลก
ทางวัฒนธรรมของไทย

THE CONSERVATION OF WORLD
HERITAGE CONCERNING THAI CULTURE

โดย สุภากร จรัสศรีสุนทร
หลักสูตรปริญญาโท คณะศึกษาศาสตร์
ส่วนการประถมศึกษา (การอบรมเชิงปฏิบัติการ)
เสนอตอบมหาวิทยาลัย เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สำนักพิมพ์โรงเรียนวัดบ้านดอนวิทยาสภากาฬ 2 โรงเรียนการะแม่งศรีสะเกษ กรุงเทพมหานคร

หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง **การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย**
THE CONSERVATION OF WORLD HERITAGE CONCERNING THAI CULTURE

สุภากร จรัสศรีสุนทร

มรดกโลก คือ สิ่งที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะตัวที่เป็นเอกลักษณ์และมีความโดดเด่นแสดงถึง
ความเจริญก้าวหน้าในวัฒนธรรมต่างๆ ของโลก จนกระทั่งได้รับการประกาศขึ้นทะเบียน
เป็นมรดกโลกจากการศึกษาของยูเนสโก และวัฒนธรรมแห่งชาติไทย
หรือยูเนสโก (UNESCO) สำหรับประเทศไทยเป็นอีกประเทศที่มีมรดก
ทางวัฒนธรรมและมรดกทางธรรมชาติอันเป็นสิ่งที่คนไทยมีความภาคภูมิใจ
โดยยูเนสโก (UNESCO) ให้ความสำคัญอันเป็นมรดกอันล้ำค่าเป็นเอกลักษณ์ที่หายากยิ่ง
ซึ่งเกิดจากฝีมือการสร้างสรรค์ อันชาญฉลาดของบรรพบุรุษไทย และถือว่าเป็นสมบัติ
อันล้ำค่าของชาติ การที่จะอนุรักษ์และสืบต่อไว้ให้คนรุ่นหลังได้ตระหนัก
ถึงความสำคัญ รวมทั้งความภาคภูมิใจที่เป็นมรดกของชาติสืบต่อไป

หนังสืออ่านเพิ่มเติม

เรื่อง

การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย

“THE CONSERVATION OF WORLD HERITAGE CONCERNING THAI CULTURE”

สำหรับนักเขียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนพระเมรุมาศวิทยา กรุงเทพมหานคร

โดย

สุกฤษฎี จรัสศรีสุนทร

หลักสูตรปริญญาโท คณะศึกษาศาสตร์

สาขามัธยมศึกษา (การสอนสิ่งแวดล้อม)

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของปริญญาโท

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คำนำ

หนังสือเรื่อง การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทยเล่มนี้เป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมในวิชาสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ประวัติศาสตร์) สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งผู้เขียนได้จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นส่วนหนึ่งของทำปริญญานิพนธ์ ตามหลักสูตรการศึกษาฉบับแก้ไขจัดการมัธยมศึกษา (การสอนสิ่งแวดล้อม) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย ซึ่งประกอบด้วยแหล่งประวัติศาสตร์และแหล่งโบราณคดีที่สำคัญของไทย ซึ่งมีความสำคัญในระดับสากลแก่การอนุรักษ์ และได้รับการขึ้นทะเบียนให้เป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมจากองค์การ UNESCO ประเทศสหรัฐอเมริกา ประกอบด้วย 4 แหล่งคือ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย – ศรีสัชนาลัย – กำแพงเพชร อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และแหล่งโบราณคดีบ้านเชียง นอกจากนี้ยังได้ทราบเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมทั้ง 4 แหล่งรวมทั้ง ศิลปกรรม และโบราณสถาน โบราณวัตถุที่น่าสนใจ แสดงถึงเอกลักษณ์และความเจริญของไทยที่ลือลั่นแก่ความภาคภูมิใจของคนไทย และเพื่อให้เยาวชนเกิดความตระหนักในคุณค่า และร่วมกันในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทยดังกล่าว ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้จะเกิดประโยชน์แก่นักเรียน และผู้ที่สนใจเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ตลอดจนวัฒนธรรมอันเป็นมรดกของไทยโดยทั่วกัน

สุกฤษฎี จรัสศรีสุนทร

ความคิดรวบยอด

มรดกโลก คือ สิ่งที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะตัวที่เป็นเอกลักษณ์และความโดดเด่นแสดงถึงความเจริญก้าวหน้าในบริเวณต่างๆของโลก จนกระทั่งได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกจากองค์การศึกษามรดกทางวัฒนธรรม และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก (UNESCO) สำหรับประเทศไทยก็เป็นที่อีกประเทศหนึ่งที่มีแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและมรดกทางธรรมชาติอันเป็นสิ่งล้ำค่าเป็นความภาคภูมิใจยิ่ง โดยเฉพาะมรดกโลกทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นสมบัติอันล้ำค่าเป็นเอกลักษณ์ที่หายากยิ่ง ซึ่งเกิดจากฝีมือการสร้างสรรค์ อันชาญฉลาดของบรรพบุรุษไทย และถือว่าเป็นสมบัติอันล้ำค่าของทุกคน สมควรค่าแก่การที่จะอนุรักษ์และสืบทอดไว้ให้คนรุ่นหลังได้ตระหนักถึงความสำคัญ รวมทั้งความภาคภูมิใจที่เป็นมรดกของชาติสืบต่อไป

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

เมื่อศึกษาหนังสืออ่านเพิ่มเติมแล้วสามารถอธิบายเนื้อหาต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. อธิบายความหมายและจำแนกประเภทของวัฒนธรรมได้
2. อธิบายความหมายของมรดกโลกกับมรดกทางวัฒนธรรม และยกตัวอย่างแหล่งมรดกโลกที่สำคัญได้
3. อธิบายประวัติความเป็นมาของอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ศิลปกรรมในสมัยสุโขทัย และ โบราณสถานที่น่าสนใจของสุโขทัยได้
4. อธิบายประวัติความเป็นมาของอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย – กำแพงเพชร ศิลปกรรมที่สำคัญและ โบราณสถานที่น่าสนใจของศรีสัชนาลัยและกำแพงเพชรได้

5. อธิบายประวัติความเป็นมาของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ศิลปกรรม ในสมัยอยุธยา และ โบราณสถานที่น่าสนใจของอยุธยาได้
6. อธิบายประวัติความเป็นมาของแหล่งโบราณคดีบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานีได้
7. อธิบายสภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ของชาวบ้านเชียงได้
8. วิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุของความเสื่อมโทรมของมรดกทางวัฒนธรรมของไทยได้
9. อธิบาย และเสนอแนะแนวทางในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของไทยได้

คำนิยม

จากการที่ได้อ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมไทย ของ นางสุกุลสิรี จรัสศรีสุนทร ได้พบว่าผู้จัดทำได้การศึกษา ค้นคว้า ข้อมูล และหลักฐานทางประวัติศาสตร์ จากแหล่งความรู้ในที่ต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ข้อมูลน่าเชื่อถือ และมีสาระน่าสนใจ รูปภาพประกอบชัดเจน ตลอดจนภาษาที่ใช้มีความสละสลวย ซึ่งหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย มีความเหมาะสมกับการที่นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 นำไปใช้อ่านและศึกษาประกอบการเรียน และอ่านเพิ่มเติมนอกเวลา

นอกจากนี้ก็จะได้รับความรู้จากสาระในหนังสืออ่านเพิ่มเติมยังทำให้ผู้ที่ได้อ่าน และ ได้ศึกษา ได้รับประโยชน์ และได้รู้ถึงความเป็นมาของชนชาติไทย ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในการที่เกิดขึ้นคนไทย มีความรักและหวงแหน และเห็นคุณค่าของความเป็นไทย

(นางมาลัยวรรณ จันทร)

ครู คศ.3 โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย

คำนิยม

หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย ซึ่งเขียน โดย นางสุกุลสิรี จรัสศรีสุนทร นั้นเป็นหนังสือที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าเอกสารเรียน ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และผู้ที่สนใจทั่วไป เพราะเป็นงานเขียนทางประวัติศาสตร์ ที่มีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่สามารถอ้างอิง ข้อเท็จจริงได้ถูกต้อง และการเรียบเรียงภาษาได้ดี การวางรูปแบบน่าสนใจ

ซึ่งจะทำให้ให้นักเรียน ได้ความรู้ได้อย่างกว้างขวางมากขึ้น ได้รับทราบความเจริญก้าวหน้าของไทย ที่มีมาตั้งแต่อดีต และตระหนักในคุณค่าของมรดกไทยที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรไว้ เป็นสิ่งที่คนไทยมีความภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง และสมควรอนุรักษ์เป็นมรดกที่มีค่าแก่ลูกหลานไทยสืบต่อไป

(นางพิรทิพย์ สุกันธเมศวร์)

กศ.ม. ประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ครู คศ.2 โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทนำ.....ก	
บทที่ 1 ความหมายและประเภทของวัฒนธรรม.....1	
บทที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับมรดกโลก และมรดกทางวัฒนธรรม.....11	
บทที่ 3 อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย.....23	
บทที่ 4 อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสุพรรณ – กำแพงเพชร.....43	
บทที่ 5 อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา.....76	
บทที่ 6 แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี.....103	
บทที่ 7 ปัญหาและสาเหตุความเสื่อมโทรมของมรดกทางวัฒนธรรมของไทย.....127	
บทที่ 8 แนวทางในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของไทย.....132	
บรรณานุกรม..... 140	

บทนำ

มรดกทางวัฒนธรรม หมายถึง ผลงานของคนในสมัยโบราณที่เกิดจากการคิดค้น การประดิษฐ์สร้างสรรค์สิ่งที่ดีถือกันว่าเป็นสิ่งดีมาตั้งแต่สมัยยุคหิน ที่มีพัฒนาการ ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง สืบต่อจากสภาพของกาลเวลาและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคม แล้วเรียนรู้สืบทอดต่อ ๆ กันมาและยังคงเหลือหลักฐานให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมต้องเป็นของแท้ดั้งเดิม และมีรูปแบบพิเศษทางสถาปัตยกรรมหรือมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับแนวความคิดหรือความเชื่อที่มีความสำคัญเป็นสากล หรืออาจเป็นตัวอย่างที่เด่นชัดแสดงถึงวิถีชีวิตตามแบบโบราณประเพณีที่เป็นตัวแทนของวัฒนธรรมนั้น

เพื่อเป็นการอนุรักษ์แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญและมีคุณค่าไว้ให้เป็นประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติ องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือยูเนสโก (UNESCO) ได้ประกาศขึ้นทะเบียนมรดกทางวัฒนธรรมของไทยให้เป็นมรดกโลก ซึ่งประกอบด้วยอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสุพรรณ – กำแพงเพชร อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา รวมทั้งแหล่งโบราณคดีบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี

การได้ประกาศยกย่องแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมของไทยให้เป็นมรดกโลกนั้น ถือได้ว่าเป็นเกียรติคุณอันภาคภูมิใจของคนไทยเป็นอย่างยิ่งซึ่งต่อไปนี้แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมของไทยที่ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกนั้นไม่ห้ามมรดกทางวัฒนธรรมเฉพาะคนไทย แต่ได้กลายเป็นมรดกโลกทำให้รัฐบาลไทย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และคนไทยทุกคนจะต้องทำหน้าที่เกี่ยวกับแหล่งมรดกโลกตามพันธะข้อผูกพันในอนุสัญญาฯ เพื่อให้ มรดกทางวัฒนธรรมของไทยดำรงอยู่ถึงคน ไทย และถึงคน โลกตลอดไป

บทที่ 4

อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย – กำแพงเพชร

โบราณสถานต่างๆ ที่สำคัญภายในอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย
ที่มา : อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย 2545. หนังสืออธิบายการขึ้นสู่ จุลอุทยานประวัติศาสตร์ ฝั่ง 9 หน้า 9

ประวัติความเป็นมาของเมืองศรีสัชนาลัยโดยสังเขป

เมืองศรีสัชนาลัยเป็นเมืองโบราณที่เจริญเติบโตเป็นชุมชนเมืองพร้อมๆ กับสุโขทัย เดิมเป็นเมืองขนาดเล็กชื่อเมืองศรีชัย ต่อมาค่อย ๆ พัฒนากลายเป็นเมืองศรีสัชนาลัย ในกลางพุทธศตวรรษที่ 18 ครั้งเมื่อเมืองสุโขทัยสถาปนาเป็นราชธานี เมืองศรีสัชนาลัยก็ยิ่งมีความสำคัญในฐานะเป็นเมืองศูนย์กลางของสุโขทัย ซึ่งพระมหากษัตริย์ในราชวงศ์พระร่วงหลายพระองค์ ทรงเคยดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองปกครองเมืองศรีสัชนาลัยมาก่อน นอกจากนี้เมืองศรีสัชนาลัยยังเป็นแหล่งกำเนิด

ศิลปวิทยาการที่สำคัญแห่งหนึ่งของประวัติศาสตร์ไทย และยังเป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาเครื่องถ้วยชามที่รู้จักกันในนามเครื่องถ้วยชามสังคโลก อันเป็นสินค้าที่สำคัญในการค้าทางทะเลช่วงพุทธศตวรรษที่ 19 – 22 แหล่งผลิตที่สำคัญได้แก่บริเวณบ้านเกาะน้อยและบ้านป่ายาง (วรรณกาญจน์ เอกกลิ่น 2545)

บริเวณที่ตั้งเมืองศรีสัชนาลัยเป็นเมืองที่ตั้งอยู่บนที่ราบลุ่มแม่น้ำที่อุดมสมบูรณ์ และมีภูเขาเป็นปราการล้อมรอบทางธรรมชาติ มีแม่น้ำยมและคลองเล็กคลองน้อยที่ไหลเชื่อมโยงกันภายใน จึงทำให้เกิดชุมชนขึ้นในบริเวณดังกล่าว ตั้งพุทธศตวรรษที่ 9 ดังปรากฏหลักฐานทางด้านโบราณคดี คือ โครงกระดูกมนุษย์จำนวน 15 โครง กำหนดอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 9 ที่วัดชุมชน ต่อมาพัฒนาเป็นชุมชนร่วมสมัยกับทวารวดีที่อยู่บริเวณภาคกลางของประเทศไทย ดังปรากฏหลักฐานคือ โบราณสถานก่ออิฐขนาดใหญ่ กำหนดอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 15 – 16 บริเวณวัดชุมชนชั้นกัน (วรรณกาญจน์ เอกกลิ่น 2545: 7)

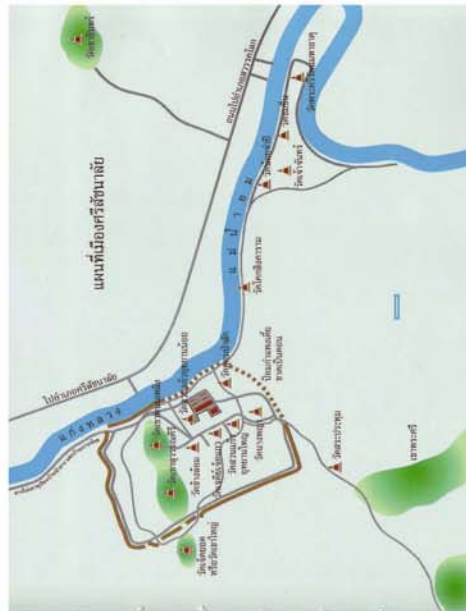

โครงการขุดที่พบบริเวณวัดชุมชน เป็นหลักฐานทางโบราณคดีที่สำคัญ วาพุทธศตวรรษที่ 9
ที่มา : อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย 2545. หนังสืออธิบายการขึ้นสู่ จุลอุทยานประวัติศาสตร์ ฝั่ง 9 หน้า 7

นอกจากนี้ ยังมีหลักฐานจากเอกสารของไทย และจีน โบราณ ได้กล่าวถึงเมืองศรีสัชนาลัย เมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ 16 ว่าเป็นชุมชนเมืองโบราณแห่งหนึ่ง ที่ก่อตั้งขึ้นก่อนเมืองสุโขทัย เป็นจุดศูนย์กลางทางการคมนาคมติดต่อกับแคว้นล้านนา และเมืองในบริเวณลุ่มแม่น้ำโขงตอนเหนือ ที่สำคัญเป็นเส้นทางผ่านใน

การทำลายสินค้านี้ระหว่างแคว้นและไว้กับจีน จึงทำให้เมืองขลุ่ย (เอกสารจีนสมัยราชวงศ์ซ้องเรียกว่า เจงหลิง และ พงศาวดาร โยนกเรียกว่า แคนเหลียง) เดิม ใดมีความสำคัญทางเศรษฐกิจ

แต่เนื่องจากเมืองขลุ่ยตั้งอยู่บนที่ดอนมีลักษณะเป็นแหลมคู่อ้อมค้อมของแม่น้ำโขง ขึ้นไปทางทิศตะวันออกทำให้แม่น้ำโขงไหลวนโอบล้อมเมือง ทำให้พื้นที่บางส่วนถูกกระแสน้ำจากแม่น้ำโขงกัดเซาะตลิ่งพังลงไปเรื่อย ๆ จึงเป็นข้อสันนิษฐานกันว่าโบราณสถานของเมืองขลุ่ย คงถูกกระแสน้ำกัดเซาะจนพังทลายลงไปมาก ที่เหลือเห็นเพียง 3 แห่ง ได้แก่ วัดพระศรีมหาธาตุ วัดเจ้าจันทร์ และกำแพงเมืองโบราณ จึงทำให้ต้องย้ายเมืองขลุ่ยจากที่เดิม และมีชื่อเรียกใหม่ว่า **เมืองศรีสัชนาลัย**

แผนที่เมืองศรีสัชนาลัย

ที่มา : อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย 2545, หนังสือเรียนรู้การเกษตรกับวิถีชุมชนเกษตรวิถีศรีสัชนาลัย ฉบับ 9 หน้า 9

ในปัจจุบันเมืองศรีสัชนาลัยตั้งอยู่บนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำยมบริเวณแก่งหลวง(แก่งแม่น้ำยม) ในอำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ตามลักษณะผังเมืองเป็นรูปสี่เหลี่ยมด้านไม่เท่า ด้านติดแม่น้ำยมเป็นกำแพงโค้งโค้งไปตามแม่น้ำ รอยล้อมด้วยน้ำดินเลน และมีกำแพงศิลาแลงพร้อม ป้อมปราการประติมากรรมที่แตกต่าง

ความสำคัญของการอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย

อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัยได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ปีพุทธศักราช 2504 โดยกรมศิลปากรเป็นหน่วยงานที่จัดการและควบคุมดูแลให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติฯ กรมศิลปากรได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีให้ดำเนินจัดทำแผนการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองประวัติศาสตร์ ในรูปแบบอุทยานประวัติศาสตร์ และประกาศในราชกิจจานุเบกษา ปีพุทธศักราช 2531 และมีพิธีเปิดอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2533 โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเป็นองค์ประธานในพิธีเปิด

อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัยได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมจากองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2534 ด้วยคุณค่าและความโดดเด่นตามเกณฑ์มาตรฐาน 2 ข้อคือ

1. เป็นตัวแทนที่แสดงให้เห็นถึงความป็นเอกลักษณ์ด้านศิลปกรรมที่มีความงดงามและเป็นผลงานชิ้นเอกที่ได้รับการสร้างสรรค์จากอัจฉริยภาพด้านศิลปะอย่างแท้จริง
2. เป็นสิ่งที่แสดงถึงความป็นเอกลักษณ์ที่หาได้ยากยิ่ง หรือเป็นพยานหลักฐานแสดงขนบธรรมเนียมประเพณี หรืออารยธรรมซึ่งยังหลงเหลืออยู่หรืออาจสูญหายไปแล้ว

หลักฐานทางด้านโบราณคดีของเมืองศรีสัชนาลัย

จากการศึกษาหลักฐานทางโบราณสถานและโบราณวัตถุที่ปรากฏในเมืองศรีสัชนาลัย จะเห็นได้ว่าโบราณสถานส่วนใหญ่ของเมืองศรีสัชนาลัยเป็นศาสนสถานที่เกี่ยวข้องด้วยศิลาแลง รวมทั้งใช้หินขัดในการสร้างประติกรรมต่างๆ ซึ่งชาวเมืองศรีสัชนาลัยนำมาจากแหล่งศิลาแลงบริเวณนอกเมือง นอกจากนี้ลายปูนปั้นประดับตามโบราณสถานต่างๆ ก็มีความสวยงามและประณีตแสดงให้เห็นความก้าวหน้าทางศิลปกรรม อันเป็นแบบแผนของคนไทยในเวลาต่อมา

โบราณสถานอีกประเภทหนึ่งคือเตาเครื่องถ้วยชามสังคโลก จัดเป็นแหล่งอุตสาหกรรมโบราณที่มีจำนวนมากกว่า 300 แห่ง โครงสร้างของเตาจะมีทั้งเป็นเตาดินและเตาอิฐ เตาที่พบส่วนใหญ่อยู่ในสภาพถูกทำลาย โดยข้างเป็นสมัยสุโขทัยเอง ทั้งนี้เพราะเตาเหล่านี้มีอายุการใช้งานไม่นาน จำเป็นที่จะต้องสร้างเตาขึ้นใหม่ บางครั้งก็สร้างทับลงบนพื้นที่ของเตาเก่า บางครั้งก็ทำการก่อสร้างใหม่ ปัจจุบันจึงพบหลักฐานซากเตาเป็นจำนวนมาก

ชาวเมืองศรีสัชนาลัยไม่เพียงแต่ผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่ใช้สอยในชีวิตประจำวัน เช่น หม้อ จาน ชาม เท่านั้น แต่ยังได้ผลิตชิ้นส่วนประดับสถาปัตยกรรมหรือวัสดุในการก่อสร้างอีกด้วย เช่น กระเบื้องมุงหลังคา ช่อฟ้า บราลี เป็นต้น

โบราณสถานในเมืองศรีสัชนาลัย ส่วนใหญ่ก่อด้วยศิลาแลง โดยเฉพาะที่วัดรางหญ้า
ที่มา : อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย 2545, หนังสือกรมศิลปากรเรื่อง ขุดขุดโบราณวัตถุ 9 หน้า 17

โบราณสถานบริเวณที่ก่อด้วยศิลาแลงที่วัดรางหญ้า เมืองศรีสัชนาลัย
ที่มา : อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย 2545, หนังสือกรมศิลปากรเรื่อง ขุดขุดโบราณวัตถุ 9 หน้า 18

สิ่งที่นำเสนอในอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย

โบราณสถานที่นำเสนอของอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัยแบ่งออกเป็น

4 ส่วนดังนี้

1. โบราณสถานในเขตเมือง ได้แก่ วัดช้างล้อม วัดเจดีย์เจ็ดแถว วัดสวนแก้ว อุทยานน้อย วัดสวนแก้วอุทยานใหญ่ วัดนางพญา วัดเขาพนมเพลิง วัดเขาสุวรรณคีรี และวัดจารึกแร่
2. โบราณสถานริมฝั่งแม่น้ำยม ได้แก่ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ วัดเจ้าจันทร์ และวัดจันทน์
3. โบราณสถานในเขตอรัญญิก เช่น วัดพญาคำ วัดเขาใหญ่ วัดเขาอินทร์ วัดยดตา วัดสระไ้จ้ก เป็นต้น
4. แหล่งเตาทุเรียงสำหรับผลิตเครื่องปั้นดินเผาสังคโลก ที่สำคัญมี 2 แหล่ง คือ แหล่งเตาทุเรียงบ้านเกาะน้อย (เก่าแก่ที่สุด) และเตาทุเรียงบ้านป่ายาง

สันนิษฐานว่าเป็นเตาหลวซึ่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาสังคโลกคุณภาพดี เนื่องจากโบราณสถานภายในอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัยมีจำนวนมากถึงนำเสนอที่สำคัญดังนี้

วัดช้างล้อม

วัดช้างล้อมตั้งอยู่กลางเมืองศรีสัชนาลัย บริเวณที่ราบเชิงเขาทางทิศใต้ของเขาพนมเพลิง โบราณสถานที่สำคัญคือ เจดีย์ประธานทรงลังกา ที่ตั้งอยู่บนฐานประติมากรรมรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีช้างปูนปั้นเต็มตัวประดับรอบฐานทั้ง 4 ด้าน ด้านละ 9 เชือก (ยกเว้น ด้านที่เป็นบันไดทางขึ้นจะมีเพียง 8 เชือก) และที่มุมอีก 4 เชือก รวม 39 เชือก ช้างปูนปั้นที่ประดับตรงมุมจะมีขนาดใหญ่ที่สุด และมีลวดลายปูนปั้นประดับที่คอ ด้านขา และข้อเท้า ระหว่างช้างปูนปั้นมีเสาประติมากรรมสลักรูปด้านหน้าของช้างปูนปั้น แต่ละเชือกมีพุ่มดอกบัวตูมปูนปั้นประดับอยู่ด้านหน้า

เจดีย์ประธานทรงลังกาที่วัดช้างล้อมของเมืองศรีสัชนาลัยเริ่มสร้างปูนปั้นเมื่อสมัยพระแก้วมรกต 39 เชือก
ที่มา : อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย 2548 หนังสือกรมศิลปากรเรื่องชุดอุทยานประวัติศาสตร์ อมร 9 หน้า 19

ด้านหน้าเจดีย์ประธานมีบันไดขึ้นสู่ลานประทักษิณ บันไดทั้งสองข้างมีโกลนลวดปูนปั้นขนาดใหญ่ให้เห็นอยู่ เหนือฐานประทักษิณมีซุ้มพระพุทธรูปประทับนั่งปางมารวิชัย 20 ซุ้ม แต่พระพุทธรูปถูกทำลายไปมาก คงเหลือด้านทิศเหนือ เพียงองค์เดียวหลังซุ้มมีรูปปั้นพระคณาจารย์รูปปั้นโพธิ์อยู่เบื้องหลัง บริเวณเหนือองค์จะงัดขึ้นไปเป็นบันไดลัดถึงกันถัดรประดับด้วยพระพุทธรูปปูนปั้นรูปต่างปางลีลา จำนวน 17 องค์

วัดเจดีย์เจ็ดแถว

วัดเจดีย์เจ็ดแถวตั้งอยู่ด้านหน้าวัดช้างล้อม โบราณสถานที่สำคัญคือ เจดีย์ประธานรูปปูนปั้น 7 ชั้น ศิลปะแบบสุโขทัยที่ตั้งอยู่กลางวัด มีเจดีย์รายรอบโบราณสถานขนาดเล็กแบบต่างๆ อีก 33 องค์ ซึ่งสันนิษฐานว่าได้รับอิทธิพลมาจากหลายแห่ง เช่น ลังกา พุกาม เป็นต้น เจดีย์รายที่มีลักษณะโดดเด่นคือ เจดีย์รายที่ตั้งอยู่หลังเจดีย์ประธาน โดยมีลักษณะฐานเจดีย์เป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสยอดทรงกลม ภายในเจดีย์ซุ้มทำเป็นโถงสามารถเข้าไปได้ และมีซุ้มเล็กประกอบซุ้ม โถงทั้ง 2 ข้างประดับฐานพระพุทธรูปปูนปั้น ปางลีลา บริเวณกลางซุ้ม โถงกลางเป็นที่

ประติมากรรมพระพุทธรูปเป็นปูนปั้น และมีภาพจิตรกรรมที่ใช้สีแบบออกแรงค์ (การใช้สีหรือการตกแต่งด้วยสีเพียงสีเดียว) ซึ่งเป็นภาพพุทธประวัติและเหล่าเทวดาที่มาถวายดอกไม้ ส่วนซุ้มจะนำด้านหลังเรือนธาตุ จะเป็นพระพุทธรูปปางปรก คอจากเรือนธาตุเป็นเจดีย์ทรงกลม 5 องค์ โดยมีองค์ใหญ่เป็นประธานและมีเจดีย์ประจันมุม 4 องค์ ประดับด้วยพระพุทธรูปปูนปั้น ปางลีลาในซุ้มเรือนธาตุ

วัดเจดีย์เจ็ดแถวเป็นชื่อที่ตั้งขึ้นภายหลังโดยประชาชนในท้องถิ่นสาเหตุคงมาจากการที่มีเจดีย์หลายแถวภายในวัด คาดว่าประชาชนในท้องถิ่น คงจะนับได้เพียงเจ็ดแถวจึงเรียกว่า วัดเจดีย์เจ็ดแถว แต่แท้จริงแล้วมีมากกว่าเจ็ดแถว นอกจากนี้ สมเด็จพระบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงสันนิษฐานว่าวัดเจดีย์เจ็ดแถวซึ่งเป็นที่ประดิษฐานพระอิฐของพระราชวงศ์สุโขทัย

เจดีย์ราย และโบราณสถานขนาดเล็กตามคด้างๆ ใน วัดเจดีย์เจ็ดแถว
ที่มา : อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย 2545, หนังสือศิลปวัฒนธรรมรู้ จูอุทยานประวัติศาสตร์ หน้า 9 หน้า 20

วัดสวนแก้วอุทยานใหญ่

วัดสวนแก้วอุทยานใหญ่ตั้งอยู่ในบริเวณเดียวกับวัดช้างล้อม และวัดเจดีย์เจ็ดแถวโบราณสถานที่สำคัญ ประกอบด้วย เจดีย์ประธานทรงกลมและวิหารขนาดใหญ่ เจดีย์ประธานก่อด้วยศิลาแลงส่วนองค์ระฆังได้พังทลาย ด้านหน้ามีบันได

ขึ้นจากนพหลังของวิหารไปถึงเรือนธาตุ เพื่อสักการะพระพุทธรูปในอุหา ส่วนวิหารก็ก่อด้วยศิลาแลงมีมุขยื่นออกมาทางด้านหน้าและด้านหลัง มีบันไดขึ้น 5 ทาง ปัจจุบันเหลือเพียงเสาเดียวแลงให้เห็น 10 เสา วัดสวนแก้วอุทยานใหญ่มีชาวบ้านในท้องถิ่นเรียกว่า วัดเก้าห้อง เนื่องจากวิหารที่มีช่วงเสานับ ได้เก้าช่วงคือเก้าห้องนั่นเอง จากการขุดแต่งบูรณะวัดนี้ ได้พบซากสิ่งกโลกดินถือตะบองมีตั้งแต่ตอนขาคันไปจนถึงศีรษะคาดว่ามีความสูงประมาณ 63 เซนติเมตร

โบราณสถานแก้วอุทยานใหญ่
ที่มา : อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย 2545, หนังสือศิลปวัฒนธรรมรู้ จูอุทยานประวัติศาสตร์ หน้า 9 หน้า 21

วัดนางพญา

วัดนางพญาตั้งอยู่ใกล้กับกำแพงเมืองด้านทิศใต้ โบราณสถานที่สำคัญคือเจดีย์ประธานทรงกลมที่ตั้งอยู่ฐานทักษิณ (ฐานที่รองรับเจดีย์ มีทางเดินรอบฐาน) ที่ชั้นมัลลิกาถ่อซุ้มยื่นออกมาทั้ง 4 ทิศ ซุ้มด้านหน้ามีบันไดทางขึ้นจนถึงโถงเจดีย์ตรงกลางโถง มีเกณเจดีย์ประดับลายปูนปั้น

วิหารด้านหน้าของเจดีย์ประธานก่อด้วยศิลาแลง มีมุขหน้าและมุขหลัง ผนังวิหารจะเป็นช่องให้แสงผ่านเข้าไปได้ ส่วนผนังทางด้านทิศใต้ประดับลายปูนปั้นที่สวยงามมีเอกลักษณ์คือเป็นลวดลายปูนปั้นกึ่งมนุษย์ กึ่งวานรกำลังวิ่ง แต่ถูก

ทำลายไปบางส่วน นอกจากนี้ยังเป็นรูปพระพรหมพดกยา และรูปเทพนม ซึ่งจัดเป็นฝีมือชั้นเยี่ยม อันเป็นศิลปะสมัยอยุธยาตอนต้น

เจดีย์ประธานทรงกลม ตั้งอยู่บนฐานประติมากรรมที่วัดนางพญา
ที่มา : อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยเมื่อ 2545. หนังสือถิ่นสารการโยนใต้ พุทธศาสนประวัติ 9 หน้า 22

หลักเมือง

หลักเมืองตั้งอยู่เชื่องกับวัดสวนแก้วอุทยานใหญ่ทางด้านซ้าย เป็นโบราณสถานขนาดใหญ่ที่มีลักษณะคล้ายปราสาทก่อด้วยศิลาแลง ฐานเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสต่อกับฐานรูปสี่เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง ฐานปราสาทมี 7 ชั้น บริเวณมุมประดับด้วยกลีบบนที่หัวหาวมีขุมพระอยู่ด้านหลัง หลังคาทำด้วยศิลาแลงเป็นรูปโค้งแหลม ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงดำริว่าน่าจะเป็นที่ฝังนิมิตดวงเมือง ดังที่ทรงบรรยายไว้ในหนังสือเที่ยวเมือง พระร่วงว่า “ส่วนตัวข้าพเจ้าสมัครใจซึ่งเป็นหลักเมืองมากกว่าเป็นที่ฝังอัฐิ เพราะมาตั้งอยู่ท่ามกลางเขตวัด แต่ไม่เป็นการเคารพในส่วนตัวข้าพเจ้าโดยแท้” (วรรณกาญจน์ เอกฉันท.)

โบราณสถานที่เรียกว่าหลักเมือง เชื่อกันว่าวัดสวนแก้วอุทยานใหญ่
ที่มา : อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยเมื่อ 2545. หนังสือถิ่นสารการโยนใต้ พุทธศาสนประวัติ 9 หน้า 23

วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ

วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของกำแพงเมืองศรีสุโขทัย สันนิษฐานว่าวัดพระศรีรัตนมหาธาตุเคยเป็นส่วนกลางของเมืองเชลียง ตั้งแต่สมัยพ่อขุนศรีนาวาม์ โดยปรากฏหลักฐานที่ยอดซุ้มประตูเหนือประตูทางเข้าวัด ซึ่งเป็นรูปพระพิทักษ์พระโพธิสัตว์วโลกิศาพร ศิลปะแบบขอมสมัยบาเยนและหลักฐานทางด้านโบราณคดียืนยันได้ว่า วัดพระศรีรัตนมหาธาตุมีมาแล้วตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 18

วัดพระศรีรัตนมหาธาตุประกอบด้วยกลุ่มโบราณสถานที่สำคัญ ได้แก่ **ปรางค์ประธาน** ก่อด้วยศิลาแลงสถาปนา เป็นลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่จัดอยู่ในสมัยอยุธยา บริเวณเรือนธาตุด้านหน้ามีบันไดขึ้นจากองค์ปรางค์สู่ซุ้มโถงผนังภายในองค์ปรางค์พบว่ามีร่องรอยของจิตรกรรมฝาผนังแต่ลบเลือนไปมาก วิหารด้านหน้าองค์ปรางค์จะมีพระพุทธรูปนั่งขนาดใหญ่ ปางมารวิชัย ถัดจากพระพุทธรูปนั่งขนาดใหญ่ทางด้านขวามือ มีพระพุทธรูปนูนเป็นปางลีลา มีลักษณะงดงาม เป็นศิลปะสมัยสุโขทัย

วัดพระอัฐฐารามหรือพระพุทธรูปยืน ภายในวัดพระศรีมหาธาตุ

ที่มา : อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย 2545. หนังสือกรมสารการณกรเรียนผู้ จุฬาลงกรณ์ประ วัติศสตร์ เล่ม 9 หน้า 28

วัดขมขื่น

วัดขมขื่นตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำท่าจากวัดพระศรีรัตนมหาธาตุมาทางทิศตะวันตก ประมาณ 400 เมตร โบราณสถานที่สำคัญคือ เจดีย์ประธานทรงกลมก่อด้วยศิลาแลง ด้านหน้าของเจดีย์ประธานเป็นวิหารที่เชื่อมกับมณฑปคล้ายเป็นห้องที่อยู่อ่ด้านหลัง หลังคาใช้ศิลาแลงก่อเหลี่ยมเข้าหากันเป็นรูปจั่วแหลม ด้านหน้าทั้งสองข้างมณฑปทำเป็นรูปสระน้ำ 2 คู่ม ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปนาคปรก ปัจจุบันสูญหายไปแล้ว นอกจากนี้ยังมีวัดหลายปู้นในที่นี้หันหน้าหลังมณฑป

จากการสำรวจจุดค้นทางโบราณคดีที่วัดขมขื่น พบโครงกระดูกมนุษย์จำนวน 15 โครง ในท่านอนตะแคง ฝังอยู่ระดับความลึก 7-8 เมตร กำหนดอายุได้ประมาณพุทธศตวรรษที่ 9 ประกอบด้วยเพชฌัญ 4 โครง เพชฌัญ 1 โครง เด็ก 4 โครง และไม่สามารถบอกเพศได้อีก 6 โครง จากการวิเคราะห์ทางด้านโบราณคดี เพชฌัญมีส่วนสูงเฉลี่ย 160.5 เซนติเมตร เพชฌัญมีส่วนสูงเฉลี่ย 168.03 เซนติเมตร

กลุ่มเตาทุเรียงบ้านปายาง

กลุ่มเตาทุเรียงบ้านปายางจะอยู่ริมฝั่งตะวันตกของแม่น้ำยม ห่างจากเมืองศรีสัชนาลัยประมาณ 500 เมตร เป็นกลุ่มเตาเตาลังค์โลกมี 21 เตา ส่วนใหญ่ตั้งอยู่บนเนินดินสูง แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ

กลุ่มเตายักษ์ เป็นกลุ่มเตาที่อยู่ใกล้กับเมืองศรีสัชนาลัย พบอยู่ 15 เตา เป็นเตาผลิตเครื่องถ้วยชาม ประติมากรรมลอยตัวขนาดใหญ่ และเครื่องประดับสถาปัตยกรรมต่างๆ เช่น ยักษ์ เทวดา ช่อฟ้า เป็นต้น ชื่อเตายักษ์เป็นชื่อที่ประชาชนในท้องถิ่นเรียกตามยักษ์ลังค์โลกที่พบบริเวณนี้

กลุ่มเตาตุ๊กตา เป็นกลุ่มเตาที่อยู่ห่างจากกลุ่มเตายักษ์ออกมาทางทิศเหนือ ประมาณ 600 เมตร พบอยู่ 6 เตา เป็นเตาผลิตประติมากรรมลอยตัวขนาดเล็ก ทั้งรูปคนและรูปสัตว์ ลักษณะโครงสร้างเตาเป็นเตาประทุน ซึ่งมีรูปร่างรี ก่อหลังคาโค้ง บรรจบกันคล้ายประทุนเรือ ทั้งอยู่บนพื้นลาดเอียง 10 – 30 องศา ภายในแบ่งออกเป็น ส่วนล่าง คือ ส่วนใส่ไฟ ส่วนบรรจุภาชนะ และปล่องไฟ

เตาทุเรียงบ้านปายาง

ที่มา : อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย 2545. หนังสือกรมสารการณกรเรียนผู้ จุฬาลงกรณ์ประ วัติศสตร์ เล่ม 9 หน้า 30

กลุ่มเตาทุเรียงบ้านเกาะน้อย

กลุ่มเตาทุเรียงบ้านเกาะน้อยอยู่นอกกำแพงเมืองศรีสัชนาลัย ห่างจากหัวเมืองประมาณ 5 กิโลเมตร พบหลักฐานเตาตลอดริมฝั่งแม่น้ำยม โดยกระจายอยู่ทั่วไปสำรวจพบแล้วประมาณ 200 เตา โดยอยู่รวมกันเป็นกลุ่มๆ กลุ่มเตาทุเรียงบ้านเกาะน้อยแบ่งได้เป็น 2 แบบ คือ

1. เตาตะกรัน เป็นเตาเผาหินดินระบาศความร้อนให้ไหลผ่านตามแนวโค้ง หรือแนวโค้งใช้ความร้อนไม่เกิน 900 องศาเซลเซียส ลักษณะของเตามีรูปร่างกลม เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 1 – 2 เมตร แบ่งเป็น 2 ส่วน คือส่วนบนและส่วนล่างเป็นที่ใช้งานภาชนะ มีแผ่นดินเหนียวจะกรุกลมทั้งกลาง เพื่อระบายความร้อน
2. เตาประทุน เป็นเตาเผาหินดินระบาศความร้อนให้ไหลผ่านในแนวนอนแบบเดียวกับเตาทุเรียงที่บ้านปาย

เตาทุเรียงบ้านเกาะน้อย

ที่มา : อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย.2545. หนังสือสืบเสาะการวิจัยฯ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เล่ม 9 หน้า 30

อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร

โบราณสถานที่สำคัญภายในกำแพงเพชร

ที่มา : อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร.2545. หนังสือสืบเสาะการวิจัยฯ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เล่ม 10 หน้า 29

ที่ตั้ง

อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชรตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิงในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร มีพื้นที่ประมาณ 3.4 ตารางกิโลเมตร มีโบราณสถานในความรับผิดชอบ 2 เขตคือ

เขตภายในกำแพงเมือง โบราณสถานที่สำคัญ ได้แก่ วัดพระแก้ว วัดพระธาตุเขาวัง โบราณหรือสระบน ศาลพระอิศวร กำแพงเมือง และป้อมประตูต่าง ๆ

นอกกำแพงเมืองหรือเขตอรัญญิก (ป่า) โบราณสถานส่วนใหญ่เป็นวัดรวมทั้งสิ้น 40 แห่ง เช่น วัดพระนอน วัดพระสี่อิริยาบถ วัดสิงห์ วัดช้างรอบ วัดอวาสใหญ่ วัดมิ่งชัย เป็นต้น (วรรณภาณุจิน เอกฉันท.2545 : 4)

ประวัติความเป็นมาของอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร

การจัดตั้งอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชรนั้นได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานของชาติ ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2478

ต่อมาได้มีการกำหนดขอบเขตการอนุรักษ์ และประกาศ ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 85 ตอนที่ 5 วันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2511 จนกระทั่งปี พ.ศ. 2525 กรมศิลปากรได้เสนอโครงการอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร บรรจุในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ด้วยวัตถุประสงค์ คือ ปกป้องมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติไม่ให้สูญหายหรือเสื่อมคุณค่า และพัฒนาบริเวณโบราณสถานและธรรมชาติโดยรอบให้เป็นอุทยานประวัติศาสตร์ เพื่อเป็นแหล่งทางการศึกษา การท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ท้องถิ่น และพัฒนาจิตใจของประชาชนให้เห็นคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม และเกิดความรักภูมิใจในประวัติศาสตร์ของชาติ การดำเนินงานได้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6

อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชรมีพิธีเปิดอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2534 โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงเป็นประธาน

ความสำคัญของการเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม

กำแพงเพชรเป็นเมืองโบราณตั้งแต่สมัยสุโขทัย มีอายุระหว่างพุทธศตวรรษที่ 18 – 19 จากซากกำแพงเมือง ป้อมปราการและโบราณสถานต่างๆ ภายในจังหวัดกำแพงเพชรบ่งบอกว่าบริเวณนี้เคยเป็นเมืองโบราณ 2 เมือง คือ เมืองนครชุมและเมืองกำแพงเพชร เมืองนครชุมนี้ตั้งอยู่บนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิงเป็นเมืองสำคัญอยู่ภายใต้อำนาจของกรุงสุโขทัยมาก่อน เมืองกำแพงเพชรบนฝั่งตะวันออกของ

แม่น้ำปิงที่ได้รับการสนับสนุน จากกรุงศรีอยุธยามีความสำคัญเข้ามาแทน ในที่สุดเมืองนครชุมก็หมดบทบาทลง

เนื่องจากที่ตั้งเมืองกำแพงเพชรเป็นบริเวณเชื่อมต่อระหว่างเส้นทางคมนาคม สุโขทัยและกรุงศรีอยุธยา โบราณสถานภายในเมืองกำแพงเพชรและนอกเมือง จึงมีรูปแบบทางศิลปกรรมหลายสมัย ทั้งที่เป็นศิลปะแบบสุโขทัย ศิลปะแบบอยุธยา ศิลปะผสมระหว่างสุโขทัยกับอยุธยา ศิลปะผสมระหว่างสุโขทัยกับล้านนา และศิลปะที่มีการพัฒนารูปแบบและเทคนิคเป็นของตนเอง เรียกว่า ศิลปะสกุลช่างกำแพงเพชร

จากคุณลักษณะดังกล่าว โบราณสถานภายในจังหวัดกำแพงเพชรจึงได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม จากองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมของสหประชาชาติหรือยูเนสโก เมื่อปี พ.ศ. 2534 ด้วยคุณสมบัติตามเกณฑ์มาตรฐาน คือ เป็นตัวแทนที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ทางด้านศิลปกรรมที่บอกถึงความงามอย่างแท้จริง และเป็นสิ่งที่แสดงความภูมิใจกับชนที่หาได้ยากยิ่ง หรือเป็นหลักฐานแสดงขนบธรรมเนียมประเพณีและอารยธรรมที่ยังคงหลงเหลืออยู่หรือสูญหายไปแล้ว

ความเป็นมาของเมืองกำแพงเพชรโดยสังเขป

จังหวัดกำแพงเพชรตั้งอยู่บริเวณตอนกลางของแม่น้ำปิง แม่น้ำสายใหญ่ที่ไหลจากที่สูงบนด้านเหนือสู่พื้นที่ราบด้านล่างบริเวณภาคกลางของประเทศไทย จังหวัดกำแพงเพชร จึงเป็นพื้นที่รอยต่อระหว่างที่ราบภาคกลางและที่สูงทางภาคเหนือ

จังหวัดกำแพงเพชรเคยเป็นแหล่งชุมชนตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ เนื่องจากพบหลักฐานทางดินเผาโบราณคดีที่สำคัญ เช่น เครื่องมือหินขัดแบบต่างๆ เครื่องปั้นดินเผา และโครงกระดูกมนุษย์ ที่แหล่งโบราณคดีขะเกดถ่อน อำเภอขาณุวรลักษบุรี และเศษชิ้นแรกที่ถือจากการถลุงโลหะ แวดินเผา (ดินเผาสีแดง

กลางเป็นอุปกรณเป็นด้าย) และขวานหินขัดแบบมีใบที่แหลงโบราณคดีบ้านคลองเมือง กิ่งอำเภอ โกสุมพินคร ในเขตจังหวัดกำแพงเพชร

ต่อมาชุมชนดังกล่าวได้พัฒนาเป็นเมืองในสมัยประวัติศาสตร์ ซึ่งปรากฏหลักฐานทางด้าน โบราณคดี และนิทานปรัมปราที่เล่าสืบต่อกันมาได้แก่ เมืองไตรคัมภีร์ เมืองทพนคร และเมืองคงจี แต่หลักฐานที่ค้นพบมีเพียงเมืองไตรคัมภีร์แห่งเดียวที่พบ โบราณวัตถุสมัยทวารวดี มีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 12 – 16 เช่น ลูกปัดแก้ว ชิ้นส่วนโลหะดินเผา และเศษภาชนะดินเผาแบบ ไม่เคลือบ โดยเฉพาะตะเกียงดินเผานั้น มักพบทั่วไปในชุมชนสมัยทวารวดีแถบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาในภาคกลาง ซึ่งเป็นหลักฐานแสดงการเป็นชุมชนบนเส้นทางคมนาคม ระหว่างชุมชนในที่ราบลุ่มภาคกลางกับชุมชนที่อยู่เหนือจังหวัดลำพูนหรือทวาย

เมืองนครชุมและเมืองกำแพงเพชรในอดีต

เมืองนครชุม

เมืองนครชุมตั้งอยู่ริมฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิง ลักษณะผังเมืองเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีกำแพงเมืองเป็นคูน้ำคันดินสามชั้น เมื่อถึงฤดูฝนมีน้ำไหลผ่านตัวเมืองทางตะวันตกไปสู่แม่น้ำปิงทางตะวันออก มีคูน้ำคันดินสามชั้นจึงเป็นการกักเก็บน้ำเพื่อใช้อุปโภคบริโภค และการเพาะปลูก โดยมีคลองสวนหมากนำน้ำจากเทือกเขาสูงทางทิศตะวันตกมาสู่ตัวเมือง ปัจจุบันกำแพงเมืองถูกรื้อทำลายจนหมดแล้ว เพื่อสร้างถนนอาคารบ้านเรือนและการปรับพื้นที่เพื่อการเพาะปลูก ส่วนคลองหมากก็มีสภาพเป็นเพียงคลองเล็กๆ และดินเงิน

แผนที่ผังเมืองนครชุม
ที่มา : ภูเขาพระ วิเศษธรกับเพชร 2545. หนังสือสารการโยธา ภูเขาพระ 2545. หน้า 16

กลางเมืองนครชุมมีพระเจดีย์ของวัดพระบรมธาตุเป็นศาสนสถานสำคัญประจำเมืองเดิม เป็นเจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ หรือดอกบัวตูม ศิลปะแบบสุโขทัย ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แห่งกรุงรัตน โกสินทร์ ทรงอนุญาตให้พ่อค้าชาวพม่า ซื้อพระยาตะกั่วปฏิสังขระและก่อสร้างใหม่เป็นเจดีย์แบบพม่าที่เห็นในปัจจุบัน

จากหลักฐานทางโบราณคดีสันนิษฐานได้ว่า เมืองนครชุมมีอยู่ตั้งแต่สมัยสุโขทัยพร้อมๆ กับเมืองกำแพงเพชร แต่เมืองนครชุมเป็นเมืองสำคัญของแคว้นสุโขทัยมาก่อน แต่เพียงช่วงเวลาสั้นๆ เท่านั้น ต่อมาความสำคัญได้ย้ายมาอยู่ที่เมืองกำแพงเพชรด้วยการสนับสนุนของกรุงศรีอยุธยาที่เข้ามาอิทธิพลเหนือดินแดนบริเวณนี้แทนแคว้นสุโขทัยที่เริ่มหมดอำนาจลง

บิณฑบาตรหรือดอกบัวตูม ที่พบในสมัยสุโขทัยโดยเฉพาะ เช่น วัดเจดีย์กลางทุ่ง อีแบบหนึ่งคือ เจดีย์ทรงกลมหรือทรงระฆังได้แก่ วัดชุมก้อ วัดหนองลังกา วัดหนองกาเด และวัดหนองยางข้าว

จุฬาราชบูรพของเจดีย์วัดมอญเมืองนครชุม เดิมนี้เป็นเจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ ต่อมาเปลี่ยนเป็นแบบพุ่มข้าวบิณฑ์ที่วัดมอญเมืองนครชุม

ที่มา: (ภาพประติมากรรมศิลปะสมัยสุโขทัย) 5 ของกรมศิลปากร

ด้านหน้าเจดีย์มักสร้างเป็นวิหารแบบโถงไม่มีผนังด้านข้าง ส่วนโบสถ์สร้างให้มีขนาดเล็ก ซึ่งเป็นการจัดแผนผังวัดที่นิยมสร้างกันมากในสมัยสุโขทัย กล่าวได้ว่าโบราสถานในเมืองนครชุมนี้ได้รับอิทธิพลจากศิลปะสุโขทัยแท้

รูปแบบโบราสถานเมืองกำแพงเพชร

โบราสถานเกือบทั้งหมดของเมืองกำแพงเพชรเป็นศาสนสถานในพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทแบบลังกาวงศ์ เช่นเดียวกับเมืองนครชุม แต่มีความแตกต่างชัดเจน คือ โบราสถานของเมืองนครชุมนั้นสร้างด้วยอิฐและมีขนาดเล็ก แต่โบราสถานในเมืองกำแพงเพชรสร้างด้วยศิลาแลงและมีขนาดใหญ่โต แหล่งศิลาแลงที่นำมาใช้ในการก่อสร้างชุดจากใต้พื้นดินที่หาได้ทั่วไปในเขตอรัญญิกทางด้านทิศเหนือ

โบราสถานเมืองกำแพงเพชรแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่

1. โบราสถานหรือวัดที่อยู่ภายในเมือง มีการวางแผนผังวัด ไม่ตรงตามแนวทิศตะวันออกไปทิศตะวันตก แต่สร้างให้สอดคล้องกับลักษณะผังเมือง โบราสถานสำคัญประกอบด้วย วิหารขนาดใหญ่ตั้งอยู่ด้านหน้าเจดีย์ประธานทรงกลมหรือทรงระฆัง เป็นศิลปะแบบสุโขทัย

2. โบราสถานหรือวัดที่อยู่นอกเมือง มีการวางแผนผังวัดตามแนวทิศตะวันออกไปทิศตะวันตกเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า หันหน้าไปทางทิศตะวันออก มีกำแพงศิลาแลงเป็นแนวล้อมรอบเจดีย์หรือตั้งติดกันไป ด้านบนมีศิลาแลงรูปกลมเหลี่ยมวางพาดทับ เพื่อแสดงขอบเขตของวัดมีเจดีย์ทรงกลมหรือทรงระฆังเป็นเจดีย์ประธานตั้งอยู่ด้านหน้าวิหารขนาดใหญ่ ส่วนอุโบสถมีขนาดเล็กตั้งแยกจากแกนหลักของวัด

วิหารขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่ด้านหน้าเจดีย์ประธานที่เมืองกำแพงเพชรนี้มีรูปแบบเฉพาะคือ บริเวณฐานมีการก่อมุมหรือทำเป็นมุขทั้งด้านหน้าและด้านหลัง และยังนิยมทำเป็นฐานสูง บางแห่งมีฐานด้านล่างให้สูงชันจนมีลักษณะเป็นผนังเช่นวัดส้องชัย บางแห่งสร้างฐานให้มีขนาดใหญ่ที่เรียกว่าฐานทักษิณ (ฐานที่มีพื้นที่เป็นลานสำหรับเดินเวียนขวา) รองรับฐานวิหารอีกชั้นหนึ่ง ได้แก่ วิหารวัดพระศรีรัตน วัดสิงห์ และวัดอวาสีใหญ่ บริเวณฐานด้านหน้าของฐานทักษิณมีการประดับประดาประติมากรรมปูนปั้นทวารบาลและสิงห์ โดยเฉพาะสิงห์ปูนปั้นที่วัดสิงห์เป็นศิลปะแบบขอมที่ได้รับอิทธิพลในสมัยกรุงศรีอยุธยา คือ ลักษณะสิงห์ยกขึ้นท้ายลอยตัวเหมือนกันสิงห์ในศิลปะแบบขอมสมัยบาบูน

เสววิหารส่วนใหญ่เป็นเสาหินแลงสี่เหลี่ยมและแปดเหลี่ยมใช้ปูนฉาบผิว นอกอีกครึ่ง หลังคาของวัดบางแห่งเป็นดินเผา ปัจจุบันหลังคาได้หักพังหมดแล้วปรากฏแต่เพียงเสาหินแลงให้เห็นเท่านั้น

ลักษณะโบราสถานที่เป็นเมืองกำแพงเพชรพอสรุปได้ว่าเป็นศิลปะแบบผสมผสานของศิลปะหลายแบบดังนี้

ลักษณะโบราสถานที่เป็นเมืองกำแพงเพชรพอสรุปได้ว่าเป็นศิลปะแบบผสมผสานของศิลปะหลายแบบดังนี้

ลักษณะโบราสถานที่เป็นเมืองกำแพงเพชรพอสรุปได้ว่าเป็นศิลปะแบบผสมผสานของศิลปะหลายแบบดังนี้

ลักษณะโบราสถานที่เป็นเมืองกำแพงเพชรพอสรุปได้ว่าเป็นศิลปะแบบผสมผสานของศิลปะหลายแบบดังนี้

1. โบราณสถานที่เป็นศิลปะแบบขุขันธ์ที่พบแห่งเดียว คือ เจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์หรือดอกบัวตูมที่วัดกะโลทัย
2. โบราณสถานที่เป็นศิลปะแบบอยุธยาที่ปรากฏเห็นชัดเจน คือ กำแพงเมืองก่อด้วยศิลาแลง ด้านบนทำเป็นรูปใบเสมาและป้อมประตูต่าง ๆ
3. โบราณสถานที่เป็นศิลปะที่ผสมระหว่างขุขันธ์กับอยุธยา พบเฉพาะวัดในเขตอรัญญิก คือเจดีย์ประธานที่สร้างเป็นแบบทรงกลมหรือทรงระฆัง อันเป็นศิลปะแบบสุโขทัย แต่ก่อสร้างให้สูงและใหญ่โตเป็นศิลปะแบบอยุธยา
4. โบราณสถานที่เป็นศิลปะสกุลช่างกำแพงเพชร คือ โบราณสถานที่เป็นศิลปะผสมระหว่างสุโขทัยกับอยุธยา แต่มีการพัฒนาและดัดแปลงเป็นศิลปะของตนเอง กล่าวคือ องค์เจดีย์มีรูปทรงเพรียว องค์ระฆังเล็กและตั้งตำแหน่งสูง ปากระฆังไม่ผายออกมาก บางครั้งสร้างฐานซ้อนลดหลั่นกันหลายชั้นรองรับองค์ระฆังและส่วนยอด เช่นเจดีย์ประธานที่วัดพระธาตุ วัดช่องชัย วัดพระนอน เป็นต้น
5. โบราณสถานที่เป็นแบบผสมระหว่างศิลปะสุโขทัยกับล้านนาที่เห็นชัดเจน คือ โบราณสถานที่วัดพระแก้วและวัดพระธาตุ ลักษณะที่เป็นศิลปะแบบล้านนานั้น สังเกตได้จากฐานมีการย่อมนหลายครั้งซ้อนกัน และการย่อมนส่วนที่เป็นบัลลังก์ ล้วนเป็นลักษณะเด่นของศิลปะล้านนา ส่วนเจดีย์ทรงกลมหรือทรงระฆัง เป็นศิลปะแบบสุโขทัย แต่สร้างให้มีขนาดเล็กล้อมรอบเจดีย์ทั้งองค์ของเจดีย์และตั้งอยู่บนฐานซ้อนกันหลายชั้นจนสูง บ่งบอกถึงการผสมผสานศิลปะแบบสุโขทัยกับล้านนา

โบราณสถานที่สำคัญในอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร

โบราณสถานที่สำคัญๆ ในอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชรซึ่งจะกล่าวถึงมีดังนี้

วัดพระแก้ว

วัดพระแก้วตั้งอยู่กลางเมืองกำแพงเพชร สันนิษฐานว่าเป็นวัดที่พระแก้วมรกตและพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ประดิษฐานอยู่ในระยะเวลาหนึ่ง โบราณสถานส่วนใหญ่ภายในวัดพระแก้วมีการสร้างเพิ่มเติมหลายยุคหลายสมัย

เจดีย์ประธานวัดพระแก้ว

ที่มา : อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร 2543. หนังสือถิ่นสารการมรดก ใจอุทยานประวัติศาสตร์ หน้า 9 หน้า 24

แผนผังของวัดเป็นรูปสี่เหลี่ยมคี่เหลี่ยม โบราณสถานสร้างขึ้นตามกำแพงเมือง ส่วนใหญ่ก่อสร้างด้วยศิลาแลงและโบราณสถานที่สำคัญ ได้แก่ เจดีย์ประธานทรงกลมหรือทรงระฆัง ฐานเป็นรูปสี่เหลี่ยม มีชั้นปูนปั้นสิ่งห้อยอยู่ในซุ้มโดยรอบ แต่สภาพชำรุดไปหมดแล้ว ด้านหลังหรือด้านตะวันตกของเจดีย์ประธานมีพระพุทธรูปนั่งปางมารวิชัย เหลือเพียงแต่โกศนาคีแลงอยู่บนฐานอาคารต่อจากฐานอาคารรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสเป็นฐานวิหารยกพื้นเตี้ยๆ ภายในวิหารประดิษฐานพระพุทธรูปปูนปั้นขนาดใหญ่ ประกอบด้วยพระพุทธรูปปางมารวิชัย 2 องค์ และปางไสยาสน์ 1 องค์ ลักษณะพระพักตร์ขององค์พระพุทธรูปทั้งสามค่อนข้างเป็นเหลี่ยม พระขนง (คิ้ว) ต่อกันคล้ายรูปปีกกา พระเนตรเรียวกเล็ก ปลายพระเนตร

แหลมขึ้นไป สันนิษฐานว่าพระพุทธรูปดังกล่าวเป็นศิลปะแบบอู่ทองหรือสุโขทัยตอนต้น และเหตุที่เรียกว่าวัดพระแก้วก็คือ เมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงเสด็จพระราชดำเนินมาที่เมืองกำแพงเพชร ทรงเรียกกลุ่มโบราณสถานขนาดใหญ่ที่ตั้งกลางเมือง ชื่อวัดพระแก้ว และมีการเรียกมาถึงปัจจุบัน

วัดพระธาตุ

วัดพระธาตุตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงของวัดพระแก้ว แผนผังของวัดเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าโบราณสถานที่สำคัญได้แก่ เจดีย์ประธานศิลปะผสมระหว่างสุโขทัยกับอู่ทอง กล่าวคือ เจดีย์เป็นทรงกลมหรือทรงฆ้องเป็นศิลปะแบบสุโขทัยมีระเบียงคดหรือกำแพงรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าล้อมรอบเจดีย์ที่เชื่อมต่อกับฐานวิหาร ส่วนท้ายของวิหารล้ำเข้ามาในระเบียงคด เป็นแบบแผนของวัดในสมัยอู่ทอง ด้านหน้าวิหารมีเจดีย์รายทรงกลมหรือทรงฆ้อง ก่อด้วยอิฐอีก 2 องค์

สิ่งที่น่าสังเกต คือ เจดีย์ประธานของวัดพระธาตุนั้นจะตั้งอยู่บนฐานแปดเหลี่ยมที่ซ้อนลดหลั่นกันหลายชั้น จนทำให้องค์เจดีย์สูง ซึ่งจัดเป็นแบบเฉพาะของสกุลช่างเมืองกำแพงเพชร

เจดีย์องค์ที่ปรากฏในวัดพระธาตุ ซึ่งมีรูปลักษณ์กับวัดพระแก้ว

ที่มา : คู่มือประวัติศาสตร์ท้องถิ่น 2545. หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้ ชุดอยุธยาประวัติศาสตร์ เล่ม 9 หน้า 26

วัดพระนอน

วัดพระนอนเป็นวัดขนาดใหญ่อยู่ในเขตอรัญญิก ชื่อวัดพระนอนเป็นชื่อที่ใช้เรียกภายหลัง เนื่องจากที่มีพระพุทธรูปนอนประดิษฐานเป็นพระประธานในวิหารปัจจุบัน ไม่มีให้เห็นแล้ว

จากการบูรณะได้พบหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่า วัดพระนอนมีการสร้างกำแพงศิลาแลงปึกล้อมทั้ง 4 ด้าน และเสาของวิหารเป็นเสาศิลาแลงทั้งแท่ง ขนาดกว้าง 1.1 เมตร ยาว 1.1 เมตร และสูง 6.4 เมตรนับเป็นเสาศิลาแลงที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย

โบราณสถานที่สำคัญได้แก่ เจดีย์ประธานทรงกลมหรือทรงระฆัง ที่ฐานหน้ากระดานล่างสุดก่อเป็นฐานสี่เหลี่ยม ด้านหน้าทำเป็นซุ้มพระหรือมุขเล็กๆ ขึ้นออกมาฐานแปดเหลี่ยมที่ซ้อนลดหลั่นกันหลายชั้น อันเป็นรูปแบบเฉพาะของเมืองกำแพงเพชร ถัดขึ้นไปเป็นองค์ระฆังแบบสุโขทัยที่ส่วนยอดหักพังไปหมดแล้ว

เจดีย์ประธานวัดพระนอนเป็นแบบศิลปะเฉพาะของเมืองกำแพงเพชร

ที่มา : คู่มือประวัติศาสตร์ท้องถิ่น 2545. หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้ ชุดอยุธยาประวัติศาสตร์ เล่ม 9 หน้า 27

วัดพระสี่อิริยาบถ

วัดพระสี่อิริยาบถเป็นวัดขนาดใหญ่แห่งหนึ่งในเขตอรัญญิก แคว้นสังฆวัดเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าหันหน้าไปทางทิศตะวันออก โบราณสถานที่สำคัญได้แก่ มณฑปขนาดใหญ่ที่เป็นประธานของวัด ลักษณะมณฑปเป็นแบบจตุรมุข แต่ละด้านก่อผนังให้เว้าเข้าไปและประดิษฐานพระพุทธรูปปูนปั้นสี่อิริยาบถ คือ นั่ง นอน เดิน และยืน ซึ่งผนังด้านทิศตะวันตกที่เป็นพระพุทธรูปปูนปั้นที่มีสภาพดีที่สุด

กล่าวกันว่ามณฑปที่ประดิษฐานพระพุทธรูปสี่อิริยาบถนี้ ก่อสร้างก่อนวัดเชตุพนที่ตั้งอยู่นอกเมืองสุโขทัยทางด้านทิศใต้

พระพุทธรูปยืน วัดพระสี่อิริยาบถ

ที่มา : อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย 2545. หนังสือเสริมสาระการเรียนรู้ ชุดอุทยานประวัติศาสตร์ เล่ม 9 หน้า 28

วัดสิงห์

วัดสิงห์ตั้งอยู่จากวัดพระสี่อิริยาบถไปทางทิศเหนือไปประมาณ 100 เมตร แสนฝั่งของวัดเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีกำแพงก่อด้วยศิลาแลงล้อมรอบทั้ง 4 ด้าน โบราณสถานสำคัญได้แก่ วิหารที่มีฐานขนาดใหญ่ซ้อนกัน 2 ชั้น เดิมนั้นคงสร้างเป็นวิหารแต่ต่อมาปรับเปลี่ยนเป็นโบสถ์ เพราะปรากฏในสมณสาส์นรอบ

ส่วนเจดีย์ประธานมีการสร้างกำแพงก่อด้วยศิลาแลงล้อมรอบ โดยให้ส่วนของกำแพงคั่นกับฐานเจดีย์ ปัจจุบันเจดีย์ประธานเหลือเฉพาะฐานหน้ากระดานสี่เหลี่ยมและฐานบัว ตอนล่างทำเป็นชั้นพระที่นั่ง 4 ทิศ องค์เจดีย์ก่อด้วยอิฐ ซึ่งต่างจากวัดอื่นที่สร้างด้วยศิลาแลง

จากหลักฐานภาพถ่ายในสมัยรัชกาลที่ 5 พบโบราณวัตถุที่สันนิษฐานได้ว่ารูปทรงเดิมของเจดีย์ประธานวัดสิงห์เป็นทรงกลมหรือทรงระฆัง โดยมีการเพิ่มฐานสี่เหลี่ยมให้ซ้อนกันลดหลั่นกันหลายชั้น

เจดีย์ประธานภายในวัดสิงห์ สันนิษฐานว่าเป็นทรงกลมหรือทรงระฆังก่อด้วยอิฐ

ที่มา : อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย 2545. หนังสือเสริมสาระการเรียนรู้ ชุดอุทยานประวัติศาสตร์ เล่ม 9 หน้า 28

วัดช้างรอบ

วัดช้างรอบเป็นวัดขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่บนเนินสูง โบราณสถานที่สำคัญ ได้แก่ เจดีย์ประธานทรงกลมหรือทรงระฆังประดับช้างปูนปั้นรอบฐาน คล้ายรูปแบบขององค์เจดีย์ที่วัดช้างล้อมในเมืองสุโขทัย องค์เจดีย์ปัจจุบันเหลือเฉพาะชั้นหน้ากระดานแปดเหลี่ยมและส่วนที่ต่อเนื่องขึ้นไปเล็กน้อย ส่วนยอดเจดีย์ที่อยู่เหนือขึ้นไปพังทลายหมดแล้ว

ไปพังทลายหมดแล้ว

เจดีย์ประธานวัดช้างรอบ ในเมืองกำแพงเพชร ซึ่งมีฐานว่านรูปนพปฎลคล้ายคลึงกับเจดีย์ไชยโย
ที่มา : อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย 2545. หนังสือคู่มือสารการเยือน อุทยานประวัติศาสตร์ เล่ม 9 หน้า 29

เจดีย์ประธานทำเป็นรูปสี่เหลี่ยมมีบันไดขึ้นไปยังลานประทักษิณ (ลานสำหรับเดินเวียนขวา) ทั้ง 4 ทิศที่บันไดมีซุ้มประตูที่หลังคาซุ้มสร้างเป็นเจดีย์ยอดระฆังขนาดเล็ก ซานบันไดแต่ละด้านประดับด้วยรูปสิงห์ แต่ชำรุดเสียหายไปเกือบหมดแล้ว

ผนังฐานเจดีย์ที่ก่อสูงนั้นประดับด้วยรูปช้างปูนปั้นเป็นครั้งคราว จำนวนทั้งสิ้น 68 เชือกมีหัวและสองขาหน้าโผล่พ้นจากผนัง เป็นลวดลายที่ก่อ กำไล โคนขา และข้อขาระหว่างช่องแต่ละช่องตกแต่งลายปูนปั้นนูนสูงรูปต้นไม้ที่สวยงาม ปัจจุบันชำรุดเสียหายมากแล้ว

แบบทดสอบท้ายบทที่ 4

จงตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้อง

1. เมืองศรีสัชนาลัยในอดีตเคยมีความสำคัญต่ออาณาจักรสุโขทัยอย่างไร
.....
.....
2. หลักฐานทางโบราณคดีประเภทใดที่แสดงให้เห็นว่า บริเวณเมืองศรีสัชนาลัยเคยเป็นแหล่งตั้งถิ่นฐานของชุมชนโบราณ
.....
.....
3. เมืองศรีสัชนาลัยเดิมชื่อเมืองอะไร
.....
4. คุณลักษณะสำคัญที่ทำให้อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัยได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทยคือคุณลักษณะใด
.....
.....
- 5.ให้นักเรียนยกตัวอย่างโบราณสถานที่น่าสนใจในแหล่งอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย มา 3 สถานที่
.....
.....
.....

6. อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชรได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย เมื่อใด

7. โบราณสถานที่พบในอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชรส่วนใหญ่เป็นศิลปกรรมแบบผสมและหลายสมัย เพราะเหตุใด

8. หลักฐานทางโบราณคดีได้บ่งชี้ให้เราทราบว่าเมืองกำแพงเพชรเคยเป็นแหล่งชุมชนสมัยก่อนประวัติศาสตร์

9. ลักษณะสถาปัตยกรรมของเมืองนครชุมส่วนใหญ่เป็นศิลปะแบบสุโขทัย เพราะจะสังเกตจากรูปแบบเจดีย์ เป็นแบบใด

10. โบราณสถานของเมืองนครชุมกับเมืองกำแพงเพชรมีความแตกต่างกันอย่างไร

บทที่ 5

อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

โบราณสถานที่สำคัญภายในเมืองอยุธยา
แหล่งที่มา : แหล่งอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

ความสำคัญของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

กรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีของประเทศไทย ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 19 – 23 ซึ่งเป็นระยะเวลายาวนานถึง 417 ปี มีพระมหากษัตริย์ปกครองรวม 33 พระองค์ ผ่านช่วงเวลาของความเจริญรุ่งเรืองสูงสุดและตกต่ำถึงขั้นเป็นเมืองประเทศราชของพม่าถึง 2 ครั้ง ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2112 และครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ. 2310 ส่งผลทำให้กรุงศรีอยุธยาหมดบทบาทไปในที่สุด แต่กรุงศรีอยุธยาก็ยังปรากฏร่องรอยของความเจริญรุ่งเรืองในอดีตให้คนไทยในปัจจุบันได้เห็น ไม่ว่าจะเป็นปราสาทราชวัง วัดวาอาราม แหล่งชุมชนค้าขายทั้งตลาดบกและตลาดน้ำ ป้อมปราการ บ้านเรือน

วิถีชีวิต ศิลปกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมที่อยู่ในความทรงจำและความรู้สึกผูกพันกับคนไทยแทบทุกคน (วรรณภาณุเจณ์ เอกฉันท 2545:4)

กรุงศรีอยุธยาไม่ได้มีความสำคัญเพียงแค่ราชธานีของประเทศไทยเท่านั้น แต่ยังเป็นที่ยึดเหนี่ยวกันของคนไทย เพราะมีความเจริญก้าวหน้าเป็นศูนย์กลางทางด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจและพาณิชย์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และของโลก กรุงศรีอยุธยาจึงมีชื่อเสียงที่มีประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจสำหรับชาติไทยเท่านั้น แต่หากยังเป็นเมืองประวัติศาสตร์ที่มีแหล่งอารยธรรมสำคัญแห่งหนึ่งของโลกด้วย

จากอุณณ์ดังกล่าว ส่งผลให้กรุงศรีอยุธยาได้รับการเชิดชูคุณค่าไว้ในบัญชีรายชื่อแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม ปีพุทธศักราช 2534 ด้วยหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ เป็นสิ่งซึ่งแสดงความโดดเด่นที่หาได้ยากยิ่ง หรือเป็นประจักษ์พยานแสดงขนบธรรมเนียมประเพณี หรืออารยธรรมซึ่งยังเหลืออยู่ หรืออาจสูญหายไปแล้ว อันเป็นสัญญาณถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีต

อดีตความเป็นมาของประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

นับตั้งแต่กรุงศรีอยุธยาได้ถูกทำลายลงจากการทำสงครามกับพม่าในปี พ.ศ. 2310 กรุงศรีอยุธยาก็ถูกทิ้งร้างและขาดการทำนุบำรุงมานานนับศตวรรษ จนกระทั่งในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พระองค์ทรงเล็งเห็นความสำคัญของกรุงศรีอยุธยา จึงได้ฟื้นฟูกรุงศรีอยุธยาขึ้นมาใหม่ โดยโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระที่นั่งสรรเพชญ์ปราสาทใหม่บนรากฐานเดิมและสร้างพระราชวังจันทน์ทรงมณเฑียรขึ้นเพื่อเป็นที่ประทับในการแปรพระราชฐาน เมื่อถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการอนุรักษ์กรุงศรีอยุธยาอย่างจริงจัง กล่าวคือ ทรงมีพระบรมราชโองการให้ที่ดินภายในเกาะเมืองของจังหวัดอยุธยาเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน (ในสมัยรัชกาลที่ 5 ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารราชการใหม่ ซึ่งกรุงศรีอยุธยาได้ถูกจัดตั้งเป็น

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา) ห้ามเอกชนถือครองที่ดินภายในเกาะเมืองและให้สำรวจโบราณสถานทั้งหมด พร้อมทั้งปรับปรุงโบราณสถานและบริเวณพระราชวังอย่างต่อเนื่องจนทำให้ได้ดำเนินการไว้แล้วในรัชกาลก่อน

เมื่อปี พ.ศ. 2478 กรมศิลปากร ได้ประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานภายในพระนครศรีอยุธยาเป็นโบราณสถานแห่งชาติ และนับตั้งแต่นั้นมาก็ได้มีการบูรณะจนกระทั่งในปี พ.ศ. 2504 พระนครศรีอยุธยา ก็ได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

เมื่อปี พ.ศ. 2519 กรมศิลปากร ได้ประกาศให้พระนครศรีอยุธยาเป็นอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาโดยในปี พ.ศ. 2520 ได้ดำเนินการอนุรักษ์ภายใต้แผนงานอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมเมื่อปี พ.ศ. 2534 กรมศิลปากร ได้ปรับปรุงแผนงานอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีให้ดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 โดยแบ่งพื้นที่การอนุรักษ์ออกเป็น 7 พื้นที่ คือ

1. พื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์ คือ บริเวณเกาะเมือง ในเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยาพื้นที่ทั้งสิ้น 1,810 ไร่ ได้แก่ เขตพระราชวัง วัดพระราม วัดมหาธาตุ วัดราชบูรณะ วัดพระศรีสรรเพชญ์ วัดกรมกลบพิตร เจดีย์ศรีสุริโยทัย
2. พื้นที่ในเกาะเมืองนอกเขตอุทยานประวัติศาสตร์ ได้แก่ พระราชวังจันทร์เกษม วัดสุวรรณเดชมุข
3. พื้นที่นอกเกาะเมืองด้านทิศตะวันออก ได้แก่ วัดใหญ่ชัยมงคล วัดพญินุธิ์ และกลุ่มโบราณสถานในเขตอโยธยา เช่น วัดมเหยงคณ์ วัดช้างล้อม เป็นต้น
4. พื้นที่นอกเกาะเมืองด้านตะวันตก ได้แก่ วัดไชยวัฒนาราม
5. พื้นที่นอกเกาะเมืองด้านทิศเหนือ ได้แก่ วัดกุฎีเขาทอง วัดหน้าพระเมรุ เพ็ชรคล้องช้าง และกลุ่มโบราณสถานในเขตคลองพระบัว เช่น วัดแจ้งป่า วัดพญาแมน วัดไกร เป็นต้น

- 6. พื้นที่นอกเกาะเมืองด้านทิศใต้ ได้แก่ วัดพุทไธสวรรย์ หมู่บ้านโปรตุเกส
- 7. พื้นที่นอกเหนือจากที่ระบุไว้แล้วภายในเขตวัดพระนครศรีอยุธยา เช่น วัดนิเวศธรรมประวัติ วัดชุมพลนิกายาราม อำเภอบางปะอิน วัดไร่ขิง อำเภอกำแพงไพบึง

สภาพทั่วไปของกรุงศรีอยุธยาในอดีต

เดิมกรุงศรีอยุธยามีแม่น้ำ 2 สายไหลผ่าน คือ แม่น้ำลพบุรีด้านทิศเหนือและแม่น้ำเจ้าพระยาด้านทิศตะวันตก ต่อมาจึงมีการขุดคูเชื่อม จากแม่น้ำลพบุรีตรงบริเวณตำบลหัวรอ เชื่อมบรรจบกับแม่น้ำเจ้าพระยาตรงหน้าป้อมเพชร ชื่อคูขื่อน้ำ ต่อมามีการขุดขยายให้กว้างขึ้น ประกอบกับแม่น้ำป่าสักเปลี่ยนเส้นทางไหลมาทับคูขื่อน้ำ ทำให้คูขื่อน้ำมีขนาดใหญ่อุดมกลายเป็แม่น้ำป่าสัก กรุงเทพมหานครกลายเป็นเมืองที่มีแม่น้ำล้อมรอบทุกด้าน เสมือนเป็นปราการธรรมชาติในการป้องกันข้าศึกจากภายนอกได้เป็นอย่างดี

แผนที่แสดงสถานที่สำคัญภายในพระนครศรีอยุธยา
ที่มา: คู่มือประวัติศาสตร์อยุธยา 2545, หนังสือเกี่ยวกับการเรียนรู้ ชุดอยุธยาประวัติศาสตร์ เล่ม 7 หน้า 22

กำแพงพระนครเริ่มสร้างด้วยดิน ต่อมาเกิดการเปลี่ยนเป็นกำแพงอิฐ ตามกำแพงพระนครนั้นจะมีป้อมเป็นรอบเมือง 16 ป้อม และประตูเมืองทั้งประตูน้ำและประตูบกจำนวน 99 ประตู

นอกจากนี้ยังมีคลองสายต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงต่อกันภายในเมืองเป็นรางแห ในหน้าชาวเมืองสามารถพาเรือติดต่อกับภายนอกได้สะดวก จนชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาค้าขายกับกรุงศรีอยุธยามีความเห็นว่า “เวนิสตะวันออก” นอกจากนี้ยังมีถนนอิฐและถนนดินเป็นเส้นทางสัญจรทางบก ซึ่งส่วนมากจะสร้างขนานไปกับคลอง อีกทั้งสะพานกว่า 30 แห่งที่สร้างด้วยไม้ อิฐและศิลาแลง

กรุงศรีอยุธยา 26 ปี แสดงให้เห็นว่าเมืองอยุธยาที่มีความเจริญรุ่งเรืองถึงขั้นเป็นมหานครขนาดใหญ่มาแล้ว

18. ละไว้จดความถี่กันลง โดยปกติมาเป็นเมืองไชยา เมืองจากเมืองไชยา
ยังอยู่ในตำแหน่งนี้ แม้หน้าเจ้าพระยา แม่น้ำลพบุรี และแม่น้ำป่าสัก ไหลผ่านเป็น
บริเวณที่มีเรือสินค้าทางทะเลจากที่ต่าง สามารถจอดขนถ่ายที่ท่าในเมืองนี้ได้ เมือง
ไชยาจึงเป็นศูนย์กลางการคมนาคมและเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี อีกทั้งล่อมาเมือง
ไชยาที่มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติโดยการอภิเษกสมรสระหว่างกษัตริย์ของเมือง
สุพรรณภูมิ เชื้อพระวงศ์ขุนนางและประชาชน ทำให้เมืองไชยาและเมือง
สุพรรณภูมิมีความสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นจนสามารถผนวกรวมเข้าไว้ด้วยกันได้

โยชยาที่มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติโดยการอภิเษกสมรสระหว่างกษัตริย์ของเมือง
สุพรรณภูมิ เชื้อพระวงศ์ขุนนางและประชาชน ทำให้เมืองโยชยาและเมือง
สุพรรณภูมิมีความสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นจนสามารถผนวกรวมเข้าไว้ด้วยกันได้

แต่เดิมพระเจ้าอยู่หัวทรงปกครองเมืองโยชยา จนกระทั่งเมื่อ พ.ศ. 1890 ได้
เกิดอหิวาตกโรคระบาด ทำให้ผู้มีสัญชาติเป็นจำนวนมาก ลี้ภัยเป็นช่วงเวลาที่ทรง
สุโขทัยกำลังเสื่อมอำนาจลง พระเจ้าอยู่หัวทรงจึงย้ายพระราชวังมาประทับชั่วคราว
ที่เวียงเหล็ก ซึ่งต่อมาบริเวณนี้ก็คือ วัดพุทธนิรโรคันตรายในปัจจุบัน

ต่อมาพระองค์ทรงเลือกบริเวณที่ค่อนข้างต่ำเหนือของหนองโสนหรือ

ปัจจุบันเรียกว่า เมืองพระนคร เป็นที่สร้างพระนครใหม่ ทรงใช้เวลาในการสร้างพระนครถึง 3 ปี ครั้นถึงวันสุริยุปราคา 6 ก่ำเดือน 5 ปีชวด โทศกฤตกราช 712 หรือ พ.ศ. 1893 จึงได้ทำพิธีสถาปนาพระนครใหม่ ขนานนามว่า “กรุงเทพมหานครอิศริยธรายา มหาดุสิตนพมาศพริตราชธานีบุรีรมย์” และเสด็จเสวยราชสมบัติเป็นปฐมกษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยาพระนามว่า “สมเด็จพระนารายณ์มหาราช” (พระเจ้าเอกทัศ)

พระบรมราชานุสาวรีย์ สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอยู่หัวอู่)
ที่ ๑ : อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย 2545. หน้าสี่ศรีธรรมสารอักษรอยู่ ขวดของประติมากรรม (หน้า 7 หน้า 10)

ในระยะแรกเมื่อมีการสร้างพระนครนั้น ได้มีการสร้างวัดสำคัญต่างๆ ขึ้นหลายแห่ง เช่น วัดพระราม วัดธรรมนิกรราช เป็นต้น และมีการบูรณะวัดเก่าที่อยู่ทางตอนใต้ขึ้นเป็นวัดมหาธาตุ เพื่อเป็นวัดสำคัญของพระนครในสมัยนั้น

ความเจริญรุ่งเรืองของกรุงศรีอยุธยา สันนิษฐานว่าเริ่มในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช หรือนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 1944 เป็นต้นมา กรุงศรีอยุธยาเริ่มเป็นศูนย์กลางของอาณาจักร มีการขยายอาณาเขตให้กว้างขวางขึ้น และมีการติดต่อค้าขายกับภายนอก โดยเฉพาะกับจีน กรุงศรีอยุธยาจึงกลายเป็นศูนย์กลางการค้าทั้งภายในและภายนอก มีการรับและเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ จากภายนอก หรือมีการผลิตสินค้าส่งไปทั่วโลกและเครื่องปั้นดินเผาส่งไปขายยังต่างประเทศที่เป็นหมู่เกาะใกล้เคียง เช่น อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ เป็นต้น จากความเจริญทางการค้านี้เองส่งผลให้กรุงศรีอยุธยาสามารถสร้างและบูรณะวัดวาอารามสำคัญต่างๆ รวมทั้งการใช้เครื่องปั้นดินเผาลือลือนามไปใช้เป็นส่วนประกอบในสถาปัตยกรรมทางศาสนา เช่น กระเบื้องมุงหลังคา ซ่อฟ้า เป็นต้น

ในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ทรงเป็นผู้เปลี่ยนแปลงการบริหารราชการแผ่นดินใหม่ เพื่อการเมืองการปกครองที่มีความเป็นปึกแผ่นมั่นคงมากยิ่งขึ้น เนื่องจากกรุงศรีอยุธยามีอาณาเขตกว้างขวางมาก ดังนั้นจึงทรงรวมศูนย์กลางอำนาจไว้ที่กรุงศรีอยุธยาเพียงแห่งเดียว

นอกจากนี้ สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถยังทรงย้ายพระราชวังให้อยู่บริเวณที่มีความเหมาะสมกว่าเดิม คือบริเวณใกล้กำแพงเมืองด้านทิศเหนือริมฝั่งแม่น้ำลพบุรี เพื่อความสะดวกในการเสด็จ ออกนอกพระนครทางชลมารค อีกทั้งบริเวณนี้กว้างขวางในการที่จะขยายเป็นพระราชวังที่ใหญ่ได้ ได้ส่วนพระราชวังเดิมนั้น ได้ทรงถวายเป็นที่ของวัด ด้วยการสร้างวัดพระศรีสรรเพชญ์ขึ้น และสร้างกำแพงรอบล้อมให้รวมอยู่บริเวณเดียวกับพระราชวัง นับเป็นการผนวกวัดเข้ากับวังเป็นครั้งแรก

วัดพระศรีสรรเพชญ์นี้ใช้เป็นที่พักประทับของพระราชพิธีทางศาสนา ทั้งส่วนพระองค์และพระบรมวงศานุวงศ์ อีกทั้งพระราชพิธีอื่นๆ โดยเฉพาะพระราชพิธีที่เกี่ยวข้องกับการบรรพชาบรรพญายของพระมหากษัตริย์และพระอริยสงฆ์เจ้าชายในเชื้อพระวงศ์ จึงเป็นเหตุให้เกิดการสร้างพระสถูป พระพุทธรูป และพระวิหารเพื่ออุทิศถวายพระมหากษัตริย์และเจ้าชายในเชื้อพระวงศ์เป็นประจำ นอกจากนี้ยังมีพระราชพิธีอื่นที่พระมหากษัตริย์พัฒนาขึ้น เพื่อแสดงความจงรักภักดีของเจ้าชายขุนนางและข้าราชการบริพารต่อพระมหากษัตริย์ด้วย วัดพระศรีสรรเพชญ์จึงเป็นวัดสำคัญของอาณาจักรแทนวัดมหาธาตุ

หลังสมัยของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ กรุงศรีอยุธยามีพระมหากษัตริย์ปกครองกรุงศรีอยุธยาอีก 3 พระองค์คือ สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 และสมเด็จพระบรมราชาหน่อพุทธางกูร โดยเฉพาะในสมัยของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 นั้น ได้มีการติดต่อกับต่างประเทศมากขึ้น โดยมีชาวโปรตุเกส เป็นชาวยุโรปชาติแรกที่ส่งคณะทูตเข้ามาเจริญไมตรีกับกรุงศรีอยุธยา ส่งผลให้มีการนำวิทยาการสมัยใหม่เข้ามาใช้ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างอาวุธ ป้อม

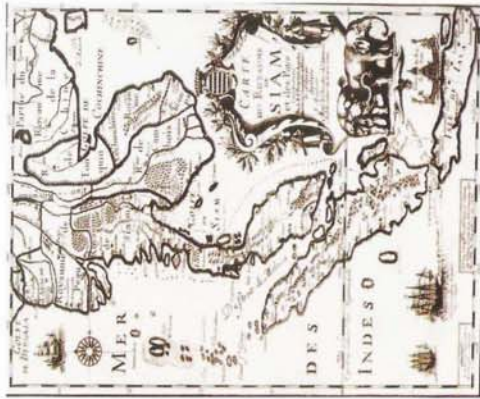
ปรากร และวิธีการทำสงครามสมัยใหม่ ส่งผลให้มีการสร้างป้อมปราการและกำแพงเมืองในท้องถิ่นสำคัญๆ ของอาณาจักร จากความมั่งคั่งทางด้านการค้าขาย ทำให้มีการสร้างวัดและพระราชวังเพิ่มเติม โดยวัดพระศรีสรรเพชญ์นั้นได้มีการสร้างเพิ่มขึ้นอีก 2 องค์ รวมทั้งการสร้างพระพุทธรูปยืนหุ้มทองคำขนาดใหญ่เป็นพระประธานคือ “พระศรีสรรเพชญ์”

หลังสมัยสมเด็จพระนารายณ์ปีที่ 2 แล้วกรุงศรีอยุธยาซึ่งมีความเจริญรุ่งเรืองและมั่นคงทางด้านทหารมากขึ้น โดยเฉพาะในสมัยของสมเด็จพระไชยราชาธิราช สามารถขับไล่การรุกรานของพม่าทางด้านตะวันตกได้ อีกทั้งสามารถควบคุมกลุ่มเมืองเหนือที่ต่อต้านการรวมศูนย์กลางการปกครองอยู่ที่กรุงศรีอยุธยาเพียงแห่งเดียวตั้งแต่สมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ได้ทั้งหมด กรุงศรีอยุธยาจึงกลายเป็นศูนย์กลางการปกครองเพียงแห่งเดียว และเมื่อสมเด็จพระไชยราชาธิราชเสด็จสวรรคต บ้านเมืองก็เกิดความระส่ำระสาย ราชสำนักอ่อนแอ มีการแย่งชิงราชสมบัติและในที่สุดกรุงศรีอยุธยาก็กลายเป็นประเทศราชของพม่าครั้งที่ 1 ในปี พ.ศ.

2112

กรุงศรีอยุธยาตกเป็นประเทศราชของพม่าอยู่ 15 ปี สมเด็จพระนเรศวรมหาราชจึงกอบกู้เอกราชจากพม่าได้สำเร็จประมาณปี พ.ศ. 2127 ตลอดรัชกาลพระองค์ก็ได้ทำสงครามกับพม่า โดยตลอด จนในที่สุดพม่าอ่อนแอจนไม่สามารถรุกรานกรุงศรีอยุธยาได้อีก กรุงศรีอยุธยาก็เริ่มมีความมั่นคงขึ้นมาอีกครั้ง จนกระทั่งถึงสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม กรุงศรีอยุธยาเริ่มมีความเจริญรุ่งเรืองทางการค้ามากขึ้น เมื่อมีชาวต่างชาติจากยุโรปเข้ามาเจริญไมตรีและค้าขายได้แก่ อังกฤษ และฮอลันดา ทำให้กรุงศรีอยุธยาในสมัยนั้นเจริญรุ่งเรืองขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง กรุงศรีอยุธยาได้กลายเป็นศูนย์กลางทางการค้าที่ใหญ่ที่สุดของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จะเห็นได้จากบันทึกของชาวต่างชาติทั้งในรูปจดหมายเหตุและแผนที่ต่างๆ ซึ่งล้วนแสดงให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ของบ้านเมือง ไม่ว่าจะเป็นประสาธนาท้าววัง วัวดาอาราม อาณาเขต ตลอดจน

ชนบทธรรมเนียมประเพณีในราชสำนักมากมาย นอกจากนี้ในสมัยของพระองค์ยังมีการฟื้นฟูสิ่งที่เคยมีมาก่อนมาปรับปรุงใหม่ เช่นการสร้างสถูปรูปแบบพระปรางค์ หรือการสร้างประสาทที่วัดไชยวัฒนาราม และที่อื่นๆ ขณะเดียวกันก็มีการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ขึ้น เช่น การสร้างเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง และพระพุทธรูปทรงเครื่อง เป็นต้น

ภาพแผนที่แสดง อาณาเขตของกรุงศรีอยุธยา และบริเวณใกล้เคียง ซึ่งอยู่ในอาณาจักรสุโขทัย
ที่สร้างขึ้นจากบันทึกของชาวต่างชาติที่เข้ามาในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราชและพระเจ้าปราสาททอง
ที่มา : อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา 2548. หนังสือเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้ ชุดอุทยานประวัติศาสตร์ ต่อมา 7 หน้า 17

เมื่อถึงสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ความสัมพันธ์กับต่างประเทศมีความแน่นแฟ้นมากขึ้น โดยเฉพาะความสัมพันธ์ทางราชสำนักของฝรั่งเศส ที่ปรากฏว่ามีการแต่งตั้งขุนนางผู้ใหญ่ที่เป็นชาวต่างชาติ รวมทั้งการนำเทคโนโลยีแบบยุโรปเข้ามาใช้ในการก่อสร้างสิ่งใหม่ๆ ไม่ว่าจะเป็นป้อมปราการ สถานที่ราชการต่างๆ แบบกอธิคก็ดูไม่มีหลักฐานทางไทยบ้าง ทรงยุโรปบ้าง มีการก่อสร้าง

ถนน สะพานอิฐ อุโมงค์ระบบน้ำ ที่ถักเก็บน้ำเพื่อใช้ในการบริโภค ห้องพระโรง โรงช้างเผือก ผังเมืองที่มีการจัดระเบียบแบบแผนเป็นต้น กล่าวได้ว่ากรุงศรีอยุธยาในสมัยนั้นมีเจริณสูงสุด

เมื่อสิ้นรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแล้ว ความรุ่งเรืองทางด้านศิลปะวิทยาการ รวมทั้งการถ่ายทอดวัฒนธรรมต่างชาติได้หมดลง เนื่องมาจากเหตุผลทางการเมือง เกิดการแย่งชิงราชสมบัติกันอยู่เนื่อง ๆ จนถึงสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ บ้านเมืองเข้าสู่ความรุ่งโรจน์อีกครั้งหนึ่ง เพราะพระองค์ทรงสนพระทัยในพระพุทธศาสนา มีการบูรณปฏิสังขรณ์ปราสาทราชวังและวัดที่ด้อยมีมาก่อนอย่างมากมาย ส่งผลให้ปรากฏรูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีลักษณะแตกต่างไปจากครั้งก่อนๆ เช่นมีการประดับมุกประดับกระจก การลงรักปิดทอง บนสถาปัตยกรรมต่างๆ เป็นต้น นอกจากการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาแล้ว ด้านวรรณกรรม การช่างฝีมือ และการมหรศพลก็มีความรุ่งเรืองอีกด้วย เมื่อสิ้นรัชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ กรุงศรีอยุธยาเกิดความวุ่นวายขึ้นอีกครั้ง มีการแย่งชิงราชสมบัติ ขุนนางแย่งแย่งความเป็นใหญ่ ทำให้ราชสำนักเต็มไปด้วยขุนนางที่ประจบสอพลอ ในที่สุดกรุงศรีอยุธยาก็ตกอยู่ในสภาพเสื่อมโทรมและอ่อนแอ และเมื่อพม่าเข้ามาล้อมกรุงศรีอยุธยาในสมัยพระเจ้าเอกทัศ พม่าก็สามารถยึดกรุงศรีอยุธยาแตกพ่ายเป็นครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2310 ทั้งนี้พม่าได้เผาทำลายปราสาทราชวัง วัดวาอาราม ตลอดจนกวาดต้อนผู้คนและทรัพย์สินไปเป็นจำนวนมาก จึงนับเป็นการสิ้นสุดของกรุงศรีอยุธยาที่ดำรงความยิ่งใหญ่และยาวนานถึง 417 ปี (ตั้งแต่ปี พ.ศ. 1893 – 2310)

ศิลปกรรมในสมัยกรุงศรีอยุธยา

โบราณสถานและโบราณวัตถุของกรุงศรีอยุธยามีอยู่จำนวนมาก ข้ามยข้ามแดนได้เป็น 4 สมัยตามการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและการเมือง ดังนี้

สมัยก่อนกรุงศรีอยุธยาหรือสมัยอยุธยา อันเป็นระยะเวลาก่อนการสถาปนากรุงศรีอยุธยา ศิลปกรรมที่พบในสมัยดังกล่าวมักจะเป็นศิลปะแบบสุโขทัย เช่น การสร้างพระพุทธรูปศิลาขนาดใหญ่ เอียงก้นอู้น ไม่ถือปูนและตั้งบนฐานประติมากรรมสูง วัดที่สำคัญในสมัยนั้น ได้แก่ วัดอโยธยา วัดใหญ่ชัยมงคล วัดขุนเมืองใจ วัดธรรมนิกราช และวัดพนัญเชิง

สมัยอยุธยาตอนต้น (พ.ศ. 1893 – 2112) เป็นระยะเวลาของการสร้างความเป็นปึกแผ่นให้กับอาณาจักร ก่อนที่จะเสียดังกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 1 ในปี พ.ศ. 2112 ให้แก่พม่า ศิลปกรรมที่พบในสมัยดังกล่าว ได้แก่ การนิยมสร้างปราสาทหรือเจดีย์เป็นประธานของวัด มีระเบียงคดหรือกึ่งเพนชันในล้อมรอบ มีวิหารอยู่ด้านหน้าวัดที่สำคัญในสมัยนั้น ได้แก่ วัดพระราม วัดมหาธาตุ วัดราชบูรณะ วัดเทพธิดาราม วัดโลกยสุธาราม วัดมณฑลพิตร วัดพระศรีสรรเพชญ์ และวัดเชิงท่า

สมัยอยุธยาตอนกลาง (พ.ศ. 2112 – 2231) เป็นยุคแห่งการก่อกองกู้เอกราชและฟื้นฟูบ้านเมืองให้กลับมามีพลังเช่นเดิมอีกครั้ง และช่วงเวลาที่มีการจัดตั้งข้าชากับต่างประเทศ ศิลปกรรมที่พบในสมัยดังกล่าว คือ การนิยมสร้างเจดีย์ทรงกลมเป็นประธานของวัด และมีพระอุโบสถอยู่ด้านหน้า วัดที่สำคัญในสมัยนั้น ได้แก่ วัดขุนแสน วัดวรเชษฐาราม และวัดไชยวัฒนาราม

สมัยอยุธยาตอนปลาย (พ.ศ. 2231 – 2310) เป็นยุคที่การถ่ายทอดศิลปะเทศศาสนา เนื่องจากความไม่ไว้วางใจชาวต่างชาติของบรรดาขุนนาง จนกระทั่งกรุงศรีอยุธยาเสียให้แก่พม่าเป็นครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2310 ศิลปกรรมที่พบในสมัยดังกล่าว คือ การนิยมสร้างเจดีย์กลมทรงสูงมีฐานเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสองเป็นประธานของวัด และเปลี่ยนมาสร้างอยู่ด้านหลังพระอุโบสถ วัดที่สำคัญในสมัยนั้น ได้แก่ วัดบรมพุทธาราม และวัดพญาแมน

โบราณสถานที่น่าสนใจในอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

โบราณสถานในอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาจำนวนมากที่สำคัญและน่าสนใจมีรายละเอียดดังนี้

วัดพระศรีสรรเพชญ์

เดิมวัดนี้เป็นพระราชวังของพระมหากษัตริย์กรุงศรีอยุธยา ตั้งแต่สมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) เป็นต้นมา จนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ. 1991 ในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ พระองค์ทรงย้ายพระราชวังไปสร้างยังที่ใหม่ทางทิศเหนือริมฝั่งแม่น้ำลพบุรี และถวายพระราชวังเดิมเป็นที่ของวัด เพื่อใช้ประกอบพระราชพิธีต่างๆ และเป็นที่เสด็จฯ ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลส่วนพระองค์ โดยพระราชทานนามว่าวัดพระศรีสรรเพชญ์ อันเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปยืนหุ้มด้วยทองคำนามว่า “พระศรีสรรเพชญ์”

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2035 ในสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 ได้โปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระเจดีย์ขึ้น 2 องค์ องค์แรกสำหรับเป็นที่บรรจุพระบรมอัฐิของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถพระราชบิดา องค์ที่ 2 เป็นที่บรรจุพระบรมอัฐิของสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 3 (พระเชษฐา) ต่อมาอีก 40 ปีหรือในปี พ.ศ. 2075 สมัยสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 4 โปรดเกล้าฯ ได้สร้างพระเจดีย์องค์ที่ 3 ขึ้นเพื่อเป็นที่บรรจุพระบรมอัฐิของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 พระราชบิดา ซึ่งพระเจดีย์ทั้ง 3 องค์นี้ถือเป็นประธานของวัด

เจดีย์สามองค์ภายในวัดพระศรีสรรเพชญ์
ที่มา : แหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

เมื่อคราวเสด็จศรีอยุธยาเก่ามาครั้งที่ 2 วัดพระศรีสรรเพชญ์ถูกไฟไหม้ทั่วพระอารามและพระศรีสรรเพชญ์ถูกเผาใช้ไฟเผาลอกเอาทองคำไปจนหมดสิ้น องค์พระชำรุดเสียหายไม่สามารถซ่อมแซมได้ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช จึงโปรดเกล้าฯ ให้อัญเชิญแกนในที่ เป็นสรีระของพระศรีสรรเพชญ์ไปบรรจุไว้ในพระเจดีย์ศรีสรรเพชญ์ที่วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ในกรุงเทพมหานคร

วัดพนัญเชิง

วัดพนัญเชิงเป็นวัดที่มีมาตั้งแต่ก่อนการสถาปนากรุงศรีอยุธยา ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าใครเป็นผู้สร้าง ในพระราชพงศาวดารเหนือกล่าวว่า พระเจ้าแสนน้ำผึ้งเป็นผู้สร้างพระพุทธรูป และถวายพระนามว่าพระเจ้าพนมเชิง และในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาบันทึกว่าพระเจ้าอู่ทอง กล่าวว่ามีการสร้างพระพุทธรูปแห่งหนึ่งเมื่อปี พ.ศ. 1867 ก่อนสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) จะสถาปนากรุงศรีอยุธยา 26 ปี (เมื่อเวลาผ่านไปชื่อพนมเชิงจึงเปลี่ยนเป็นพนัญเชิง)

วัดมหาธาตุ

วัดมหาธาตุเป็นวัดขนาดใหญ่วัดหนึ่งที่พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับหลวงประเสริฐฯ และราชพงษาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) กล่าวว่า วัดมหาธาตุสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 1971 ในสมัยสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 แต่สร้างไม่แล้วเสร็จในสมัยนั้น ต่อมาจึงสร้างเพิ่มเติมจนแล้วเสร็จในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ แล้วพระราชทานนามว่า “วัดมหาธาตุ”

มุมมองของวัดมหาธาตุ
ที่ถ่าย : แหล่งข้อมูลประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

สมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม ปรากฏว่าประจักษ์ประฐานของวัดได้พังลงมาจนถึงชั้นคฤหาและได้มีการบูรณะแต่ยังไม่แล้วเสร็จในสมัยของพระองค์ เมื่อถึงสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททองจึงโปรดเกล้าฯ ให้ปฏิสังขรณ์ต่อเติมจนแล้วเสร็จ ด้วยการซ่อมดปรังค์ประธาน ให้สูงเพริศยิ่งขึ้นกว่าเดิม

วัดมหาธาตุได้รับการปฏิสังขรณ์อีกครั้งในสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศได้สร้างมุขทิศที่ปรากฏที่ประธาน ให้ยื่นออกมามากกว่าเดิม

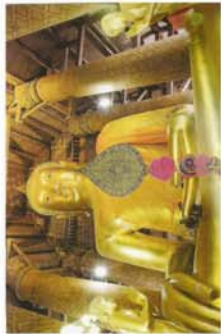
เมื่อคราวเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 วัดมหาธาตุไม่เสียหายมากนัก และเมื่อปี พ.ศ. 2454 เมื่อได้รับสถาปนาพระสมเด็จพรเมธุนิเกศเจ้าอยู่หัว ปรากฏว่าประธานวัดมหาธาตุได้พังลงมากกว่าครึ่ง แต่ก็ได้มีการบูรณะซ่อมแซม ต่อมาได้ยกเลิกอบเข้าไปดูค้นหาสมบัติภายในวัดเป็นจำนวนมาก จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2499 กรมศิลปากรจึงดำเนินการขุดตรงกลางพื้นที่ห้องเรือนธาตุปรากฏประธานตามรอยที่คนขุดค้นเข้าไปแล้วพบพระบรมสารีริกธาตุบรรจุอยู่ภายในสถูปครอบรอบชั้นกันถึง 7 ชั้น นอกจากนี้ยังพบโบราณวัตถุอื่น ๆ อีก เช่น พระพุทธรูป พระพิมพ์ลัทธิรูปปลา แพนทองและแผ่นเงินทำเป็นรูปสัตว์ต่างๆ เป็นต้น ปัจจุบัน โบราณสถานวัดมหาธาตุนี้จัดแสดงอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา

วัดราชบูรณะ

วัดราชบูรณะ สันนิษฐานว่าสร้างในสมัยสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 (เจ้าสามพระยา พระราชโอรสของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช) พ.ศ. 1976 ซึ่งบริเวณที่สร้างวัดราชบูรณะนั้นตามประวัติกล่าวว่า เป็นบริเวณถวายพระเพลิงศพของเจ้าอ้ายพระยาและเจ้ายี่พระยา พระชนมธิดาของพระองค์ที่ทรงต่อสู้เพื่อแย่งชิงราชสมบัติกัน และการต่อสู้กันนั้น ทำให้ทั้งสองพระองค์ทรงสิ้นพระชนม์ทั้งคู่

ต่อมาในปี พ.ศ. 2500 ได้มีคนลักลอบขุดปรังค์ประธานของวัดราชบูรณะ ได้ทรัพย์สินสมบัติซึ่งเป็นเครื่องทองและของมีค่าจำนวนมากมาย ทางราชการได้จับกุมและยึดของกลางไว้ได้บางส่วน ต่อมากรมศิลปากรจึงเข้าไปดำเนินการขุดค้นพบ โบราณวัตถุที่หักจากทองคำ พระพุทธรูปและพระพิมพ์ที่หักจากทองคำและโลหะที่ผสมระหว่างโลหะและดินที่นิยมใช้ทำพระเครื่องอีกจำนวนมากและเมื่อปี พ.ศ.2501 กรมศิลปากร ได้ทำบันไดเพื่อเป็นทางลงไปชมภาพจิตรกรรมฝาผนังในกรุที่พบสมบัตินั้น ระหว่างดำเนินการนั้น ได้พบกรุพระพุทธรูปและพระพิมพ์อีกจำนวนมาก พระพุทธรูปและพระพิมพ์ที่ค้นพบ ในครั้งนั้น ส่วนหนึ่งคณะรัฐมนตรีได้แจกจ่ายให้แก่ประชาชนที่ร่วมบริจาคทรัพย์ในการสร้างพิพิธภัณฑสถาน

วัดพนัญเชิงนี้มีพระพุทธรูปปูนปั้นองค์ใหญ่ ปางมารวิชัย ในจดหมายเหตุของแกมเฟอร์ที่เขียนในสมัยกรุงศรีอยุธยา กล่าวว่าว่าเป็นของพระเจ้าสามโปลเดียน ซึ่งน่าจะเขียนมาจากภาษาจีนว่า “เจ้าปอลอง” แปลว่า รัตนตรัย ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ยังไม่พบว่ากษัตริย์อโยธยาราชวงศ์ใดที่มีนามว่า สามโปลเดียน พระพุทธรูปองค์นี้ชาวจีนนับถือมาก เรียกว่า “เจ้าปอลอง” คนไทยเรียกว่าหลวงพ่อโตหรือหลวงพ่อพนัญเชิง

“หลวงพ่อโตหรือพระพุทธรูปรัตนโกสินทร์” วัดพนัญเชิงสร้างขึ้นก่อนการสถาปนากรุงศรีอยุธยา 26 ปี
ที่มา : อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา 2545, หนังสือเกี่ยวกับการท่องเที่ยว อุทยานประวัติศาสตร์ 7 หน้า 25

ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ปรากฏว่าสมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงซ่อมแซมพระพุทธรูปองค์นี้ครั้งหนึ่ง และสมัยรัตนโกสินทร์ในรัชกาลที่ 1 ทรงปฏิสังขรณ์อีกครั้ง และพระมหากษัตริย์ในรัชกาลต่อมาอีกหลายพระองค์ โดยเฉพาะสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้บูรณะใหม่ทั้งองค์เมื่อปลายปี พ.ศ. 2397 และพระราชทานนามพระพุทธรูปองค์นี้ว่า “พระพุทธรูปรัตนโกสินทร์”

วัดพระราม

วัดพระรามตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงของวิหารมณฑลพิตร ทางทิศตะวันออกของวัดติดกับฝั่งพระราม ในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับหลวงประเสริฐ กล่าวว่า วัดพระรามเป็นวัดที่สมเด็จพระนเรศวร โปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นบริเวณที่ถวายพระเพลิงพระบรมศพของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) พระราช

บิดาเมื่อปี พ.ศ. 1912 แต่ในระยะนั้นสมเด็จพระนเรศวรมหาราชสมมติได้เพียงปีเดียว การก่อสร้างจึงไม่แล้วเสร็จ สันนิษฐานว่าสมเด็จพระนเรศวรมหาราชที่ 1 ทรงช่วยเหลือหรือทรงยินยอมให้สร้างจนเสร็จ หรือมีเจตนาที่จะสร้างเสร็จในคราวที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชสมมติในครั้งที่ 2 หลังจากที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชที่ 1 เสด็จสวรรคตแล้วก็ได้

ต่อมาวัดนี้ชำรุดทรุดโทรมมาก และพระมหากษัตริย์องค์ต่อมาได้ซ่อมแซมและก่อสร้างเพิ่มเติมอีกหลายครั้ง แต่การซ่อมแซมไม่ได้ใหญ่โตมากนัก ต่อมาจึงมีการบูรณะซ่อมแซมครั้งใหญ่อีก 2 ครั้ง ครั้งแรกในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ และครั้งที่ 2 ในสมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ

บริเวณวัดพระรามซึ่งมีปราสาทประธานอยู่ด้านหน้า
ที่มา : แหล่งอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

แห่งชาติเจ้าสามพระยา เพื่อเป็นสถานที่เก็บรักษาโบราณวัตถุที่พบภายในวัดราชบูรณะและจากที่อื่นๆ ในพระนครศรีอยุธยา

ปรามังการะราชวัดราชบูรณะ ศิลปะแบบขอม
ที่มา : แหล่งมรดกมรดกประวัติศาสตร์อยุธยา

วัดธรรมมิกราช

วัดธรรมมิกราช เป็นวัดที่ตั้งอยู่นอกกำแพงพระราชวัง สันนิษฐานว่าลงสร้างมาก่อนการสถาปนากรุงศรีอยุธยา ตามตำนานกล่าวว่าพระยารามมิกราช พระราชโอรสของพระเจ้าสามช้าง ได้เสวยราชสมบัติ แล้วสร้างวัดมูขราชเป็นพระอาราม ต่อมาภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็น วัดธรรมมิกราชตรงกับชื่อผู้สร้าง แต่ยังไม่มีหลักฐานว่าสร้างขึ้นเมื่อใด

ความโดดเด่นของวัดธรรมมิกราช คือ เจดีย์ทรงกลมและมีป็นรูปสี่เหลี่ยมรอบรั้วมีหลายวัดที่มีป็นรูปสี่เหลี่ยมเจดีย์ แต่มักจะป็น 4 ด้านตามทิศทั้ง 4 แต่ที่วัดนี้มีสิ่ง 20 ตัวล้อมรอบแม้ปัจจุบันมีสภาพชำรุดไปตามกาลเวลา แต่ยังปรากฏสิ่งให้เห็นชัดเจนหลายตัว

เจดีย์ธรรมมิกราชซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวคือมีสิ่งป็นปล้องรอบที่ฐานเจดีย์
ที่มา : แหล่งมรดกมรดกประวัติศาสตร์อยุธยา

วัดไชยวัฒนาราม

วัดไชยวัฒนารามตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา โดยสมเด็จพระเจ้าปราสาททองโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นบริเวณบ้านเดิมของพระองค์ในปี พ.ศ. 2173 เพื่ออุทิศพระราชกุศลถวายพระราชมารดา แต่สมเด็จพระบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงสันนิษฐานว่า วัดนี้สร้างขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งชัยชนะเหนือประเทศกัมพูชา โดยตั้งใจจำลองแบบประสาทของเมืองนครวัดประเทศกัมพูชามาส่งสร้าง

เมื่อปี พ.ศ. 2310 กองทัพพม่าเข้าล้อมกรุงศรีอยุธยา วัดไชยวัฒนารามถูกตัดแปลงเป็นค่ายตั้งรับศึกจากพม่า ครั้นเมื่อเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 แล้ว วัดไชยวัฒนารามจึงถูกปล่อยทิ้งร้าง ต่อมาได้มีคนเข้าไปลักลอบขุดหาสมบัติเครื่องพระพุทธรูปทองคำ และมีการรื้ออิฐที่พระอุโบสถและกำแพงวัดไปขาย กรมศิลปากรจึงประกาศขึ้นทะเบียนวัดไชยวัฒนาราม เป็นโบราณสถานแห่งชาติ ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 52 ตอนที่ 75 เมื่อวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2478 และในปี พ.ศ.

2530 กรมศิลปากรจึงเริ่มต้นดำเนินการบูรณะและปรับปรุงวัดไชยวัฒนาราม จนแล้วเสร็จสมบูรณ์ในปี พ.ศ. 2535

วัดไชยวัฒนาราม สร้างในสมัยพระเจ้าปราสาททอง
ที่มา : แหล่งมรดกโลกประเทศไทย

วัดวรเชษฐาราม

ในสมัยสมเด็จพระเอกาทศรถรจนราชสมบัติเมื่อปี พ.ศ. 2148 พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาว่า พระองค์โปรดเกล้าฯ ให้สร้างวัดเพื่ออุทิศเป็นพระราชกุศลแด่พระเชษฐาของพระองค์คือ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช นอกจากนี้สมเด็จพระเอกาทศรถยังโปรดเกล้าฯ ให้นำพระบรมอัฐิของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชบรรจุไว้ในพระเจดีย์วัด ที่กล่าวคือ วัดวรเชษฐาราม หมายถึง พระอารามของพี่ชายผู้ยิ่งใหญ่

เจดีย์องค์ใหญ่ที่วัดพรหมมงคล ซึ่งบรรจุพระบรมอัฐิของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช
ที่มา : อุทยานประวัติศาสตร์อยุธยา 2545, หนังสือสืบเสาะการวิจัยฯ ชุดอุทยานประวัติศาสตร์ หน้า 2

วัดใหญ่ชัยมงคล

วัดใหญ่ชัยมงคลตั้งอยู่นอกเกาะเมืองด้านทิศตะวันออก ตามตำนานกล่าวว่า สมเด็จพระรามธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) ได้โปรดเกล้าฯ ให้จุดพระศพของเจ้าแก้วเจ้าไทที่สิ้นชีพิตักษัยด้วยโรคลงหวาดโรคลึ้นมาถวายพระเพลิงศพ ต่อมาบริเวณนี้ได้สร้างพระเจดีย์และวิหารขึ้น พระราชทานนามว่า "วัดป่าแก้ว"

วัดนี้มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์วัดหนึ่ง ที่นักประวัติศาสตร์สันนิษฐานว่า เจดีย์องค์ใหญ่นั้น สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ได้โปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งชัยชนะของพระองค์ ต่อพระมหาอุปราชแห่งกรุงหงสาวดี โดยสร้างทับพระเจดีย์องค์เดิม ที่สร้างในสมัยสมเด็จพระรามธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) และขนานนามว่า "พระเจดีย์ชัยมงคล" ครั้นเวลาต่อมาจึงเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า

วัดใหญ่ชัยมงคล เนื่องจากวัดนี้มีบริเวณกว้างขวางมาก และเคยเป็นพระอารามหลวงในสมัยกรุงศรีอยุธยา ประกอบทั้งมีพระเจดีย์องค์ใหญ่ด้วย

เจดีย์ใหญ่ ภายในวัดใหญ่ชัยมงคล หรือ “วัดป่าแก้ว”
ที่มา : แหล่งข้อมูลงานประเพณีการแข่งเรือยาว

วัดหน้าพระเมรุ

วัดหน้าพระเมรุเดิมชื่อวัดพระมรุราชิการาม ตั้งอยู่ริมคลองสระบัวด้านเหนือพระนครตรงข้ามพระราชวัง ไม่ปรากฏหลักฐานว่าสร้างขึ้นเมื่อใด แต่จากชื่อเดิมคาดว่าคงจะสร้างขึ้น ณ ที่ถวายพระเพลิงพระมหากษัตริย์องค์ใดองค์หนึ่งของกรุงศรีอยุธยา หรือไม่เช่นนั้นก็น่าเชื่อวัดพระเมรุในจังหวัดนครปฐมมาใช้

วัดนี้เป็นสถานที่ทางประวัติศาสตร์อีกแห่งหนึ่ง ปรากฏหลักฐานในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา กล่าวว่า สมเด็จพระมหาจักรพรรดิโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพลับพลาในวัดหน้าพระเมรุ เพื่อเป็นที่ทำสัญญาสงบศึกกับพระเจ้าสุวดีแห่งพม่าในปี พ.ศ. 2112 หลังจากเสียกรุงศรีอยุธยาแก่พม่าครั้งที่ 1 ในครั้งนั้นไทยต้องเสียช้างเผือก 4 เชือก พุนสี 3 คน คือ พระรามศวร พระยาจักรี และพระยาสุนทรสงคราม ซึ่งเป็นหัวหน้าในการต่อสู้ข้าศึกให้แก่พม่า และต้องส่งเครื่องราชบรรณาการเป็นประจำอีกด้วย

อีกตอนหนึ่งกล่าวว่า เมื่อคราวพระเจ้าอลองพญาของพม่าได้ยกทัพเพื่อมาตีกรุงศรีอยุธยาเมื่อปี พ.ศ. 2303 ได้นำปืนใหญ่ม้าตั้งระหว่างวัดหน้าพระเมรุกับ

วัดหิสดาวาส แล้วระดมยิงเข้าไปในเขตพระราชวัง ถูกปืนถูกยอดพระที่นั่งสุริยาศน์อมรินทร์หักในวันนั้น พระเจ้าอลองพญาทรงบัญชาการและทรงจุดปืนใหญ่ แต่ด้วยบารมีของพ่อพระพุทธรูปนิมิตร์ฯ ปืนใหญ่ได้แตกต้องพระเจ้าอลองพญาได้รับบาดเจ็บสาหัส วันรุ่งขึ้นพม่าเลิกทัพกลับไปเมืองหงสาวดีโดยเดินทางผ่านด่านแฉะมา แต่ยังไม่มีเห็นเจดีย์เมืองตาก พระเจ้าอลองพญาก็สิ้นพระชนม์

วัดหน้าพระเมรุ เป็นวัดเดียวของกรุงศรีอยุธยาที่ไม่ถูกเผาทำลาย เพราะเป็นที่ตั้งของค่ายทหารพม่า พระอุโบสถของวัดหน้าพระเมรุสร้างขึ้นตามแบบสถาปัตยกรรมสมัยอยุธยาตอนต้น หน้าบันเป็นไม้แกะสลักรูปพระนารายณ์ทรงครุฑเหยียบเศียรนาค ล้อมด้วยเทพพนมจำนวน 26 องค์ ภายในพระอุโบสถมีพระพุทธรูปหล่อทองสำริดทรงเครื่องปางมารวิชัยชื่อว่า **พระพุทธรูปนิมิตร์จิตรการนิมิตร์สรพชอุบรูณนไตรโลกนาถ**

ในสมัยรัชกาลที่ 3 ของกรุงรัตนโกสินทร์ได้โปรดเกล้าฯ ให้พระยาไชยวิชิต (เผือก) ผู้รักษามพระนครทำการบูรณะวัดหน้าพระเมรุและได้อัญเชิญพระพุทธรูปประทับห้อยพระบาทศิลปะสมัยทวารวดีองค์ใหญ่มาจากวัดมหาธาตุมาประดิษฐานไว้ ณ วิหารน้อยที่อยู่ข้างพระอุโบสถวัดหน้าพระเมรุ

ด้านหน้าของวัดหน้าพระเมรุ ซึ่งเป็นวัดเดียวที่ไม่ถูกเผาทำลาย
ที่มา : แหล่งข้อมูลงานประเพณีการแข่งเรือยาว

แบบทดสอบท้ายบทที่ 5

จงตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้อง

1. การอนุรักษ์กรุงศรีอยุธยาอย่างจริงจังหลังจากที่ได้ถูกทำลายด้วยการถูกเผา จากหน้า เริ่มต้นในสมัยกษัตริย์พระองค์ใด

2. กรมศิลปากรได้ประกาศให้พระนครศรีอยุธยาเป็นอุทยานประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยาเมื่อใด

3. สิ่งที่แสดงให้เห็นว่าอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา คือมรดกอันล้ำค่าควรแก่การขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทยคืออะไร

4. เมืองพระนครศรีอยุธยาในอดีตเคยเป็นเมืองหลวงของไทยมาก่อน และเคยเจริญรุ่งเรืองมาเป็นระยะเวลาช้านานกี่ปี

5. นักเรียนมีความประทับใจในความงดงามของโบราณสถานโบราณวัตถุใดบ้าง ในอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา บอกมา 3 สถานที่

6. ถ้านักเรียนมีชีวิตอยู่ในสมัยกรุงศรีอยุธยา นักเรียนพร้อมที่จะไปท่องเที่ยวโบราณสถานโบราณวัตถุในอาณาจักรอยุธยาโดยไม่ให้ใครมาทำลายอย่างไร

7. บริเวณรอบเกาะของอุทยานประวัติศาสตร์อยุธยา ประกอบด้วยแนวแม่น้ำล้อมรอบกี่สาย ได้แก่ แม่น้ำใดบ้าง

8. นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรเมื่อเห็นสภาพโบราณสถานโบราณวัตถุของเมืองพระนครศรีอยุธยาอยู่ในสภาพที่กักตึงเสื่อมโทรม

9. หากโบราณสถานโบราณวัตถุต่างๆ ภายในอุทยานประวัติศาสตร์อยุธยา สะท้อนให้เห็นถึงอะไรบ้าง

10. ในฐานะที่นักเรียนเป็นคนไทยคนหนึ่งและกำลังศึกษาเกี่ยวกับมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย นักเรียนจะช่วยกันอนุรักษ์มรดกโลกอันล้ำค่าอย่างเช่น อุทยานประวัติศาสตร์อยุธยาอย่างไร

วรรณภาณุณี โอลันท์. **อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย**. พิมพ์ครั้งที่ 1 บริษัท พิชัง ทอยส์ จำกัด กรุงเทพฯ. 2545.

_____. **อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย**. พิมพ์ครั้งที่ 1 บริษัท พิชังทอยส์ จำกัด กรุงเทพฯ. 2545.

_____. **อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร**. พิมพ์ครั้งที่ 1 บริษัท พิชังทอยส์ จำกัด กรุงเทพฯ. 2545.

_____. **อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา**. พิมพ์ครั้งที่ 1 บริษัท พิชังทอยส์ จำกัด กรุงเทพฯ. 2545.

วสิน อิงพัฒนามกุล. **การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรม**. ภาควิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2548.

วิบูลย์ สีสุวรรณ. **มรดกวัฒนธรรมพื้นบ้าน**. บริษัทดันอ้อ 1999 จำกัด. กรุงเทพฯ. 2542.

สีตปากร, กรม. **นำชมอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยศรีสัชนาลัยกำแพงเพชร**. กรุงเทพฯ. ประชาชน. 2542.

สีตปากร, กรม. **ทฤษฎีและแนวปฏิบัติการอนุรักษ์มรดกสถานและแหล่งโบราณคดี**. พิษณุพนธ์, กรุงเทพฯ. 2533.

สีตปากร, กรม. **ระบบการบริหารจัดการวัฒนธรรม ฉบับปรับปรุงแก้ไข**. 2540. บริษัทประชาชนจำกัด, กรุงเทพฯ. 2540.

สมจินตนา วิสิมภูณพนธ์, วิชญ์ ชูช่วย. **ชีวิตและวัฒนธรรมไทย**. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2546.

สุภัทรดิศ ดิศกุล. 2538. **มรดกไทย**. ชูรักกิจก้าวหน้า, กรุงเทพฯ. แหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม

สุวชัยภู์ เขมฐมาศ. **มรดกโลกทางธรรมชาติ : หลักการสถานภาพและแนวโน้ม**. คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ. 2539.

บรรณานุกรม

คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก. **เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร และห้วยขาแข้ง**. สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ. กรุงเทพฯ. 2534 (ก).

จุฬารักษ์ คำรักกุล. **นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มรดกโลกทางวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สุทธาภาพร้า, 2536.

_____. **ศรีสัชนาลัย มรดกโลกทางวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สุทธาภาพร้า, 2537.

ทองดี ฉายบุตร และคณะ. 2547. **แบบเรียนปฏิรูปหน้าที่พลเมืองวัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ฉบับสมบูรณ์**. รัชสมัยศึกษาปีที่ 4 กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช. หน้า 15-18

พรงค์ เสงี่ยมประสา. **พื้นฐานวัฒนธรรมไทย ฉบับปรับปรุงใหม่**. สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์. กรุงเทพฯ. 2532.

_____. 2541. **มนุษย์กับสังคม ฉบับปรับปรุงใหม่**. สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์. นกมล สว่างแจ้ง, วิยาณี บุญธรรม, พรพิทย์ คริชาลัยกัญณ์, พิไลพร น้าโค้ง และพีรยา จิระวัฒนศิลป์. **มรดกโลกในประเทศไทย**. รายงานประกอบการเรียน. มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม. 2541.

ประสงศ์ เอี่ยมอนันท์. **บทบาทองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในสิ่งแวดล้อม 37**. กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ. 2537.

เพิ่มศักดิ์ วรรณกุล. **วิธีธรรมวิธีไทย**. มหาวิทยาลัยมหิดล. กรุงเทพฯ. 2546. พิเศษ เลียมจันทร์พรมย์. **สุโขทัยมรดกโลกทางวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สุทธาภาพร้า, 2538.

สุรพล คำวิสุทธิ. บ้านเชียง มรดกโลกทางวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สุทธภา
ลาดพร้าว. 2540.
แหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์บ้านเชียง. พิพิธภัณฑ์แห่งชาติบ้านเชียง
อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี. กรมศิลปากร (แผ่นพับ) มีนาคม 2550.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสกุลธีร์ จรัสศรีสุนทร
วัน เดือน ปีเกิด	2 กุมภาพันธ์ 2509
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	2027/55 หมู่บ้านกัญญาเฝ้าส์ ถนนเจริญกรุง ซอย 77 เขตบางคอแหลม แขวงวัดพระยาไกร กรุงเทพมหานคร 10120
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนพระแม่มาลีสาทร เขตสาทร กรุงเทพมหานคร 10120
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2528	มัธยมศึกษาตอนปลาย จาก โรงเรียนพิจิตรพิทยาคม จังหวัดพิจิตร
พ.ศ. 2531	คป. (ครุศาสตรบัณฑิต) จาก วิทยาลัยครูพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก
พ.ศ. 2551	กศ.ม. การมัธยมศึกษา (การสอนสิ่งแวดล้อม) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ